

MESNEVİ'den HİKAYELER
4.Cilt

 AYDAN DA PARLAK

 VAİZ

 AŞIĞIN AHMAKLIĞI

 KÖTLÜK BİR TOHUMDUR

 SINAMA

 MESCİT-İ AKSA

 HALİN VERDİĞİ

 İNSAN ALEMDİR

 BELKIS'IN HEDİYESİ

 KORUYAN ADALETTİR

 İBRAHİM ETHEM'İM GÖÇÜ

 PUTLARIN SECDESİ

 ŞAİRE PADİŞAHIN İHSANI

 DEVİN SÜLEYMANLIĞI

 AHMAĞA VERİLECEK CEVAP SUSMAKTIR

 KÖLENİN ŞİKAYETİ

 ARİFİN GIDASI

 DERT VE ELEM KOKUSU

 EBUYEZİD'İN MÜJDESİ

 PEYGAMBER TAKDİRİ

 BAHİS

 GÖKLER YERLER VE İKİSİ ARASINDAKİLER

 SÖZ MANAYI AÇAR MI ÖRTER Mİ?

 HZ.MUSA'NIN TANRIYA SORUSU

 KATIR VE DEVE

 NİL'İN SUYU

 ZÜLKARNEY'İN KAF DAĞI ZİYARETİ

AYDAN PARLAK

Ey Hak Ziyası Hüsamettin, sen öyle bir ersin ki Mesnevi, senin nurunla ayı bile geçti, aydan bile parlak bir hale geldi. Ey lutfu, keremi ile umulan, yüce himmetin bu Mesneviyi nereye çekmekte? Allah bilir. Bu Mesnevinin boynunu bağlamış, bildiğin yere doğru çekmektesin.

Mesnevi, koşup gitmekte... çeken gizli. Fakat görecek gözü olmayan gafilden gizli. Mesnevinin yazılmasına önce sen sebep olmuşsun... artar, uzarsa arttıran, uzatan yine sensin. Madem ki sen böyle istiyorsun. Allah da böyle istiyor... Allah takva sahiplerinin dileğini ihsan eder.

Evvelce sen, varlığını Allahya verdin... karşılık olarak Allah da varlığını sana verdi. Mesnevi sana binlerce şükretmede... ellerini kaldırıp dualar eylemede... Allah, Mesnevinin diliyle, eliyle sana şükrettiğini gördü de ihsanlarda bulundu, lutuflar etti, keremini çoğalttı. Çünkü Allah, şükredenin nimetini çoğaltmayı vaat etmiştir.

Nitekim secdenin karşılığı, Allahya yakın olmaktır. Allahmız "Secde et de yaklaş" dedi... bedenlerimizin secde etmesi, canlarımızın Allahya yaklaşmasına sebeptir. Mesnevi, ziyadeleşiyorsa, uzuyorsa bu yüzden ziyadeleşiyor, bu yüzden uzuyor... fazla ve büyük görünmek için değil!

Üzüm çubuğu, yazdan nasıl hoşlanırsa, onunla nasıl bağdaşmışsa biz de seninle öyle bağdaşmışız, senden öyle hoşlanmaktayız... istiyorsan emret, çek de çekip götürelim!

Ey sabır, varlığın anahtarıdır sırrının emri, bu kervanı güzel güzel ta hacca kadar çek, götür!

Hac. Allah evini ziyarettir, ev sahibini ziyaretse erliktir. Hüsamettin, sen bir güneşsin, onun için sana ziya edelim... bu iki söz, Hüsam ve Ziya, senin vasıflarındır. Bu Hüsam ve Ziya birdir... Şüphe yok ki güneşin kılıcı ziyadandır.

Nur, ayındır, bu ziya da güneşin... Kuran'ı oku da bak! Babacığım, Kuran güneşe ziya dedi, aya da nur... hele bak da gör! Güneş, aydan daha üstündür ya... Şu halde Ziyayı da mertebe bakımından nurdan üstün bil!

Hiç kimse gidilecek yolu ay ışığıyla görmedi de güneş doğunca yol meydana çıktı, göründü. Güneş, alınacak, satılacak şeyleri güzelce gösterdi de bu yüzden pazarlar gündüzleri kuruldu. Kalp akçeyle sağlam akçe iyice ayırt edilsin, kimse hileye kapılmasın, aldanmasın diye.

Güneşin nuru yeryüzüne adamakıllı vurdu, alışveriş edenler için alemlere rahmet kesildi. Fakat bu, kalpazanların istemedikleri bir şeydir. Onlara pek ağır gelir bu iş... çünkü güneşin nuru, onların işine kesat verir, kalp akçeleri görünür, fark edilir de geçmez olur?

Kalp akçe, sarrafın can düşmanıdır... yoksula köpekten başkası düşman olur mu?

Peygamberler, düşmanlarla savaşırlar... melekler de "Yarabbi, sen koru!" diye dua ederler. Allahnın pek nurlu olan bu kandili hırsızların üflemesinden, onların nefesinden uzak tut! Hırsız ve kalpazan, nura düşmandır vesselam...

Ey feryada yetişen Allah, sen feryadımıza yetiş! Hüsamettin, bu dördüncü deftere nurlar saç! Çünkü güneş de dördüncü kat gökten doğar, alemi nurlara gark eder. Sen de bu dördüncü defterle alemlere güneş gibi nurlar saç da şehirlerle ülkelere parlarsın, her tarafı nura gark etsin!

Bu kitap, masal diyene masaldır... fakat bu kitapta halini gören, bu kitapla kendini anlayan kişi de erdir! Mesnevi, Nil ırmağının suyudur... Kıptiye kan görünür ama Musa kavmine kan değildir, sudur! Bu sözün düşmanı, şimdi gözüme şöyle görünmede... Cehenneme baş aşağı düşmüş!

Ey Hak Ziyası, sen onun halini gördün... Hak, sana, onun işlerine karşılık verdiği cevabı gösterdi! Gayb alemini gören gözün, gayb alemi gibi üstattır. Bu görüş, bu

ihsan, şu alemden eksik olmasın!

Bizim halimiz olan şu hikayeyi burada tamamlarsan yakışır. Adam olmayanları, adam olanların hatırı için bırak; hikayeyi bitir, hikayeye son ver! Hikaye üçüncü cilt de tamamlanmadıysa işte dördüncü cilt... onu, burada düzene koy, tamamla!

O adamın, bekçiden korkup bağa at sürdüğünü anlatıyorduk. O adamın aşık olup bu dertle tam sekiz yıl yanıp yakıldığı güzel de meğerse o bağdaymış! Aşık o sevgilinin gölgesini bile görmeye imkan bulamıyordu. Ancak Zümrüdüanka'yı duyar gibi onun da vasfını işitmekteydi.

Kazara nasılsa onu, bir kerecik görmüştü, o ilk görüşte ona vurulmuş, ona gönül vermiş gitmişti. Ondan sonra ne kadar çalıştı çabaladıysa o sert huylu dilber, bir türlü mecal vermemiş, bir türlü kendisini göstermemişti. Ne yalvarmamın bir çaresi olmuştu, ne mal, mülk vermenin... o fidan sevgilinin gözü toktu, tamahı yoktu!

Allah, her hüner ve sanata, her dilenen ve istenen şeye aşık olan kişinin dudağını, ilk önce o şeye dokundurur, ona lezzeti tattırır... Ondan sonra aşıklar, o lezzetle, dileklerini aramaya koyuldular mı her gün önlerine bir tuzak çıkarır, ayaklarına bir bağ vurur!

Aramayıp taramaya giriştiler mi "hele nikah parasını getir bakalım" diye kapıyı kapar. Aşıklar da, o ümitle döner dolaşır, koşarlar... Her an ricaya düşerler, her an ümitsizliğe kapılırlar. Herkesin, bir şey elde edeceğim diye bir ümidi vardır... nihayet bir gün olur, ona bir kapı da açarlar. Açarlar ama hemencecik yine o kapıyı örterler. O kapıya tapan, oraya ümit bağlayan kişi de ümitlenir, o ümitle ateş kesilir, işe girişir!

O genç de hoş bir halde o bağa girince ansızın ayağı defineye batıverdi! Allah bekçiyi sebep etti... bekçi korkusundan geceleyin koşa koşa bağa girdi, sığındı da, Bağdan geçen ırmağa yüzüğünü düşürmüş olan sevgilisinin elinde bir fener, yüzüğünü aramakta olduğunu gördü.

O anda neşesinden Allah'ya şükürler ederek bekçiye hayır dualarda bulunmaya başladı:

"Bekçiden huylanıp kaçtım, ziyanlara girdim, ama yarabbi, sen onun yirmi misli altın ve gümüşü onun başına saç! Onu, kötü kişilerin şerrinden kurtar... ben nasıl neşelendiysem onu da sen neşelendir! Onu bu alemde de mesut et, o alemde de... Onu kötülükten, köpeklikten kurtar!

Allahm, gerçi o kötü kişinin huyu daima halkın belasını istemektir. (ama yine sen onu koru). Kötü kişi, padişah, Müslümanları suçlu buldu diye bir haber duydu mu semirir, neşelenir... Yok... eğer padişah, merhamet etti, o cezayı cömertliğiyle Müslümanlardan bağışladı diye bir söz duysa, bu söz yüzünden canı sıkılır, yaslara düşer... kötü kişide daha buna benzer yüzlerce yomsuzluklar vardır.

Fakat o aşık, kötü bekçiye hayır dualar edip duruyordu. Çünkü rahata onun yüzünden kavuşmuştu. Bekçi herkese zehirdi, fakat ona panzehir! Bekçi, onun sevgilisine kavuşmasına sebep olmuştu. Görüyorsun ya, dünyada mutlak olarak kötü bir şey yoktur. Kötü, buna nispetle kötüdür. Sonra şunu da bil ki,

Alemde hiçbir zehir, yahut şeker yoktur ki birine ayak, öbürüne ayakkabı olmasın! Evet... birine ayak olur, öbürüne bukağı. Birisine zehirdir, öbürüne şeker gibi tatlı! Yılanın zehiri, yılana hayattır, insanaysa ölüm! Deniz mahluklarına deniz, bağ, bahçe gibidir...fakat karada yaşayanlara ölümdür, dağdır!

Ey iş eri, bu nispeti birden tuttur da böylece bine kadar saya dur! Zeyd, birisine göre şeytandır, öbürüneyse sultan! O, zeyd pek yüce bir kişidir der... Bu zeyd gebertilecek bir kafirdir der!

Zeyd, bir adamdır ama ona öyledir, bunaysa baştanbaşa zahmettir, ziyandır! Eğer onun, sana göre de şeker haline gelmesini istiyorsan var, onu aşıklarının gözüyle gör! O güzele kendi gözünle bakma... isteneni isteyenlerin gözüyle gör!

Kendi gözünün yerine, ona aşık olanlardan ariyet bir göz edin...Hatta ariyet olarak ondan bir göz, bir görüş, al da onun yüzüne, onun gözüyle bak! Bak da bıkmadan, usanmadan emin ol. İşte ululuk ıssı peygamber, bunun için "Kim kendini Allahya

verirse Allah, kendisini ona verir" dedi...

"Onun gözü de ben olurum, eli de, gönlü de... bu suretle devleti, bahtsızlıktan kurtulur" buyurdu. Ne olursa olsun, kötü ve istenmeyen bir şey bile olsa değil mi ki sana kılavuzluk etti,sevgiline ulaştırdı, sevimlidir, dosttur!

VAİZ

Bir vaiz vardı... mimbere çıktı mı yol kesenlere duaya başlar, ellerini kaldırıp "Yarabbi, kötülere, fesatçılara, isyancılara merhamet et! Hayır sahipleriyle alay edenlerin hepsine, bütün kafir gönüllülere, kiliselerde bulunanlara merhamette bulun" derdi. Temiz kişilere hiç dua etmez, kötülerden başkasına duada bulunmazdı.

Ona "Hiç böyle bir adet görmedik... sapıklara dua etmek mürüvvet değildir" dediler. Dedi ki: " Ben onlardan iyilik gördüm... bu yüzden onlara dua etmeyi adet edindim. O kadar kötülükte bulundular, o derece zulüm ve cevir ettiler ki nihayet beni şerden kurtardılar, hayra ulaştırdılar.

Ne vakit dünyaya yöneldimse onlardan eziyetler gördüm, meşakkatler çektim, dayaklar yedim. Bu yüzden de iyilik tarafına kaçardım... beni o kurtlar yola getirirlerdi. Benim iyiliğime sebep oldular... ey aklı başında adam, bu yüzden onlara dua etmek, boynumun borcudur benim!"

Kul dertten, elemden Allah'ya sızlanır, uğradığı zahmetten yüzlerce şikayette bulunur. Allah da der ki: Gördün ya, nihayet dert ve zahmet, seni, bana yalvarır bir hale getirdi, seni doğrulttu, Sen, seni yolundan alıkoyandan, bizim kapımızdan uzaklaştırıp kovandan şikayette bulun!

Hakikatte her düşman senin ilacındır... sana kimyadır, seni faydalandırır, gönlünü alır senin! Çünkü ondan kaçar, halvet bucaklarına sığınır, Allah lutfundan yardım dilersin. Dostlarınsa hakikatte düşmanlarındır; onlar seni Allah tapısından uzaklaştırır, seni meşgul ederler!

Bir hayvan vardır ki adına porsuk derler... dayak yedikçe şişmanlar, semirir, semirir. Ona sopayı vurdukça iyileşir. Sopa vuruldukça semirir, büyür... İşte müminin canı da hakikatten bir porsuktur, o da zahmet ve meşakkatlerle kuvvetlenir, semirir.

Bu yüzden peygamberler eziyetlere, zahmetlere uğradılar... onların çektikleri meşakkat, bütün cihan halkının çektiği meşakkatten daha üstündü, daha artıktı! Çünkü canları da, bütün canlardan daha büyük, daha üstündü... onun için de onların uğradıkları belaya başka bir taife uğramadı.

Deri, ilaçlarla belalara uğrar da Taif derisi güzel bir hale girer. Yoksa ona o acı ve keskin ilaçlar sürülmeseydi pis pis kokar, berbat bir hale gelirdi! İnsanı da tabaklanmamış deri say... rutubetten nem kapar, çirkin bir hale gelir, ağır ağır kokar!Sen, ona acı ve keskin ilaçları fazlaca ver de temizlensin, latif bir hale gelsin, semirsin!

Buna kudretin yoksa senin dileğin olmaksızın Allah bir zahmet verirse ona sabret, ona razı ol! Çünkü dosttan gelen bela, sizi temizler... onun bilgisi, sizin tedbirlerinizden üstündür! Bir adam, belada safa görürse bela,tatlılaşır... hasta iyileştiğini görünce ilaç, kendisine hoş gelir. Mat olduğu halde kazandığını görür de " Ey sözlerine, özlerine inanılır kişiler, beni öldürün!" der.

Bu kötü kişi de başkasına fayda verdi ama kendi hakkında merdut bir adam kesildi. İmandan gele merhamet, ondan alındı... Şeytan sıfatı olan kin, ona çattı, sataştı! Hiddetin, kinin yapılıp düzüldüğü tezgah oldu... bil ki kin, sapıklığın, kafirliğin temelidir!

Akıllı birisi, İsa'ya "Alemde her şeyden daha sarp, daha güç nedir? Diye sordu. İsa dedi ki: "Ey can, en sarp, en güç şey, Allah gazabıdır. Çünkü o gazaptan cehennem bile su gibi titrer!" Adam "Peki, bu Allah gazabından nasıl aman bulmalı?" deyince İsa şöyle cevap verdi: "Kızdığın zaman kızgınlığına uyamamak gerek!" Kötü kişi bu

kızgınlığın madenidir... onun çirkin kızgınlığı yırtıcı canavarların kızgınlığını da geçer! O hünersiz kişi, kızgınlıktan vazgeçmekten başka Allah'dan ne rahmet umabilir ki?

Gerçi bunların alemde bulunmamasına imkan yok; bunlar da lazım bu dünyaya... fakat bu sözü söylemek, onları büsbütün sapıklığa atmaktır! Dünyada çare yok, sidik de bulunur; bulunur ama arı duru su değildir ya!

AŞIĞIN AHMAKLIĞI

O ahmak adam, sevgilisini yapayalnız görünce hemencecik kucaklamaya, öpmeye kalkıştı. O güzel, "Küstahlık etme, edepsizliğin lüzumu yok, aklını başına al" diye heybetle bir bağırdı. Aşık "Burası ıssız, halk yok... su ortada, benim gibi de bir susuz!

Burada rüzgardan başka kımıldayan yok... kim var, kim bu açılıp saçılmamıza mani olacak?" dedi. Sevgili dedi ki: "A deli herif, meğerse sen budalaymışsın... akıllılardan bir şey duymamış, işitmemişsin! Rüzgarı esiyor gördün mü bil ki burada onu bir estiren, bir harekete getiren var.

Allah sanatının dilediği gibi iş görme yelpazesi, bu rüzgarlara dokunmada, onu estirip durmada! Bizim hükmümüzde olan ehemmiyetsiz ve cüz'i bir rüzgar bile yelpazeyi sallamadıkça esmez.

A aptal adam, bu cüz'i rüzgar bile sen ve yelpaze olmadıkça meydana gelmez. Dudaktaki nefes yeli de canın, bedenin emrine tabidir, onların emriyle harekete gelir. Gah o nefesle birisini över,birisine haber yollarsın... gah birini kınar, aleyhinde bulunur, söversin!Buna bak da öbür rüzgarların hallerini de bil...akıllılar cüz'de küllü görürler.

Allah, rüzgarı gah bahar rüzgarı yapar, gah kışın onu, bu güzellikten soyar, ayırır. Ad kavmine kasırga halinde getirir, Hud Peygambere ise aynı rüzgarı güzel kokulu bir halde estirir. Bir rüzgarı zehirli sam yeli haline sokar; sabah rüzgarını da gelişi kutlu bir hale kor.

Her türlü yeli onunla mukayese edesin diye sana da bir nefes yeli verdi. Lutuf ve kahır yeli olmadıkça söz olmaz... söz, bir bölük halka baldır, bir bölüğüne zehir! Yelpaze, birisini serinlendirmek için sallanır... fakat sivrisineklerle kara sinekleri de kahretmek içindir!

Artık Allah takdirinin yelpazesi, neden mihnetlerle, belalarla dolu olmasın?

Mademki cüz'i olan nefes rüzgarı, yahut yelpazenin çıkardığı yel bile ya bir şeyi bozmak, ya bir şeyi düzene koymak için esmekte... Bu şimal rüzgarı, bu seher ve bu batı yeli nasıl olurda lutuftan, ihsandan uzak olur? Bir avuç buğdayı gördün mü ambarı düşün, ambarı gör... anla ki ambardakiler de hep böyle.

Gökyüzünün rüzgar burcundan kopup gelen bütün rüzgarlar da o rüzgarı koparanın yelpazesi olmasa nasıl eser? Ekinciler, ekin devşirme zamanı harman başında Allah'dan rüzgar istemezler mi?

İsterler... buğdaydan samanı ayırmak, buğdayı ambara koymak, yahut kuyulara gömmek için rüzgar isterler. Rüzgar gecikti mi hepsinin de Allah'ya yalvarmaya başladığını görürsün. Doğum zamanı da böyledir... o doğum yeli, o doğum sancısı gelmezse eyvahlar olsun, aman yarabbi seslerini duymaya başlarsın. Rüzgarı onun gönderdiğini bilmeseler yalvarmanın manası mı kalır?

Yelkenli gemiye binenler de rüzgar dilerler, Allah'dan bir uygun yel isterler. Diş ağrısı da yelden olursa yana yakıla tamam bir itikatla Allah'dan o yelin yatışmasını dilersin. Askerler de yalvarıp yakarırlar, Allah'dan, "Ey muradımızı veren Rabbim, sen bize bir zafer rüzgarı ver" diye dua ederler. Doğum gecikince, gebenin yakınları, her azizden muska isterler.

Hepsi de adamakıllı bilir ki rüzgarı, Alemlerin Rabbi Allah göndermekte. Zaten her bilen kişi, aklen bilir ki hareket edenin bir hareket ettiricisi vardır. Sen onu gözünle görmüyorsan eserleri görünüyor ya... onlara bak da anla!

Beden de canla hareket eder: fakat canı görmezsin. Görmezsin ama tenin hareketine bak da canı anla! Aşık, "Edebe riayet bakımından aptal bile olsam vefada, istekte akıllıyım, anlayışlıyım" dedi. Sevgili dedi ki: "Eğer şu görünen hareket, edebe riayetse artık ötesini sen daha iyi bilirsin!

Edep buysa o gömülü olan, o henüz görünmeyen huyların, mutlaka bundan beter olacak... bunu iyice anladık, bildik!

Bu testiden ne sızmışsa bundan sonra da şüphe yok, aynı şey, aynı tarzda sızıp duracak!

KÖTÜLÜK BİR TOHUMDUR

Sofinin biri, bir gün eve geldi... evin bir kapısı vardı, karısı da bir kunduracıyla içerdeydi. Kadın, nefsinin hilelerine uymuş, kunduracıya kul köle kesilmiş, odada adamla buluşmuştu. Sofi, kuşluk çağı kapıyı sıkıca döver dövmez ikisi de şaşırdılar... ne bir hileye başvurmaya imkan vardı, ne kaçıp kurtulacak bir yol!

Sofinin, o zamanda dükkanı bırakıp eve gelmesi hiç adeti değildi. Karısından bir şeyler sezinlenmiş, şüpheye düşmüş, bu yüzden o gün mahsus vakitsiz gelmişti. Kadınınsa onun, hiçbir defa işini bırakıp o zamanda eve gelmeyeceğine itimadı vardı. Fakat nasılsa bu fikri doğru çıkmadı... Allah suçları örter... örter ama cezasını da verir!

Kötülükte bulundun mu kork, emin olma, çünkü yaptığın kötülük bir tohumdur, Allah, onu mutlaka bitirir! Birkaç kere, belki yaptığına pişman olur, utanırsın diye örter, gizler. O müminler ulusu Ömer, halifeliği zamanında bir hırsızı cellada teslim etti.

Hırsız, ey ülkenin beyi, diye bağırdı, beni öldürtme... bu, ilk suçum! Ömer dedi ki: "Haşa, Allah, ilk suçta hemencecik gazaba gelip cezasını vermez. Lutfunu meydana çıkarmak için defalarca örter de sonradan adaletini göstermek için cezalandırır;

Bu suretle bu iki sıfatının da meydana çıkmasını, lutfunun muştucu, kahrının da korkutucu olmasını diler." Kadın da defalarca bu kötü işte bulunmuştu da kolaycacık işi atlatmıştı... bu iş ona kolay görünüyordu artık.

Gevşek ayaklı akıl, testinin daima ırmaktan kırılmadan sapasağlam gelemeyeceğini bilmiyordu ki! Fakat bu sefer kaza ve kader, onu öyle bir daraltmış, münafıkı ansızın ölüm nasıl yakalarsa öyle bir sıkı yakalamıştı ki!

Ne yol vardır , ne yoldaş, ne de kurtulma imkanı...(münafık, böyle bir haldeyken) can alıcı melek de gelir çatar, canına el uzatır ya! İşte kadın da o cefa odasında dostuyla belalara uğramış, öylece adeta kuruyup kalmıştı?

Sofi, gönlünden, hay kafirler hay... size kin güdüp duruyorum ama hele sabredeyim. Şimdilik bunu bilmezlikten geleyim de herkes bu çanın sesini duymasın, diyordu. Hak yolundaki er de

size gizlice böyle kin güder... istiska hastalığı gibi kinini yavaş yavaş, azar azar belirtir.

İstiskaya tutulan adam buz gibi her an erir durur... fakat her an, kendisini daha iyiceyim sanır!

Hani, "sırtlan nerede? Burada yok yahu" diye aranırlar da sırtlan bu söze inanır, bu suretle tutulur, avlanır ya! Kadının evinde de gizlenecek bir yer; bir tümsek, bir aralık, yukarıya çıkacak bir yol yoktu.

Ne bir tandır vardı, oynaşını oraya gizlesin... ne bir çuval vardı, perde gibi önüne gersin! Evin içi kıyamet günü arasat meydanı gibi dümdüzdü... ne bir çukur vardı, ne bir tepe, ne de kaçacak bir yer! Allah bu kıyamet gününü anlatırken mahşer meydanı için "Orada bir çukur, bir tümsek göremezsin" demiştir.

Kadın hemen çarşafını oynaşının üstüne attı, erkeği kadın şekline sokup kapıyı açtı. Çarşafın altında adam, apaçık rüsvay olmuş, görünüp durmaktaydı... adeta merdiven üstünde bir deveye benziyordu. Kadın oynaşı için kocasına dedi ki: "Şehir

büyüklerinden birinin karısı... malı var devleti var, pek zengin! Yabancı birisi, cahilcesine gelmesin diye kapıyı kapadım."

Sofi, ala dedi... ne hizmeti var,hele söyle de minnetsizce, seve seve yapayım. Karısı dedi ki: "Bize akraba olmak istiyor... iyi bir kadın ama içini Allah bilir artık. Kızı görmek istiyordu ama tesadüf bu ya, kız da mektepte. Fakat ister un olsun, ister kepek... onu canla gönülle gelinliğe kabul ederim dedi. Öyle bir oğlu var ki şehirde misli yok... güzel, anlayışlı, çevik, hem de iyi bir geçimi var."

Sofi dedi ki: "İyi ama biz yoksuluz, perişanız... bu kadının ailesiyse mallı, mülklü kişiler. Nasıl olurda bize eşit olabilir? Kapının bir kanadı tahtadan, öbürü fildişinden... böyle şey olur mu hiç? Nikahta iki çiftin birbirine eşit ve denk olması lazım... yoksa iş bozulur, geçim olmaz!"

Kadın dedi ki: Ben de bu özrü söyledim, ama o, "Çeyiz filan arayanlardan değilim... Biz mala, altına doymuş, imtila olmuş, usanmışız... halk gibi hırs sahibi değiliz, mal ve para toplama düşüncesi yok bizde. Bizim istediğimiz şey, yalnız kapalı, temiz ve namuslu oluşudur. Zaten iki alemde de kurtuluş, bununla olur."dedi.

Sofi, yine yoksulluk özrünü ortaya koydu; bunu gizli kalmasın diye tekrar tekrar anlattı. Kadın dedi ki: "Ben de bunu tekrarladım, çeyizimizin olmadığını iyice anlattım.

Fakat onun inanışı dağdan da sağlam... yüzlerce yoksulluktan bile şikayet etmiyor. Benim istediğim şey namustur, sizden dilediğim doğruluktur, himmettir deyip duruyor."

Sofi dedi ki: "Zaten çeyizimizi, malımızı gördü... gizli aşikar başka neyimiz varsa onları da hep görür. İşte daracık bir evimiz, bir kişi sığacak kadar bir yerimiz var... öyle dar ki orada bir iğne bile gizlenemez. Temizliğe, kapalılığa, namuslu oluşa gelince: o, bunu zaten bilir!

Kapalılığını, örtülü ve namuslu oluşunu o, önünde de, sonunda da, başında da, nihayetinde de bizden daha iyi bilir, bizden daha iyi görür. Zaten kızımızın çeyizi çimeni, aşçısı, işçisi olmadığı meydanda... iyi ve namuslu oluşuna gelince: o, bunu zaten bilir.

Kızın namuslu olduğunu babanın anlatması şart değil ya... nasıl olduğu esasen onca aydın gün gibi meydandadır. Senin de yanlışın meydana çıktı, rezil rüsvay oldun... bari az söyle; bu hikayeyi onun için anlattım.

A davada ayak direyip duran, senin anlayışın, hüküm çıkarışın da bundan ibaret işte! Sen de sofinin karısı gibi hainsin, kötülükte hile tuzağını kurmuşsun! Bu suretle her yüzü yunmadık pis kişiye temizliğini anlatır dursun... kendinden utanır da Allah'dan utanmazsın!

Allah, her şeyi görür, bu görüş de daima seni korkutsun diye kendisine "gören"dedi. Kötü sözlerden dudağını yumasın diye de kendisini "duyan diye anlattı. Korkasın da bir fesat düşünmeyesin diye "bilen"adını takındı.

Fakat bunlar, mesela zenciye kafur adının verildiği gibi Allah'ya konmuş adlar değildir. Allah ismi, sıfattan türeme, sıfattan meydana gelmedir, Allah sıfatlarıysa kadimdir, evveli yoktur. İlleti Ula misali gibi batıl ve saçma değildir.

Öyle olmasaydı sağıra duyan, köre aydın adlarının verilmesi gibi alay olur, maskaralık olurdu. Tanınma için konan ad, mesela terbiyesiz ve utanmaz birisine mahcup, yahut kara ve çirkin birisine güzel diye konuvermiş bir addır.

Yeni doğmuş çocukcağıza hacı, yahut da soyunda var diye gazi adını koymaktır. Bu lakapları, övmek için söylerlerse övülende bu sıfatlar yoksa övüş, doğru olmaz ki. Ya alaya almaktır, yahut da öven delidir. Allah ise zalimlerin söylediklerinden beridir, paktır.

Ben seninle buluşmadan önce de biliyordum: Güzel yüzlüsün ama kötü huylusun sen!

Ben seni görmeden de inatçı bir adam olduğunu, kötülükte ayak diremiş, kötülüğe alışmış bulunduğunu biliyordum. Gözüm kızarırsa, az görsem bile yine o illete tutulduğumu bilirim ya!

Sen beni çobansız bir kuzu gibi yapayalnız gördün de bekçim, gözcüm yok sandın.

Aşıklar, bakılmaması lazım gelen yere bakarlar da o yüzden dertlenirler, o dert sebebiyle de ağlarlar, inlerler. O ceylanı çobansız, o esiri ucuz sanırlar. Nihayet "Gözcüsü, bekçisi benim... az bak!" diye bir bakış okudur gelir, ciğerlerine saplanır!

Ben, bir kuzudan da, keçiden de aşağı mıyım ki ardımda gözcüm, bekçim olmasın? Öyle bir bekçim var ki saltanat, ona yaraşır... bana nasıl bir yel esmekte? O bilir! O yel soğuk mudur, sıcak mı? O bilen Allah, gafil değildir... bilir a kötü kişi!

Fakat şehvete mensup olan nefis Hak'tan sağırdır, kördür. Ben de senin körlüğünü ta uzaktan gördüm. Onun için sekiz yıldır hiç seni sormadım... çünkü seni bilgisizlikle kat kat dolu gördüm ben. Külhandaki adama nasılsın diye neye sorayım? Nasıl olacak; baş aşağı bir halde işte!

Dünya şehveti, külhana benzer. Takva hamamı da onunla aydınlanır. Fakat takva sahipleri bu külhanda safa ve zevk içindedirler... çünkü onlar, hamama girmiş, yunup arınmışlardır. Zenginlerse hamamdakileri ısıtmak için tezek taşıyanlara benzerler.

Allah, hamam ısınsın, tavlansın diye onlara bir hırs vermiştir. Bu külhandan vazgeç de hamama git... külhanı terk etmek, bil ki hamama girmenin ta kendisidir. Külhanda kalan dünya şehvetine sabreden, dünyadan el etek çeken kişiye hizmetçi mesabesindedir.

Hamamda olan, yüzünden, yüzünün temizliğinden, güzelliğinden anlaşılır. Külhandakiler de yüzlerindeki ve elbiselerindeki duman, is ve tozdan belli olurlar. Yüzünü görmezsen kokusuna dikkat et... koku, her köre sopa gibidir! Kokusunu da alamadıysan onu konuştur; yeni sözden eski sırrı anla!Altın babası külhancı der ki: Bugün akşama kadar tam yirmi küfe tezek taşıdım.

Bunun gibi senin hırsın da, bu dünyada ateşe benzer... her alevi, yüzlerce ağız açmıştır! Gerçi tezek, ateşi alevler, kuvvetlendirir ama akla göre bu altın, hiç de hoşa gitmeyen fışkıdır, tezektir. Ateşten dem vuran güneş, yaş fışkıyı ateşe atılmaya değer bir hale getirir. İşte bunun gibi hırs külhanı yüzlerce kıvılcımla kıvılcımlansın, alevlensin diye o taşı altın haline getiren de yine güneştir.

Mal topladım diyen ne diyor yani? Bu kadar fışkı, bu kadar tezek getirdim diyor!

Bu söz, rezilliği arttıran bir sözdür ama külhandakiler, aralarında bununla övünürler!

Sen akşama kadar altı küfe tezek getirdin... halbuki ben, hiç zahmet çekmeden tamam yirmi küfe tezek taşıdım, derler. Külhanda doğup temizlik nedir görmeyen kişiye mis koklatsın incinir, hasta olur!

Birisi, güzel koku satanların pazarına gelince aklı başından gitti, büzülüp yere yıkıldı. Kerem sahibi attarlardan gelen güzel kokular, başını döndürdü, yere düştü! O bihaber, gün ortasında yol uğrağına bir leş gibi yıkıldı, kaldı. Derhal halk, başına üşüştü... Herkes lahavle diyerek derdine derman aramaktaydı.

Birisi, eliyle kalbini yokluyor, öbürü yüzüne gülsuyu serpiyordu. Bilmiyordu ki o alanda onun başına ne geldiyse gülsuyundan geldi. Biri bileklerini başını ovuyor, öbürü hararetlensin diye samanlı ıslak balçık getiriyordu.

Biri ödağacıyla şekeri karıştırıp tütsülüyor, başka biri elbisesinin bir kısmını soyup üstündekileri hafifletiyordu. Birisi nasıl atıyor diye nabzını yokluyor, öbürü ağzını kokluyor. Şarap mı içti, esrar mı... yoksa afyon mu yuttu... anlamak istiyordu. Halk, onun neden bayıldığını anlayamamış, şaşırıp kalmıştı.

Derhal akrabalarına haber verdiler, falan adam feşman yerde perişan bir halde düşüp kaldı dediler. Neden bayıldı, ne oldu da leğeni damdan düştü? Kimse bilmiyordu! O tabağın iriyarı, güçlü kuvvetli, bilgili anlayışlı bir erkek kardeşi vardı, hemencecik koşa koşa geldi.

Yenine biraz köpek pisliği almıştı, halkı yardı, feryat ederek kardeşinin başucuna geldi. Ben neden hastalandı biliyorum, dedi... hastalık teşhis edildi, sebebi bilindi mi tedavisi kolaydır. Sebebi bilinmezse tedavisi güçleşir... hangi ilaç iyi gelecek? Yüz türlü ihtimal vardır.

Fakat sebebi bilindi mi iş kolaylaşır. Sebeplerini bilmek, bilgisizliği giderir.

Adam kendi kendine, onun iliğine damarına kat kat köpek pisliği sinmiştir. Rızkını elde etmek için her gün, akşamlara kadar pisliğe gömülmüştür, tabaklığa gark olunmuştur demişti. Büyük Calinus da böyle demiştir: Hastaya, neye alışkınsa onu ver! Aykırı olan şeylerden zahmet çeker; onun için hastalığının ilacını da alıştığı şeylerde ara!

Bokböceği, daima pislik taşır durur... bu yüzden de gülsuyundan bayılır. Onun ilacı yine köpek pisliğidir... çünkü ona alışmıştır, onunla halli hamur olmuştur. "Pisler, peslerindir" ayetini oku da bu sözün önünü, sonunu anla!

Öğütçüler, pis kişiyi, ona bir kapı açılması, iyileşmesi için amberle, gülsuyu ile tedavi etmek isterler! Fakat ey inanılır, itimat edilir kişiler, pislere temiz şeyler layık değildir ki! Onlar, vahyin güzel kokusuyla eğrilmişler, sapıtmışlardır da "Siz bize uğursuzsunuz, biz, sizin yüzünüzden kötülüğe uğradık" diye feryada başlamışlardır.

"Bu söz, bize zahmet veriyor, bu sözden hastalanıyoruz... sizin vazınız iyi değil, bize iyi gelmiyor. Eğer yine susmaz da nasihata başlarsanız derhal sizi taşlar, öldürürüz. Biz, oyunla, abes ve saçma şeylerle semirmişiz... öğüte hiç alışmamışız!

Bizim gıdamız yalandır, asılsız laftır, saçma sapan sözlerdir... sizin bildirdiğiniz şeyler, midemizi bozuyor. Siz bu sözlerle hastalığımızı yüzlerce defa artırıyor... akla ilaç olarak afyon veriyorsunuz" demişlerdir.

Delikanlı, kardeşine yapacağı ilacı kimse görmesin diye halkı uzaklaştırdı. Gizli bir şeyler söyler gibi ağzını kulağına götürdü, sonra da o şeyi burnuna koydu. Köpek pisliğine avucuna sürtmüştü... pis beynin ilacını bu pislikle görmüştü. Avucunu koklatır koklatmaz adam, deprenmeye başladı. Halk, bu pek mühim bir afsun dediler...

Afsunu okuyup kulağına üfürdü... adam adeta ölmüştü, afsun imdadına yetişti! Kötü kişilerin hareketi o yandandır... zina, bakışla, göz ve kaş işaretiyle harekete gelir. Kime öğüt miski fayda vermezse muhakkak o, kötü kokulara alışmıştır.

Allah, müşrikler, ta ezelden pislik içinde doğduklarından onlara "Necis-pis" demiştir. Pislik içinde doğan kurt, ebediyen huyundan dönmez, ambere bakmaz! Ona nur saçısı isabet etmemiştir... o, tamamı ile cisimden ibarettir, kabuk gibi içsiz, gönülsüzdür o!

Hak nuru saçısından nasibi varsa, bu nur, ona da değmişse pisliğe düşse bile Mısır'da olduğu gibi o pislik içine gömülen yumurtadan bir kuş meydana gelir! Fakat meydana gelen kuş, evde beslenen pis tavuk cinsinden değildir, bilgi ve anlayış kuşudur.

Sen de nurdan nasipsize benziyorsun; çünkü burnunu pisliğe sokmadasın! Ayrılığından yüzün, benzin sarardı ama sarı bir yapraksın, olmamış bir meyvesin! Çömlek, ateşten, isten simsiyah oldu, is rengini aldı; fakat et, kartlığından öylece duruyor, hiç pişmemiş!

Seni tam sekiz yıl ayrılık ateşiyle kaynattım ama hamlığın, münafıklığın, bir zerre bile eksilmemiş! Hastalıktan donmuş kalmış koruksun sen... Halbuki koruklar, şimdi kuru üzüm haline geldi, sense hala hamsın!"

Aşık dedi ki: "Kusuruma bakma... bakayım, bana uyacak mısın, yoksa namuslu musun diye seni sınadım. Senin namuslu olduğunu sınamadan da biliyordum ama haber alma, gözle görmeye benzer mi ya?

Sen bir güneşsin; adın sanın meşhur olmuş, aleme yayılmış! Güneşi böyle bir tecrübeye aldımsa ne ziyanı var? Sen bensin, ben kendimi her gün fayda da, ziyanda sınar dururum. Düşmanlar, peygamberleri de sınadılar, sınadılar da onlardan mucizeler zuhur etti.

Gözümü, nurla sınadım, ey gözlerinden kötü gözler, uzak olasıca sevgili! Bu dünya bir viraneye benzer, sense definesin... definede seni aradıysam incinme bana! Seni küstahça sınadım... bu suretle düşmanlara da her zaman söyleyeyim; Dilim seni anınca gözüm de gördüğüne tanık olsun!

Hürmet yolunu bulduysan ey ay yüzlü sevgili, işte boynumda kefen, elimde kılıç... huzuruna geldim! Ben bu eldenim başka elden değil ... lutfet, elimi ayağımı sen kes de

beni, başkasına öldürtme!

Ayrılıktan dem vuruyorsun... dilediğini yap, fakat beni kendinden ayırma, bunu yapma! Şimdi söz ülkesine yol aldık... fakat vakit geçti, söylemeye imkan yok! İşin dış yüzünü söyledik, içyüzü örtülü kaldı... sağ olursak böyle kalmaz, onu da söyleriz elbet!

Sevgili, ağzını açıp şöyle cevap verdi: "Bizce senin halin gün gibi aydınlık ama sence gece! Bu kara hileleri adalet gününde gören kişilerin önüne neye getirir, yayar dökersin ki? Gönlündeki hilelerin, düzenlerin hepsi bizim önümüzde rüsvay olmada, hepsini de gün gibi görüp duruyoruz. O suçu, kulumuza acır da örtersek sen neden yüzsüzlük eder, haddini aşarsın?

Babandan öğrensene... Adem, suç işleyince hemencecik ayak çıkarılan yere geldi; O gizli sırları bilen Allah'yı hazır nazır gördü de iki ayak üstüne durup suçunun affedilmesini dilemeye koyuldu.

Keder külünün ortasına geçip oturdu; hileye, bahaneye sapıp bir daldan bir dala sıçramadı. "Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik" dedi... çünkü önünde, ardında azap meleklerini gördü. Can gibi gizli olan azap meleklerini gördü; her birinin elindeki sopa, ta gökyüzüne kadar uzanıyordu.

Kendine gel... Süleyman'ın huzurunda karınca ol da bu sopa, seni paramparça etmesin! Doğruluk durağında başka bir yerde bir an bile durma... insana kimse, gözü gibi lalalık edemez. Kör, öğütle arınıp temizlense bile yine her an sürçer, pislenir.

Ey Adem, senin gözün var, kör değilsin... fakat kaza geldi mi göz kör olur! Gözlü adamın, bir tesadüf neticesi kuyuya düşmesi için ömürler lazım. Fakat bu kaza, körün yoldaşıdır. Çünkü düşmek, onun tabiatıdır, huyudur.

Kör, pisliğe düşer de bu koku nedir, kendisinden midir, yoksa bir pisliğe bulaşmış da ondan mı? Bilemez ki. Ona birisi miskler saçsa onu da kendisinden bilir, sevgilinin lutfundan değil!

Hasılı ey gözü açık kişi, bu iki göz, sana yüzlerce anadır, yüzlerce baba!

Hele gönül gözü yok mu? O, bu göze nispetle yetmiş kat azizdir, yetmiş derece kuvvetlidir... bu iki duygu gözü, onun nimetiyle geçinmededir. Yazıklar olsun ki yol kesiciler oturmuşlar, dilime yüzlerce düğüm vurmuşlardır! Ayağı bağlı olan, nasıl rahvan gidebilir!Ağır bir bağdır bu... mazur gör!

Ey gönül, bu söz, kırık dökük geliyor. Bu söz incidir, Allah gayreti de değirmen. İnci küçük ve kırık bile olsa hasta göze tutya olur. Ey inci, kırıldığına acınma... kırılmakla parlayacak apaydın olacaksın! Böyle o kırık dökük söylenecek... fakat Allah ganidir, sonunda onu düzgün bir hale getirir. Buğday, kırıldı,ufalandıysa zayi olmadı ya... un haline geldi de dükkana girdi, ekmek oldu.

Ey aşık, senin de suçun belli oldu... artık suyu yağı bırak da kırık dökük bir hale gel! Adem'in has çocuklarına mahsustur bu... onlar, "Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik"derler.

Sen de hacetini arz et, lanetlenmiş yüzsüz iblis gibi delil getirmeye kalkışma! Yok eğer yüzsüzlük, İblis'in ayıbını örttüyse sen de inada giriş, yüzsüzlükte bulun, bu yolda çalış, didin!

Ebucehil, Peygamber'den, kindar Oğuz Türk'ü gibi bir mucize istedi. Fakat Allah Sıddık'ı mucize istemedi, bu yüzün sahibi zaten doğrudan başka bir şey söyleyemez ki dedi. Sen nerede, senin gibi birisinin benliğe düşerek benim gibi bir sevgiliyi sınaması nerede?

SINAMA

Allah'yı ululamayı bilmeyen bir inatçı, bir gün Murtaza'ya dedi ki: "Peki yüksek bir yapının damındasın... ey aklı başında olan, Allah'nın koruyacağını biliyorsun değil

mi?" Murtaza, evet dedi... o koruyucudur, ganidir... bizim varlığımızı, bizi ta çocukluğumuzdan adamlığımıza kadar hep o korur, o görüp gözetir!

Yahudi, peki dedi... mademki öyledir, kendini bu damdan aşağıya at... Allah'nın koruyuculuğuna tamamı ile güven! Kendini aşağıya at da ben de adamakıllı inandığını anlayayım, güzelim inanışını, deliliyle göreyim!

Müminler emiri ona dedi ki: sus, defol git de bu cüret yüzünden canın belaya sataşmasın! Kulun, iptilalara düşerek Allah'yı sınaması hiç yaraşır mı? A nadan, a budala, kulun ne haddi vardır ki edepsizliğe kalkışıp Allah'yı sınamaya girişsin?

Sınama Allah'ya yaraşır... O, kullarını her an sınar durur. Bu sınamayla da içimizde gizlediğimiz inanışlarımızı bize apaçık gösterir. Adem, bu suçla, bu hata ile Hakk'ı sınadım dedi mi hiç? "Padişahım, senin hilmin nereye kadardır? Onu görmek istedim" gibi bir söz söyledi mi hiç? Ah, bu mecal kimde var, kimde? Senin aklın şaşmış, pek sersemlemişsin... özrün günahından beter!

Gök kubbeyi yücelteni sınamak ha! Sen, bunu ne bilirsin ki? A hayrı, şerri bilmeyen, sen kendini sına, başkasını değil! Kendini sınadın mı başkalarını sınamadan vazgeçersin. Şeker parçası olduğunu bildin mi, şeker yapılan ve satılan yere layık olduğunu da bilirsin.

Sınamaksızın şunu bil ki Allah, yersiz, zamansız şeker göndermez sana. Sınamaksızın şunu bil ki eğer başsan Allah, seni ayakkabı konan yere göndermez! Akıllı kişi, hiç değerli bir inciyi abdes hane de sidik gölcüğüne atar mı? Anlayışlı hakim bile buğdayı saman ambarına göndermez.

Mürit, önden giden, kılavuz olan şeyhi sınamaya kalkışırsa eşektir. Din yolunda onu sınamaya kalkıştın mı a hakikatten haberi olmayan, sen sınanmış olursun... Senin cüretin, senin bilgisizliğin çırçıplak olur, aleme yayılır... yoksa o, bu araştırmayla nereden anlaşılır; nasıl meydana çıkar?

A yiğidim, bir zerre, kalkar da dağı tartmağa girişirse terazisi parçalanır gider! Onlarda kendi akıllarınca bir terazi düzenler de Allah erini o teraziyle tartmağa kalkarlar! Halbuki o, akıl terazisine bile sığmaz... akıl terazisini bile kırar, parçalar! Onu sınamak, ona emrine göre hükmetmek gibidir... öyle bir padişaha buyruk buyurtmaya kalkışma sakın!

Hiç ressamlar, öyle bir ressamı sınayabilir, öyle bir ressama hüküm yürütebilir mi? Eğer ressama bir sınama belirdiyse, ressam bir sınama bilgisine sahip olsaydı onu da çizen yine o ressam değil midir? Artık o ressamın bilgisindeki suretler nazaran bu ressamın çizdiği suret nedir ki?

Sana bir sınama vesvesesi geldi mi onu kötü talih bil... gelip çatmış, boynunu vurmuştur! Böyle bir vesveseye uğradın mı çabucacık Allah'ya dön secdeye var... Secde yerini gözyaşınla ısla... ey Allah, beni bu şüpheden kurtar de! Sınamayı diledin mi işte o zaman din mescidin keçiboynuzuyla dolu demektir!

MESCİT-İ AKSA

Davut iyiden iyi taşla Mescid-i Aksa'yı yapmaya niyetlendi, bu niyetle daraldı, bu işe girişmeyi iyice kurdu. Allah, "Bu işten vazgeç... bu mescidi sen yapamazsın. Ey seçilmiş kişi, Mescid-i Aksa'yı senin yapmanı biz takdir etmedik" diye kendisine vahiy etti.

Davut "Ey sırları bilen Allah, suçum nedir? Neden mescidi yapma diyorsun bana?" dedi. Allah dedi ki: "Suçsuzsun, suçun yok ama kanlara girmişsin... mazlumların kanlarını boynuna almışsın! Senin sesinden sayısız halk can verdi; sayısız halk, ona av oldu! Sesin bir hayli kana girmiş, canlar yakan güzel nağmelerin bir hayli adamı canından etmiştir!"

Davut dedi ki: "Senin mağlubundum, senin sarhoşundum... elim, senin kuvvet ve kudretinle bağlıydı. Padişah mağlup olana acınmaz mı? Mağlup, adeta yok demek

değil midir?

Allah buyurdu ki: Bu mağlup, öyle bir yoktur ki vara nispetle zahiren yok olmuş değildir, iyice anlayın bunu! Bu çeşit yok olan, kendinden geçmiş, var olanların en iyisi, en ulusu olmuştur.

O, Allah sıfatlarına nispetle yoktur... fakat hakikatte ona yoklukta bir varlık vardır. Bütün ruhlar onun tedbirindedir... bütün cesetler onun hükmündedir. Bizim lutfumuza mağlup olan iradesiz, ihtiyarsız ve aciz kalmış değildir; o, bizim sevgimizde ihtiyar sahibi olmuştur.

Zaten ihtiyar ve iradenin sonu da budur, yani insanın mevhum irade ve ihtiyarının bu makamda yok oluşudur. Zaten nihayet o, mevhum varlıktan mahvolmasaydı hiçbir ihtiyar ve iradeden lezzet alamaz, zevk bulamazdı.

Dünyada ister yenecek lokma olsun, ister içilecek bir şey... onun lezzeti, lezzetten kesilmesinin fer'idir. (İnsan, yediği, içtiği şeylerin lezzetini kaybetmedikçe yiyeceği ve içeceği şeylerden lezzet alamaz. Maddi lezzetlerden kesilmedikçe manevi lezzeti bulamaz) Lezzetten geçen gerçi bütün lezzetlere aldırış etmez bir hale gelir ama hakikatte kendisi lezzet kesilir, lezzetten hiç ayrılmaz olur!

Bu iş senin zorunla, senin kuvvetinle olmayacak ama o mescidi, oğlun yapacak! Ey hikmet sahibi, onun yaptığı senin yaptığındır... evveline evvel olmayan bir zamandan beri inananlar, birbirlerinin aynıdır, birdir onlar! İnananlar sayılıdır, çoktur ama iman birdir... cisimleri çoktur ama canları tektir.

İnsanda öküzün, eşeğin anlayışından ve canından başka bir akıl, başka bir can vardır. O deme erişen, o makamda Allah velisi olan kişide de, insandaki candan, akıldan başka ve ayrı bir can ve akıl vardır. Hayvani canlarda birlik yoktur... bu birliği rüzgarın ruhunda arama!

Bu hayvani can, ekmek yese insani ruhun karnı doymaz; bu yük çekse o, sıkıntı çekmez! Hatta onun ölümüyle bu hayvani ruh, neşelenir, sevinir... insani ruhun bir şey elde ettiğini görünce de hasedinden ölür!

Kurtların, köpeklerin canı, hep ayrı ayrıdır. Bir olan Allah aslanlarının canlarıdır. Canları diye cemi sırasıyla söyledim... çünkü o bir tek can, cisme nispetle yüz olur! Gökteki bir tek güneşin bir tek nuru da ev içlerine vurunca yüzlerce nur olur ya!

Fakat ortadan duvarları kaldırdın mı hepsinin de nuru bir olur. Evlerin temelleri kalmadı mı müminler bir tek insana döner, bu sır meydana çıkar. Bu sözden farklar belirir, müşküller doğar... çünkü hakikatte buna benzemez bu iş ki; bu bir misaldir.

Aslanla yiğit bir Ademoğlu arasında sonsuz farklar vardır. Fakat ey hoş gün gören kişi misal getirildiği zaman aradaki birlik, yiğitlik ve canla başla oynama bakımındandır. Çünkü o yiğit, her bakımdan aslanın misli değildir, nihayet yiğitlik bakımından aslana benzer.

Bu alemde her bakımdan bir olan bir nakış, bir suret yoktur ki sana mislini göstereyim. Aklı şaşkınlıktan kurtarayım diye yine nakış bir misale el atayım: Geceleyin her eve bir kandil, bir mum korlar ve onun ışığıyla karanlıktan kurtulurlar ya...O kandil, bu tene benzer, nuru da cana.

Kandil, fitile, şuna buna muhtaçtır. Bu duyguların o altı fitilli kandili, umumiyetle uykuya, yemeye, içmeye dayanır... o kandilin temeli, bunlardır. Yiyip içmeden, yatıp uyumadan yarım nefeslik bir zaman bile yaşayamaz... fakat yiyip yatmakla da yaşayamaz! Fitili, yağı olmadıkça bakası yoktur; fakat fitille, yağla da vefası yoktur.

Çünkü sebebe bağlı olan, sebepsiz meydana gelmeyen ışığı, ölümü arar durur... nasıl yaşayabilir ki aydın gün, onun ölümüdür. İnsanın bütün duygularının da bakası yoktur... zira mahşer günü, hepsi de yok olur gider!

Fakat atalarımızın duygu ve can ışığı, tamamı ile de ot gibi bitip ot gibi yitmez... tamamı ile fani olmamıştır. Yalnız güneşin nurunda yıldızların nuru ve ay ışığı mahvolur ve görünmez! Pirenin ısırmasından meydana gelen yanış, dert ve zahmet, yılan ısırınca mahvolur ya!

Çıplak adam arıların sokmasından kurtulmak için suya atlar ya! Arılar adamın

tepesinde dolaşır dururlar... başını bir çıkardı mı hiç affetmezler, hemen sokarlar! Allah'yı anış sudur, zamanede şu kadının, bu erkeğin anılışı da arı!

Allah'yı anış suyuna dal, nefesini tut, sabret de eski düşüncelerden, vesveselerden kurtul! Ondan sonra da sen, tepeden tırnağa kadar o arı duru suyun tabiatına bürünürsün... Öyle bir hale gelirsin ki o kötü arı, sudan nasıl kaçar, çekinirse senden de öyle kaçar, öyle çekinir!

Sonra dilersen sudan uzaklaş... içten suyun tabiatına sahip olursun, hakikatte ondan ayrılmamış sayılırsın! Dünyadan geçen kişilerde yok olmamışlar, fakat Allah sıfatlarına bürünmüşlerdir. Onların sıfatları, Hak sıfatlarına karşı, güneşin karşısındaki yıldızlara dönmüştür.

A inatçı Kuran'dan buna delil istiyorsan oku: "Onların hepsi huzurumuzdadır!" Haklarında "Huzurumuzdadır" denenler yok olamazlar, iyi dikkat et de ruhların bakasını iyice anlayasın! Bakadan mahcup olan ruh azaptadır, Allah'ya vasıl olan ruhsa baka aleminde hicaplardan kurtulmuş bir haldedir.

İşte bu hayvani duygu kandilinden ne murat edilmişse, bu kandilin hakikati neyse sana söyledim... kendine gel de sakın bu hayvani duyguyla ruh arasında bir birlik tasavvur etme! Çabuk, ruhunu, yolcuların kutlu ruhlarına ulaştır!

Yüz tane kandilin olsa ister sönsünler, ister yansınlar, değil mi ki hepsi ayrı ayrıdır... bir olamazlar! İşte bu yüzden bizim ashabımız, hep savaştadır... fakat peygamberlerin birbirleriyle savaştıklarını kimsecikler duymamıştır.

Çünkü peygamberlerin nurları güneştir; duygu ışığımızsa kandil, mum ve is! Biri söner, öbürü gündüze kadar kalır... biri yanıp erir, öbürü parlar durur! Hayvani can gıda ile dirilir...her iyi kötü şeyle de ölüverir! Fakat bu kandil söndü, ortadan kalktı mı komşunun evi neden karanlık kalsın?

Madem ki o evin ışığı, bunun ışığı olmaksızın da duruyor... şu halde her evin duygu ışığı ayrı ayrıdır. Bu hayvani canın misalidir... Rabbani canın değil! Gece Hindusundan ay doğdu mu ışığı, her pencereden vurur, her tarafı aydınlatır!

O yüzlerce evin ışığını sen, bir say... çünkü ay battı mı bu evin sönüp öbürününki kalmaz. Parlak güneş tan yerinde durdukça ışığı her eve konuk olur. Fakat can güneşi battı mı bütün evlerin nuru kaybolur, gidiverir! Bu söz nurun misalidir, misli değil... sana doğru yolu gösterir, düşmanın da yolunu vurur!

O münkir, o kötü huylu, örümcek gibi kokmuş ağlar kurar... Tükürüğü ile nura perde gerer; fakat kendi anlayış gözünü kör eder. Atın boynunu tutarsa murat alır, maksadına erişir... fakat ayağını yakalarsa tekmeyi yer!

Gemsiz ve serkeş ata pek yaklaşma... kendine aklı ve dini kılavuz et, onlara uy vesselam! Bu azmini sakın hor görme, ehemmiyetsiz sanma... bu yolda sabır lazım, çekilecek mihnetlere tahammül gerek!

Süleyman, Kabe gibi temiz, Mina gibi yüce olan o yapıya başladı. Yapısında tekellüflerde bulundu... öbür yapılar gibi rasgele ve değersiz ve değersiz bir yapı değildi o! Yapı için dağdan kesilen her taş, apaçık "Önce beni götürün" derdi.

Adem'in yoğrulduğu su ve toprak gibi o yapının her kerpicinden nur parladı. Taş, hammalsız geliyordu... o kapı, o duvarlar, adeta canlıydı. Allah daima der ki: Cennetin duvarları, bu duvarlar gibi cansız ve çirkin değildir.

Ten kapısı, ten duvarı gibi uyanıktır... cennet evi de diridir; çünkü padişahlar padişahına mensuptur orası! Ağaç da cennet ehliyle konuşur, söz söyler, meyve de, akan duru sular da! Çünkü cenneti aletle yapmamışlardır ki... orası amellerden, niyetlerden yapılmadır. Bu yapı ölü sudan, ölü topraktan yapılmıştır; o yapı diri ibadetlerle kurulmuştur. Bu aslına benzer, dağınıklıklarla doludur... o da aslı olan ilme, amele benzer!

Oradaki taht da, köşk de, taç da, elbise de cennet ehline sorular sorar, cevaplar verir! Döşemesi, döşeyen olmaksızın döşenmiştir... o ev, süpürgesiz süpürülmüş, temizlenmiştir! Gönül evine bak! Gamla tozlandı mı süpürgeci olmaksızın tövbeyle süpürülür, arınır.

O yurdun tahtı, kimse taşıyıp götürmeksizin gider yürür... kapı halkası da güzel seslerle şarkılar söyler, çalgılar çalar, kapı da!

Gönülde de o ebediyet yurdu olan cennetin diriliği var... fakat ne fayda, dilime gelmiyor ki, söyleyemiyorum ki! Süleyman her sabah çağı halkı irşad için mescide girdi mi, Gah sözle, gah nameyle, sazla gah işle, yani rüku ederek, yahut namaz kılarak halka öğüt verirdi.

İşle olan öğüt, halkı daha ziyade çeker... çünkü bu öğüdü sağırların bile can kulakları duyar! Sonra bu öğüt de emirlik vehmi de az olur... bu yüzden halka adamakıllı tesir eder!

HALİN VERDİĞİ

Osman, halife olur olmaz hemen koşup minbere çıktı. Ulular ulusu peygamberin minberi üç basamaktı. Ebubekir, minbere çıkınca ikinci basamağa, Ömer de zamanında İslama ve dine saygısı dolayısıyla üçüncü basamağa oturmuştu.

Osman'ın devri gelince o üst basamağa çıktı, o bahtı kutlu, oraya oturdu. Herzevekilin biri ona sordu: "İlk iki halife, Peygamberin yerine oturmadılar. Sen nasıl oldu da onlardan üstün olmaya kalkışıyorsun? Halbuki mertebe bakımından onlardan aşağısın sen."

Osman dedi ki: "Üçüncü basamağa otursaydım beni Ömer'e benziyorum sanırlardı. İkinci basamağa otursaydım diyebilirlerdi ki bu Ebubekir'e benziyor, onun misli!

Bu üst basamak, Mustafa'nın makamı... o padişaha benzememe zaten imkanı yok. Ondan sonra o merhametli halife, hutbe okuyacak yerde ta ikindiye yakın bir zamana kadar sustu kaldı. Kimsede, hadi okusana diyecek bir kudret de yoktu, mescitten çıkıp gidecek kudret de!

Halkın ileri olanlarına da bir heybet çökmüştü, bayağılarına da. Mescidin içi, damı nurla dolmuştu! Can gözü açık olanlar o nuru görüyorlardı... bırak onları, körler bile o nurla hararete gelmiş çoşmuşlardı!

Körün gözü, güneşin doğduğunu hararetinden anlar. Fakat bu hararet, her duyulanın hakikatı görülsün diye gözü açar... ve hararetinde bir sıkıntı bir hal vardır... hakiki güneşin hararetiyle gönlü açar, gönüle bir ferahlık, bir genişlik verir!

Kör, evveline evvel olmayan Allah nuruyla hararetlendi mi ferahından, ben görüyorum, gözlerim açıldı benim der. Güzelim, adamakıllı ve hoş bir sarhoşluktur bu...yalnız can gözünün açılması için aşılacak az bir yol vardır.

Bu körün güneşten nasibidir...Allah doğrusunu daha iyi bilir ya... bunun gibi belki yüzlerce nasibi de var! O nuru gören kişinin ahvalini anlatmak, hiç Ebu Ali Sina'nın harcı mıdır? Yüz kat kuvvetli bile olsa bu dil, kim oluyor ki eliyle görüş perdesini oynatmaya kalkışıyor? Perdeye elini sürerse vay ona... Allah kılıcı elini kesiverir!

Hatta el de nedir ki? Bilgisizliğinden serkeşlik eden başı bile keser, koparır! Bunu söz olsun diye söyledim... yoksa onun eli nerede, o nerede? Hani derler ya ... teyzenin tenasül aleti olsaydı dayı olurdu, işte bu sözde onun gibi!

Dilden, sınıklıktan arınan göze... söylenen nakledile gelen sözden görülen,bilinen hakikate yüz binlerce yıllık yol var desem yine de az söylemiş olurum! Fakat kendine gel, sakın gökyüzünün nurundan ümit kesme... Allah dilerse o nur, bir anda sana erişiverir!

Mesela yıldızların madenlere yüzlerce tesiri vardır... Allah kudreti onu, madenlere her an ulaştırmadadır. Gökyüzünde bir yıldız olan güneş, karanlıkları giderir... Allah güneşiyse Allah sıfatlarında daimidir.

Ey yardım isteyen, güneşin tesiri, beş yüzyıllık yola olan gökten yeryüzüne geliverdi ya! Zuhale üç yüz bin beş yüz yıllık, hatta daha da nice fazla bir yol var... fakat tesiri, anbean görünüp durmada!Dilerse Allah, güneş doğunca gölgenin dürülüp kaybolduğu

gibi onun da tesirini dürer kaybeder... güneşe karşı gölgenin ne değeri olabilir?

Yıldız gibi tertemiz ruhlar, gökyüzündeki yıldızlara feyiz verir, yardım eder!Görünüşte o yıldızlar, bizim varlığımıza, sağlığımıza sebeptir ama hakikatte bizim batınımız, bizim içyüzümüz, gökyüzünün durmasına, varlığına sebeptir!

İNSAN ALEMDİR

Surette sen küçük bir alemsin ama hakikatte en büyük alem sensin. Görünüşte dal, meyvenin aslıdır; fakat hakikatte dal, meyve için var olmuştur. Meyve elde etmeye bir meyli, meyve elde etmeye bir ümidi olmasaydı hiç bahçıvan, ağaç diker miydi? Şu halde meyve, görünüşte ağaçtan doğmuştur ama hakikatte ağaç, meyveden vücut bulmuştur.

Mustafa, onun için "Adem'le bütün peygamberler, benim ardımda ve sancağımın altındadır" dedi. O hünerler sahibi, onun için "Biz, sonda gelen, fakat en ileri giden ve ön dölü alanlarız" buyurdu.

Suret bakımından ben Adem'den doğmuşum ama hakikatte onun atasının atasıyım ben! Melekler bana secde ettiler... Adem, benim ardımdan yürüdü, yedinci kat göğün üstüne çıktı! Hakikatte babam, benden doğdu...ağaç, meyveden vücut buldu.

İlk düşünce, iş aleminde son olarak zuhur etti. Hele vasfa mazhar olan düşünce! Hasılı bir an içinde gökten nice kervanlar gelmekte, göğe nice kervanlar gitmektedir! Bu yol bu kervana uzun gelmez... ova, üstün gelen kişiye geniş gelir mi hiç?

Gönül her an Kabe'ye gitmekte... benden de Allah lutfu ile gönlün tabiatına bürünmede! Bu uzunluk, kısalık, bedene göredir... Allah'nın bulunduğu yerde uzunun, kısanın lafı mı olur? Allah, cismi tebdil etti mi gayri fersaha bile bakmadan yürür gider!

Ey yiğit, lafı bırak gayri! Şimdi yüzlerce ümit var, hemen adım ata gör! Gözünü bir yumdun mu bakarsın ki gemide oturmuşsun, uyuyorsun... öyle olduğu halde yol almadasın!

Peygamber, bunun için "Ben; zamane tufanına gemi gibiyim; Biz ve ashabım, Nuh'un gemisine benzeriz. Kim bu gemiye el atar, kim bu gemiye girerse kurtulur" buyurdu. Şeyhle beraber olunca kötülüklerden uzaksın... gece gündüz gitmektesin; gemidesin. Canlar bağışlayan cana sığınmışsın... gemiye girmiş,uyuyorsun; öyle olduğu halde yol almaktasın!

Zamanın peygamberlerinden ayrılma... kendi hünerine, kendi dileğine pek güvenme! Aslan bile olsan değil mi ki kılavuzsuz yol almaktasın; kendini görüyorsun, sapıksın, hor hakirsin. Ancak şeyhin kanatlarıyla uç da şeyhin askerlerinin yardımını gör! Bir zaman olur, onun lutuf dalgaları, sana kanat kesilir; bir an gelir, kahır ateşi seni taşır, götürür! Kahrını, lutfunun zıddı sayma pek...tesir bakımından ikisinin de birliğini gör!

Bir zaman seni toprak gibi yeşertir...bir zaman seni sevgilinin havasıyla doldurur, şişirir! Arifin bedenine cemat vasfını verir de orada neşeli güller, nesrinler bitirir! Fakat bunları o görür, başkası değil... temiz içten başka hiçbir şey, cennetin kokusunu alamaz!

İçini, sevgiyi inkardan arıt da orada onun gül bahçesindeki reyhanlar bitsin! İçini arıt da Muhammed'in Yemen ülkesinden Rahman kokusunu aldığı gibi sen de benim sevgilimin ebedilik kokusunu bul! Miraç edenlerin safında durursan yokluk, seni Burak gibi göklere yüceltir. Yere mensup ve ancak aya kadar yüceltebilecek miraç değildir bu... kamışı, şekere ulaştıran miraca benzer!

Bu miraç, buğunun göğe ağması gibi bir miraç değildir... ana karnındaki çocuğun bilgi ve irfan derecesine ulaşmasına benzer! Yokluk küheylanı, ne de güzel bir buraktır... yok olduysan seni varlık makamına götürür!

Dağlar, denizler ancak tırnağına dokunabilir; o derece süratlidir... duygu alemini derhal geride bırakıverir! Ayağını gemiye çek de can sevgilisine giden can gibi

oturduğun yerde yürüye dur!

Elsiz, ayaksız evveline evvel olmayan Allah'ya kadar git... canların, yokluktan elsiz ayaksız varlık alemine koştukları gibi! Duyan, gaflet uykusunda olmasaydı, can kulağı açık bulunsaydı sözde kıyas perdesini yırtardın ya!

Ey felek, onun sözlerine inciler saç... ey cihan onun cihanından utan! Eğer inciler saçarsan incilerin yüz kat fazlalaşır... camit cismin görür, sevilir bir hale gelir. O saçtığın incileri kendin için saçtın demektir... Çünkü her çeşit sermayen yüz misli artar!

BELKIS'IN HEDİYESİ

Belkıs'ın hediyesi kırk katır yükü altın kerpiçti. Hediyeleri getirenler, Süleyman'ın saray meydanına girince bir de gördüler ki yer, tamamı ile halis altınla döşenmiş! Altın üstünde tam kırk konaklık yol aldılar...Artık altın gözlerine su gibi bile görünmüyordu, o kadar ehemmiyetsiz bir hale gelmişti.

Defalarca bu altınları, getirdiğimiz yere götürelim... biz ne olmayacak iş yapıyoruz; Toprağı bile halis altın olan bir yere hediye olarak altın götürmek aptallıktır dediler. Ey Allah'ya aklı hediye götüren, akıl, orada yoldaki topraktan da aşağıdır!

Hediyenin makbule geçmeyeceğini anladıklarından utangaçlıkları, adeta onları gerisin geriye itmekteydi! Sonra yine dediler ki: İster makbule geçsin, ister geçmesin... bize ne? Biz emir kuluyuz!

Altın olsun toprak olsun...biz, götürmeye mecburuz... buyruk verenin buyruğunu yerine getirmek mecburiyetindeyiz. Geri götürün derlerse yine fermana uyar, getirdiğimiz hediyeyi geri götürürüz!

Süleyman, hediye getirenleri ve getirdikleri hediyeyi görünce gülmeye başladı. "Ben, sizden tirit istedim mi ki? Ben,bana hediye verin demedim; hediyeye layık olun dedim. Bana gayb aleminden eşi görülmedik hediyeler gelmekte... öyle hediyeler ki insan, onları istemeye niyetlense aklına bile getiremez!

Siz, yer altındaki madeni altın haline getiren bir yıldıza, güneşe tapıyorsunuz... o yıldızı yaratana yüz tutun! Değeri yüce olan canınızı hor hakir ederek gökteki güneşe tapıyorsunuz. Güneş Allah emriyle bizim aşçımızdır, çiyleri pişirir... artık ona Allah dersen aptallıktır bu!

Güneş tutulursa ne yaparsın? Ondaki o karaltıyı nasıl giderirsin? Nihayet yine Allah tapısına yüz vurup ya Rabbi. O karaltıyı gider, yine ona nurunu ver demez misin? Gece yarısı seni öldürmeye kalkışsalar ağlayıp yalvaracağım, yahut aman dileyeceğim güneş nerede?

Hadiselerin çoğu da hep geceleyin olur... halbuki geceleyin taptığın Allah ortada yoktur. Allah'ya gönül doğruluğu ile eğilirsen yıldızlardan kurtulur, Allah'ya mahrem olursun! Mahrem oldun mu sana ağız açar, sırları söylerim... bu suretle gece yarısı bir güneş görürsün sen!

Onun, temiz ruhtan başka doğuşu... yok doğmasında da geceyle gündüz farkı olamaz. Gündüz, onun doğduğu zamana derler... geceleyin doğdu, parladı mı ortada gece kalmaz. Bu görünen güneş, o güneşin önünde adeta güneşe karşı zerre nasıl görünürse öyle görünür!

Alemi aydınlatan, parlatan bu güneşin gözü, o güneşi görünce kamaşır şaşırır kalır! Arşın nuruna... arşın o sonsuz ve hadsiz ışığına karşı bu güneşi bir zerre gibi görürsün! Göze Allah'dan bir kuvvet gelince zahiri güneşi hor ve yoksul görür, bayağı bulursun! Allah, öyle bir kimyagerdir ki onun bir tesiriyle duman, yıldız haline gelmiştir...

Öyle bir görülmedik iksiri vardır ki karanlığı güneş haline getirmiştim. Bir acayip sanatkardır ki bir sanatıyla zühale bu kadar hassa vermiştir... artık sen öbür can yıldızlarıyla can incilerini de var, buna kıyas et!

Duygu gözü, güneşe zebundur; ilahi bir göz ara, ilahi bir göz bul da, Onun bakışına karşı şimşekler saçan güneşin nurları zebun olsun! O bakış nura mensuptur, bu bakış, nara... ateş, nura karşı adamakıllı kara görünür!

Şeyh Abdullah-ı Mağribi dedi ki: "Altmış yıldır ben gece nedir, görmedim. Bu altmış yıl içinde ne gündüz, ne de gece... hiçbir sebeple bir karanlığa düşmedim." Sofiler de şeyhin sözünün doğruluğunu söylemişler, demişlerdi ki: "Geceleri ardında giderdik."

Dikenlerle, çukurlarla dolu olan çöllerde yürürdük... o, dolunay gibi önümüzde giderdi. Yüzünü geriye çevirmeden gece vakti, "Dikkat edin, önünüzde çukur var, sola doğru yürüyün" derdi. Bir an sonra da "Sağa gidin, ayağımızın altında diken var"diye seslenirdi.

Gündüz olur, biz ayağını öperdik... görürdük ki ayakları gelin ayağı gibi! Ne topraktan eser var, ne çamurdan... ne diken yırtmış, ne taş yaralamış! Allah, Mağribi'yi maşrıki etmişti... Batıyı ona doğu gibi nurlar saçan bir hale getirmişti! Bu serkeş güneşin nuru, aşk meydanının öyle bir atıdır ki halkın ileri gidenlerinin gününü de o korur, geri kalanların gününü de o!

O yüce nur nasıl korumaz ki binlerce güneşi izhar eden odur. Sen onun nuru ile emniyet içinde yürüye dur... ejderhalar, akrepler arasında yol almaya bak! O pak nur, senin önünde gider durur... her yol vuranı tutar, paramparça eder!

"Allah, kıyamet gününde Peygamberini utandırmaz" ayetini doğru bil; " Müminlerin nurları, önlerinde ve sağlarında yürür yollarını aydınlatır" ayetini oku! O nur kıyamette çoğalır ama Allah'dan o nuru burada da istemeli! Çünkü Allah istenen şeye delalet etmeyi daha iyi bilir ama buluta da can nuru bağışlar karanlığa da!

Süleyman Peygamber, o elçilere dedi ki: "Ey utanan elçiler, geri dönün ... altın sizin olsun; bana gönül getirin, gönül! Benim bu altınlarımı da alın da o altınlara ilave edin... körlüğünüzü anlayın da o altınları katırın fercine sokun! Katırın ferci, altın kilit vurulmaya layıktır... Aşığın altınıysa sapsarı yüzüdür!

O yüz, Allah'nın nazar ettiği yerdir... halbuki altın madenine güneş nazar eder! Maden güneş ışığının nazargahıdır. Şimdi de bana gelip çattınız, benim esirimsiniz ama yine benim sizi yakalamamdan korkun, canınızı siper edin!

Taneye kapılmış kuş dam üstündedir ama kanadı açık olduğu halde tuzağa tutulmuştur o! Mademki gönlünü canla başla taneye verdi... sen onu tutulmadan tutulmuş bil! Taneye bakıp duruyor ya... sen o bakışları, ayağına vurulan düğüm say! Tane, sen şimdi bana hırsızlama bakıyorsun ama hele sabret; asıl ben seni çalıyorum;O bakış, sonunda seni bana çekince anlarsın ki ben senden gafil değilim der!

Toprak yemeyi adet edinmiş olan birisi bir aktara gidip kelle şekeri almak istedi. O hilebaz ve gönlü bozuk aktarın terazisinde dirhem ve taş yerine toprak vardı. Dedi ki: Benim terazimin dirhemi topraktır. Şeker almaya niyetin varsa sabret de dirhem bulayım.

Adam "Mühim bir işim var, şeker almam lazım... dirhemin ne olursa olsun, zararı yok" dedi. Kendi kendisine de "Toprak yemeyi adet edinen kişiye taş nedir ki? Toprak altından daha iyi! Hani o kılavuz kadın gibi...oğlum, pek güzel bir kız buldum.

Pek güzel ama ondan başka bir şey daha var:o namuslu kız, helvacı kızı demiş de, Evlenecek adam böyle olması daha iyi ya... helvacının kızı daha yağlı, daha tatlı olur demiş! Onun gibi senin de taş dirhemin yok da taş yerine toprak kullanıyorsan daha iyi ya... toprak benim gönlümün istediği meyve!" diyordu.

Aktar, terazisinin dirhem gözüne dirhem vazifesini gören taş yerine toprak parçasını koydu. Öbür gözüne koymak üzere de o toprağın ağırlığınca şeker kırmaya koyuldu. Şekeri kesip kıracak bir aleti olmadığı için biraz gecikti, müşteriyi de orada bıraktı.

Aktarın yüzü öbür yanaydı... toprak yemeyi adet edinmiş olan müşteri, dayanamadı... gizlice ve güya aktara göstermeden toprağı koparıp yemeye başladı. Ansızın döner de beni görüverir diye de korkmaktaydı.

Aktar, bunu gördü... gördü ama kendisini meşgul gösterdi. Diyordu ki: "A sararmış

suratlı, hadi biraz daha fazla çal! Toprağımı çalıyorsan bana bir şey olmuyor; sen, adeta kendi yanından et koparıyor, kendi etini yiyorsun!

Benden korkup duruyorsun ya eşekliğinden... ben de az yiyeceksin diye korkmaktayım! Meşgulum ama kamışımdan sana fazla şeker verecek kadar da ahmak değilim ben! Alacağın şekeri görünce kimin ahmak ve gafil olduğunu anlarsın, hele dur"

Kuş, o taneye baktıkça bakar, hoşlanır ama tane de uzaktan o kuşun yolunu vurur! Göz zinasından hoşlanırsın ama nihayet kendi yanından kopardığın eti kebap edip yemiyor musun ki?Bu uzaktan bakış ok ve zehir gibidir... gittikçe sevgin artar, sabrın eksilir!

Dünya malı zayıf kuşların tuzağıdır...ahiret mülkü, yüce kuşların tuzağı! Hatta bu ahiret mülkü, yüce kuşların tuzağı! Hatta bu ahiret mülkü, öyle bir derin tuzaktır ki ulu kuşları avlar!

Ben Süleyman'ım, sizin mülkünüzü istemem... mülk istemek şöyle dursun, ben sizi, helak edecek şeylerden kurtarırım! Şimdi siz, malın, mülkün esirisiniz... mala mülke sahip olan kişi, helak olmaktan kurtulan, mala, mala mülke esir olmayan kişidir. Halbuki ey aleme esir olan, aksine adını bu cihanın emiri taktın!

Hakikatte sen, bu alemin esirisin, canın, bu cihan hapsine düşmüştür... öyle olduğu halde niceye,bir kendine cihan sahibi deyip duracaksın?

Ey, elçiler, tez sizi elçi olarak gönderiyorum... bu hediyeleri reddetmem, sizin için kabul etmemden yeğdir. Belkıs'ın yanına gidince gördüğünüz şaşılacak şeyleri, altın ovasını hep söyleyin.

Söyleyin de benim altına tamah etmediğimi, altını yaratandan altın elde ettiğimi anlasın. O Allah, öyle bir Allah'dır ki dilerse bütün yeryüzünü baştanbaşa altın ve değeri biçilmez inci haline getirir.

Ey altını seçen, onu seven, onun için Allah mahşer gününde bu yeryüzünü gümüşten halk edecektir. Biz altına aldırış bile etmeyiz... sanatlarımız çok bizim; bütün yeryüzündekileri altın haline getiririz biz! Sizden altın mı isteriz biz? Biz sizi kimyager yaparız.

Sebe mülkü bile olsa vazgeçin o dünya mülkünden... suyun toprağın dışında nice mülkler var!

Senin taht dediğin şey, tahttan yapılma tuzaktır... konduğun yeri baş köşe sanmışsın ama kapıda kala kalmışsın!

Sen daha kendi sakalına hüküm yürütemiyor, ona bile padişahlık edemiyorsun; artık nasıl olurda iyiye, kötüye padişahlık yapmaya, hüküm yürütmeye kalkışırsın? İstemediğin halde sakalın ağarıyor... gayri ey eğri ümitli, sakalından utan!

Asıl o Allah mülk ve saltanat sahibindir, kendisine baş eğene bu topraktan yaratılan dünya şöyle dursun, yüzlerce mülk, yüzlerce saltanat ihsan eder. Fakat Allah tapısında bir secde, sana iki yüz devlet ve saltanattan daha hoş gelir.

Ben ne mal isterim, ne mülk... ne devlet isterim, ne saltanat... bana o secde devletini ihsan et, yeter diye ağlayıp sızlanmaya başlarsın! Cihan padişahları, kötülüklerinden dolayı kulluk şarabından bir koku bile almamışlar.

Yoksa onlar da Edhem gibi, hemencecik coşarlar, sarhoş olurlar, dünya saltanatını vurup kırarlardı! Fakat Allah, bu alem dursun, mamur olsun diye gözlerini ağızlarını kapamıştır. Bu suretle de onlara taht ve taç tatlı gelir, alemdeki halktan haraç alalım derler...

Fakat haraç ala ala kum gibi altın yığsın yine ölür, geberirsin, onlar senden arta kalır! Mal, mülk, devlet ve altın, canına yoldaş olmaz... sen altın ver de görüşünün kuvvetlenmesi için sürme al! Bu sürmeyi çek de şu alemin daracık bir kuyu olduğunu gör; Yusufcasına ipe el at!

Kuyudan çıkıp dama yücelince görenler, müjde, işte bize bir köle desinler!

Kuyuda göz, akisler yapar, insana hayaller görünür... onların en bayağısı şudur: Taş

altın şeklinde görünür! Oyun zamanı çocuklarda kızışırlar... o taş topaç kırıklarını altın ve mal görürler ya. Fakat Allah arifleri kimyager olmuşlardır da onlara madenler bile değersiz görünür artık! Süleyman Peygamber de savaşacağı yerde Belkıs'ın adamlarını ve askerini kendisine çekti.

Ey azizler dedi, çabucak gelin... çünkü cömertlik denizi dalgalanmaya başladı. Köpüren dalgaları, her an kıyıya zararsız, ziyansız, yüzlerce inci atar!

Ey doğru yolu bulanlar, sala dedim size... Rıdvan, şimdicek cennet kapısını açtı. Süleyman dedi ki: " Ey elçiler, gidin, Belkıs'a varın, onu bu dine inandırın! Deyin ki: Hep buraya gelin... çabuk şüphe yok ki Allah, sizi esenlik yurduna çağırtmada!

Ey devlet isteyen, tez buraya gel... bu zaman, feyiz zamanı, kapıların açıldığı çağ! Ey dilemeyen sen de gel... sen de gel de bu vefalı sevgiliden dilek sahibi olasın! Belkıs, kendine gel, aklını başına topla... yoksa fena olur. Askerin, sana düşman kesilir, senden döner! Perdecin, perdeni yırtar... canın, canına düşmanlık eder! Yerdeki, gökteki zerrelerin hepsi, sınama çağında Allah askeridir.

Yerli gördün ya, Ad kavmine ne yaptı! Suyu gördün ya, tufanda neler bitti! O kin denizi Firavun'a ne işler açtı... bu yeryüzü Karun'a ne işler gösterdi! Ebabil kuşları, file neler etti... sivrisinek, Nemrud'un başını nasıl yedi!

Davud, eliyle koca taşı kaldırıp atınca taş tamam altı yüz parçaya bölündü, ordu da bozguna uğradı! Lut'un düşmanlarına taş yağdı da nihayet kara su içinde dalga yutup boğuldular! Alemdeki cansız şeylerin akıllıca peygamberlere ettikleri yardımları söylemeye kalkışsam,

Mesnevi o kadar büyür ki kırk deve bile aciz olur, çekemez! El, kafirin aleyhine şahadette bulunur; Allah askeri olur, Allah'nın buyruğuna baş kor!

Ey işte, güçte Allah'nın zıddına ders gösteren, kork... sen de Allah askerleri arasındasın. Cüz'ünün cüz'ü bile ona uymuştur, onun askeridir. Şimdi nifak yüzünden sana muti görünür! Allah, gözüne, "Onu sık" dese göz ağrısı senin yüzlerce defa kökünü kazır!

Dişine "Ona bir ceza ver" dese bir de bakarsın ki dişin, kulağını çekip burmaya başlar! Tıp kitabını aç da hastalıklar bahsini oku... ten askerinin neler yaptığını gör! Mademki her şeyin canının canı odur, canın canıyla düşmanlığa girişmek kolay mıdır?

Belkıs, cin ve şeytan askerlerini bir tarafa bırak, çünkü onlar, benim emrime canla başla uyarlar, benim hükmümle saflar yararlar! Belkıs, önce saltanatı bırak... çünkü beni buldun mu bütün devlet ve mal, mülk senin olur!

Yanıma gelince zaten anlayacaksın ki bensiz bir hamam nakşından, hamamdaki bir resimden ibaretmişim! Resim, ister padişah resmi olsun, ister zengin resmi ... değil mi ki resimdir, candan nasibi yoktur! O, başkaları için bezenmiştir... beyhude yere ağzını, gözünü açmıştır.

Sen, kendi kendine savaşa girişmişsin... başkalarını kendin olarak tanımamış, anlamamışsın! Sen hangi surette rastlasan, bu, benim diye durup kalıyorsun ama vallahi o, sen değilsin! Bir zamancağız halktan uzaklaşsan, yapayalnız kalsan ta boğazına kadar gama, endişeye batarsın.

Halbuki bu, nasıl sen olabilir? Sen o tek kişisin; sen kendinin güzelisin, kendinin dilberisin, kendinin sarhoşusun! Kendinin kuşu, kendinin avı, kendinin tuzağısın... kendinin baş köşesi, kendinin döşemesi, kendinin damısın!

Cevher ona derler ki varlığı, kendi kendine olsun... onunla var olan, onun feri bulunan şey, arazdır. Sen de Ademoğluysan onun gibi ol, bütün zürriyetleri kendinde gör! Testide ne vardır ki nehirde olmasın... evde ne vardır ki şehirde bulunmasın!

Bu alem bir testidir, gönül de ırmak suyuna benzer. Bu alem odadır, gönülse görülmedik ve şaşılacak şeylerle dolu bir şehir!

Hemencecik gel... ben, seni davet eden bir elçiyim... ecel gibi şehveti öldürücüyüm, şehvete esir değil! Hatta şehvetin olsa bile şehvette emirim... bir güzelin yüzünü görüp şehvet esiri olmam ben!

Aslımızın aslı, Halil ve bütün peygamberler gibi putları kıran kişilerdir. Ey esir, biz put haneye girsek bile puta secde etmeyiz, put bize secde eder. Ahmet de put haneye gitti, Ebu Cehil de... fakat bunun gitmesiyle onun gitmesi arasında pek büyük bir fark var!

Bu put haneye girdi mi putlar baş kor, secdeye kapanır... o girdi mi ümmetler gibi putlara secde eder! Şehvete mensup olan bu alem de put hanedir... Hem peygamberlere yuvadır, hem kafirlere! Fakat şehvet, pak kişilere kuldur... halis altını ateş yakmaz! Kafirler kalptır, temiz kişilerse altına benzerler. Her iki kısım da bu potanın içindedir.

Potaya kalp olan girdi mi hemen kararır... altın girdi mi altınlığı belli olur. Altın, elini kolunu açar da potaya atılır, ateş içinde hoş bir surette gülümser durur! Alemde cismimiz, bizim yüzümüzü örtmektedir... biz, samanla örtülü deniz gibiyiz!

Din padişahına toprak diye bakma a bilgisiz! Melun Şeytan da Adem'e bu bakışla bakmıştı. Sen söyle bana bakayım... hiç bu güneş, balçıkla sıvanabilir mi? Nura yüzlerce toz toprak döksen yine görünür, yine baş gösterir, parlar! Saman da nedir ki suyun yüzünü örtsün! Toprak da kim oluyor ki güneşi kapatabilirsin!

Kalk ey Belkıs, Ethem gibi padişahcasına şu iki üç günlük saltanat dumanını dağıt!

İştiyak çekercesine Sebe'e ait hikayeyi söylüyorum... çünkü seher yeli, laleliğe esip geldi! Bedenler vuslat günlerini buldu... çocuklar asılları olan analarına, babalarına kavuştular. Ümmetler içinde gizli olan aşk ümmeti, çevresini kınamalar kaplamış cömertliğe benzer.

Ruhların aşağılanması, bedenler yüzündendir. Bedenlerin yüceliği, ruhlardandır! Ey aşıklar, arı- duru şarap sizindir, size sunulur. Baki olan sizsiniz, beka sizindir! Ey! Yüreklerinde aşk derdi olmayanlar, kalkın aşık olun... işte Yusuf'un kokusu gelmekte, hemen koklayın, o kokuyu alın!

Ey Süleyman'a mensup kuş dili, gel! Hangi kuşun sesi gelirse ona göre nağmeler düz! Allah sesini kuşlara göndermiştir... her kuşun nağmesini sana öğretmiştir! Cebri olan kuşa cebir dilince söyle ... kanadı kırılmış olana sabırdan bahset! Sabreden kuşu hoş gör, affet... Anka'ya Kaf dağının vasıflarını oku!

Güvercine doğandan korunmasını emret... doğana hilmi anlat, can yakmadan çekinmesini söyle! Çaresiz kalan, nurdan mahrum olan yarasayı nura eş et, nura aşina kıl! Savaşan kekliğe sulh öğret... horozlara sabah çağının alametlerini göster! Hüthütten karakuşa kadar bütün kuşlara böylece yol göster... Allah, doğruyu daha iyi bilir!

Süleyman, Sebe'deki kuşlara bir ıslık çalınca hepsini kendisine bend etti. Ancak canı ve kanadı olmayan, yahut balık gibi aslından sağır ve dilsiz olan müstesna! Hayır... yanlış söyledim, sağır bile Allah vahyine karşı baş koyup secde etse Allah ona duygu ihsan eder.

Belkıs, canla, gönülle Süleyman'a gitmeyi kurdu... geçmiş zamanlarına acıklandı!

Aşıkların adı sanı, arı namusu terk ettikleri gibi o da malını, mülkünü terk etti. O nazlı nazenin kölelerle cariyeler, gözüne porsumuş, kokmuş, çürümüş soğan gibi görünmeye başladı.

Bağlar, köşkler, ırmaklar, aşk yüzünden gözüne külhan gibi görünüyordu. Aşk, kızıştı da akın etti mi bütün güzeller, göze çirkin görünür. Aşk gayreti, zümrüdü bile insanın gözüne pırasa kadar adi gösterir... İşte "La" nın manası budur.

Ey sığınacak yer arayan, "La ilahe illa Hu" budur... ay bile sana kararmış çömlek gibi görünür! Belkıs da hiçbir mala hiçbir hazineye, hiçbir değerli şeye ehemmiyet vermiyordu... yalnız tahtından geçememişti.

Süleyman, Belkıs'ın gönlündekini anladı... Çünkü Süleyman'ın gönlünden Belkıs'ın gönlüne yol olmuştu! Karıncaların sesini bile duyan, elbette uzaktakilerin feryadını da duyar. "Bir karınca dedi ki" sırrını söyleyen, bu köhne kemerin, bu eski dünyanın sırrını da bilir.

Uzaktan gördü ki o kendisini bile teslim eden Belkıs'a, yalnız tahtından ayrılmak acı geliyor! Bunun sebebini söylesem, tahtına neden bu kadar aşıktı... anlatmaya kalkışsam söz uzar. (Belkıs, tahtla aynı cinsten değildi... doğru, fakat) bu kalem de duygusuzdur, katiple aynı cinsten değildir ama ona munistir, eştir, arkadaştır. Her sanatın aleti de böyle cansızdır ama canlı olan sanatkarın munisidir.

Anlayış gözünde nem olmasaydı bu sebebi daha açık anlatırdım! Taht haddinden fazla büyüktü; nakledilmesine imkan yoktu. Pek ince sanatlıydı... beden gibi eczası, tamamı ile birbirine bitişmişti... ayrılıp götürülmesi de mümkün değildi, kırılabilirdi.

Süleyman dedi ki: Sonunda tahttan da, taçtan da soğuyacak ya!can, birlik alemine ulaşır, o alemden baş gösterirse birliğin nuruna karşı bedenin nuru kalmaz artık. İnci denizin dibinden çıktı mı denizdeki köpüklerle çer çöpü hor hakir görürsün!

Nurlar saçan güneş doğdu, baş gösterdi mi artık akrebin kuyruğunda kim yurt tutmak ister? Fakat bütün bunlarla beraber yine de onun tahtını getirtmek lazım. Getirtmeli de buluştuğu vakit üzülmesin... çocukça dileği yerine gelmiş olsun.

O taht bizce adi bir şey ama onca pek aziz...ne yapalım, hurilerin sofrasında birde şeytan bulunsun! Hem o nazlı tahtı, sonradan Eyaz'a hırkasıyla çarığı nasıl ibret olduysa ona da ibret olur! Bu tahta bakar da neye tutulduğunu, nereden nereye geldiğini, ne haldeyken ne hale büründüğünü bilir,anlar!

Allah da toprağı, meniyi ve et parçasını daima bizim gözümüz önünde tutmuyor mu? A kötü niyetli bak... seni ne halden ne hale getirdim? Şimdi onlardan nefret ediyorsun değil mi? Sen o devirlerde o toprağa, meniye, et parçasına aşıktın... o zamanlar bu kerem ve ihsanı inkar ediyordun!

Önce toprak halindeyken (ben nereden akıl ve ruh sahibi olacağım diye) inkarda bulunuyordun ya... bu kerem ve ihsan, o inkarını gidermek içindir. Canlanman, evvelki inkarına karşı reddedilmez bir delildir... şu hastalığın dermandan da beter oldu ya!

Toprağın bu işi yapmasına imkan mı var... meni, düşmanlıkta bulunur, inkara düşer mi hiç? O zamanlar gönülsüz ve ruhsuzdun... bu yüzden düşünceyi de inkar ediyorsun, inkarı da! Cemadken insan olacağını inkar edersin, şimdi de haşr olmayı inkar etmede ayak diredin! Sen şuna benzersin: Adam gelir, kapıyı döver de ev sahibi, içerden " Ev sahibi evde yok diye bağırır. Kapıyı döven bu "Ev sahibi evde yok" sözünden anlar ve ev sahibi içerdedir... halkadan elini çekmez!

Senin inkarın da Allah'nın cemad aleminden yüzlerce haşirde bulunduğunu, yüzlerce can yarattığını gösterir, belli eder! Su ve toprağın "Hel eta" dan inkar doğurmasına dek, (insanın asli maddesi bile yokken nihayet sudan, topraktan meni haline gelip duygu ve görgü sahibi olmasına kadar) nice sıfatlar düzüldü, koşuldu!

İşte su ve toprak (yani insan) da (inkarda bulunuyor ama hakikatte) inkar etmemekte... yalnız o ev sahibi gibi " o haber veren içerde yok" diye bağırmakta! Bunu yüz türlü açar, anlatırım ama ince sözlerden insanın aklı sürçer... onun için vazgeçiyorum!

Bir ifrit dedi ki: Sen daha yerinden kalkmadan ben, tahtını getiririm. Asaf da " İsm-i azam kudretiyle ben, bir anda bu tahtı buraya getiririm" dedi. İfrit, sihirde üstattı ama o taht, Asaf'ın nefesiyle geldi.

Belkıs'ın tahtı derhal Süleyman'ın huzurunda belirdi... fakat Asaf'ın himmetiyle; ifritlerin hilesiyle değil! Süleyman, Allah'ya hamd olsun dedi... bu nimeti de alemlerin Rabbi'nin lutfuyla gördüm, bunun gibi yüzlercesini de!

Sonra tahta baktı da dedi ki: Evet sen ahmakları aldatabilirsin ey ağaç! Nakşedilmiş, bezenmiş tahta ve taş önünde nice aptallar baş kor, secde eder! Secde edenin de canından haberi yoktur, secde edilenin de... ancak canından bir hareket ve azıcık bir eser görmüştür, işte o kadar!

Şaşırıp kaldığı sıralarda taşın söz söylediğini, işarette bulunduğunu görmüş de büsbütün hayretlere dalmıştır! O kötü kişi, ibadet tavlasını yerinde oynamamıştır da bu yüzden taştan aslanı sahici aslan sanmıştır. Hakiki aslan da, kereminden cömertlik etmiş, hemencecik köpeğin önüne bir kemik fırlatıp atmış... O köpek, doğru özlü değil ama bizim kemik verişimiz, umumi bir lutuftur, demiştir

Kalk ey Belkıs, gel de devleti, saltanatı gör...Allah denizi kıyısında inciler topla! Kız kardeşlerin, yüce göklerde oturuyor...sen neden murdar bir şeye padişahlık eder durursun? O padişahın, kız kardeşlerine yüce ve bol bahşişlerden neler verdiğini hiç bilir misin? Halbuki sen neşeyle "külhanın padişahı ve başbuğu benim" diye davul dövmedesin!

Ey süleyman, Mescid-i Aksayı yap, Belkıs'ın kavmi namaza geldi! Süleyman, mescidi yapmaya başlayınca cin ve insan, hepsi işe koyuldu. Bir bölüğü aşkla, istekle... bir bölüğü istemeyerek işe girişti. Tıpkı kulların Allah buyruğuna uymaları, ibadet etmeleri gibi!

Halk da cinlere benzer... şehvet, onları dükkana alış verişe, mahsule ve yiyeceğe çeken zincirdir. Bu zincir, korkudan ve şaşkınlıktan yapılmadır... halkı, zincirsiz ve hür sanma! Bir bölüğünü kazanca, ava çeker... bir bölüğünü madene, denizlere sürükler!

Onları iyiye, kötüye çeker götürür... Allah, "boynunda liften örülmüş bir ip var... boyunlarına bir ip attık...o ipi, huylarından ördük, meydana getirdik... hiçbir pis ve kötü, yahut temiz ve iyi kişi yoktur ki amel defteri boynuna asılmamış olsun" demiştir.

Kötü işe hırsın, ateşe benzer...kömür, ateşin rengiyle güzelleşir. Kömürün karalığı ateşte gizlenir... ateş söndü mü karalık meydana çıkar! Kömür, senin hırsından ateş haline geldi, ateş halinde göründü... fakat hırs geçti mi o kömür, kapkara , berbat bir halde kalakalır!

O zaman kömürün ateş gibi görünmesi, işin güzelliğinden değildi, hırs ateşindendi! Hırs, senin işini gücünü bezemişti... hırs gidince işin gücün kapkara kaldı! Şeytan'ın bezediği ekşi otu aptal adam, olmuş ve iyi sanır.

Fakat denedi mi ne olduğunu anlar, dişleri kamaşır kalır! Heves yüzünden o tuzak tane görünmededir...o esasen hamdır, fakat hırs şeytanının aksi onu güzel gösterir. Hırsı din işinde ve hayırda haris ol. Bu işler, zaten güzeldir... hırsın geçse bile güzel görünür!

Hayırlar, esasen güzel ve latiftir, başka bir şeyin aksiyle güzel görünmüş değildir. Bu işlerde hırsın parlaklığı geçse bile hayrın letafeti, hayrın parlaklığı kalır. Halbuki dünya işinden hırsın parlaklığı gitti mi ateşin harareti ve parlaklığı gitmiş, kömür kalmış demektir... tıpkı buna benzer.

Çocukları da hırs aldatır da zevklerinden bir değneği at yaparlar, eteklerini çemreyip güya ata binerler! Fakat çocuktan o kötü hırs geçti mi öbür çocuklara gülesi gelir. Ben neler yapmışım, ne işlere girişmişim... sirke bana hırsımdan bal görünmüş diye gülmeye başlar.

Peygamberlerin yapılarında da hırs yoktu... onun için boyuna parlayıp duruyor, parlaklığı boyuna artıyordu. Ulular, nice mescitler yaptılar... fakat hiçbirinin adı Mescid-i Aksa değildi. Her an şerefi artan Kabe'nin yüceliği, İbrahim'in ihlaslarındandı!

O mescidin fazileti, toprağından, taşından değildi... yapıcısında hırs ve savaş yoktu da ondan! Ne onların kitapları, başkalarının kitaplarına benzer... ne mescitleri, başkalarının mescitlerine, ne alışverişleri, malları mülkleri, başkalarının alışverişine, malına mülküne!

Ne edepleri başkalarının edepleri gibidir. Ne hiddetleri, azapları başkalarının hiddeti, azabı gibidir. Uykuları da başkadır, kıyasları da, sözleri de!

Her birerinin başka bir nuru, feri var... can kuşları uçar ama, başka bir kanatla uçar! Gönül, onların halini andıkça titrer durur... onların işleri, bizim işlerimize kıbledir! Onların kuşlarının yumurtası altındandır... canları, gece yarısı, seher çağını görür!

O kavmin iyiliğini canla başla ne kadar söylersem söyleyeyim, noksan söylemiş olur; onları noksan övmüş olurum! Ey ulular, mescid-i Aksa yapın; çünkü Süleyman yine geldi vesselam! Bu devlerden, perilerden baş çeken olursa bütün melekler, onları tutar, bağlar, tomruğa vurur!

Dev, bir an bile hileye düzene girişir de eğri büğrü yürürse derhal başına şimşek gibi

bir kamçıdır gelir!

Sen de Süleyman'a benze de devlerin. Yapına yardım etsinler, taş kessinler! Süleyman gibi vesvesesiz, hilesiz ol da cinle dev, senin de buyruğuna uysun! Senin hatemin bu gönüldür... aklını başına al da dev, hatemini avlamasın! Avladı, ele geçirdi mi artık sana boyuna Süleymanlık eder... hatemli devden sakın vesselam!

Gönül, o Süleymanlık gelip geçici bir şey değildir... sen zahiren de Süleymanlık etme kabiliyetindesin, içinde de o ehliyet var senin. Dev de bir zaman olur, Süleymanlık eder ama her dokumacı nereden atlas dokuyacak? Elini oynatır ama ikisinin arasında ne kadar fark var!

KORUYAN ADALETTİR

Dervişin biri hikaye etti: Ben rüyada Hızır'a mensup olan erenleri gördüm. Onlara: " Helal olan ve hiç vebali bulunmayan rızkı nereden elde edeyim? Dedim. Beni dağlara ormanlara götürdüler... ormanlarda meyveleri silktiler.

Allah, himmetimizle bunları sana tatlı etti... Hemen ye bunlar temiz, helal ve sayısız... aynı zamanda uğraşmaksızın, başın ağrımadan, yükünü çekmeden, yukarı aşağı koşmadan elde edilen rızıklardır dediler.

Onları yedim, sözümde öyle bir feyiz, öyle bir tesir hasıl oldu ki sözlerim, akılları hayran etmeye başladı. Rabbim dedim, bu bir imtihan...sen bana bütün halktan gizli bir ihsanda bulun! Söz söyleyemez bir hale geldim... hoş bir gönüle sahip oldum; zevkimden nar gibi yarıldım!

Dedim ki içimdeki bu zevk yok mu ya... cennette bundan başka bir zevk olmasa bile, başka bir nimet istemem... bunu bırakıp da ceviz ve şeker yemeğe girişmem! Kazancımdan elimde bir iki habbe kalmıştı. Onları cübbemin yenine dikmiştim.

Dervişin biri de odunculuk etmekteydi... yorgun argın ormandan geldi. Onu görünce dedim ki: Artık benim rızıkla işim yok... bundan sonra rızık için gam yemiyorum. Kötü meyveler bana güzel ve hoş gelmekte... hususi bir rızka nail oldum ben.

Mademki boğaz derdinden kurtuldum, birkaç habbem var, onları şuna vereyim... Şu oduncuya bağışlayayım da o da iki üç günceğiz rızık derdinden kurtulsun! Oduncu içinden geçeni anlıyormuş meğerse... çünkü kulağı, Allah nuruyla nurlanmış!

Her düşünce , ona göre bir şişe içindeki kandil gibi. Hepsini görüyormuş! İçten geçen ondan saklanamıyor... o, bütün gönüllerden geçenlere emir kesilmiş! O sırrına şaşılacak er, benim bu düşünceme karşı ağzının içinden söylenip durmaktaydı.

Padişahlar hakkında böyle düşünüyorsun ha... onlar, sana rızık vermeseler nasıl rızıklanacaksın ki demekteydi. Ben sözünü anlayamıyordum ama azarlanması gönlüme iyice aksediyordu. Derken aslan gibi heybetle önüme geldi, sırtındaki odun demetini yere bıraktı.

Odunları yere korken halindeki heybetten yedi azami bir titremedir aldı! Dedi ki:Yarabbi, senin dualarını kutlu izleri yomlu has kulların varsa, onların hürmetine lutfunun bir sanat göstermesini diliyorum... şimdicek bu odun yığını altın olsun!

Bunu der demez bir de gördüm ki odunlar altın olmuş, yeryüzünde ateş gibi parlayıp duruyorlar! Ben bunu görünce kendimden geçtim... bir hayli zaman baygın kaldım. O şaşkınlığım geçip kendime gelince,

Dedi ki: Allah'nın o ulular, gayret sahibi ve şöhretten kaçar kişilerse, Onların hürmetine yine bu altını hemen odun yap, eski haline getiriver! Bu söz üzerine derhal o altın dallar, yine odun oldu... o erin işini görünce akıl da sarhoş oldu, kendisinden geçti. Bakış da!

Ondan sonra odunlarını yükleyip yürüdü... hızlı hızlı önümden şehre gitti! O padişahtan, ardından gidip müşküllerini sormak, sözünü duymak istedim ama, Heybeti mani oldu gidemedim... bayağı kişilerin has erlere varmasına yol yok!

Eğer biri can- beş vererek yol bulursa bu da onların rahmeti ve cezbesiyle olur. Şu halde o tevfike erişmeyi ganimet bil...eğer bir doğru erin sohbetini bulduysan bunu fırsat say! Padişaha yakın olduğu, padişahın yakınlığına erdiği halde bu kutluluğu değersiz görüp yolundan olan ahmağa benzeme!

Ahmak kurbanlık koyundan bol ve iyi bir parça verdiler mi "Bu, galiba öküz budu" der. A iftiracı, bu öküz budu değil ... fakat eşekliğinden sana öküz budu görünmede. Bu rüşvetsiz verilen padişah ihsanı... bu rahmet yüzünden verilen hususi bir ihsan!

İBRAHİM ETHEM'İN GÖÇÜ

Sen de Edhem gibi devlet ve saltanatı hemencecik terk et de ebedi bir saltanata eriş! İbrahim Edhem, geceleyin tahtında uyumaktaydı. Gözcüler, bekçiler de damda gürültü edip duruyorlardı.

Padişah, bekçilerin hırsızları ve kötü kişileri defetmelerini istemiyordu. Çünkü kendisinin adalet sahibi olduğunu, kendisine hiçbir kötülük gelmeyeceğini biliyordu, gönlü emindi. Muratları, dilekleri koruyan adalettir... geceleyin damlarda sopalarını kakıp gezen bekçiler değil!

Fakat padişahın, rebap sesini dinlemeden maksadı, iştiyaklar çekenler gibi Allah hitabını hayal etmekti. Zurna ve davul sesleri, bir parçacık o külli nefirin, kıyamet gününde çalınacak olan Sur'un sesine benzer.

Hakimler, bu musuki nağmelerini göklerin dönüşünden aldık demişlerdir. Halkın tamburla çaldığı, ağızla söylediği bu şarkılar, nağmeler, hep göğün hareketinden alınmadır. Müminler derler ki cennetin tesiriyle bütün kötü ve çirkin sesler de latif olur.

Biz hepimiz Adem'in cüz'üleriydik...cennette o nağmeleri dinledik, duyduk! Gerçi suyla toprak, bize bir şüphe verdi ama yine o nağmeleri birazcık hatırlıyoruz. Fakat musibet toprağıyla karıştıktan sonra bu zir ve bem perdeleri, nereden o nağmeleri verecek?

Su, sidik ve pislikle karışınca bozulur, mizacı acı ve sert bir hale gelir. İnsanın cesedinde de birazcık su vardır... sen onu sidik bile saysan yine ateşi söndürür ya! Su, pis bile olsa yine tabiatı bakidir... o tabiatla gam ateşini söndürür!

İş bu yüzden güzel sesi dinlemek aşıklara gıdadır... çünkü güzel ses dinlemede kalp huzuru ve Allah ile birleşme zevki vardır. Adamın içindeki hayaller kuvvetlenir, hatta hayaller, o güzel sesten, o güzel nağmeden suretlere bürünür. Suya ceviz atanın ateşi nasıl kuvvetlendiyse aşk ateşi de güzel seslerle kuvvet bulunur!

Su pek derin bir yerdeydi... susuzun biri suyun üst tarafında bulunan ceviz ağacına binmiş, ağacı silkeliyordu. Ağaçtan cevizler, suya düştükçe suyun sesini dinliyor, sudan meydana gelen habbeleri seyrediyordu. Bir akıllı adam, bunu görüp dedi ki: Yiğidim bu cevizler, seni susatır!

Suya bir hayli ceviz düşüyor ama su derinde... senden uzakta! Sen, yukarıdan aşağıya zahmetlerle ininceye kadar su da onları daha uzağa götürecek! Adam dedi ki: Benim bu ağaç silkelemeden maksadım ceviz toplamak değil... görünüşe bakma da maksadıma iyi dikkat et!

Benim maksadım suyun sesini işitmek ve suda hasıl olan şu habbeleri görmektir. Alem de susuzun, daima havuzun çevresinde dönüp dolaşmaktan başka ne işi var? Hacının Kabe'nin çevresini tavaf etmesi gibi o da ırmağın, suyun çevresinde dolanır, suyun sesini dinler durur!

İşte ey halk ziyası Hüsameddin, o susuzun maksadı gibi benim de bu Mesnevi'den maksadım sensin. Mesnevi, ferileri bakımından da, tamamı ile senindir... onu sen kabul etmişsindir.

Padişahlar, iyiyi de kabul ederler, kötüyü de ... bir şeyi kabul ettiler mi artık reddetmezler. Mademki bir fidan diktin, onu sula... mademki açtın düğümleme!

Mesnevi'deki sözlerden maksadım senin sırrın, onu şiir halinde söylemedeki muradım senin sesindir. Bence sesin, Allah sesidir... aşık, haşa; sevgilisinden ayrılmaz.

Nasın caniyle nasın rabbi arasında keyfiyetsiz, kıyasa sığmaz bir ulaşma, bir birlik vardır. Fakat nas dedim, nesnas değil... nas canın canı olan Allah'ya aşina olanlardır, başkaları değil! Nas dediğim adamdır, adam nerede? Sen adamların başını, görmedin, kuyruksun sen!

Görünüşte o toprağı atan sen idin, hakikatte Allah idi" ayetini okumuşsun ama cisimden ibaretsin, cüz'ülerde kala kalmışsın! A ahmak, cisim ülkeni Belkıs gibi Süleyman Peygamber için terk et! Lahavle diyorum ama sözümden değil... o kötü düşüncelinin vesveselerinden lahavle demekteyim! Çünkü o, benim sözlerime karşı hayallere düşmekte, gönlündeki vesveseler ve şüpheden doğan inkarlar yüzünden hayaller kurmaktadır.

Lahavle diyorum; yani çaresi yok... çünkü senin gönlünde benim sözlerimin zıddı olan düşünceler ve sözler var! Sözlerim, boğazına takıldı kaldı, artık ben sustum... hadi sen, sana layık olanı söyle bakalım!Güzel sesli bir neyzen ney çalarken ansızın aşağı tarafından bir yeldir çıktı! Neyzen neyi aşağı tarafına tutarak, hadi bakalım dedi... benden iyi üfleyeceksen üfle!

Ey müslüman,edep nedir diye arar sorarsan bil ki edep, ancak her edepsizin edepsizliğine sabır ve tahammül etmektir. Kimi falan adamın huyu kötü, tabiatı fena diye şikayet eder görürsen, bil ki bu şikayetçinin huyu kötüdür; kötüdür ki o kötü huylunun kötülüğünü söylüyor!

Çünkü iyi huylu, kötü huylulara, fena tabiatlılara tahammül eden, onların kötülüğünü söylemeyen kişidir. Fakat şeyh, birisinin kötülüğünü söylerse bu, Allah emriyledir kızgınlığa, heva ve hevese uymadan değil!

Onun şikayeti, şikayet değildir, onu ıslahtır... o şikayet, peygamberlerin şikayetine benzer. Peygamberlerin sabırsızlığı, bil ki Allah emriyledir... yoksa onların hilmi, kötü şeylere tahammül eder.

Onlar kötülüğe tahammül ede ede tabiatlarını öldürdüler... artık onlardan bir tahammülsüzlük zuhur ederse kendilerinden değildir, Allah'dandır. Ey Süleyman, kuzgunla doğan arasında Allah hilmine bürün de bütün kuşlarla uzlaş! Ey hilmi, yüzlerce Belkıs'ı zebun eden, ey "Rabbim, kavmine sen doğru yolu göster, onlar bilmiyorlar" diyen!

O iyi adlı, iyi sanlı padişah, bir gece tahtında otururken damda bir tıkırtı, bir hay huy duydu. Sarayın damında sert sert adımlar atılıyordu... kendi kendine kimin ne haddine dedi. Sarayın penceresinden "Kim o... bu, insan olamaz, peri olmalı herhalde" diye seslendi.

Hiç görülmemiş bir bölük halk, damdan başlarını indirdiler... dediler ki: Kaybımız var, gece vakti onu arayıp duruyoruz. İbrahim Ethem "Ne arıyorsunuz?" dedi. Dediler ki: Develerimizi! İbrahim Ethem "Damda deve arandığını kim görmüş?" deyince,

Dediler ki: " Peki... öyleyse sen taht üstünde oturur, padişahlık ederken Allah'yı bulmayı nasıl arıyor, nasıl umuyorsun?" İşte bu oldu, bundan sonra bir daha İbrahim Ethem'i kimse görmedi... peri gibi insanların gözünden kayboldu!

Kendisi, halkın gözü önündeydi ama manası gizliydi... halk, sakaldan, hırkadan başka neyi görür ki? Kendi gözünden de kayboldu, halkın gözünden de... işte ondan sonra zümrüdü anka gibi alemde meşhur oldu.

Hangi kuşun canı, Kafdağına geldiyse bütün alem onu söyler, ondan bahseder. Bu doğu nuru da Sebe'e vurunca Belkıs'a da, oradaki halka da bir velveledir düştü! Ölmüş ruhların hepsi dirildiler, kanat çırptılar... öldüler, ten mezarlarından baş kaldırdılar!

Birbirlerine "Bak... gökten bir sestir geldi" diye müjde vermeye başladılar. O sesten dinler gürbüzleşti... Gönüllerin dalları, yaprakları yeşerdi! Süleyman'dan gelen o nefes, Sur üfürülmüş gibi ölüleri mezarlarından kurtardı.

Ey dinleyen, yakini Allah daha iyi bilir ya, bu devir geçti... (Kendi zamanına ve zamanının Süleyman'ına dikkat et de) bundan böyle kutluluk senin olsun!

PUTLARIN SECDESİ

Sana Halime'nin gizli hikayesini söyleyeyim de gönlünden gam gitsin! Mustafa'yı sütten kesince fesleğen ve gül gibi elini alıp bağrına basarak... Her iyi ve kötüden kaçırıp esirgeyerek o padişahlar padişahını atasına teslim etmek üzere Mekke'ye geldi.

O emaneti, zayi etmeden korkarak Kabe'ye geldi, Hatim'e girdi. Fakat bu sırada havadan " Ey Hatim, sana pek büyük bir güneş doğdu...Ey Hatim, bugün sana cömertlik güneşinden yüz binlerce nur isabet ediverdi... Ey Hatim, bugün sana, talih ve bahtın, ardında çavuş olduğu ulular ulusu bir padişah gelip kondu...

Şüphe yok ki yeni baştan yücelikler alemine mensup canların konağı olacaksın... Tertemiz canlar her yandan bölük bölük, takım takım, şevklerinden sarhoş olarak sana gelecekler" diye ses geliyordu. Halime bu sese şaşırıp kaldı... ne önde kimse vardı, ne artta!

Altı cihette de kimse yoktu... fakat bu canlar feda olası ses, ardı ardına gelip durmaktaydı. Halime, o güzel ses nereden geliyor, kim söylüyor diye araştırmak üzere Mustafa'yı yere bıraktı. Her tarafa göz gezdirdi... o sırlar açan, gizli şeyler söyleyen padişah nerede diye her tarafa baktı. Yarabbi, böyle yüce bir ses sağdan, soldan gelmede... fakat söyleyen kim? Diyordu.

Kimseyi göremeyince şaşırdı, ümidi kesildi, söyleyeni bulamayacağını anladı... söğüt dalı gibi her tarafı tir tir titriyordu. Tekrar o aklı başında olan çocuğu bıraktığı yere döndü... bir de ne baksın, Mustafa, koyduğu yerde yok! Büsbütün şaşırdı... Konağı dertlerle karardı adeta!

Şu yana, bu yana koşup bağırmaya, bir tanecik incimi kim aldı benim diye feryat etmeye başladı. Mekke'liler biz bilmiyoruz... hatta orada bir çocuk olduğunu bile görmedik dediler. Halime öyle bir feryat edip ağlamaya başladı ki onun ağlamasını görüp başkaları da ağladılar! Göğsünü döverek öyle yanık yanık ağlıyordu ki ağlamasına bakıp yıldızlar bile ağlamaya koyuldular!

Bu sırada ihtiyar bir adam, elindeki sopasını kaka kaka çıkageldi. Dedi ki: "A Halime, başına ne geldi senin ? Neden böyle ağlıyor, yasla ciğerler dağlıyorsun?" Halime "Ben Ahmed'in inanılır, güvenilir süt ninesiyim...onu atasına teslim etmek üzere getirdim. Fakat Hatime gelince kulağıma havadan sesler gelmeye başladı.

Gökten gelen o sesleri duyunca çocuğu oraya bıraktım...Bu sözleri kim söylüyor, göreyim dedim... çünkü pek latif, pek güzel bir sesti o. Ne etrafımda kimseyi gördüm, ne de bir an o ses kesildi. Şaşırıp kaldım, şaşkınlıkla şuraya buraya giderken bir de baktım ki çocuk, koyduğum yerde yok... eyvahlar olsun, yazık oldu bana!"

İhtiyar, "Meraklanma, kederlenme... ben sana bir padişah göstereyim. O sana çocuğun ne olduğunu, nereye gittiğini, nerede bulunduğunu söyler" dedi. Halime, canım feda olsun sana ey güzel yüzlü, tatlı sözlü ihtiyar!

Hadi, hemen bana o yüce bakışlı padişahı göster de çocuğun halinden haber alayım, dedi. İhtiyar, Halime'yi Uzza'nın yanına götürdü... dedi ki: "Bu put, kayıpları haber vermede tecrübe edilmiştir.

Biz, ona tapı kılarak vardık mı binlerce kaybımızı bulmuştur." İhtiyar, puta secde edip derhal "Ey Arabın velinimeti, ey cömertlik denizi! Ey uzza! Sen bize nice lutuflarda bulundun da biz tuzaklardan kurtulduk. Lutufların yüzünden Arap'ta hakkın var... Arab'ın sana ram olması farz olmuştur.

Sad kabilesinden olan Halime, derdine derman olacağını umarak senin gölgene gelip sığındı. Onun bir küçük çocuğu kaybolmuş... adı Muhammedmiş!"dedi. Arap, Muhammed derdemez derhal bütün putlar yere kapandılar, secde ettiler.

"A ihtiyar, Muhammed'i ne çeşit arayış bu? Biz onun yüzünden işten kalacak, hor hakir olacağız! Biz onun yüzünden yüz üstü düşeceğiz, taşlanacağız... onun yüzünden

karımıza kesat gelecek, ayarımız mahvolacak!

Fetret zamanında heva ve heves ehlinin arada bir bizden gördükleri o hayaller, Onun devri gelince yok olacak... su görününce teyemmümüm hükmü kalmayacak! A ihtiyar, uzaklaş bizden sınama ateşini alevlendirme; Ahmed'in kıskançlığıyla bizi yakma!

Allah aşkına uzaklaş ey ihtiyar... uzaklaş da takdir ateşi, seni de bizimle beraber yakmasın! Biliyor musun ki bu, adeta ejderhanın kuyruğunu sıkmaktır... hiç biliyor musun, bu ne çeşit haber getiriştir? Bu haberden denizin de yüreği coşar, madenin de ... bu haberden yedi kat gök bile tir tir titrer!" dediler.

O gün görmüş, yaş yaşamış ihtiyar, taşlardan bu sözleri duyunca sopasını yere attı. Titremeye başladı... o seslerden korkmuştu; dişleri takır takır birbirine vuruyordu. Kışın çıplak adamın titremesi gibi titremekte " Eyvahlar olsun, helak olduk" demekteydi.

Halime ihtiyarın bu halini görünce büsbütün şaşırdı, ne yapacağını unuttu. Dedi ki: " A ihtiyar, ben de mihnetteyim ama şimdi temelli şaşırdım kaldım! An olur rüzgar bana hatiplik eder, zaman gelir taşlar edep öğretir!

Rüzgar, bana söz söyler... taş ve dağ, eşyanın hakikatını anlatır! Gah olur gayb erleri, gökyüzünün yeşil kanatlı melekleri çocuğumu kaparlar! Kime ağlayıp sızlanayım... kime şikayet edeyim? Yüzlerce gönülle sevdalara kapılanlara döndüm şimdi.

O çocuğun gayreti, gayb sırlarını söyletmiyor, ağzımı yumuyor benim...şu kadar söyleyeyim: çocuğum kayboldu! Fakat şimdi başka bir şey söylesem halk, beni delirdi sanır, zincirlere vurur!"

İhtiyar dedi ki: "Halime, şad ol... şükür secdesine kapan, yüzünü pek yırtma. Gam yeme... o kaybolmaz, belki bütün alem onda kaybolur! Her an onun önünde, ardında yüz binlerce gözcü bekçi var; onu korurlar.

Görmedin mi? O hünerli putlar, çocuğun adını duyunca nasıl yerlere kapandılar, secde ettiler! Bu devir yeryüzünde acayip bir devir... ben ihtiyarladım gittim de buna benzer bir şey görmedim. Bu haberden taşlar nasıl feryada geldiler ? Bilmem artık suçlulara neler olur?

Taşa biz mabut diyoruz, mabut oluşta onun bir suçu yok ... sen de ona kul olmaya mecbur değilsin! (Fakat ona sen mabut diyorsun, o da bunu reddediyor, kabul etmeye mecbur.) O, mecburken bu derecede korkarsa artık suçluya neler olacak, bir düşün!

Mustafa'nın ceddi, Halime'nin halini, halk içinde ağlayıp sızladığını, sesi, bir millik mesafeye yetişecek kadar feryat ve figan ettiğini duyunca, işi anladı... eliyle göğsünü yumruklamaya, bağırıp ağlamaya koyuldu. Derken yana yakıla Kabe kapısına gelip dedi ki: " Ey gece sırlarını da, gündüzün gizlenen işleri de bilen Allah!

Kendimde bir hüner, bir marifet görmüyorum ki senin gibisiyle sırdaş olayım. Kendimde bir ehliyet görmüyorum ki bu kutlu kapıda makbule geçeyim. Ne başımda bir değer var, ne secdemde... ne de ağlamamla bir devlet gülümser benim.

Ancak o eşi bulunmaz tek incinin yüzünde senin lutuf eserlerini görmüşüm ey kerem sahibi Allah'm. O bizden ama bize benzemiyor... biz hep bakırız, Ahmet kimya! Onda gördüğüm şaşılacak şeyleri ne bir dostta gördüm ben, ne bir düşmanda!

Bu çocuğa ihsan ettiğin faziletleri, birisi yüzyıl mücadelede bulunsa elde edemez", nişanesini bile bulamaz. Senin ona olan inayetlerini iyice gördüm... anladım ki o senin denizinin biricik incisi!

Ben de işte sana onu şefaatçı getirmedeyim... onun yüzü suyu hürmetine ey herkesin halini bilen Allah, o ne haldedir; bana bildir! Kabe içinden derhal bir ses geldi: "şimdi sana yüz gösterecek ! O yüzlerce devletle bizden nasip almıştır... yüzlerce bölük melek, onu korumadadır.

Onun zahirini, aleme meşhur edeceğiz... batınını da herkes den gizleyeceğiz! Su ve toprak altın madeniydi; bizse kuyumcuyuz... gah onu halhal yaparız, gah yüzük! Gah kılıç bağı yaparız... gah aslanın boynuna tasma! Gah onu tahtı bezeyen turunç yaparız, gah devlet isteyen padişahların başına taç ederiz!...

Bu toprakla aşklarımız vardır bizim...çünkü o rıza ka'desine oturmuştur. Gah ondan böyle bir padişah çıkarırız... gah o padişahı da bir padişaha aşık ederiz! O topraktan yüz binlerce aşık, yüz binlerce maşuk yaratırız... hepsi de feryad-ü figandadır, arayıp taramadadır!

Bizim işimize candan meyli olmayanın körlüğüne işimiz budur işte! Nevaleyi azıksızlar üzerine koruz...işte o yüzden toprağa bu faziletleri veririz biz. Çünkü toprak, tozlu ve kapkara görünür ama içinde nurlu sıfatlar vardır. Dış yüzü iç yüzüyle savaştadır... iç yüzü inci gibidir, dışı taşa benzer.

Dışı, biz, ancak buyuz der... içi, dikkat et, işin önüne, ardına iyi bak der! Dışı içimizde hiçbir şey yoktur diye inkarda da bulunur... içi hele dur da sana hakikatimizi gösterelim der. Dışıyla içi savaştadır... ve içi, dışına sabrettiğinden Allah yardımına nail olur.

İşte biz bu ekşi suratlı topraktan suretler düzer onun gizli gülümsemesini meydana çıkarırız. Çünkü toprağın dışı kederden, ağlayıştan ibarettir ama içinde yüz binlerce gülüşler vardır. Biz sırları açığa vururuz... işimiz budur bizim!bu gizli şeyleri pusudan çıkarır dururuz! Hırsız inkardan gelir, susar bir şey söylemez ama sahne onu sıkıştırır, hırsızlığını meydana çıkarır!

Bu topraklarda da nice nimetler çalmıştır...onu belalara uğratır, ikrar ettirir.

Onun nice şaşılacak çocukları var... Fakat Ahmet hepsinden üstün! Yerle gök, bizim gibi iki çiftten böyle bir tek padişah doğdu diye gülmekte, sevinip neşelenmektedir. Gökyüzü neşesinden yarılmada ... yeryüzü, azadeliğinden süsene dönmektedir!

Ey güzel toprak, mademki dış yüzün iç yüzünle savaşta, çekişte... kim kendisiyle savaşa girişirse nihayet hakikati, bulur, rengin, kokunun (görünüşün) düşmanı olur. Karanlığı nuruyla muharebeye girişenin can güneşine zeval yoktur.

Bizim için sınamalara giren, bizim için çalışan kişinin ayağına gök bile sırt verir! Zahirin karanlıklardan feryat etmede ama içyüzün gül bahçesi içinde için de gül bahçesi! O, ekşi suratlı sofiler gibi nur söndüren kişilerle karışıp uzlaşmamak niyetinde.

Ekşi suratlı arifler, kirpiye benzerler...sert dikenlerin dibinde gizlice zevki safadadır onlar. Bahçe gizlidir de bahçenin çevresindeki diken meydanda... yani ey düşman hırsız, bu kapıdan uzaklaş derler!

Ey kirpi, kendine dikeni bekçi yapmışsın... başını, sofiler gibi içine çekmişsin. İstiyorsun ki şu gül yüzlü, fakat diken huylu kişilerden hiç kimse, senin azıcık bir zevkine bile ilişmesin! Senin çocuğun, çocuk huylu ama iki alam de onun yavrucağı... onun için yaratılmış!

Biz, alemi onunla diriltir, feleği onun hizmetine kul, köle ederiz! Abdulmuttalip " şimdi nerede ey gizlileri bilen, bana ona varacak doğru yolu göster" dedi.

Kabe içinden Abdülmuttalib'e ses geldi: "Ey o aklı başında olan çocuğu arayan, filan vadide, falan ağacın altında!" O iyi bahtlı, bu sesi duyunca hemen yürüdü. Ardınca da Kureyş emirleri gidiyorlardı. Çünkü Peygamber'in atası Kureyş ulularındandı.

Adem Peygambere kadar bütün geçmişleri, mecliste de en ulu kişilerdi, savaşta da! Bu soy, zahiri soyuydu... ulu padişahlar padişahından süzülmeydi. İçiyse zaten soydan, soptan uzaktı, paktı... balıktan "simak" denilen yıldıza kadar onunla cins ve eşit olacak kimse yoktu!

Hak nurunun kimden doğduğunu, nasıl vücut bulduğunu kimse aranmaz. Allah halkının nescini arayıp sormaya ne luzum var? Allah'nın sevap karşılığı olarak verdiği en bayağı hil'at bile güneş ziyasından daha parlak, daha üstündür!

Hani bir köpek, çukur içinde kör dilenciyi gördü de saldırdı, hırkasını yırttıydı ya! Bunu söyledik ama tenkit için bir kere daha söylüyoruz. Kör dedi ki: Senin dostların şimdi dağlarda av arıyorlar...

Hısımların dağda yaban eşeği avlıyorlar... sense köy ortasında kör tutuyorsun! A yücelerden kaçan şeyh, bu hileyi bırak! Sen, başına birkaç körü toplamış acı suya benziyorsun! Adeta bunlar benim dervişlerimdir...ben de acı suyum. Benden içerler de

böyle kör olurlar diyorsun!

Suyunu Ledün denizinden tatlı bir hale getir. Kötü suyu bu körlere tuzak yapma! Kalk, yaban eşeği avlayan Allah aslanlarını gör... sen, neden köpek gibi hileyle kör avlamadasın? Onlara yaban eşeği avlıyorlar dedim... fakat yaban eşeği de nedir ki? Onlar sevgiliden başkasını avlamazlar... hepsi de aslandır, aslan avcısıdır, nur sarhoşudur!

Avı ve padişahın avcılığını seyrederken hepsi de avlanmayı bırakmışlar, hayran olup can vermişlerdir! O cinsten olan kuşları avlamak için avcılar nasıl ellerine ölü bir kuş alırlarsa sevgili de onları eline almıştır.

O ölü kuş vuslat ve firkat arasında ihtiyarsız bir haldedir. " Kalp, Allah'nın iki parmağı arasındadır" hadisini okumadın mı? Ölü kuşa avlanan dikkat ederse görür ki padişaha avlanmıştır. Bu ölü kuştan baş çeken, asla avcının elini bulamaz!

Ölü kuş der ki: benim murdarlığıma bakma padişahın bana olan aşkına bak... bak da beni nasıl görüp gözetmekte, bir gör! Ben pis değilim... beni padişah öldürdü; suretim, ölüye benzedi. Bundan önce kanadımla uçuyordu; şimdiyse hareketim, padişahın elinden. Fani hareketim, derimden çıktı gitti... şimdiki hareketim baki, çünkü ondan!

Benim hareketime karşı eğri harekette bulunanı, simurg bile olsa perişan eder, ağlatır, inletir, öldürürüm! Diriysen aklını başına topla da beni ölü görme... kulsan benim padişah elinde olduğumu gör!

İsa, keremiyle ölüyü diriltti... halbuki ben, İsa'yı yaratanın elindeyim. Allah elinde oldukça hiç ölü kalır mıyım? İsa'nın elinde bile olsam buna imkan yok! İsa'yım ama nefesimden can bulan bir daha ölmez, ebediyen diri kalır.

İsa'nın nefesiyle dirilen, tekrar öldü... fakat bu İsa'ya can verene ne mutlu! Ben, Musa'mın elindeki asayım... Musa'm gizli de ben, önünde görünüp durmaktayım. Müslümanlara deniz üstündeki köprü kesilir, sonra da Firavun'a ejderha olurum!

Oğul, yalnız bu asayı görme... Allah elinde olmasa asa, bu işleri yapamaz! Tufan dalgası da asa kesildi... o dertte büyücülere tapanların şatafatlarını sömürüp yedi! Allah asalarını saymaya kalkışsam şu Firavun'a mensup olanların hilelerini yutarım ya...

Fakat bırak, bu zehirli tatlı otu birkaç günceğiz otlasınlar hele! Firavun'un mesnedi ve başlık, başbuğluk, olmasaydı cehennem nereden beslenecekti ki? A kasap, önce semirt de sonra kes... çünkü cehennemdeki köpekler azıksız! Dünyada düşmanlar olmasaydı halktaki kızgınlık yatışır, geçer giderdi!

Cehennem dediğin o kızgınlıktır... düşmanlık gerek ki yaşasın. Yoksa merhamet, onu söndürüverirdi! O vakit kahırsız ve kötülüksüz lutuf kalırdı; bu takdirde padişahlığın kemali nasıl zahir olurdu ki?

O münkirler, öğütçülerin sözlerine, getirdikleri misallere aldırış etmediler, onların sakallarına güldüler! İstersen sen de gül... fakat a murdar, ne vakte dek yaşayacaksın, ne vakte dek? Ey sevenler, niyaza başlayın, şad olun, bu kapıda yalvarın... çünkü bu kapı, bugün açılacak!

Bahçede soğan, sarımsak vesaire gibi sebzelerin her birine ayrı bir evlek vardır. Her biri, kendi cinsiyledir, kendi evleğindedir...yetişip olmak için orada rutubetten gıdalanır durur! Sen safran evleğisin, safran olur... başka sebzelerle karışıp uzlaşma!

Ey safran, sudan gıdanı al da safran ol, zerdeye gir! Şalgam evleğine girip ağzını açma da onunla aynı tabiatta, aynı huya sahip olma! Sen bir evleğe konmuşsun, o bir evleğe... çünkü "Allah'nın olan yeryüzü pek geniş!"

Hele o yeryüzü yok mu? O kadar geniş ki sefere çıkan devler, periler bile orada kaybolmada!

O denizde, o ovada, o dağlarda vehim ve hayal bile yol alamaz; kaybolur gider! Şu ova, o yeryüzündeki ovada uçsuz bucaksız denizdeki bir kara kıl gibi kalır!

Orada öyle durgun sular var ki akmaları gizlidir... hepsi de akarsulardan daha taze, daha hoştur! İçten içe can ve ruh gibi gizli gizli akarlar, akıp giden ayakları

vardır!dinleyen uyudu, sözü kısa kes ey hatip... su üstüne yazı yazmayı bırak gayri! Kalk ey Belkıs, alışveriş pazarı kızıştı...şu kesatçı hasislerden kaç!

Kalk ey Belkıs, ölüm gelip çatmadan şimdi ihtiyarınla kalk! Sonra ölüm, kulağını öyle bir çeker ki hırsız gibi can çekişe sahneye gelir, teslim olursun! Bu eşeklerden ne vakte dek nal çalıp duracaksın? Eğer bir şey çalacaksan bari gel de laal çal!

Kız kardeşlerin ebedilik mülkünü elde ettiler, sense bu yaslı yurtta kalakaldın! Ne mutlu ona ki bu yurttan sıçradı, çıktı...çünkü ecel, bu yurdu nihayet yıkar, viran eder! Kalk, gel ey Belkıs de bir kerecik olsun din padişahlarıyla din sultanlarının yurdunu gör!

Onlar, görünüşte dostlar arasında nağmelerle deve sürüyorlar ama iç aleminde gül bahçesinde oturmuşlar, zevki safa ediyorlar. Bahçe, onlar nereye giderse beraber gitmekte...fakat bu halktan gizli! Meyveler, beni topla, beni devşir diye yalvarmada... abıhayat, benden iç diye niyaz etmede!

Gel de güneş gibi, dolunay gibi, hilal gibi kolsuz ve kanatsız gökyüzünde dön dolaş!.. yürümeye başladın mı ruh gibi ayaksız yürürsün... çiğneme zahmetine uğramadan yüzlerce yemekler yersin! Ne gemime gam timsahı çarpar...ne ölümden kötüleşirsin!

Sen hem padişahsın, hem asker, hem taht... sen hem iyi bir bahta nail olursun, hem bizzat baht ve talih kesilirsin! Fakat zahirde bahtın iyi olursa, yüce bir sultan olursa ne fayda... bu baht başkasınındır, bir gün gelir olur, bahtın döner!

Sen de yoksullar gibi muhtaç bir hale düşersin... ey seçilmiş kişi, sen baht ol, sen devlet kesil! Ey manevi er, kendin baht olur da bu bahtı, bu talihi kaybedersin? Ey güzel huylu, bizzat sen, kendine mal, mülk olursan bunları nasıl olur da kaybedersin... imkan mı var buna?

ŞAİRE PADİŞAHIN İHSANI

Şairin biri, padişahtan elbise almak, rütbeye erişmek, ihsana nail olmak ümidiyle bir şiir yazıp götürdü. Padişah ikram sahibiydi, şaire bin kırmızı altın verilmesini, bundan başka daha da ihsanlarda bulunmalarını emretti.

Veziri dedi ki: Bu pek az... Hiç olmazsa ona o bin altın ver de safayı hatırla gitsin! Hatta böyle bir şaire senin gibi ihsanda avucu denize benzer bir padişahın ona bin altın vermesi bile azdır! Vezir, padişaha, harmanın onda biri şaire verilsin diye geçmiş padişahların ihsanlarına dair hikayeler söyledi, hikmetlerden bahsetti.

Padişah da şaire on bin altınla değerli elbiseler verdi... şairin içini şükür ve sena yurdu haline getirdi. Şair sonradan bu kimin gayretiyle oldu, padişaha benim ehliyetimi kim bildirdi diye araştırdı.

Dediler ki: adı da Hasan, huyu da Hasen olan vezir yok mu, işte o buna sebep oldu. Şair, bunu duyunca veziri methetti, bu hususta uzun bir kaside yazdı, vezirin evine gidip sundu. (Bu kasidede padişahın methi hiç yoktu. Çünkü padişahın nimetleri, hilatları, zaten dilsiz, dudaksız, padişahı methedip duruyordu!)

Birkaç yıl sonra şair, yine yok yoksun bir hale düştü, muhtaç oldu... rızıklanmak, ekin parası bulmak ümidiyle, dedi ki: Yokluk ve darlık zamanında sınanmış şeyi aramak, ona başvurmak daha iyi... Kerem ve ihsanda sınadığın kapıya gideyim de yine ihtiyacımı arz edeyim.

Sibeveyh, Allah sözünün manasını anlatırken "Halk, hacet zamanında ona sığınır...İhtiyaçlarımızı sana arz eder, sana sığınırız...hacetlerimizi senden diler, sen de buluruz demektir" dedi. Binlerce akıllı kişi, dert ve ihtiyaç zamanında umumiyetle o tek Allah'nın huzurunda ağlar, inler.

Hiçbir aklı eksik ve deli yoktur ki acizliğini varsın da bir nekese arz etsin! Akıllılar, binlerce defa ihtiyaçlarının giderildiğini görmeselerdi hiç o tapıya canla başla giderler miydi? Hatta deniz dalgaları arasındaki bütün balıklar, yücelerde uçan bütün kuşlar bile...

Fil, kurt, avlanan aslan, koca ejderha, karınca, yılan...Hatta toprak, su, yel ve her bir kıvılcım bile kışın da dileğini ondan elde eder, baharda da! Bu gökyüzü, her an, yarabbi, beni bir zaman bile aşağılatma diye ona yalvarır...

Benim direğim, senin korumandadır... bütün gökler sağ elinde dürülmüş, yayılmıştır, der. Bu yer, beni su üstünde yükleyen sensin, kararımı elden alma diye niyaz eder. Hepsi keselerini onun nimetiyle doldurup büzmüşler... hepsi hacet vermeyi ondan öğrenmişlerdir.

Her peygamber, "Sabır ve namaz hususunda ondan yardım isteyin" diye ondan berat ve ferman getirmiştir. Kendinize gelin; ondan isteyin... başkasından değil. Suyu denizde arayın, kuru derede değil! Başkasından isteneni de o verir...o kimsenin sana meyleden eline cömertliği ihsan eden yine Allah'tır.

İtaatından çekineni bile altınlara gark eder, Kanun yaparsa itaat eder de ona yüz tutarsan neler yapmaz? Şair, bir kere daha ihsan sevdasıyla yüzünü o ihsan sahibi padişaha tuttu. Şairin hediyesi ne olacak? Yeni bir şiir... onu ihsan sahibine götürür, sunar, adeta rehin bırakır!

İhsan sahipleri, yüzlerce kerem ve cömertlikle altınlar yığarlar, şairleri beklerler.

Onlarca bir şiir, yüz denk kumaştan daha iyidir... hele denize dalıp da dibinden inciler çıkaran bir şairin şiiri olursa! İnsan, önce ekmeğe haristir... çünkü gıda ve ekmek, cana direktir. Canını avucuna alır da hırsla, ümitle ve yüzlerce hilelere, düzenlere başvurarak çalışıp ekmeğini elde etmeye savaşır. Fakat az bir şey elde eder de ekmek için çalışmaya ihtiyacı kalmazsa artık şöhrete, ada sana ve şairlerin methine aşık olur. İster ki onlar, kendisinin aslını, faslını övsünler... lutfunu, ihsanını anlatmada mimberler kursunlar...

Bu suretle de onun lutfu, ihsanı, altın bağışlaması, söz arasında amber gibi koksun! Allah, bizim huyumuzu da kendi huyuna uygun, kendi suretine göre yarattı, bizim vasfımız da onun vasfından bir ödenektir.

Yaratıcı Allah da, kendisine şükür ve hamd edilmesini ister... bu yüzden insanın huyu da böyledir;o da kendisinin övülmesini diler. Hele fazilette çevik ve üstün olan Allah eri, sağlam tulum gibi o yelle doludur. Fakat insan, o methe layık değilse, o methin ehli olmazsa yalancı yel, fayda vermez...tulumu yırtar, parlatır!

Bu meseli kendiliğimden söylemedim arkadaş; aklın başındaysa ve ehilsen serserice dinleme! Bunu hakkındaki hicivleri duyunca, müşriklerin " Ahmet neden medihten hoşlanıyor, neden medihten memnun oluyor?" dediklerini işitince söyledi.

Şair, ihsan ölmedi ya diye evvelce nail olduğu ihsana şükran olarak yazdığı şiiri alıp padişaha götürdü, sundu. İhsan sahipleri öldüler, ihsanları kaldı... ne mutlu o kişiye ki bu merkebi sürdü! Zalimler de ölüp gittiler, fakat yaptıkları zulümler kaldı... vay o cana ki bu hileyi, bu kötülüğü yaptı!

Peygamber " Ne mutlu o adama ki dünyadan gitti de ondan iyi bir iş kaldı" demiştir. İhsan sahibi öldü ama ihsanı ölmedi ki... Allah indinde din ve ihsan, küçük ve değersiz bir şey değildir! Eyvahlar olsun o kişiye ki kendisi öldü de isyanı kaldı... sakın, öldü de canını kurtardı sanma ha!

Bırak bunu şimdi...şair, yol üstünde borçlu ve paraya pek ihtiyacı var! Şair önceki ihsana nail olurum ümidiyle söylediği şiiri götürüp padişaha sundu. Güzelim incilerle dolu olan o latif ve nefis şiiri, evvelki ihsan ve ikramın ümidiyle arz etti. Padişahın adetiydi , yine adeti veçhile bin altın verin dedi.

Fakat bu sefer bu cömert vezir yücelik Burak'ına binmiş, dünyadan göçüp gitmişti. Onun yerine başka birisi vezir olmuştu... bu vezir pek merhametsiz, pek hasisti. Dedi ki: Padişahım, masraflarımız var... bir şaire bu kadar ihsanda bulunmak layık değil!

Ben, o şairi bu ihsanın onda on da birinin dörtte biriyle hoşnut ve razı ederim. Oradakiler, önce o, padişahtan tam on bin altın almıştı. Şeker yedikten sonra şeker kamışını nasıl çiğner... padişahtan sonra nasıl olur da dilencilik eder? Dediler.

Vezir dedi ki: Ben onu öyle bir sıkarım ki nihayet beklemeden usanır, bizar olur... Yoldan toprak alıp versem yeşillikten gül yaprağı veriyorum gibi kapar. Bunu bana

bırakın... Bu işte üstadım ben; işe girişen ateş bile olsa ben yatıştırmasını bilirim! Süreyya yıldızından saraya dek uçsa yine beni görünce yumuşar!

Padişah, peki dedi... ne yaparsan yap, hüküm senin. Yalnız onu sevindir, çünkü bizim iyiliğimizi söyler. Vezir, onu da, onun gibi daha iki yüz tane ümitlenip duran kişiyi de bana bırak sen, dedi.

Vezir, şairi bekletti durdu... kış geldi geçti de bahar geldi! Şair bekleye bekleye ihtiyarladı...bu dertle bu tedbirle adeta zebun oldu. Dedi ki: Altın yoksa bari bana söv de canımı kurtar, kölen olayım!

Bekleme beni öldürdü, bari git de, yoksul canım rehinden kurtulsun! Nihayet vezir, şaire o bin altının onda birinin tam dörtte birini, yani yirmi beş altın verdi... şair derin bir düşünceye daldı. Kendi kendisine önce verilen ihsan, hem peşindi, hem de o kadar çoktu. Bu ise hem geç kaldı. Hem de açılınca gördüm ki bir deste diken, dedi.

Şaire dediler ki: O cömert vezir dünyadan gitti, Allah rahmet etsin! O ihsan, onun yüzünden kat kat artmıştı... onun zamanında ihsanlarda yanlışlık pek az olurdu. Şimdi o gitti, ihsanı da beraber götürdü... o ölmedi, doğrucası kerem ve ihsan öldü!

O cömert, o akıllı vezir geçip gitti. Yoksulların derisini yüzen bu vezir gelip çattı. Yürü, bunu al da hemencecik bu gece buradan kaç... yoksa bu inatçı, seni yakalar, elindekini de alır! Senin bizim çalışmamızdan haberin bile yok...biz, ondan bu hediyeyi de yüzlerce hileye başvurduk da aldık!

Şair, yüzünü onlara çevirdi de dedi ki: " Ey beni esirgeyenler, bu kötü vezirler nereden geldi? Bu insanın elbiselerini soyan vezirin adı ne? Söyleyin bana! Onlar "Hasan" dediler. Şair, Yarabbi dedi... Onun adı da Hasan, bunun adı da... Ey din rabbi, yazıklar olsun; nasıl oluyor da ikisinin de adı bir oluyor?

Onun adı Hasan... fakat onun kaleminin bir yazısıyla yüzlerce cömert kişi padişaha vezir ve muhasip olabilirdi... Bunun adı da Hasan... fakat bu Hasan'ın çirkin sakalından yüzlerce ip örebilirsin! Padişah, böyle bir vezirin sözünü dinlerse kendisini de rezil rüsvay eder, devletini de!

Firavun, Musa'nın sözlerini işittikçe kaç defa yumuşadı, ram oldu. Musa'nın sözleri, öyle sözlerdi ki o eşsiz sözlerin güzelliğini duysa, taştan süt akardı. Fakat huyu kinden ibaret olan veziri Haman'la görüşüp danışınca, Haman, ona "Şimdiye kadar padişahtın... şimdi bir yamalı hırka giyenin hilesine kapılıp kul mu oldun?" derdi.

Bu söz, mancınıktan atılan taş gibi gelir, Firavun'un sırçadan yapılma sarayını kırıverirdi! Güzel sözlü Kelim'in yüz gün uğraşıp yaptığını o, bir anda yıkar giderdi! Senin aklın da vezirdir ve heva ve hevesine mağluptur... vücudun da Allah yolunu kesip durmaktadır...

Allah'ya mensup bir öğütçü, sana öğüt verse o sözü, bir hileyle tesirsiz bırakmakta; Bu, yerinde bir söz değil, kendine gel de yerinden, yurdundan olma... iş öyle değil, kendine gel, delirme demektedir. Vay o padişaha ki veziri budur... her ikisinin yeri de kin güden cehennemdir

Ne mutlu o padişaha ki müşkül işe düştü mü elini tutacak Asaf gibi bir veziri vardır. Adaletli padişah, Asaf'a eş oldu mu "Nur üstüne nur" olur... "Padişah Süleyman" veziri de Asaf oldu mu nur üstüne nurdur, amber üstüne amber!

Fakat padişah Firavun, veziri de Haman olursa ikisi de talihsizlikten, kötülükten kaçamazlar, çaresiz perişan olur giderler! Karanlıklar üstüne çöken karanlıklara düşerler de ne akıl, onlara yar olur, ne de kıyamet günü devlete erişirler!

Ben kötülerde kötülükten başka bir şey görmedim... sen gördüysen var selam söyle! Padişah cana benzer, vezir de akla... fesatçı akıl, ruhu kötülüklere götürür. Akıl meleği Harut'laşınca yüzlerce kötü kişiye sihir öğretir!

Cüz'i aklı kendine vezir yapma. Aklı küllü vezir yap padişahım. Heva ve hevesini kendine vezir yapma da pak canın namazdan, niyazdan kalmasın. Çünkü bu heva ve heves, hırslarla doludur ve içinde bulunduğu hali görür... aklın düşüncesiyse din gününün düşüncesidir.

Aklın gözleri işin sonunu gözetir... Akıl, bir gül için diken zahmetini çeker durur! Fakat o gül, öyle bir güldür ki ne solar, ne de güzün dökülür... koku almayan her kötü kişinin burnu ondan uzak olsun!

DEVİN SÜLEYMANLIĞI

Aklın varsa başka bir akılla dost ol, görüş, danış! İki akılla bir çok belalardan kurtulur, ayağını göklerin ta yücesine korsun! Dev kendine Süleyman adını taktı, devleti elde etti, ülkeyi hükmüne aldı. Süleyman'ın yaptığı işleri görmüştü, onun gibi hareket ediyordu... fakat iç yüzden yine devliği suratına vurmakta, devliği görünüp durmaktaydı!

Halk, bu Süleyman'da o nur o temizlik yok; Süleyman'dan Süleyman'a ne farklar var. O uyanıklığa benziyordu, buysa derin bir uyku gibi. Adeta o Hasanla bu Hasan gibi aralarında pek büyük bir fark var diyordu. Dev de, " Allah benim şeklimde güzel bir dev yaratmıştır. Bir dev'e benim suretimi vermiştir; sakın o, sizi aldatmasın.

Meydana çıkar da Süleyman benim diye davaya kalkışırsa sakın onun suretine itibar etmeyin" diyordu. Dev, hileyle onlara bu sözleri söylüyordu ama iyi adamların gönüllerinde bunun aksi görünmekteydi. İyiyi kötüyü fark eden adamla oyun olmaz; hele o adamın bu fark edişi ve aklı, gaypları görür söylerse!

Onlar, kendi kendilerine "A eğri sözlü, tersine gidiyorsun... Böyle tersine tersine gide gide ta cehennemin en dibine kadar gideceksin ya! Süleyman, Süleymanlıktan kaldı, yoksul oldu ama alnında o aydın dolunay parlayıp durmada. Sen, nihayet bir yüzüktür kapmışsın ama zemheri gibi donmuş kalmış bir cehennemsin yine!

Biz neredeyiz... ululuk, sayvan ve kök önünde secde etmek nerede? Böyle şeylerin önüne baş komak şöyle dursun, hayvan tırnağını bile komayız biz! Hatta gaflete düşer de baş komaya kalkarsak bile bir pençe gelir, başımızı yerden iter, mani olur...

Bu aşağılık kişiye baş komayın, kendinize gelin... bu bayağı adama secde etmeyin der" demekteydiler. Ben, bu cana canlar katan hikayeyi anlatmaya kalkardım ama Allah gayreti olmasaydı! Kanaat et, bu kadarcığını kabul eyle de başka bir vakit bunu anlatayım!

Dev, adını Süleyman Peygamber taktı ama ancak çoluk çocuğu kandırmak için! Namuzsuzun suretini, adını bırak... lakaptan addan kaç, manaya yürü! Onu halinden işinden sor... onu halinde işinde ara!

Her sabah Süleyman Mescid-i Aksa'ya gelir, tam bir ihlasla Allah'ya ibadet ederdi. Her gün mescidde yeni bir otun bittiğini görür, adın nedir, ne faydan var? Ne biçim ilaçsın, nesin, sana ne derler... kime ziyansın, faydan kime? Diye sorardı.

Her ot, adını, tesirini söyler; "Şuna can'ım, öbürüne zehir...Buna zehirim, ona şeker... adım, kader levhinde şudur diye dile gelirdi. Doktorlar Süleyman'dan o otu öğrenirler,bilgi sahibi olurlar, ona uyarlardı. Bu suretle doktorluk kitapları düzdüler... bedenleri hastalıklardan kurtardılar. Bu nücum ve tıp bilgileri, Peygamberlerin vahiyleridir...yoksa akıl ve duygunun o tarafa nereden yolu olacak?

Cüz'i akıl, bir şeyden hüküm çıkaracak akıl değildir. O, ancak fen sahibinden fenni kabul eder, öğrenmeye muhtaçtır. Bu akıl, öğrenmeye ve anlamaya kabiliyetlidir. Ama vahiy sahibi ona öğretir. Bütün sanatlar, şüphe yok ki önce vahiyden meydana gelir, fakat sonra akıl, onların üstüne bazı şeyler katar!

Dikkat ey de bak! Bizim bu aklımız, hiçbir sanatı, usta olmadıkça öğrenebiliyor mu? Hile kılı kırk yarar ama usta olmadıkça hiçbir sanatı elde edemez! Sanat bilgisi, bu akılla olsaydı ustasız bir sanat meydana gelirdi!

Mezar kazma, en bayağı bir sanat... düşünceden, düzenden, fikirden doğacak değil ya! Fakat Kabilde bu anlayış olsaydı Habili başı üstünde taşır mıydı? Ben bu ölüyü, bu kana, toprağa karışmış ölüyü ne yapayım, nasıl yok edeyim der miydi? Bir de gördü ki bir karga, ölü bir kargayı ağzına almış, hemen geldi...

Havadan indi Kabile öğretmek için mezar kazıcılığına başladı. Tırnaklarıyla yerden bir toz kopardı, yeri kazıp hemen hemen ölü kargayı o mezara koydu; gömüp üstünü toprakla örttü... bu suretle karga, Allah ilhamı ile bilgi sahibi oldu. Kabil, bunu görünce yuh olsun benim aklıma dedi... bir karga bile bilgide benden üstün!

Allah, Aklıküll'e "Mazagalbasar" dedi... fakat cüzzi akıl her yana baka durur. Has kişilerin nuru, Mazagalbasar aklıdır... karga aklıysa ölülere mezar kazma üstadı! Karga, ardınca uçan canı nihayet mezarlığa götürür! Kendine gel de kargaya benzeyen nefsin ardından git... Kafdağına, gönül Mescid-i Aksa'nda yeni bir ot yeni bir kök bitmede!

Süleyman gibi sen de onlara dikkat et... onları izle, onların üstüne ret ayağını koyma! Çünkü bu durup duran yeryüzünün halini sana çeşit çeşit otlar anlatır. Yerde şeker kamışı mı bitmiş, yoksa alelade kamış mı... her biten ot, bittiği yerin halini, kabiliyetini bildirir! Gönülden de fikirler biter, gönlün nebatatı da fikirlerdir. Bu fikirler de gönüldeki sırları gösterir.

Mecliste bana söz söyleyecek adam bulsam çimenlik gibi yüz binlerce gül bitiririm. Fakat söz söylerken de nefes öldüren bir pezevenk olsa gönüldeki nükteler hırsız gibi kaçar. Herkes

in hareketi kendisini çeken ne yandaysa o taraftadır... doğru adamın çekişi, yalancının çekişine benzemez.

Gah sapık bir halde, gah doğru yolu bulmuş olarak gider durursun...ne seni sürükleyen ip meydandadır, ne çeken adam! Kör bir deveye benzersin... boynundaki yular seni yeder durur; fakat sen çekeni gör, yuları değil!

Kafir, köpeğin ardına düşüp gittiğini görseydi güçlü kuvvetli Şeytan'a mazkara olur muydu?Hiç? Onun ardına bir namussuz gibi düşer miydi hiç? Hemencecik ayağını çeker, kurtulurdu!

Sığır kasapların ne yapacağını bilseydi hiç onların peşine düşer, dükkana gider miydi? Yahut ellerinden kepek yer miydi... yahut da onların yüze gülücüğüne aldanır onlara süt verir miydi?

Hatta ot yese bile, neden beslendiğini bilseydi o otu hazmedebilir miydi? Şu halde alemin direği gafletten ibarettir...devlet nedir? Dev yani koş kelimesiyle let yani dayak kelimesinden meydana gelme bir kelime! Önce koş... koş da sonunda dayak ye! Bu yıkık yerde devlet sahibine eşekçesine ölümden başka hiçbir şey yok!

Sen, bir işe el atar, o işe iyice sarılırsın...o işteki ayıp ve noksan o anda sana örtülüdür. Allah, senden o işin ayıbını örttüğünden canla başla o işe girişebilirsin. Hararetle sahip olduğun fikrin de ayıbı senden gizlidir. Sana o fikirdeki ayıp ve kusur belli olsaydı ondan kaçardın...canın, bu fikirle aramda keşke mağriple maşrik arası kadar uzaklık olsaydı der!

Nihayet ondan usanır, pişman olursun ya...bu hal, evvel olsaydı hiç ona koşar mıydın? Şu halde ona girişelim, kaza ve kadere uygun olarak o işi görelim diye önce ondaki ayıbı, kusuru, bizden gizlemiştir.

Kaza ve kader, hükmünü izhar edince göz açılır, pişmanlık gelir, çatar! Bu pişmanlıkta ayrı bir kaza ve kaderdir...bu pişmanlığı bırak da Allah'a tap! Pişman olmayı kendine adet edinirsen boyuna pişman olur durur, nihayet bu pişmanlığı da daha ziyade pişman olursun! Ömrünün yarısı perişanlıkta geçer, öbür yarısı da pişmanlıkta heder olur gider!

Bu fikri, bu pişmanlığı terk et de daha iyi bir hal, daha iyi bir dost ve daha iyi bir iş ara! Elinde daha iyi bir iş yoksa pişmanlığın neye? Neyi fevt ettin de pişman oluyorsun ki? Eğer biliyorsan bilirsin ki doğru yol, Allah'a tapmaktan ibarettir...yok bilmiyorsan herhangi bir şeyin kötü olduğunu nasıl bilirsin ki?

İyiyi bilmedikçe kötüyü bilemezsin...ey yiğit zıt zıddıyla görülebilir. Mademki bu fikri terk etmekten acizsin... o vakit günah işlememekten de acizdin! Aciz olduktan sonra pişmanlık neden? O acizlik, kimin takdiriyle, onu ara! Alemde bir kadir olmadıkça hiç kimse, ne bir acizi görmüştür, ne de böyle bir şey olur... bunu böyle bil!

Böylece, olmasına çalıştığın her isteğin ayıbından bihabersin... onun ayıbı ve noktası, sana örtülüdür! O istediğin ayıp ve noksanı sana görünseydi canın o araştırmadan kaçıverirdi! O işin ayıp ve noksanı sence belli olsaydı seni hiç kimse o işe, hatta çeke çeke bile olsa götüremezdi! nefret ettiğin öbür iş yok mu? Ondan neden nefret ettin? Çünkü ayıbı, noksanı meydana çıktı da ondan!

Ey sırları bilen güzel sözlü Allah, kötü işlerin ayıbını, noksanını bizden gizleme! İyi işleri de bize ayıplı gösterme de o işe gidelim ,sarılalım... çalışmamız heba olmasın, gayretimiz soğumasın! Yüce Süleyman, adeti veçhile alaca karanlıkta mescide giderdi.

Her gün, adeti veçhile mescitten yeniden yeniye hangi ot, hangi kök bitmiş... o padişah,bunu arar araştırırdı. gönül haktan gizli kalan o otları gizlice can gözüyle görür, tanır.

Sofinin biri, bir bağda neşelenip açılmak için soficesine yüzünü dizine dayamış, varlığının derinlerine dalmış gitmişti. Her zevekilin biri onun bu uykusundan usandı. Dedi ki: Ne uyuyorsun ya hu? Bir başını kaldır da üzüm çubuğuna, şu ağaçlara, "Allah'ın rahmet eserlerine bakın" dedi... yüzünü şu rahmet eserlerine çevir, seyret!

Sofi dedi ki: A heveskar kişi, Allah eserleri gönüldür... dışarıdakilerse ancak ve ancak Allah eserlerinin eserleridir. Bağlar, bahçeler, yeşillikler, gönüldedir... dışarıdakiyse akarsuya vuran akislere benzer. O görünen bağ, suya akseden hayali bir bağdır... suyun letafeti yüzünden oynar durur!

Bağlar, bahçeler, meyveler, gönüldedir. Onların letafetinin aksi, şu suya toprağa vurmuştur! O neşe selvisinin aksi olmasaydı Allah bu aleme aldanış yeri demezdi. Bu aldanış şudur; yani bu hayal, erlerin gönülleriyle canlarının aksinden hasıl olmuştur. Bütün aldananlar, cennet budur sanarak bu akse gelmişlerdir.

Asıl bağlardan, bahçelerden kaçarlar da bir hayalle eğlenir kalırlar! Fakat bu gaflet uykusu başa geldi de uyandılar mı doğruyu görürler ama o görüşte ne fayda var? Sonra mezarlığa bir feryadu figandır, bir ahu vahdır düşer... kıyamete kadar bu yanılmalarına hasret çekip dururlar!Ne mutlu o kişiye ki ölümden önce öldü... yani bu üzümün aslından bir koku elde etti!

Derken Süleyman bir bucakta başağa benzer bir yeni otun bitmiş olduğunu gördü. Yeşil, taze, görülmedik bir ottu bu... adeta yeşilliği göz alıyordu. Süleyman, o ota derhal selam verdi; o da selamını aldı; Süleyman, otun güzelliğine şaştı kaldı. Dedi ki: adın ne... dilsiz dudaksız söyle bakalım! Ot ey alem padişahı bana keçiboynuzu derler, dedi.

Süleyman, sen de ne haysiyet var? Dedi. Ot dedi ki: Bittiğim yer yıkılır viran olur. Ben keçiboynuzuyum... bittiğim yer perişan olur; şu suyun toprağın yıkıcısıyım ben! Süleyman, derhal ecelinin geldiğini, göçme vaktinin göründüğünü anladı. Dedi ki:ben hayatta oldukça şüphe yok ki bu mescit, yeryüzündeki afetlerden bozulup yıkılmaz. Ben yaşadıkça nasıl olurda Mescid-i Aksa perişan olur, yıkılır gider?

Şu halde şüphe yok, mescidimiz, ölümümüzden sonra yıkılacak! Bedenin secdegahı olan mescit, gönüldür... kötü dost da her yerde mescitte biten keçiboynuzudur! Sende kötü dostun sevgisi peydahlandı mı kendine gel... ondan kaç, onunla az konuş, görüş! Onu kökündeki sök, çıkar ... çünkü biter, boy verirse seni de kökünden söker, mahveder, mescidini de!

Ey aşık, eğrilik, sana keçiboynuzu gibidir...çocuklar gibi niye eğriliğe doğru gider, sürtünürsün? Kendini suçlu bil suçlu gör...korkma da o ders üstadı, senden dersi çalmasın. Cahilim, bana öğret demen, bu çeşit insaf sahibi olman, namus ve şeref gözetmenden iyidir! Ey yüzü nurlu çocuk, "Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik" demeyi babandan öğren!

O, ne bahaneler buldu, ne hileye kalkıştı, ne de düzen bayrağını yüceltti. Fakat İblis, bahse girişti, bahse girişte, benzin kırmızı, beni sen sararttın... renk, senin verdiğin renktedir...beni boyayan sensin; suçumun da aslı sensin, uğradığım afetin, dağlandığım dağın da, dedi!

Kendine gel de "Rabbi bima agveyteni"yi oku...oku da cebri olma, ters bir kumaş dokumaya kalkışma! Cebir ağacına ne vakte dek sıçrayıp çıkacak, ihtiyarını bir yana

bırakacaksın? İblis ve soyu sopu gibi Allah ile savaşta, mübasedesin... Eteklerini çemrer de isyana öyle koşar, gidersin... bu kadar hoşlukla, bunca istekle cebir olur muymuş?

O kadar istekle kim, kötülüğe gider... böyle oynaya oynaya kim sapıklığa koşar? Sana başkaları öğüt verdikçe o işin iyiliğini söyler, belki yirmi erle bu hususta savaşa girişir, yirmi ere karşı ayak direrdin! Doğrusu budur...yol ancak budur...ve bundan ibarettir; adam olmayandan başka kim beni kınar ki? Dersin!

Mecbur olan adam böyle söz söyler mi? Yolsuz olan kişi, böyle savaşır mı? Nefsin neyi isterse ihtiyarın var, fakat aklının istediği şeyde mecbursun ha! Bahtı yaver ve talihi kutlu olan bilir ki akıl ve zeka taslamak iblis'tendir, aşk Adem'den!

Akıl ve zeka denizde yüzgeçliğe benzer... bundan az kişi kurtulur ve yüzgeçlikte bulunan nihayet gün gelir, gark olur gider! Yüzgeçliği bırak, kibirden, kinden vazgeç...bu ırmak değil; denizdir deniz! Hem de öyle sığınılacak bir yeri olmayan uçsuz bucaksız deniz ki yedi denizi bir saman çöpü gibi kapı verir!

Aşk, ileri gidenler için bir gemiye benzer...gemiye binen kişinin bir afete uğraması nadirdir, çok defa kurtulur. Aklı zekayı sat da hayranlığı satın al... akıl ve zeka zandır, hayranlıksa bakış görüş! Aklı Mustafa'nın önünde kurban et...Hasbiyallah de, yani Allah'ım bana yeter!

Kenan gibi gemiden baş çekme... ona da zeki aklı bu gururu vermiş aldatmıştı. Ben yüce bir dağın üzerine çıkar kurtulurum, neden Nuh'a minnet edeyim? Dedi. A akılsız nasıl olurda onun minnetini çekmezsin! Allah bile onun mihnetini çekmekte. Nasıl olur canımız ona minnettar olmaz! Allah bile ona şükretmede, minnet etmede!

A hasetle dolu mağrur kişi, onun minnetini Allah bile çekiyor! Keşke o yüzme öğrenmeseydi de Nuh'a minnet etse, gemiye girmeye tamah etseydi! Keşke çocuk gibi hilelere cahil olsaydı da çocuklar gibi anasına el atsa, anasına sarılsaydı! Yahut da nakli bilgi ile az dolu olsaydı da gönlü bir veliden vahiy ilmini kapsaydı!

Böyle bir nur varken kitabı önüne açarsın vahiy ile dinlenen ruhunda seni azarlar! Zamanın kutbunun sözüne karşı nakli ilim, bil ki su varken teyemmüm etmeye benzer! Kendini aptal yerine koy, ona uy da yürü...ancak bu aptallıkla kurtulabilirsin!

Babam, insanların padişahı, bunun için "cennetliklerin çoğu aptaldır" dedi. Akıl ve zeka sana kibir ve gurur verir... aptal ol da gönlün doğru kalsın! Aptallık dediğim halka iki kat maskara olan adamın ahmaklığı değildir... bu aptallık, ona hayran olan adamın aptallığıdır!

Kendilerini unutup Yusuf'un yüzünü görenler, o güzelliğe dalıp kalanlar... bu yüzden ellerini doğrayanlar yok mu işte onlar aptaldır! Aklı, dost aşkında kurban et...akılların hepside o taraftandır, odur!Akıllılar akıllarını o tarafa göndermişlerdir. Yalnız sevgili olmayan ahmak, bu tarafta kalmıştır!

Hayretle şu baştan aklın gitti mi başındaki her saç, bir baş, bir akıl kesilir! O tarafta akla, beyne düşünce zahmeti yoktur...çünkü orada her ova, her bahçe akıl ve beyin bitirir! Bu ovadan geçer, o taraftaki ovaya gelirsen nükteler duyarsın... oradaki bağlara, bahçelere gelirsen hurma fidanın sulanır, yeşerir!

Bu yoldaki köşkü, sayvanı, şöhreti şanı terk et... kılavuzun hareket etmedikçe hareket etme! Başsız hareket eden, kuyruk olur... böyle adamın hareketi akrebin hareketine benzer! Eğri gider, geceleri görmez, çirkindir, zehirlidir... işi gücü, temiz bedenleri dalamak ,sokmaktır!

Başını ez onun...huyu hep budur, ahlakı hep bu ...bu huyundan vazgeçmez o! Onun için en iyi şey, başının ezilmesidir...çünkü bu suretle can kırıntısı da o kötü tenden kurtulmuş olur! Delinin elinden silahı al da adalet ve sulh, senden razı olsun! Fakat elinde silahı olur, aklı da bulunmazsa bağla elini... yoksa yüzlerce zarar yapar.

Kötü yaradılışlı kişiye ilim ve fen öğretmek, yol kesen eşkiyanın eline kılıç vermeye benzer! Sarhoş zencinin eline kılıç vermek, adam olmayana bilgi belletmekten yeğdir. Bilgi, mal, mevki ve hüküm, kötü yaratılışlı kişilerin elinde fitnedir. Savaş delilerin ellerindeki kılıçları alsınlar diye müminlere farz olmuştur.

Onun canı delidir, teni de elindeki kılıçtır... o çirkin huylunun elindeki kılıcı al! Bilgisizlere, geçtikleri mevkiinin yaptığı fenalığı, yüzlerce aslan bir araya gelse yapamaz! Çünkü ayıbı gizliyken meydan bulur da yılanı, delikten çıkar, sahralara uğrar! Cahil kötü hükümler yürüten bir padişah oldu mu bütün ova yılanla, akreple dolar!

Adam olmayanın eline bir mal ve mevki geçti mi, herkesten önce kendi rezilliğini dileyen kendisidir. Çünkü o ya hasisliğe kalkışır, az verir... yahut cömertliğe girişir, yersiz ihsanlarda bulunur! Şahı, beydak hanesine kor... ahmak, ihsanda bulundu mu ihsanı, buna benzer işte!

Hüküm, bir sapığın eline geçti mi onu mevki sanır ama hakikatte kuyuya düşmüş demektir! Yol bilmez ,kılavuzluk etmeye kalkışır... kötü ruhu, cihanı yakar, yandırır!

Yokluk yolunun çocuğu, pirlik etmeye girişirse ardına düşenler, devletsizlik gulyabanisine çatarlar! Gel de sana ayı göstereyim der ama o nursuz pirsiz, ayı hiç görmemiştir ki! Ömrümde ayın aksini suda bile görmemişken nasıl olurda gösterebilirsin a hamhalat, a bön! Ahmaklar baş oldular da akıllılar başlarını kilime çektiler!

Peygambere bu yüzden "Ey kilime bürünen, ey ürküp kaçan, kilimden çık! Kilime baş çekme, yüzünü örtme... çünkü alem şaşkın bir beden, sense bu aleme akılsın! Kendine gel de davaya kalkışanlardan arlanıp gizlenme... çünkü sende vahiy mumunun nurları var! Kendine gel de geceleri kalk, çünkü ey Peygamber, mum geceleri ayakta durur!

Senin nurun olmadıkça aydın gün bile gecedir...sana sığınmadıkça aslan bile Tavşan kesilir! Ey Mustafa, bu nur denizinde kaptanlık et... çünkü sen, ikinci Nuh'sun! Akıllılara bir yol gösterici lazım... Hele yol, deniz yolu olursa! Kalk da yolu vurulmuş kervana bak...her yanda kaptan kesilmiş gül yabanileri gör!

Sen, vaktin Hızır'ısın, her geminin imdadına yetişen sensin... Ruhullah gibi yalnız yürümeyi adet edinme! Bu topluluğun önünde gökyüzündeki ışık gibisin, güneşe benziyorsun... bunlardan gizlenmeye, halveti bezemeye kalkışma! Halvet zamanı değil topluluğa gel! Ey Peygamber, hidayet, Kaf Dağına benzer, sense Hümasın!

Dolunay, gökyüzünde geceleri yürür... köpeklerin sesi yüzünden yürüyüşünü bırakmaz. Kınayanlar, senin dolunayına karşı köpeklere benzerler... sana karşı yürüyüp dururlar! Bu köpekler, " Susun, dinleyin" emrine karşı sağırdırlar... ahmaklıklarından senin dolunayına karşı hav havlayıp durmaktalar!

Ey şifa, hastayı terk etme... Ey şifa hastayı terk etme... sağıra kızıp körün sopasını bırakma! Sen demedin mi ki "Körü, yolda tutup yeden Allah'dan yüzlerce ecir alır, yüzlerce sevaba girer! Kim bir kötü kırk adım yederse günahları bağışlanır, doğru yolu bulur!"

Doğru yolu gösterenin işi budur; sen de doğru yolu gösterensin... ahir zamanın yasına neşesin sen! Ey takva sahiplerinin imamı, bu hayallere kapılanları, yakın makamına kadar götür! Kim gönlünden sana karşı bir hile, bir düzen düşünürse onun boynunu ben vururum, sen tasalanma, neşelen, neşeli neşeli yürü!

Onun körlüğüne körlükler katarım... o, şeker sanır ama ben ona zehir veririm! Akıllar benim nurumla parlar, aydınlanır... hileler, benim hilemden öğrenilir! Alemdeki erkek fillerin ayaklarına göre Türkmenin kara çadırı nedir ki?

Ey benim en ulu Peygamberim, onun mumu, kasırgama karşı nedir? Derhal korkunç sur sesiyle kalk da binlerce ölü, topraktan çıksın! Sen vaktin israfilisin; doğruca kalk da kıyametten önce bir kıyamet kopar! Ey mihnetlere düşmüş de soru soran kişi, dikkat et, bak da gör. Bu kıyametten yüzlerce alem kopmada!

Bu zikir ve kunut ehli olmasa ahmağın sorusuna verilecek cevap sükuttan ibarettir padişahım! Duamız kabul edilmeyince Allah göğünden isteğimize sükutla cevap verilir canım! Harman devşirme zamanı geldi ama yazıklar olsun... gün bahtımız yüzünden geçti gitti! Gün dar... halbuki bu söz, o kadar geniş ki bütün bir ömür bile ona az gelir!

Bu daracık çukurlarda mızrak oyununa girişmek, bu oyunu oynayanları utandırır! Vakit dar... fakat oğul, halkın hatırı ve anlayışı da vakitten yüz kere daha dar! Ahmağın cevabı, mademki sukuttur... ne diye sözü uzatıp dursun? Allah rahmetinin

yüceliği ve kerem denizinin dalgalanması yüzünden her çorak yere yağmur yağdırıp ıslatmada!

AHMAĞA VERİLECEK CEVAP SUSMAKTIR

Bir padişahın aklı ölmüş, şehveti diri bir kölesi vardı. Padişahın ince hizmetlerini bırakır, kötü düşüncelere dalar, fakat yaptığını iyi sanırdı! Padişah nafakasını azaltın... söylenir dırlanırsa adını kullar arasından silin dedi. Kölenin aklı azdı, hırsı çok... nafakasını az görünce kızdı, serkeşleşti.

Aklı olsaydı kendi kendinin etrafında döner dolaşır, düşünür taşınır da suçunu görür, kendisini affettirirdi. Eşekliği yüzünden bir ayağı bağlanmış eşek serkeşliğe kalkıştı mı iki ayağı da boynuna bağlanır! Eşek, bana bir bağ kafidir derse aldırış etme! Çünkü bu iki bağ, o bayağı hayvanın hareketi yüzünden bağlanmıştır!

Hadiste gelmiştir: Ulu Allah, halkı üç çeşit yarattı. Bir bölüğü, tamamı ile akıldan, bilgiden ve cömertlikten ibaret... bunlar meleklerdir, secdeden başka bir iş bilmezler! Yaradılışlarında hırs ve heva yoktur... mutlak nurdur onlar, Allah aşkıyla dirilmişlerdir. Bir bölüğü ise bilgisizliktir... hayvan gibi ot otlamakla semirirler.

Onlar, ahırdan, ottan başka bir şey görmezler... kötülükten de gafildirler, yücelikten, iyilikten de! Üçüncü bölükse Ademoğullarıdır, insanlardır. Bunları yarı yaradılışları bakımından melektirler, yarı yaradılışları bakımından eşek! Eşek olan yarıları, aşağılığa meyleder, öbür yarıları da akla meyleder!

İlk iki bölük savaştan, çekişten anlamaz, istirahat ve huzur içindedir. Fakat bu bölük, yani insan ikisine de aykırıdır ve azap içindedir. Bu insanda sınanma yönünden bölüklere ayrılmıştır... hepsi insan şeklindedir ama üç kısımdır: Bir kısmı, mutlak varlık olan Allah'ya dalmış, kendini kaybetmiş olanlardır... bunlar İsa gibi meleklere katılmışlardır.

Surette insandır bunlar, fakat hakikatte cebrail... kızgınlıktan heva ve hevesten, dedikodudan kurtulmuşlardır. Riyazattan da kurtulmuşlardır, zahitlikten ve savaştan da... sanki onlar, insanoğlundan doğmamışlardır! İkinci kısmı eşeklere katılmış olanlardır. Bunlar kızgınlığın ta kendisi olmuşlar, tepeden tırnağa kadar şehvet kesilmişlerdir.

Bunlardaki cebrail'lik meleklik sıfatı gitmiştir... çünkü o ev dardı, o sıfat da büyük, sığamadı, geçip gitti! Canı olmayan adam ölür... canında bu sıfat bulunmayan kişi de eşek olur. Çünkü bu sıfatta olmayan can bayağıdır, aşağıdır... bu sözü sofi söylemiştir, doğrudur! O hayvanlardan da fazla can çekişir... alemde ince işlere girişir!

Onun örüp dokuduğu hile ve şeytanlık, başka bir hayvandan zuhur edemez! Altın sırmalı elbiseler dokur, denizin dibinden inciler çıkarır... Hendese bilgilerinin en ince noktalarını bilir, yahut nücum, tıp ve felsefe bilgilerini elde eder! Çünkü onun, ancak bu dünya ile alakası vardır... yedinci kat göğe çıkmaya yolu yoktur.

Bütün bu bilgiler, ahır yapısına yarar... ahır da öküzle devenin varlığına destektir! Hayvanların birkaç gün yaşamalarına yarayan bu bilgilerin adını, şu ahmaklar remizler, ince şeyler kodular. Allah yolunun, Allah durağının bilgisini ancak gönül sahibi, yahut da gönül sahibinin gönlü bilir! İşte Allah bu terkiple latif bir hayvan olan insanı yarattı, onu bilgilere eş etti.

O bölüğe "hayvanlar gibi" dedi... çünkü uyanıklığın uykuyla ne münasebeti var? Hayvani ruhta ancak uyku bulunur... bu çeşit insanlarda aksine duygular vardır. Fakat uyanıklık gelmedi de hayvani uyku kalmadı mı duygusunun aksi ve aykırı olduğunu levhten okur anlar! Uykuya dalan kişinin uyandığı zaman, rüyada gördüklerinin aksini görmesi gibi! Hülasa o aşağılık kişi, aşağılık alemdendir ... onu bırak, " Ben batanları sevmem, de!"

çünkü hayvani ruha sahip olan kişinin, huylarını değiştirmeye, nefsiyle savaşa girişmeye, aşağılıktan kurtulmaya istidadı vardı ama o istidadı fevt etti! Halbuki hayvanda istidat yoktur... hayvanlıktaki özrü apaçıktır! İnsandan yol gösteren bu

istidat gitti mi ne yerse yesin eşek beynidir!

Aklı arttıran bir ilaç olan beladür yese afyon kesilir... kalp illeti ve akılsızlığı artar! Gece gündüz savaşta, çekiştedir bunlar... sonu yani insanlığı, önüyle yani hayvanlığıyla savaşır durur.

Bu, Mecnun'la devesine benzer... o, ileriye gitmeye savaşır, bu geriye gitmeye! Mecnun'un sevdası, önde bulunan Leyla'ya kavuşmak, devenin sevdası ardına dönüp yavrusuna ulaşmak! Mecnun, bir an bile kendisinden geçti mi deve, hemencecik geri döner, geriye giderdi.

Mecnun, tamamı ile aşkla, sevda ile dolu olduğundan kendisinden geçmemesine imkan yoktu. Kendisini gözetleyen akıldı... fakat aklını, Leyla'nın sevdası kapmıştı! Deveye gelince o, çevikti, fırsat gözleyip durmaktaydı... yularını gevşek hissetti mi, anlardı ki Mecnun daldı gitti... hemen geriye yüz tutar, yavrusunun bulunduğu tarafa doğru gitmeye başlardı.

Mecnun kendisine gelir, evvelce bulundukları yerden fersahlarca geriye gittiğini anlardı. Üç gün böyle yol aldılar... Mecnun, adeta yıllarca tereddüt içinde kaldı. Nihayet dedi ki: A deve, ikimizde aşığız ama birbirimize aykırıyız... arkadaşlığa layık değiliz! Senin sevgin de bana uygun değil, yuların da senden ayrılmak gerek!

Bu iki arkadaş da, birbirinin yolunu vurmada...tenden aşağı inip ayrılmayan can, yol azıtır gider! Senin canın da arşın ayrılığı ile yoksulluğa düşmüş... teninse diken aşkıyla deveye dönmüş! Can, yücelere kanatlar açmada...ten, tırnaklarıyla yere sarılmada! Ey vatan aşkıyla ölmüş deve, sen benimle oldukça canım, Leyla'dan uzak kaldı gitti!

Adeta Musa kavminin yıllarca çölde kalışı gibi bende seninle bu hallere düştüm... ömrüm geldi geçti! Bu yol, vuslata erişmek için iki adımdan ibaret... halbuki ben, senin hilenle tam altmış yıldır, bu iki adımlık yolda kalakaldım!

Yol yakın... fakat ben pek geç kaldım. Bu binicilikten adamakıllı usandım artık! Bu sözleri söyleyip kendisini deveden fırlattı attı, niceye bir dertten yanıp yakılacağım, yandım artık, dedi! Ona o geniş ova daracık bir hale geldi... kendisini bir taşlığa atıverdi! Hem de öyle bir attı ki o yiğidin bedeni ezildi...

Kendisini yere öyle bir fırlattı ki kazara ayağı da kırıldı! Ayağını bağladı, top olurum de dedi, onun çevganının önüne düşer, yuvarlanarak giderim! İşte güzel sözlü hakim, tenden inmeyen atlıya bu yüzden lanet etmiştir.

Allah aşkı, hiç Leyla'nın aşkından az değersiz olur mu? Ona top olmak elbette daha doğru, daha yerinde! Top ol da doğruluk yanına yat, aşk çevganiyle yuvarlanarak git! Çünkü bu yolculuk, binekten indikten sonra Allah çekişiyle olur... halbuki önceki gidişimiz, deveyle idi!

Bu çeşit gidiş, gidişlerden apayrıdır... bu gidiş cinlerin gidişiyle de olmaz, insanların çalışmasıyla da! Bu çekilip gitme, alelade çekilip gitme değildir... bunu, Ahmed'in lutfu meydana getirdi vesselam!

KÖLENİN ŞİKAYETİ

Sözü kısa kes de padişaha mektup yazıp gönderen köleyi anlat! O köle, nazenin padişaha savaşla, varlıkla, kinle dolu bir mektup yazıp gönderir. Kalıbın, cesedin mektuptur, ona dikkat et, padişaha layık mı, değil mi? Bir anla da sonra gönder!

Bir bucağa git, mektubu aç, oku... bak bakalım, içindeki sözler,padişahlara layık olan sözler? Layık değilse o mektubu yırt, çaresine bak, başka bir mektup yaz! Fakat ten mektubunu açmayı kolay sanma. Yoksa herkes gönül sırrını apaçık görürdü! Bu mektubu açmak ne güçtür, ne sarptır! Erlerin işidir bu, çocuk işi değil! Hepimiz, fihriste kani olmuş kalmışız... çünkü heva ve hevese, hırsa bulaşmışız!

Halbuki o fihrist, ona baksınlar da metni de öyle sansınlar diye halka bir tuzaktır. Mektubu aç, bu sözden baş çevirme! Allah, doğruyu daha iyi bilir! Mektubun fihristi, dille ikrar etmeye benzer... halbuki sen gönül mektubunun metnini sına! Bak bakalım,

ikrarınla muvafık mı? Buna bak da işin, münafıkların işine dönmesin!

Ağır bir çuval yüklenip götürmeye koyulsan onun dışına bakmakla yükü hafiflemez ki! Asıl içine bak...çuvalda acı, tatlı ne var, bir gör de taşımaya değerse taşı! Yoksa çuvalındaki taşları boşalt... kendini bu saçma işten, bu ar olan yükten kurtar gitsin! Çuvala aklı erer padişahlara, sultanlara götürülebilecek şeyleri doldur!

Bir fakih, bez parçaları toplamış, sarığın içine ezip büzerek yerleştirmişti. Bu suretle kavuğunun büyük ve iri görünmesini, halkın kendisine ehemmiyet vermesini ve mescide gelince baş köşeye geçirilmesini istiyordu. Elbiselerden parçalar almış, onlarla sarığını büyütmüştü. Sarığının dışı, cennet elbiselerine benzemekteydi... fakat içi, münafık gönlü gibi rezil, çirkin bir şeydi.

Parça parça bezler, yünler, deriler... hep o sarığın içine gömülmüştü. Bir sabah çağı, bu şatafatla bir şeyler elde etmek üzere medreseye giderken, hırsızın biri de dar bir yolda her türlü hilelere başvurup bir şeyler yapmak üzere bekliyordu.

Fakih, o yola sapınca hemen başından kavuğunu kaptı, işini başarmak için koşup gitmeye başladı. Fakih arkasından bağırdı: oğul, sarığı çöz de öyle götür! Böyle dört kanatla uçar gibi gidiyorsun ama götürdüğün hediyeyi bir aç da gör! Onu, elceğinizle bir aç, ovala da sonra götür, sana helal ettim! Hırsız, kaçarken sarığı çözer çözmez içinden yola yüz binlerce bez parçası dökülüverdi!...

O bir şeye yaramaz, o olmayasıca sarığından kala kala hırsızın elinde ancak bir arşın doğru düzen bezceğiz kaldı! Hırsız, elindekini yere vurup "A aşağılık adam, bu hileyle beni işimden gücümden ettin" dedi.

Fakih dedi ki: " Hileyle seni yolundan alıkoydum ama nasihat yollu işi de anlattım! Dünya da böyledir işte... bir hoşça açılır saçılır ama vefasızlığını da bağıra bağıra söyler! Bu oluş ve bozuluş aleminde o hile, oluştur, nasihat da bozulmuş üstadım!

Oluş der ki: İzim kutludur... ardımdan gel! Bozuluş da git der, ben hiçbir şey değilim! Ey baharların güzelliğine şaşırarak dudağını dişleyip duran, güzün sapsarı benzine ve mevsimin soğukluğuna bak! Gündüzün güneşin yüzünü güzel görmektesin ama onun bir de batma zamanında ölümünü düşün!

Dolunayı şu güzelim çardakta bir hoşça seyredersin ama ay sonunda bir de hasretine bak onun! Bir oğlan, güzellikle halkın efendisi olur... olur ama yarın da bunar, halka rezil rüsvay olur! Gümüş bedenli güzellerin vücudu, seni avladıysa ihtiyarlıktan sonra bir de pamuk tarlasına dönen bedene bak!

Ey yağlı, ballı yemekleri gören, yiyen, onların fazlasını git de helada seyret! Pisliğe nerede senin o güzelliğin... nerede senin tabaklarda o hoş görünüşün, yerken senden duyulan o zevk, o lezzet, de! O sana der ki: o taneydi... ben de onun tuzağıydım... sen avlanınca o tane gizlendi!

Nice parmaklar vardır ki üstatlar bile onları kıskanır ama sonunda iş işlerken tir tir titrer! Can gibi güzel baygın gözler, nihayet görmez olur, onlardan su damlamaya başlar! Aslanların safında giden aslan gibi yiğit er, sonunda bir fareye mağlup olur! Sanat sahibi ve çevik istidatlı kişiye sonunda bak! İhtiyar eşeğe döner, bunar gider!

Akıllılar alan siyah ve miskler saçan kıvırcık saçlar, nihayet boz eşeğin çirkin kuyruğuna döner! Önce açıla saçıla oluşuna güzelce bir gör, sonunda da bozuluşunu, rüsvay oluşunu seyret! Önce sana tuzağını apaçık gösteren şey, sonunda ona kapılan hamların bıyığını, sakalını yoldu!

Artık dünya, beni hileleriyle aldattı...yoksa aklım, onun tuzağından kaçardı elbet deme! Altın gerdanlığı, hamaili bir gör de bak...hakikatte nasıl bir tomruktur, bir zincirdir o! Böylece bütün alem cüzlerini say dök... hepsini önünden ve sonundan bir gör! Kim daha ziyade sonu görürse o, daha kutludur... fakat kim ahırı görürse o daha fazla kovulmuş, sürülmüştür!

Her şeyin yüzünü güzel ve parlak ay gibi gör...fakat evvelini gördükten sonra sonunu da seyret! Seyret de kör iblise dönme... o, noksan olduğundan noksan görür, bir yanı görür de bir yanı görmez! Adem'in toprağını gördü de dinini görmedi... bu alemi gören maneviyatını görmedi.

Ey, yiğit er, erkeklerin kadınlara üstünlüğü kuvvet, kazanç ve mal mülk bakımından değildir. Öyle olsaydı aslan ve fil, daha kuvvetli olduğu için insandan yüce, daha üstün olurdu a kör! Ey yalnız bu anı gören, erkeklerin kadınlardan üstün olması erkeğin kadına nazaran daha ziyade sonu görür olmasındandır!

Erkek, işin sonunu göremezse işin sonunu görenlere nazaran kadın gibi noksan sayılır! Alemden iki zıt ses gelmektedir... bakalım sen hangisine istidatlısın? Bir tanesi, iyi kişilere hayattır... öbürü kötü kişilere hile! Bir ses, ey güzel ve bana düşkün olan kişi, ben diken çiçeğiyim... çiçek dökülür, ben kalırım; diken dalından ibaretim ben der.

Çiçeği, ey gül satan, gel bu yana der... dikenin sesiyse bizim yanımıza gelmeye kalkışma der! Bu seslerden birini kabul ettin mi öbürünü duymazsın bile... çünkü seven kişi, sevgiliye aykırı olan kişilerin sözlerine sağır olur! O seslerin biri işte ben buracıktayım, hazırım der. Öbür ses de, sen benim sonuma bak der.

Cihanın bozuluşu, "benim şimdiki halim biledir, pusudur... sonumu, bir aynaya benzeyen önüme bak da gör!" der. Bu iki çuvaldan birine girdin mi öbürüne zıt olur, artık ona layık olmazsın! Ne mutlu ona ki erlerin akıllarının duyduğu bu sesi, önceden işitti! Gönül evini hangi ses boş bulursa o gelir, tutar... artık sahibine ondan başkası ya eğri görünür, yahut acayip! Yeni testi sidiği emerse artık su, ondan o pisliği gideremez!

Alemde her şey, bir şeyi çekmektedir... küfür, kafiri, doğruluk, doğru yola götüreni! Kehlibar da vardır, mıknatıs da... sen demir de olsan, saman çöpü de olsan elbette bir tuzağa düşersin! Demirsen seni bir mıknatıs kapar... yok saman çöpüysen kehlibara tutulur, ona gidersin!

İyi kişilerle dost olmayan, elbette kötülerin yanında yer alır, onlara komşu olur! Musa, Kıpti'ye göre pek kötüdür ama Haman da İsrailoğullarına göre taşlanmış melunun biridir. Haman'ın canı Kıpti'ye çeker, Adem'in midesi buğdayla suyu! Karanlık yüzünden birisini tanıyamadın mı, kendisine kimi imam edinmiş, kime uymuş... bak, ne olduğunu anlarsın!

ARİFİN GIDASI

Her yavru, anasının ardından gider... bununla da cinsiyet anlaşılır. Adem oğluna süt, göğüsten gelir, eşeğin sütü de bedeninin yarısından, aşağılık tarafından akar. Adalet taksimcidir, bölüşülecek şeyleri o bölüştürür... fakat şaşılacak şey şu ki bunda ne cebir vardır ne de zulüm! Cebir olsaydı pişmanlık olur muydu? Zulüm olsaydı Allah'nın koruması olur muydu?

Gün geçti, ders yarına kaldı... sırrımız hiç güne sığar mı ki? Ey kötü kişinin yaltaklanmasına inanan, sözleri doğru sayan, sen su habbelerinden bir kubbe yapmışsın ama o öyle bir çadır ki ipleri pek kuvvetsiz, hile yıldırıma benzer... onun ışığıyla yolcuların, yolu görmelerine imkan yok! Bu alemde de bir şey yok, bu alemdekilerde de! Her ikisi de vefasızlıkta aynı gönüle sahip!

Dünyanın oğlu dünya gibi vefasız... sana yüz tutar ama o, yüz değildir, arkadır! Fakat o cihanın ehli, o cihan gibi ebedi olarak ihsan ve keremdeki ahitlerinde, peymanlarında dururlar! Hiç iki peygamberin birbirine zıt olduğunu, birbirlerinin mucizesini kapıp aldığını gördün mü? O alemin meyvesi solar, bozulur mu? Akla mensup neşe kederlenmez ki!

Nefis, ahdinde durmaz; o yüzden gebertilecek bir şeydir ya! Kendisi de alçaktır, kıblegahı da alçaktır. Nefislere de bu alçaklar topluluğu layıktır... ölüye mezarın, kefenin layık olduğu gibi! Zekidir, ince şeyleri bilir... bilir ama değil mi ki kıblesi dünyadır, onu ölü bil sen!

Allah'nın vahiy suyu bu ölüye ispat etti de ölü topraktan bir diri zuhur etti. Fakat sen vahiy gelmedikçe sakın o yüzüne sürdüğün ömrü uzun olasıca kırmızılığa güvenip aldanma, gururlanma ha! Nazardan düşücü olmayan bir ses, bir şöhret... batmayan bir

güneşe mensup parlaklık ara! O ince hünerler, o dedikodular, Firavun'un kavmine benzer, ecel Nil nehrine!

Onları parlaklığı kemerleri, sayvanları ve büyüleri, halkı boyunlarından zorla çeker ama, Hepsini de büyücülerin büyüsü bil... Ölümse ejderha haline gelen o sopadır. Bütün büyüleri bir lokma yaptı da yuttu... geceyle dolu olan bir alemi sabahın yalayıp yutması gibi hani!

Fakat o yutmakla sabahın nuru artmadı ki... evvelce nasılsa yine de öyle! Çokluk, fazlalık eserdedir, zatta değil... zata ne artma vardır, ne eksilme! Allah alemi yaratmakla çoğalmadı, artmadı... zaten önce olmayan şimdi olmuş değildir ki! Fakat halkın yaratılmasıyla eser çoğaldı, arttı. Yalnız bu iki artmanın arasında hayli fark var! Eserin artması onun zuhurudur... bu suretle sanatları ve işi zahir olur, görünür. Zatın artmasına gelince bu, o zatın sebeplere bağlı ve sonradan meydana gelmiş olduğuna delildir.

Musa, büyü de insanı şaşırtır... ben ne yapayım ne işleyeyim? Halk, mucizeyle büyüyü ayırt edemez ki dedi. Allah dedi ki: O fark edişi ben onlarda izhar eder, doğruyu eğriyi ayırt edemeyen aklı görür, bilir bir hale getiririm. Onlar deniz gibi köpürdüler ama korkma ya Musa, sen üstün olacaksın!

Sihir, zamanında övünülecek bir şeydi... fakat asa ejderha olunca bütün sihirler utanılır bir şey oluverdi! Herkes güzellik şirinlik davasındadır ama şirinliklere mihenk taşı ölümdür! Büyü de geçti gitti, Musa'nın mucizesi de... her ikisinin de varlık damından leğenleri düştü! Büyü leğeninin sesinden yalnız lanet kaldı; din leğeninin sesinden de yalnız yücelik!

Mihenk taşı, erkekte de yok, kadında da... o gizli kalmış; artık ey kalp, gel, safa karış da laf et, tam sırası! Lafın tam zamanı şimdi... çünkü mihenk yok ortada, artık seni yüce tutarlar, elden ele gezersin ey kalp! Kalp her an gururlanır da der ki ben daima senin gibiyim a altın... ne vakit senden aşağıyım ki?

Altında evet ey kapı yoldaşı, der...fakat mihenk geliyor hazırlan hele! Bedenin ölümü, sır ehli için bir hediyedir...halis altına makastan ne noksan gelir ki? Kalp, eğer sonuna baksaydı sonradan kararacağına önceden kararırdı: önceden kararınca da nifaktan, kötülükten uzak kalırdı.

Fazilet ve ihsan kimyasını isteseydi aklı, hilesinden üstün olurdu. Gönlü kırık bir hale gelince de kendisini anlar, kırıkları düzelten Allah'yı önünde görürdü. Davacı, sonunu görünce kırık, sınık bir hale gelir de derhal bağlanır, sarılır, kırıklığı geçiverir!

Allah ihsanı, bakırları iksire doğru sürer götürür... fakat o altın yaldızlı, bu ihsandan mahrum kalır. Ey altın yaldızlı, davaya kalkışma da sana müşteri olan hep böyle kör kalmaz, sen onu gör! Mahşer nuru, onların gözlerini açar... onların gözlerini sen bağlıyordun ya... bu yüzden rüsvay olursun sen!

İşin sonunu gören, canların ve gözlerin hasedini çeken kişileri gör! Bir de bu günkü gören kişileri seyret! Bunlar, içleri bozuk kişilerdir... asıldan baş çekmişler, ayrılmışlardır! Bugünü görenlere, bu yüzden bilgisizlikte ve şüphede kalanlara göre suphu sadıkla suphu kazibin ikisi de birdir.

Suphu kazip, yüz binlerce kervanı helak yeliyle süpürmüş, gitmiştir civanım! Cihanda hiçbir nakit yoktur ki o, isteklileri yanıltmasın... vay o kişinin canına ki mihengi makası yoktur!

Ebu Süleyman dedi ki: ben de Ahmet'im... Ahmet'in dinini hileyle vurup kıracağım! Ebu Süleyman'a de ki: Pek kibirlenme, işin önüne bakıp böbürlenme, sonuna bak! Başına adam toplama hırsıyla kılavuzluğa kalkışma... kılavuza uy, ardından git de önünde mum gidedursun, sen de yolunu gör!

Mum, ay gibi maksadını gösterir... bu tarafta tane var, yahut burası tuzak der! Elinde bir ışık oldu mu istesen de istemesen de doğan iziyle karga izini görür, ayırt edersin! Fakat mumun yoksa buna imkan yoktur. Çünkü bu kargalar hilekardır... akdoğanların seslerini öğrenmişlerdir.

Yiğit, hüthüdün sesini öğrense de nerede hüthüdün sesi, Seba'nın haberi? Arızi sesi, asıl sesten bil...padişahların taçları, hüthütlerin taçlarından alınmadır! Dervişlerin

sözleriyle ariflerin nüktelerini şu hayasızlar, dillerine dolamışlardır. Eski ümmetlerin helak olması, hep katı taşı öd ağacı sanmalarındandır!

Onu anlayacak, meydana çıkaracak temyiz kabiliyetleri vardı ama hırs ve tamah, insanı kör ve sağır eder! Körlerin körlüğü rahmetten uzak değildir, onlara acınır. Fakat hırs körlüğüne özür yoktur! Padişahın çarmıha gerdiği adama acınır, fakat haset çarmıhına gerilen bağışlanmaz!

A balık, sonuna bak işin, oltaya değil! Fakat pis boğazlığın, senin işin sonunu gören gözünü kapattı! İki gözle evveli sonu gör... kendine gel, iblis gibi tek gözlü olma! Tek gözlü ona derler ki yalnız içinde bulunduğu hali görür... hayvanlar gibi başka şeyden haberi yoktur.

Öküzün iki gözünü çıkarmanın cezası bir gözü çıkarma cezasıdır... çünkü onda şeref yoktur ki! Öküzün iki gözü, değerinin yarısıdır... çünkü onun iki gözle yapacağı şeyi, sen ona yaptırabilirsin! Fakat bir insanın tek gözünü çıkarsan değerinin yarısını vermek gerek! Zira insan gözü, başlı başına başka birinin yardımı olmaksızın bir iş görebilir!

Eşeğin gözü, işin sonunu görmediğinden eşek, çift gözlü olsa da tek gözlü hükmündedir. Bu sözün sonu yoktur... o hafif akıllı, ekmek tamahı ile padişaha mektup yazmaya koyuldu.

Mektubu yazmadan mutfak eminine gitti... ey cömert padişahın mutfağındaki hasis adam, dedi... nafakamdan bu kadar şey kesmek padişahtan, padişahın himmetinden uzaktır! Mutfak emini dedi ki: öyle iktiza etmiştir de ondan kesmiştir... ne hasisliktendir bu, ne de darlığından!

Köle, hayır dedi... vallahi bu söz, bu emir, padişahın değildir... padişahın yanında eski altın bile topraktır adeta! Mutfak emini, ona on türlü delil getirdi... fakat o hırsından hepsini reddetti. Kuşluk vakti nafakası az gelince bir hayli söylendi, kötü sözler söyledi, fakat hiçbir faydası olmadı.

Dedi ki: siz bunu kasten yapıyorsunuz. Mutfak emini " hayır biz emir kuluyuz!" bunu feri'den sanma, asıldandır bu... yaya pek kabahat bulma, oku atan koldur. "Attığın vakit sen atmadın" ayeti bir iptiladır... fakat Peygambere de pek günah bulma; bu iş Allah'dandır!

"A gözü kamaşmış adam, su baştan bulanıktır... gözünü bir iyice aç da işin önüne bak!" dedi. Köle kızgınlıkla, dertle bir bucağa çekildi, padişaha kızgınlığını bildirir bir mektup yazdı. Mektupta padişahı övdü... onun cömertlik incilerini deldi!

"Ey avucu, hacetler isteyeni hacetini vermede denizden de cömert olan, buluttan da cömert olan! çünkü bulut verir ama ağlaya ağlaya verir... halbuki senin elin, gülerek biteviye sofralar yayar" dedi. Mektubun zahiri medihti ama o medihlerden kızgınlığının kokusu duyuluyordu.

Senin işin de tıpkı onun işi gibi nursuz ve çirkin... çünkü sen, yaradılış nurundan uzaksın, uzak! Bayağı kişilerin işi kesatlıdır... taze meyve gibi o, çabucak bozulur, çürür! Dünyanın parlaklığı ve revacı da ondan kesat bulur... çünkü o, oluş ve bozulmuş alemindendir. Methedende kin oldu mu onun karihasından doğan medihler, insana hoş gelmez! Gönül, kinden, pislikten arın da sonra çevikçe hamd suresini oku! Ağzınla hamd ediyorsun ama için bunu reddetmede... dilindeki hamd, ya şeytanlıktır, ya efsun!
İşte onun için Allah "Ben dışa bakmam, içe bakarım" dedi.

Bu ovanın ne başı var zaten, ne sonu... o köle de mektubuna cevap gelmediğinden sıkılıp duruyor! Ne şaşılacak şey, padişah neden bana cevap yazmadı... yoksa kızgınlığından mektubu götüren bir hıyanetlikte mi bulundu? Mektubu mu gizledi, yoksa padişaha vermedi mi? Acaba bir münafık mıydı, saman altından su mu yürüttü?

Tecrübe için başka bir mektup yazar, hünerli, terbiyeli bir başka elçi arar bulurum demekte, Cahilliğinden o bihaber, padişahı, mutfak eminini, mektup götüreni ayıplamaktaydı. Hiç ben din yolunda eğri gittim, gavurluk ettim diye kendisine gelmiyor, kusuru kendinde bulmuyordu

O kötü zanda bulunan köle kınamalarla, feryadu figanlarla dolu bir mektup daha yazdı. " Bundan önce padişaha bir mektup daha yazdım... fakat bilmem eline değdi mi?" dedi. Güzel yüzlü padişah o mektubu da okudu; ona da cevap vermedi, seslenmedi.

Padişah ona aldırmamaktaydı... o da tam beş kere padişaha mektup yazdı. Nihayet perdeci başı " o da sizin kulunuz... bir cevap verseniz değer. Cevap verirseniz, bir kula, bir köleye lutuf ile bakarsanız padişahlığınızdan ne eksilir ki?" dedi.

Padişah dedi ki: bu kolay... fakat köle sersem... ahmak adam çirkindir, Allah merdududur. Suçunu, kabahatini affederim ama illeti bana da sirayet eder sonra! Bir uyuz, yüz kişiyi uyuz eder... hele bu hareketi beğenilmez habis uyuz , büsbütün beterdi!

Kafir bile akılsızlık uyuzuna tutulmasın... yoksa şumluğu, bulutta bile yağmur bırakmaz! Şumluğu yüzünden buluttan bir katra yağmur yağmaz... şehir, onun baykuşluğu yüzünden viraneye döner! O ahmakların uyuzluğu yüzünden Nuh tufanı, koca bir alemi kötülüklerle yıktı gitti!

Peygamber " Kim ahmaksa düşmanımızdır... yol kesen gulyabanidir... akıllıysa canımızdır; ondan gelen serin esinti ondan gelen rüzgar bize fesleğendir. Akıl, bana sövse razıyım... çünkü benim feyiz vericiliğimden bir feyze sahiptir. Onun sövmesi faydasız değildir... boş elle kalkıp konukluğa gelmez.

Ahmak, ağzımı helva tıksa onun helvasından hastalanır, ateşlenirim! dedi. Latifsen. Gönlün aydınsa şunu iyice bil: eşek götünü öpmede bir lezzet yoktur! Faydasız yere bıyığını pis pis kokutur... yemek yemeksizin elbise, onun tenceresiyle kararır! Yemek dediğim akıldır, ekmek ve kebap değil... oğul, cana gıda akıl nurudur.

İnsana nurdan başka bir yiyecek yoktur... o candan başka bir şeyle beslenip yetişmez insan. Bu yiyecekleri yavaş yavaş azalt... çünkü bunlar, eşek gıdasıdır, hür adamın gıdası değil! Bunları azalt da asıl gıdayı almaya kabiliyetin olsun, nur lokmalarını yiyesin!

Bu ekmeğin ekmek oluşu, o nurun aksiyledir... bu canın can oluşu, o canın feyziyledir. Bir kerecik nur yemeğini yedin mi ekmeğin başına da toprak saçarsın, tandırın başına da! Akıl, iki akıldır: Birincisi kazanılan akıldır... sen onu mektepte çocuk nasıl öğrenirse öyle öğrenirsin.

Kitaptan, üstattan, düşünceden, anıştan, manalardan, güzel ve dokunulmadık bilgilerden. Aklın artar, başkalarından daha fazla akıllı olursun... fakat bu ezberlemekle de ağırlaşır, sıkılırsın! Geze dolaşa adeta bir ezberleme levhası kesilirsin... halbuki bunlardan geçen Levhimahfuz olur!

Öbür akıl, Allah vergisidir... onun kaynağı candadır. Gönülden bilgi ırmağı coştu mu ne kokar, ne eskir, ne de sararır! Kaynağın yolu bağlı ise ne gam! Çünkü o anbean ev içinden çoşup durmaktadır!tahsil ile elde edilen akıl, ırmaklara benzer... o, şuradan buradan çıkar, evlere gider. Yolu kapandı mı çaresiz kalır, akmaz! Sen, çeşmeyi gönlünde ara.

DERT VE ELEM KOKUSU

Birisi, Irak'tan bir hırkayla çıkageldi. Dostları, ayrılığını sordular; Dedi ki: doğru, ayrılık vardı ama yolculuk bana pek kutluydu, adeta beni muştulamaktaydı. Halife, bana tam on kat elbise verdi... yüzlerce methüsena, ona yakın olsun! Onu bir hayli övdü, şükürlerde, hamitlerde bulundu... nihayet şükür, haddini aştı.

Dediler ki: senin perişan halin, yalanına şahadet etmekte. Bedenin çıplak, başın kabak, için yanmış... bu şükürleri, bir yerden mi çaldın, yoksa birisinden mi öğrendin? Nerede methettiğin emirin şükür ve hamd nişaneleri? Onların, şu şerefsiz başında, ayağında görünmesi gerekti.

Dilin, o padişahı methetmede ama yedi azan da şikayet edip duruyor. O cömertlik

padişahını, o kerem sultanını övüyorsun ama bu övüşe karşılık ayağında bir ayakkabı, bacağında bir şalvar olmalıydı bari! Ben, dedi... bütün verdiklerini dağıttım;emir ihsanda kusur etmedi hiç!

Bütün ihsanlarını aldım, fakat hepsini yetimlere, yoksullara bağışladım. Mal verdim, karşılığında uzun bir ömür aldım... çünkü içim pek temizdir benim!

Bunun üzerine dediler ki: o kutlu mal gittiyse içindeki bu duman, bu hararet nedir ya? İçinde diken gibi yüzlerce pislik var...hiç keder, muştulanma nişanesi olur mu? Söylediğin o geçmiş şeyler doğruysa nerede aşk, bağışlama ve razı olma nişanesi? Hadi tutalım mal kayboldu gitti, meyil nerede? Sel geçip gittiyse geçtiği yer hani?

Gözün evvelce cana canlar katan siyah bir göz idiyse hadi diyelim o güzellik geçti... fakat neden şimdi gözün gök? A ekşi suratlı, temizlik nişanesi nerede? Senden eğri lafların kokusu gelmekte, sus! Mal bağışlamanın gönülde yüz türlü nişanesi olur... iyi işin yüzlerce alameti görünür!

Malını dağıtıp bağışlayan kişinin gönlüne o mal yerine yüzlerce dirilik gelir!Allah tarlasına temiz tohumlar ekilsin de sonra temiz mahsul vermesin... imkanı yok! Allah bahçeleri de mahsul vermezse artık Allah yeri geniştir denebilir mi? Söyle!

Bu yokluk yeri bile mahsul vermemezlikte bulunmaz... artık bundan çok geniş olan Allah yeri nasıl olur da mahsul vermez? Bu yerin bile sayısız mahsul verme kabiliyeti vardır, en aşağı bir tohuma yedi yüz verir! Hamd ediyorsun, hani hamd edenlerin nişanesi? Bu nişaneler ne içinde var, ne dışında!

Arifin Allah'ya hamd etmesi doğrudur... çünkü o hamdın şahidi eldir, ayaktır! Hamd ediş, arifi karanlık cisim kuyusundan çekip çıkarır... dünya zindanından kurtarır! Sırtındaki takva atlasıyla ülfet nuru, hamd etmesinin nişanesidir. Bu eğreti alemden kurtulmuş, gül bahçelerinde, akarsu kenarlarında yurt tutmuştur.

Oturduğu yer, yurt, vasıl olduğu makam ve rütbe, yüce himmetinin sır sedirinin üstüdür! Orası öyle bir doğruluk makamıdır ki doğruların hepsi de orada latif, neşeli ve sevinçli yüzlerinden belli olarak yurt tutmuşlardır! Onların hamd etmeleri, gül bahçesinin bahara hamd etmesi gibidir... yüzlerce nişanesi, yüzlerce alameti ve eseri vardır!

Baharın geldiğine kaynak, fidan, çimen... o gül bahçesi, o elvan çiçekler şahittir. Güzelin her tarafta binlerce şahidi vardır... sedefteki incinin oluşuna şahadet edenler gibi. Halbuki senin nefesinden kötü sırrın kokusu gelmede... ey lafazan, derdin başından, yüzünden parlayıp görünmede!

Alem meydanında kokudan anlayan maharet sahipleri var... öyle ataklık edip pek hayhuy etmeye kalkışma! Misten bahsetme... ağzından soğan kokusu gelmede, sırrını açığa vurmada! Sen daima gülbeşeker yedim diyorsun ama nefesinden gelip duran sarımsak kokusu, yavelenme be demekte!

Gönül, büyük ve geniş bir eve benzer... gönül evinin gizli komşuları vardır. Pencereden, duvardaki delikten görüp gözetir, sırları anlarlar! Ev sahibinin sezinlemediği, hiç bilmediği bir yarıktan, bir delikten onlar, her şeyi görürler.

Kuran'ı okusan a... Şeytan ve kavmi, gizlice insanların halinden koku alırlar. İnsanın bilmediği bir yoldan insanın sırrını anlarlar... bu yol, duyguyla duyulur, yahut buna benzer bir şeyle bilinir yol değildir. Görenlerin ortasında hileye kalkışma... mihenk ortadayken lafa girişme ey kalp!

Mihengin, halisi de anlamaya kabiliyeti vardır, kalpı da... Allah, onu beden ve kalp emiri yapmıştır! Şeytanlar bile o kabalıklarıyla, o kötülükleriyle sırrımızı, fikrimizi, gittiğimiz yolu biliyorlar... onların bile içimize hırsızlama bir yolu var... biz, onların hırsızlıklarından baş aşağı gelmedeyiz...

Her an, bize büyük ziyanlar veriyorlar... delikleri var, yarıkları var; bizi gözetliyorlar... E artık alemdeki aydın canlar, neden gizli hallerden bihaber olsunlar? Gökyüzüne çadır kurmuş canlar, insanın vücuduna girmede şeytanlardan aşağı olurlar? Şeytan, hırsızlama olarak göğe çıkmaya kalkışır da yakıcı şahapla kovulur, sürülür.

Kötü kafir, savaşta mızrakla nasıl beyni üstüne düşerse o da gökten baş aşağı öyle

düşer! Şeytanları, o gönüllerin beğendikleri ruhları kıskandıklarından gökten böyle baş aşağı atarlar...Artık çolak, topal, kör ve sağır değilsen ulu ve yüce ruhlara karşı bu zanda bulunma... utan, az söylen, can çekişme... cismi gözeten, sırlarını anlayan nice casus var!

Bu beden doktorları pek bilgilidirler... senin hastalıklarını senden daha iyi bilirler! İdrara bakıp ahvalini anlar... fakat sen; hastalığını o tarzda bilemez, teşhis edemezsin. Sonra nabızdan benizden, kandan da her türlü hastalığın kokusunu alırlar. Alemdeki Allah doktorları, artık sen söylemeden nasıl olur da halini anlamazlar senin?

Nabzından da gözünden de, benzinin renginden de, sende derhal yüzlerce hastalık bulur, anlarlar. Beden doktorları, doktorluğu yeni öğrenmişlerdir zaten... onlar, hastalığı teşhis için idrara vesaireye muhtaçtır. Fakat kamil, Allah doktorları, uzaktan adını duydular mı varlığının ta derinlerine kadar girerler! Hatta sen doğmadan yıllarca evvelki hallerini bile görürler!

EBUYEZİD'İN MÜJDESİ

Bayezid'in Ebulhasan'ın halini daha evvelce nasıl gördüğünü duymadın mı? Bir gün o takva sultanı, dervişleriyle sahradan geçerken, ansızın ona Rey civarında Harkan tarafından bir kokudur geldi. Orada iştiyaklı bir feryat çekti, rüzgardan koku aldı. Aşıkçasına bir kokladı; adeta ruhu rüzgardan bir şarap tatmaktaydı.

Buzlu suyla dolu olan bir testinin dışında ter gibi sular peydahlanır. O, havanın soğukluğundan meydana gelir... yoksa testinin içinden dışarı su sızmaz! Koku getiren rüzgar, onu su haline getirmiştir... işte onun gibi su da Bayezid'e halis şarap haline gelmişti! Bayezid'de sarhoşluk eseri görününce bir müridi ona gelip sordu: "Beş duyguyla altı cihetten dışarı olan şu hoş hal nedir? Yüzün gah kızarmakta, gah ağarmakta... bu ne hal, bu ne müjde? Koklayıp duruyorsun ama görünürde gül yok, şüphesiz bu, gayb aleminden, hakiki güllerin açtığı gül bahçesinden.

Ey her kendini tanıyan, bilen kişinin muradı ve maksadı olan er, her an sana gayb aleminden bir haber, bir mektup gelmekte, Her an Yakup gibi sana da bir Yusuf'tan şifa kokusu erişmekte. Bize de o testiden bir katra dök... bize de o gül bahçesinden bir kokucuk anlat!Biz buna alışmamışız ey yüce ve güzel er... bizim dudağımız kuru, sen bu şarabı yalnızca içiyorsun!

Ey, çevik er, ey gökyüzünü dönüp dolaşan er, içtiğin şaraptan bize de bir yudumcuk sun! Bu zamanda meclisin beyi sensin, senden başkası değil... bize de bak! Bu şarap, gizlice içilir mi ki? Şarap, muhakkak adamı rezil, rüsvay eder! Kokusunu gizlesen bile sarhoş gözlerini ne yapacaksın ki?

Zaten bu koku, alemde yüz binlerce perde altında gizlenebilecek bir koku değil ki! O kekin kokuyla ovalar, çöller doldu... hatta ova da nedir ki? O koku, dokuz feleği bile geçti! Bu şarabın bulunduğu testinin başını balçıkla örtme... zaten bu öyle bir açıkta şarap ki örtülmesine imkan yok!

Ey sırlar bilen sır söyleyici, seni avlayanı lutfet, söyle! Bayezıd dedi ki: "Şaşılacak bir koku geldi bana... Peygambere Yemen'den gelen koku gibi! Muhammet demiştir ki. Seher yelinin eliyle bana Yemen'den Allah kokusu gelmekte. Vise'nin ruhuna Rahim'in kokusu geldiği gibi Üveys'ten de Allah kokusu geliyor.

Üveys'ten, Karen kabilesinden garip bir koku geldi de Peygamberi sarhoş etti, neşelendirdi! Üveys kendinden geçmiş, yere mensupken göklere mensup olmuştu! Heliyle, şekerle karışmış, halli hamur olmuş, acı tadı kalmamıştı artık! Heliyle, varlığından tamamıyla geçmişti... yalnız heliyle şeklindeydi ama lezzeti kalmamıştı ki!"Bu sözün sonu gelmez. O aslan er, gayb aleminin vahyinden neler söyledi? Sen onu anlat!

Bayezıd dedi ki "Bu taraftan bir dostun kokusu gelmekte... bu köyden bir padişah geliyor! Bunca yıldan sonra bir padişah doğacak... otağını göklere kuracak! Yüzü Allah'nın gül bahçelerinin tesiriyle gül rengine dönecek... makam ve rütbe bakımından

benden üstün olacak!"

Dediler ki: Adı ne? Bayezid, Ebül Hasan dedi... onun şeklini, kaşının çenesinin ne şekilde olduğunu anlattı. Boyunu, rengini, şeklini, saçlarını, yüzünü bir bir anlattı. İç huylarını, manevi sıfatlarını... ruhunu, yolunu, yerini, varlığını hep söyledi. Ten şekli, ten gibi iğretidir... ona pek gönül verme... o bir anda gelir geçer!

Tabii ruhun şekli, hali de fanidir... o can şeklini, sıfatını iste ki gökyüzündedir! Onun bedeni, yeryüzünde mum gibidir... nuru ise yedinci kat tavanın üstündedir! Güneşin ışıkları odadadır ama güneş, dördüncü kat göktedir. Gülün suretini, latife yollu burnunun altında görürsün ama gül kokusu dimağın ta tavanına, sayvanına kadar her yeri tutmuştur.

Uyuyan adam, Aden'de bir azaba uğradığını görür ama aksi, bedeninde ter halinde görünür! Gömlek, Mısır'da bir harise rehin olmuştur ama Kenan ülkesi o gömleğin kokusuyla dolmuştur!Tarihçiler, bunu duyunca Bayezid'in tayin ettiği zamanı yazdılar... adeta şişe benzeyen kamış kalemlerini kebapla bezediler.

Tanı o zaman, o tarih gelip çatınca o padişah doğdu... devlet satrancını oynadı! Bayezid'in ölümünden sonra yıllar geçti, Ebul Hasan dünyaya geldi. O padişah, Ebulhasan'ın ihsanına, kıskanmasına ait ne gibi huylar söylediyse aynen zuhur etti.

Çünkü onun önünde giden levhimahfuz'dur... neden mahfuzdur o levh? Hatadan! Bu, ne yıldız bilgisidir, ne remil, ne de rüya... Allah, doğrusunu daha iyi bilir ya, Allah vahyidir! Sofiler, bunu halktan gizlemek için gönül vahyi demişlerdir.

Sen istersen onu gönül vahyi farzet... Gönül zaten onun nazargahıdır... Gönül, ona agah olunca nasıl hata eder? Ey mümin, sen, Allah nuruyla bakar, görürsün... hatadan, yanılmadan eminsin!

Sofi, yoksulluktan dertlenince yoksulluğu, ona dadı ve gıda kesilir. Çünkü cennet, hoşa gitmeyen şeylerden meydana gelmiştir... merhamet, gönlü kırık acizlerin nasibidir. Yücelikle başlar kıran kişiye ne Allahnın merhameti nasip olur, ne halkın!

Bu sözün sonu yoktur... evet, o yiğit, yiyecek ve ekmek nafakasının azlığından perişan oldu! Ne mutlu o sofiye ki rızkı azalır... boncuğu inci olur, kendisi deniz kesilir! O hususi Allah nafakasını duyan, Allahnın yakınlığına erer,gayb nafakasını elde eder.

Fakat ruh nafakası noksan olan kişinin canı o noksan yüzünden titremeye başlar. Anlar ki bir hata etmiştir de bundan dolayı rıza yaseminliği perişan olmuştur. İşte o adam da ekinin az olması yüzünden harman sahibine mektup yazdı. Mektubunu o yüce ve adil padişaha götürdüler, okudu, fakat bir cevap vermedi.

Dedi ki: onun derdi yalnız gıda, başka bir şey değil... ahmağa verilecek en iyi cevap sükuttur. Ayrılık ve vuslat derdi onda hiç yok... fer'e bağlanmış, aslı hiç aramıyor. O ahmağın biri... varlığa kapılmış, ölmüş gitmiş fer'in derdiyle asla aldırış bile etmemekte.

Göklerle yeri bir elma farz et... Allahnın kudret ağacından bitmiş! Sen, bu elmanın içindeki bir kurda benzersin; ağaçtan da haberin yok, bahçıvandan da! Elmada bir kurt daha var; fakat onun canı dış aleminde bayrak sahibi! Onun hareketi elmayı yarar... elma onun hareketine karşı koyamaz!

Hareketi, perdeleri yırtar... sureti kurt ama hakikatte o, bir ejderha! Demirden çıkan ilk ateş, dışarıya yavaş ,yavaş adım atar. Dadısı pamuktur önce... fakat sonunda şuleleri ta esire kadar çıkar, İnsan, önce uykuya, yemeye muhtaçtır... fakat nihayet meleklerden de üstün olur.

Pamuk ve kükürdün himayesinde şulesi ve nuru, süha yıldızına kadar çıkar! Karanlık alemi aydınlatır... demirden yapılma tomruğu bile iğneyle deler geçer!

Ateş de cismanidir ama ne ruhtandır, ne de ruhani alemden! Cisme, o yücelikten bir nasip yoktur... cisim, can denizinin önünde bir katra gibidir! Cisim, canla artar, gün günden fazlalaşır... fakat can gitti mi cisme bak, ne hale gelir?

Cisminin haddi, bir iki arşından fazla değildir... fakat canın, ta göklere kadar çıkar, dolaşır! En iyi kişi, ruha ta Bağdat'a Semerkand'a kadar olan mesafe tasavvurda yarım adımdır ancak! Gözünüz iki dirhemlik taş ağırlığında bir yağ parçasıdır ama ruhunun

nuru göklere dek her tarafı kaplar.

Nursa, bu göz olmadan da uykuda her şeyi görür... fakat göz, bu nur olmayınca ancak harap olur gider! Canın, tenin sakalıyla, bıyığıyla alış verişi yoktur... fakat ten, can olmayınca murdardır, aşağıdır! Bu cisim, hayvani ruhun debdebesine sebeptir... sen daha önceden git de insani ruhu gör!

İnsandan da dedikodudan da geç de Cebrail'in ruhunun dayanıp kaldığı deniz kıyısına var! Ondan sonra Ahmed'in canı (esrarı faş etme sakın diye) sana karşı dudağını ısırsın... Cebrail, senden korksun, geride kalsın! Bir yay kadar ileri varır, sana doğru gelirsem derhal yanarım desin!

Rüzgar, Süleyman'ın tahtına ters esti...Süleyman dedi ki: Ey rüzgar, ters esme! Rüzgar da ey Süleyman dedi, ters hareket etme... ters hareket edersen, benim tersliğime kızma! Allah, biz ders alalım da insafa gelelim diye bu teraziyi halk etti. Sen eksik dirhem korsan ben eksik tartarım... sen benimle apaydın muamelede bulunursan ben de seninle apaydın muamelede bulunurum!

Böylece Süleyman'ın tacı da eğrildi... aydın günü ona gece etti adeta! Süleyman dedi ki: Ey taç, neden başımda eğrilirsin... A güneş, doğumdan eksilme benim! O eliyle tacı düzelttikçe taç eğrilmekteydi yiğidim! Tam sekiz kere doğrulttu, sekiz kere eğrildi... dedi ki: Ey taç, bu ne bu? Eğrilme artık!

Taç dedi ki: Beni yüz kere doğrultsan yine eğrilirim... çünkü inanılır kişi, sen eğrilmedesin! Süleyman, bunun üzerine kalbini doğrulttu... gönlündeki şehvetten soğudu... Tacı da derhal doğruldu... nasıl istiyorsa başında öyle durdu.

Süleyman, bundan sonra onu mahsustan eğriltmede, taç da inadına doğrulmadaydı. O ulu Peygamber, tacını sekiz kere eğriltti; her defasında taç, başında doğruldu. Taç, dile geldi de ey padişah, nazlan dedi... kanadından mademki tozu, toprağı silktin; uç! Bana izin yok ki bundan ileriye geçeyim... bu sırrın gayb perdelerini yırtayım!

Elini sen ağzıma koy da kapat... ağzım, beğenilmeyen şeyler söylemesin! Hasılı sana ne dert gelirse başkasına kabahat bulma; kendine bak! Dostum, bu iş başkasından oldu sanma... o kölenin uğraştığı gibi uğraşıp durma! Köle, gah elçiyle, mutfak eminiyle uğraşıp savaşmasaydı... gah cömert padişaha kızmadaydı.

Tıpkı Firavun gibi... hani o da Musa'yı bırakmıştı da halkın yavrucaklarının başlarını kestiriyordu. Halbuki düşman, o kör gönüllünün evindeydi... oysa başka çocukların başlarını kopartıp duruyordu! Sen de dış aleminde başkalarıyla kötü oluyorsun da içten kötü nefsinle uzlaşıyorsun.

Düşmanın o... fakat sen ona şeker vermedesin... dışarıdan da herkesi töhmetli tutmadasın! Sen Firavun gibi körsün, kör gönüllüsün... düşmanla iyisin de suçsuzları aşağılatmadasın. A firavun, niceye dek suçsuzları öldürecek, asıl suçlu olan nefsini hoş tutacaksın? Firavun'un aklı, padişahların aklından üstündü ama Allah hükmü onu akılsız ve kör etmişti!

Bir adamın can gözünü, can kulağını Allah kapattı mı o adam Eflatun olsa hayvanlaşır! Hasılı Bayezit hakkındaki gayb hükmü nasıl zuhur ettiyse Allah hükmü levh üstünde (çaresiz) zuhur eder.

Ebulhasan, Bayezid'in buyurduğu gibi zuhur etti... ve bunu adamlarından duydu. Bayezid, Hasan benim dervişim ve ümmetim olur... her sabah benim mezarımda benden ders alır demişti. Kendisi de dedi ki: ben de Şeyh'i rüyamda gördüm... ruhundan bu sözü duydum.

Her sabah, onun mezarına yüz tutar, ta kuşluk çağına kadar huzurunda dururdu. Ya bir şeyhin huzuruna gider gibi o mezarın başına gelir, yahut da sözsüz müşkülleri hallolurdu. Nihayet yine bir gün kutlulukla o mezarın başına geldi... yeni kar yağmıştı, mezarlar karla örtülmüştü.

Mezarın üstünde kat kat karların bayrak gibi yüceldiğini, kubbe kubbe yığıldığını görünce gamlandı. O diri Şeyh'in mezarından ses geldi. Ben buradayım, bana gel diye seni çağırıp duruyorum. Kendine gel... sesime koş; bu yana seğirt! Alem karla dolsa da sen, benden yüz çevirme! O gün, Ebulhasan'ın hali düzeldi... önce duymuş olduğu şaşılacak şeyler, o gün kendisinde zuhur etti.

Bir adam, birisiyle meşverette bulunuyor, tereddütten kurtulmak, hapisten halas olmak istiyordu. O adam dedi ki: Hoş fakat benden başkasını ara bul da danışacağın şeyi ona danış! Ben senin düşmanınım, bana sarılma... düşmanın tedbiri, aydın olamaz! Git, sana dost olan birisini ara... dost şüphe yok ki dostun hayrını diler.

Ben düşmanım, benim gibisinden bir çare olmaz... eğri gider, sana düşmanlık ederim. Kurttan bekçilik istemek doğru bir şey değildir... bir şeyi bulunmadığı yerde aramak, aramamak demektir. Hiç şüphe etme ki ben sana düşmanım... senin yolunu keserim ben, nasıl olur da sana yol gösteririm?

Kim dostlarla düşer kalkarsa külhanda bile olsa gül bahçesindedir... fakat zamanede düşmanla düşüp kalkan gül bahçesinde bile olsa külhandadır! Biz, ben diye varlığa düşerek dostu incitme de kimse, düşmanın olmasın! Allah için halka hayır yap, yahut kendi canın için herkese hayırda bulun da. Daima gözüne dost görünsün... gönlüne kin yüzünden çirkin suretler gelmesin!

Fakat birisine düşmanlıkta bulundun mu ondan çekin... seni seven bir dostla görüş, danışacağını ona danış! Adam dedi ki: Ey iyi kişi, biliyorum seni... sen benim eski düşmanımsın. Fakat akıllı ve manevi bir adamsın; aklın eğri gitmeme razı olmaz. Tabiat, düşmandan hıncını çıkartmak ister ama akıl, nefse demirden bir bağdır; Gelir, onu kötülükten men eder, geri çeker... akıl, onun iyi ve kötü hareketlerine adeta bir şahnedir. İmana mensup akıl adil bir şahneye benzer... gönül şehrinin bekçisidir, hakimidir. Kedi gibi aklı uyanıktır onun... hırsız, fare gibi delikte kalakalır! Nerede fare çıkar, bir şeye el uzatırsa ya orada kedi yoktur, yahut varsa bile sureti vardır!

Kedi nedir? Aslanları yıkan aslan... tendeki imana mensup akıl! Onun görünüşü yırtıcı hayvanlara hakimdir... narası otlayan hayvanları men eder! Şehir, hırsızlarla, elbise soyanlarla dolu... söyle, ister şahne olsun, ister olmasın!

O muhteşem fakir Bayezid, dervişlerine "İşte Allah benim" dedi. O fenlere sahip er, sarhoşça apaçık "Benden başka Allah yoktur...bilin de bana tapın" buyurdu. O hal geçince sabahleyin "Sen böyle dedin... bu doğru değil" diye kendisine söylediler. Dedi ki: "Bunu bir daha dalar da söylersem hemen o anda beni bıçaklayın!

Allah, tenden münezzehtir... benimse tenim var. Böyle söylediğim zaman öldürülmem lazım! O hür er, bu tavsiyede bulununca her derviş bir bıçak hazırladı. Bayezid, yine o koca kadehi dikip sarhoş oldu... tavsiyeleri aklından çıktı. Meze geldi... aklı avare oldu; sabah geldi, mumu çaresiz kaldı!

Akıl şahneye benzer... sultan gelince biçare şahne bir bucağa büzüldü! Akıl Allah gölgesidir, Allah güneş... gölge, güneşe karşı dayanır, durabilir mi hiç? Peri ve cin, insana üstün olunca insandaki insanlık sıfatı kaybolur... ne söylerse o peri söyler...cin tutmuş adam söyler ama hakikatte o sözler, cinindir, perinindir!

Perinin bile yolu yordamı böyle olursa o perinin Allah'sı nasıl olur? Varlığı gider insan peri kesilir...ilhama nail olmayan Türk arapça konuşmaya başlar! Fakat kendine gelince hiçbir lugat bilmez. Peri de bile böyle bir varlık, böyle bir sıfat olduktan sonra, artık perinin ve insanın Allah'sı, nasıl olur da periden aşağı olur?

Aslanı bile tutacak derecede sarhoş olup yiğitleşen kişi, kalkar da erkek aslanın sütünü emerse sen artık bu işi o yapmadı, şarap yaptı dersin! Eski altınlardan söz düzer, mükemmel söz söylerse yine dersin ki o sözü de şarap söylemiştir! Şarapta bile bu zor, bu kuvvet olursa Allah nurunda olmaz mı hiç?Allah nuru, seni tamamı ile senden alır... sen aşağılarsın, onun sözü üstün olur. Kuran, gerçi Peygamber'in dudağından çıkar ama kim Allah söylemedi derse kafirdir.

Kendinden geçiş hüması uçmaya başlayınca Bayezid yine o söze koyuldu. Aklı şaşkınlık seli kaptı götürdü... o sözü evvelce söylediğinden daha zorlu söyledi. "Hırkamda, varlığımda Allahdan başka bir şey yok... yerde gökte nice bir arayıp durursun?" dedi.

Dervişler deli divane oldular... bıçaklarını tertemiz bedenine sapladılar. Her biri Girdeküh mülhitleri gibi pervasızca pirlerine bıçak saplamaya koyuldular.

Fakat şeyhe kılıç vuranın kılıcı, tersine dönüyor kendisini yaralıyordu. O hünerli şeyhin vücudunda bir eser bile görünmüyordu. Fakat dervişler perişan oldular,

kanlara battılar.

Boynuna bıçak saplayanın kendi boynu kesildi, ağlaya inleye yıkılıp öldü. Göğsünü yaralayanın göğsü yarıldı, ebedi bir surette geberip gitti.

O sahip kıranın mertebesini bilen ise onu yaralamaya hiç yeltenmedi, böyle şeye gönül vermedi. Yarı aklı onun elini bağladı; canını kurtardı... yoksa oda kendisini perişan ederdi. Sabah oldu o dervişler eksilmişti... evlerinden bir feryat-ı figan yüceldi.

Bayezid huzuruna binlerce kadın, erkek üşüştü. Dediler ki: "Ey iki alemi de gömleğe sığdıran er! Senin şu bedenin insan bedeni olsaydı insanların bedenleri gibi hançer yaraları ile mahvolur giderdi.

Kendisinden olan kendinden geçmişe gelip çattı... kendisinde olan, kendi gözüne diken batırdı.

Ey kendinde olmayanlara Zülfikar vuran, aklını başına al, o Zülfikarı sen, kendi kendine vurmaktasın. Çünkü, kendinden gecen fanidir,kurtulmuştur... ebedi olarak emniyet bucağında oturur. Sureti fanidir; o bir ayna kesilmiştir... o aynada başkalarının yüzünden gayrı bir şey görünmez.

Tuh der tükürürsen kendi yüzüne tükürmüş olursun... aynaya vurursan yine kendine vurursun. Orada çirkin bir surat görürsen gördüğünde sensin... İsa ve Meryem'i görürsen yine gördüklerin senden ibarettir.

O ne budur, ne o... her şeyden arı durudur... yalnız senin önüne senin suretini kor. Söz buraya gelince dudak yumuldu... kalem buraya gelince kırıldı, durdu! Fasahat el verdi ama dudağını yum, sus; Allah, doğruyu daha iyi bilir!

Ey daimi sarhoş, sen dam kenarındasın... ya otur, ya aşağıya in vesselam! Ne vakit muradına erersen o hoş zaman dam kıyısına gelişindir, böyle bil bunu. İyi zamanda kork... o zamanı define gibi sakla, açığa vurma.

Açığa vurma da sevgiye ansızın bir bela gelip çatmasın... kendine gel de o gizlilik yerinde korka korka yürü.

Neşeli zamanda neşenin geçip gitmesinden korkarsın... işte bu, gayp damından canın göçüp gitmesidir. Sır damının kenarını, sen görmüyorsun ruh görüyor da tir tir titriyor.

Ansızın gelip çatan her bela, neşe damının korkuluğu kıyısında gelip çatmıştır. İnsan, damın kenarında olmadıkça düşmez Nuh ve Lüt kavimlerine bak da ibret al.

PEYGAMBER TAKDİRİ

Peygamber, kafirlerle savaşmak, abes şeyleri gidermek için bir ordu gönderiyordu. Huzeyl kabilesinden bir genci seçti, orduya emir etti. Askerin aslı kumandandır... kumandansız kavim, başsız bedene benzer! Şu ölüşün, solup gidişin, hep başbuğu terk etmendendir. Usançtan, nekeslikten, benlikten baş çekmede, kendini başbuğ saymadasın!

Tıpkı yükten kaçan katır gibi... o da başını alır, dağları boylar! Sahibi, a sersem... her tarafta eşek avlamak üzere sinmiş bir kurt var... şimdi gözümden kayboldun mu her yandan kuvvetli bir kurt çıkagelir. Kemiklerini şeker gibi ezer, ufalar... artık bir daha diriliği göremezsin bile!

Hadi kurdu bir tarafa bırak... odsuz kalırsın ya! Ateş, odun olmadı mı söner gider. Kendine gel de sahipliğimden kaçma, yükün ağırlığından çekinme... senin canın benim diye ardına düşer, koşar durur! Sen de bir katırsın... çünkü nefsin üstün. A kendisine tapan, hüküm üstünündür.

Fakat ululuk ıssı Allah, sana eşek demedi at dedi... Arap, arap atına "Taal" der. Cefakar nefis katırlarını bakmak, yola getirmek için Mustafa, Hakk'ın imrahorudur. Kerem ve ihsan çekişiyle "Kul tealev" dedi... "Gelin de sizi riyazatla terbiye edeyim

dedi, azgın ve serkeş atları alıştırır, yola getiririm ben.

Nefisleri azgınlıktan geçinceye dek bu katırlardan ne tekmeler yedim. Nerede azgınları yumuşatan bir er varsa onların tekmelerinden kurtulmasına bir çare yoktur! Hasılı belaların çoğu peygamberlere gelir. Çünkü ham kişileri yola getirmek, zaten bir beladır. Siz, kaidesiz, nizamsız gitmektesiniz; sözüme uyun da rahvan gidin... bu suretle de uysal bir hale gelin,padişahın bineceği bir at olun!

Allah dedi ki: "onlara gelin de, ey terbiyeye alışkın olmayan katırlar, gelin de! Fakat gelmezlerse gamlanma... o iki temkinsiz için kinlenme! Bazılarının kulakları bu, gelin sözüne karşı sağırdır... her hayvanın ayrı ahırı vardır. Bazıları bu sesten ürker, kaçarlar...her atın ahırı ayrıdır.

Bazılarının de bu hikayelerden canı sıkılır...çünkü her kuşun kafesi başkadır. Melekler bile bir cinsten değildirler; bu yüzden göklerde saf saf dururlar. Çocuklar, gerçi bir mektebe giderler, giderler ama ders bakımından her biri, öbüründen üstündür.

Doğuya mensup olanın da duyguları var, batıya mensup olanın da... fakat görmek göze kısmet olmuştur, mesnet ona verilmiştir. Yüz binlerce kulak saf saf düzülse yine de hepsi aydın bir göze muhtaçtır. Sonra kulakların da can sesini, Allah haberlerini, Peygamber buyruklarını duymada bir mesnedi var

Yüz binlerce göze ses duyma kabiliyeti verilmemiştir; hiçbir gözün ses duymadan haberi yoktur. Böylece her duyguyu birer birer say... her biri, öbürünün işini göremez! Beş tane dış, beş tane de iç duygusu... hepsi on tane duygu, ayakta saf kurmuştur. Din safından baş çeken giden, gider, en son safa katılır!

Sen, gülün sözünü terk etme... söyleye dur! Bu söz pek büyük bir kimyadır. Bir bakır senin sözünden nefret eder, kaçmaya kalkışırsa yine sen kimyayı ondan esirgeme! Büyücü nefesi şimdi, bu söze uymadıysa sözün, belki sonunda ona tesir eder, bir fayda verir.

Oğul, gelin de gelin... sizi Allah esenlik yurduna çağırmada! Hocam, benliği bırak, başbuğ olma sevdasından vazgeç! Bir başbuğ ara, ona uy... başbuğ olmaya pek özenme!

Peygamber, Allah yardımına nail olan askerine Huzeyl kabilesinden olan o genci başbuğ yapınca, bir herzevekil, hasedinden dayanamadı... itiraza bunu kabul edemeyiz bayrağını kaldırmaya kalkıştı. Halka bak hele... bunlar karanlık alemindendir...geçici bir matah için nasıl geçici bir hale düşer, nasıl itiraza kalkışırlar! Ululuk yüzünden hepsi dağınıklığa düşmüşler, canlarını vermişler, ölü bir hale gelmişlerdir. Fakat savaşta, diridir onlar!

Şaşılacak şey şu: Zindanın anahtarı, bu çeşit adamın elindedir de yine kendisi zindanda mahpustur! O genç tepeden tırnağa kadar pisliğe batmıştır... fakat akarsu, eteğine dokunup akmaktadır!Dilediği ile daima yan yanadır da yine de bir dayanacak, huzur bulacak kişinin yanına varabilsem diye ne sabrı vardır, ne kararı!

Nur gizlidir... arayıp sormak, gizliliğine şahit. Fakat gönül, saçma sözlerden kurtuluş dilemez ki! Fakat dünya zindanında bir kurtuluş yeri olmasaydı gönül ne sıkılırdı, ne de halas olmayı araştırır, isterdi! Sıkılıp üzülmen, seni bir memur gibi " Hadi ey sapık, ey yolsuz... bir doğru yol ara" diye çekip çekiştirmededir...

Doğru yol vardır... fakat pusuda gizlidir. Bulmak için durmadan, dinlenmeden delicesine aramak gerek; böyle arayan bulur! Dağınıklık, pusuda topluluğu arar... sen hemen bu isteyende istenenin yüzünü gör! Bağdaki cansız mahsulat, köklerinden sürmüş, yetişmiştir... onlara diriliği vereni anla!

Hiç müjde verecek biri olmasaydı bu zindandakilerin gözleri, hep kapıya dikilir, kalır mıydı?

Irmak olmasaydı yüz binlerce ırmağa batıp ıslanan olur muydu? Yanını yere koyup yatamıyor, rahatsız oluyorsun... bil ki evde bir yatağın, yorganın var! Karar edilecek bir yer olmadıkça karasız kişi olmaz...sersemliği gideren bir şey bulunmasa sersemlik bulunmaz!

O adam dedi ki: "Hayır hayır ey Allah elçisi. Askere ihtiyar birisini başbuğ yap!

Ey Allah elçisi, genç, aslan oğlu aslan bile olsa askere , ihtiyardan başkası kumandan olmasın! Zaten sen söyledin...şahidim senin sözün: Kendisine uyulacak kişi pir olmalıdır, pir! Ey Allah elçisi, şu askere bak! Ondan daha yaşlı daha ileri bunca kişi var! Bu ağaçtaki şu sarı yaprağa bakma da onun olgun elmalarını devşir!

Onun sarı yaprakları nasıl olur da bomboş olur... zaten yaprağının sararması, olgunluk ve kemal alametidir. Yüzün sararması, saçın sakalın ağarması, olgun aklı müjdeler! Yeni sürmüş, yeni yeşermiş yapraklarsa meyvenin hamlığına delalet eder. Azıksızlık azığı her şeyden vazgeçiş, ariflik nişanesidir.

Altının sarılığı, sarrafın yüzünü kızartır,benzine kan getirir. Gül yüzlü, sakallı, bıyığı yeni terlemiş genç, henüz mektepte okuma, yazma öğrenmededir. Yazısı, yazısının harfleri eğri büğrüdür... gürbüz olsa bile delikanlıdır, aklı azdır onun! İhtiyarın ayağı, hızlı adım atmasa da aklının iki kanadı vardır, yücelerde uçar!

Örnek istiyorsan Cafer'e bak! Allah, ona elinin, ayağının yerine iki kanat verdi! Altını bırak... bu söz örtülüdür, gönlüm civa gibi ıstıraplara düştü! İçimizden güzel sözlü, güzel sesli yüzlerce sükut, elini ağzına komada, yeter artık demede!

Sükut denizdir, söylemek ırmağa benzer... deniz seni aramada, sen ırmağı arama! Denizin işaretlerinden baş çevirme... sözü bitir doğrusunu Allah daha iyi bilir! O edepsiz, Peygamberin huzurunda o soğuk dudaklarından sözler çıkarmada, böylece söylenip durmadaydı.

O bihaber, söz fırsatını bulmuştu, boyuna söylenip duruyordu...zaten haber de görüşe göre saçma sapan bir şeydir! Bu haberler, hep görüş yerine geçer, görüş olmayınca habere ehemmiyet verilir...göz önünde olandan haber verilmez; göz önünde olmayandan haber verilir!

Birisi görüş makamına vardı mı artık bu haberlerin onca hiçbir değeri yoktur. Sevgiliye ulaştın, onunla düşüp kalkmaya başladın mı kılavuzları affet artık! Çocukluktan geçip adam olan kişiye mektup da soğuk gelir, kılavuzluk eden kadın da! Mektubu okusa bile bilmeyenlere öğretmek için okur...söz söylerse bile anlatmak için söyler!

Gözlüler önünde haberden bahsetmek hatadır...çünkü bu bahis bizim gafil olduğumuza noksanlığımıza delalet eder. Gözlünün önünde susmak, sana fayda verir. "Kuran okunurken susun, dinleyin" emri, bu yüzden gelmiştir. Can gözü açık olan kamil, sana söyle derse güzelce, edeplice söyle, sözü uzatma! Uzat diye emrederse yine emre uy, utanarak söyle!

Nitekim şimdi ben de bu güzelim Mesnevi'yi yazarken öyle yapıyorum ey Hak Ziyası Hüsamettin! Akıllı davranıp kısa kesmeye kalkıştım mı,o, beni yüz çeşit vesileyle söyletmeye kalkışır. A ululuk ısısı Allah'nın ışığı Hüsamettin, görüyorsun mademki; sözden ne istersin ki? Bu herhalde fazla iştahtan olacak... hani şair de "Bana hep şarap sun, hem de işte bu, şaraptır"da demiştir ya!

Şu anda onun kadehi, senin ağzında... fakat kulak da kulağın nasibini ver, diyor! Ey kulak, senin nasibin hararetlenip kızarmaktır... işte hararet, işte sarhoşluk! Fakat kulak, ben bundan daha fazlasını istiyorum, harisim ben demekte!

Şeker huylu Mustafa'nın huzurunda o Arap, sözü haddinden aşırınca, O "Vecnecmi" padişahı, "Abese" sultanı, o soğuk nefesiyle " Sözün kafi artık" diye dudağını ısırdı. Söylemesin diye elini ağzına koydu... gizlileri bilen kişinin yanında nice bir söyleyip duracaksın?

Kuru fışkıyı gözü açık erin önüne götürmüş, bunu misk yerine satın al diyorsun! Deve pisliğini burnunun altına koyuyor, bir de oh oh diyorsun a beyni kokmuş kişi! A akılsız şaşı! Kötü kumaşın revaç bulsun diye bir de oh ohtur tutturmuşsun!Bu suretle bu tertemiz burnu aldatmak, o göklerin gül bahçelerinde yayılan eri kandırmak istiyorsun!

Onun yumuşaklığı, kendisini ahmak göstermede ama senin de kendini bir parçacık bilmen lazım! Bu gece de tencerenin ağzı açık kaldıysa kedinin de utanması icap eder! O ışığı güzel arif kendisini uyuyor göstermede ama adamakıllı uyanıktır... sakın sarığını aşırmaya kalkışma!

A pis inatçı, bu Şeytan masalını Mustafa'nın huzurunda nice bir söyleyeceksin? Bunların yüz binlerce hilmi vardır...bir tek hilmleri bile yüzlerce dağa bedeldir! Hilmleri, uyanık adamı bile aptal eder... yüz binlerce gözü olan zeka sahibini şaşırtır, yolunu kaybettirir, sapığa döndürür! Hilmleri, güzel ve latif bir şarap gibi tatlı ta beynin üst yanına gider, bütün bedene yayılır!

O sert şaraptan sarhoş olana bak! Sarhoş Ferzin gibi eğri büğrü gitmeye başladı!o adamın çabuk alan şarabın tesiriyle genç, bir ihtiyar gibi yol üstünde düşüp kalmada!

Hele şu "Bela" küpünün şarabı yok mu... öyle sarhoşluğu bir gecelik şarap değil bu! Ashabı kehf, o şarabı içtiler de tam üç yüz dokuz yıl akıllarını kaybettiler, ne mezeye el sundular, ne bir yere kıpırdadılar! Mısır kadınları bu şaraptan bir kadehçik içtiler de ellerini şahrem kesip doğradılar! Büyücüler de Musa'nın sarhoşluğuna düştüler...darağacını sevgili sandılar! Cafer-i Tayyar, o şaraptan sarhoş oldu da elini, ayağını feda etti!

Peygamber hadsiz sarhoşluğundan o aptala bir ışık vurmuş, onu neşelendirmiş, sarhoş etmişti. Neşesinden çok konuşmaya başladı. Sarhoş, ebedi bırakır, baş aşağı düşer! Fakat her yerde kendinden geçen, kötülük etmez... şarap zaten edepsiz olanı edepsiz eder. Şarap içen akıllıysa daha ziyade akıllı olur... kötü huylu ise büsbütün berbat bir hale gelir. Fakat insanların çoğu kötü ve ahlaksız olduğundan şarabı herkese haram ettiler.

Hüküm üstündür halkın çoğu da kötüdür; bu yüzden kılıcı yol kesicilerin elinden aldılar. Peygamber dedi ki: Ey işin dış yüzünü gören, sen onu genç ve hünersiz görme. Nice kara sakallı ihtiyarlar vardır... nice de gönülleri, zift gibi kapkara ak sakallılar. Onun aklını defalarca denedim... o genç işlerde ihtiyarlık etti.

İhtiyar, akıl ihtiyarıdır oğlum... saçın, sakalın ağarmasıyla adam, adam olmaz. İblis'ten daha ihtiyar kim var? Fakat değil mi ki aklı yok, hiçbir şeye yaramaz. Birisi çocuktur ama İsa nefesli, gururdan, nefesten arınmış olursa ona nasıl çocuk diyebilirsin?

Saç ağarması, ancak gözü bağlı ne kısa görüşlü kişiye göre pişkinlik alametidir. O mukallit, alamet olarak delilden başka bir şey bilmediği için daima buna yol arar. Onun için bir işe girişeceksen o pire danış dedi. Çünkü o, taklit perdesinden çıkmış kurtulmuştur da ne varsa her şeyi Allah nuru ile görür. Onun pak nuru delilsiz, beyansız deriyi yırtar, içi meydana çıkarır.

Yalnız dışı görene göre kalp nedir, geçer altın ne? Hurma sepetinde ne var? O bilir. Nice altınları, hasetçi hırsızların elinden kurtulsun diye dumanla karartmışlardır. Nice bakırlar vardır ki aklı kıt olanlara satsınlar diye onları altın suyuna batırmışlar, altın yaldızla yaldızlamışlardır.

Biz bütün ülkelerin iç yüzünü görenleriz... gönlü görürüz, dış yüzüne bakmayız biz! Zahirin etrafında dönüp dolaşan kadılar, zahiri görünüşe göre hükmederler.

Birisi şahadet getirdi, imanını gösteren bir şey yaptı mı bunlar, derhal o adamın mümin olduğuna hükmederler. Bu suretle de nice münafıklar, zahire sığınmışlar... böylece de yüzlerce iman sahibinin kanını gizlice dökmüşlerdir.

Çalış çabala da akıl ve din piri ol... bu suretle aklı kül gibi iç alemini gör. O güzelim akıl, yokluktan yüz gösterince Allah ona bir elbisedir giydirdi, binlerce de ad taktı. Bu güzel adların en aşağısı işte şu: O, hiç kimseye muhtaç değildir. Akıl bir kere yüz gösterse, suretini şu aleme izhar etse gündüz bile, onun nuruna karşı kapkaranlık kalırdı. Ahmaklık da mesela, meydana çıkıverse gecenin karanlığı, onun yanında apaydın kalır. Çünkü o, geceden daha karanlıktır, daha karadır. Fakat ne fayda? Kötü yarasa karanlıların satın alır.

Yavaş, yavaş gündüzün ışığına alış... yoksa yarasa gibi nura kavuşmaz, kalakalırsın! Yarasa nerede bir güçlük, bir müşkül varsa orasını sever... nerede bir devletlinin ışığı yanıyorsa oraya düşman kesilir. Bilgisi görgüsü daha fazla görünsün diye gönlü daima müşküller arar. O her müşkülle seni oyalar... kendi kötü tabiatına karşı gaflete daldırır.

Akıllı ona derler ki elinde meşalesi vardır... kafilenin önünde gider, onlara kılavuzluk

eder. o önde giden kendi nuruna uymuş, onun ardına düşmüştür... o kendinden geçmiş bir halde yola düşüp giden, kendisine tabidir.

O kendisine inanmıştır... sizde onun canının yayıldığı nura. O nur alemince inanın. Yarım akıllıda kendisine bir akıllıyı göz etmiş, göz diye bu akıllıyı bilmiş tanımıştır.

Körün kendisini yedene sarılması gibi ona el atmıştır... bu suretle onunla göz sahibi olmuş,çevikleşmiş ululaşmıştır.

Bir arpa ağırlığınca bile aklı olmayan eşeğe gelince: Hem aklı yoktur, hem akıllıyı terk etmiştir. Az,çok... bir yol da bilmez. Fakat yine de bir kılavuzun ardına düşmekten sıkılır, arlanıp utanır. Upuzun, uçsuz bucaksız çöllerde gah topallayıp meyus olarak, gah koşup yortarak gider durur.

Bir kandil yoktur ki önünde tutsun, önünü görsün... hatta yarım bir ışık bile bulamaz ki ondan bir nur dilensin. Aklı yoktur ki dirilikten dem vursun, yarım aklı bile yoktur ki ölsün, kendisini ölü bilsin. O akıllıya karşı tam bir ölü hale gelsin de kendisini aşağılık yerden dama yüceltsin!

Tam aklın yoksa kendini ölü hale getir... sözü diri bir akıllıya sığın. Böyle olmayan adam diri değildir ki İsa'ya hemdem olsun... ölü değildir ki İsa'nın ölüleri dirilten nefesine mazhar olsun. Kör canı her yana adım atar, sıçrar durur ama bir türlü kurtulamaz.

A inatçı, bu, içinde üç büyük balık bulunan gölcüğün hikayesine benzer. "Kelile" de okumuşsundur ama o kabuktan ibarettir, bu anlatışımızsa canın ta içidir.

Birkaç balıkçı, o gölcüğün yanından geçtiler, o balıkları gördüler. Derhal koşup ağ getirmeye gittiler. Balılar bunu anladılar... içlerinden akıllı olan yola düştü; hiç de gidilmesi istenmeyen o güç yola yürüdü. Bunlarla danışmayayım dedi türlü, türlü fikirlerde bulunur, azmimi gevşetirler. Yurtlarının sevgisine kapılırlar; tembellikleri, bilgisizlikleri bana da sirayet eder.

Danışmak için bir iyi ve diri kişi lazım ki seni de diriltsin, fakat nerede öyle bir diri?

Ey yolcu yolcuyla danış, kadınla değil... çünkü kadının reyi seni topal eder. Vatan sevgisinden dem vurma; durma,yürü... vatan oradadır, burada değil canım efendim! Vatan istiyorsan ırmağın o tarafına geç... bu doğru hadisi eğri ve yanlış okuma!

Hadiste aptes alınırken yıkanan her uzuv için ayrı dua rivayet edilmiştir. Burnunu yıkar, burnuna su çekerken gani Allahdan cennet kokusu iste. İste de bu koku, seni cennete çeksin götürsün... gül kokusu gül bahçesinin delilidir.

Aptes bozduktan sonra yıkanırken de okunacak virt edilecek dua şudur: Yarabbi sen beni bu pislikten arıt. Benim elin buraya yetişti, burasını yıkadı... elim canımı yıkamada gevşek.

Adam olmayanların canları, ihsanınla adam olmuştur... canlara erişen, senin lütuf ve kerem elindir. Ben aşağılık bir kişiyim... buna kudretim yetişti. Ey kerem sahibi Allah, arıtmaya kudretim olmayan iç pisliğimi de sen temizle! Rabbim ben pislikten derimi yıkadım, arıttım... içimi de hadiselerden sen yıka, arıt!

Birisi aptes bozduktan sonra temizlerken "Yarabbi, beni cennet kokusu ile eş et" diye dua etti. Birisi duyup dedi ki: "Güzel dua ettin ama deliği kaybetmişsin! Bu dua, apteste burna su verilirken okunacak dua... sen burun duasını oturak yerini yıkarken okuyordun!"

Hür kişi cennet kokusunu burnundan duyar... hiç oturak yerinden cennet kokusu gelir mi?

Ey aptal kişilere karşı alçaklık gösterip de padişahlara karşı ululanan, o ululuk, aşağılık adamlara karşı olursa güzeldir, iyidir... fakat kendine gel, tersine hareket etme; bu, senin yolunu bağlar!

Gül, burun için bitti,yetişti... a hoyrat adam koku almak burnun işidir. Ey yiğit, gül kokusu burun içindir... bu aşağıdaki delik, o kokunun yeri değildir. hiç buradan sana cennet kokusu gelir mi? Sana koku lazımsa yerinden ara!

Bunun gibi "Vatanı sevmek imandandır" hadisi de doğru ama hocam, önce iyice vatanı

tanı!

O akıllı balık dedi ki: Bir yol bulayım da gönlümü şunlarla danışmadan, şunların reyine uymadan çekip çevireyim. kendine gel şimdi danışma zamanı değil; yola düş... Ali gibi kuyuya ah et. O ahın mahremi pek azdır... geceleri git, hem de bekçi gibi gizlice yürü. Bu gölcükten denize doğru git... denizi ara, şu girdabı bırak.

Göğsünü ayak yaptı da yola düştü... çekingen balık, o tehlikeli yerden ta nur denizini kadar yürüdü, denize ulaştı. Ardına köpek düşen ceylan, hayatından bir damar bile kalsa koşar ya... işte o da onun gibi koşmaktaydı. Artık köpek varken tavşan uykusuna dalmak hatadır... zaten korkan adamın gözüne uyku girer mi?

O balık gitti deniz yolunu tuttu... pek uzun olan o yola düştü. Bir hayli zahmetler çekti, fakat sonun da emniyet ve afiyet makamına yetişti. Kendisini uçsuz bucaksız, hiçbir yandan kıyısı görünmez denize attı.

Derken balıkçılar ağ getirdiler... yarı akıllının neşesi bozuldu, ağzının tadı kaçtı. Dedi ki: Fırsatı teptim, nasıl oldu da o yol gösterene arkadaş olmadım? O ansızın gitti... gitti ama benim de hararetle ardına düşmem gerekti. Fakat geçene acınmak hatadır... gitti mi gitti gider! Gayrı onu anmanın hiçbir faydası yoktur.

Birisi hileyle tuzağına bir kuş düşürdü. Kuş, ona dedi ki: Ey ulu hoca. Sen birçok öküzler, koyunlar yedin... birçok develer kurban ettin. Dünyada onlarla bile doymadın... benimle de doymazsın sen! Beni bırak da sana üç öğüt vereyim... bak bakalım aptal mıyım, akıllı mıyım? Birinci öğüdü elimdeyken vereyim, ikincisini samanla karışık balçıktan yapılma damının üstünde. Üçüncüsünü de ağacın üstünde veririm... bu üç öğütle bahtın iyileşir.

Elindeyken vereceğim öğüt şu: Olmayacak söze kim söylerse söylesin inanma. Bu ulu öğüdü elindeyken verip azat oldu, duvarın üstüne konup, dedi ki: Geçmiş gitmiş şeye gam yeme... fırsatını kaybettin mi üzülme artık! Sonra "Şu küçücük bedenimde on dirhem ağırlığında paha biçilmez bir inci var. Seni de oğullarını da devlete eriştirdi... o inci senin hakkındı... fakat kısmetin değilmiş, kaçırdın... öyle bir inci dünyada bulunmaz" dedi.

Adam gebe kadın doğururken nasıl feryat ederse öyle bağırmaya başladı. Kuş dedi ki: Sana geçmiş şeye gam etme diye nasihat etmedim mi, mademki geçip gitti, neden gam yersin? Ya öğüdümü anlamadın, yahut da sağırsın sen. Sonra bir de sana sapıklığa düşme olmayacak söze sakın inanma demedim mi? Bu ikinci öğüdüm değil miydi? Ben, kendim üç dirhem gelmem aslanım... içinde on dirhemlik inci nasıl bulunur?

Adam, bu söz üzerine kendine geldi, hadi dedi... o üçüncü güzel öğüdü de ver bakalım.

Kuş dedi ki: Evet. Allah için o ikisini iyi tuttun da üçüncüsünü sana bedava söyleyeceğim ha! Uykuya dalmış bilgisiz kişiye öğüt vermek, çorak yere tohum saçmaktır. Aptallık ve bilgisizlik yırtığı yama kabul etmez... ey öğütçü, ona hikmet tohumunu pek saçma.

Öbür balık, o bela çağında aklının gölgesinden ayrı düştü de dedi ki: O, denize vardı, gamdan azat oldu... ben öyle bir iyi arkadaştan ayrıldım.

Fakat artık onu düşünmeyeyim de kendi kendime bir çare bulayım... şimdi kendimi ölü göstereyim ben... suyun üstüne çıkıp karnımı yukarıya, sırtı mı aşağıya verip kendimi Salı vereyim... su, nereye götürürse gideyim. Yüzen kişi gibi değil de adeta bir saman çöpü gibi su üstünde sürükleneyim. Kendimi ölüye benzetip suya bırakayım... ölümden önce ölmek, azaptan kurtuluştur.

Ey yiğit ölümden önce ölmek emniyettir... bize Mustafa böyle buyurdu. Dedi ki: Size ölüm, sınamalarla gelmeden hepiniz ölün. Balık, güya öldü, karnını yukarıya çevirdi... su, onu gah yukarıya çıkarıyor, gah aşağıya alıyordu.

Balıkçıların her biri eyvah dediler... en iyi balık öldü... hepsi de pek kederlendi. Balık onların eyvah demelerinden sevindi... bu oyunla kılıçtan kurtuldum galibi dedi. Balıkçının biri onu yakaladı... tuh yazıklar olsun deyip fırlattı, torağa attı. Balık çırpına çırpına gizlice suya fırladı gitti. Öbür ahmak, ıstıraplar içinde kalakaldı. O ahmak

sıçrayıp kilimini kurtarmak için sağa sola çırpındı durdu.

Fakat avcılar ağı attılar... ağın içinde kaldı; ahmaklık onu ateşe attı. Ateş üstünde tava içinde ahmaklıkla eş oldu. Ateşin hararetiyle kızıp kaynadıkça akıl ona "sana hiç korkutucu bir zat gelmedi mi?" diyordu.

O da, o işkencenin, o belanın içinde kafirlerin canları gibi "Evet, geldi" demekteydi. Sonra da eğer bu sefer, şu boynumu kıran mihnetten kurtulursam, denizden başka yerde yurt tutmam... bir gölcükte oturmam artık.

Uçsuz bucaksız bir su ararım da emin olayım... ebediyen emniyet ve sıhhat içinde ömür süreyim diyordu.

Akıl, ona diyordu k: Ahmaklık, seninle değil mi? Ahmaklıkla ahde vefa edilmez. Ahitlerde vefa etmek, akılla olur... sense aklın yok a eşek değerli. Akıl, ahdini hatırlar... akıl, unutkanlık perdesini yırtar. Aklın olmadı mı unutkanlık, sana hakim olur... sana düşmanlık eder, tedbirini bozar.

Aşağılık pervane, aklının azlığından kendini ateşe vurur... ateş, ateşin yakıcılığı, ateşin sesi, aklına bile gelmez. Fakat kanadı yandı mı tövbe eder ama hırsı ve unutkanlığı yine onu ateşe atar. Bir şeyi kavramak, anlamak, hıfzetmek ve hatırlamak, aklın işidir... akıl bunların derecesini yüceltir.

İnci olmayınca parlaklığı nasıl olur da bulunur? Hatırlatan olmayınca adam, o işten nasıl kaçınır? Bu vakitsiz istek de sahibinin akılsızlığındandır. Çünkü ahmaklığın nasıl bir huyu vardır? Göremez ki!

O, nedamet zahmetinin sonucudur... define gibi aydın olan aklıdan gelmez. Zahmet geçti mi o nedamet de yok olur gider... o tövbe ve nedamet, toprak değerinde bile değildir. o nedamet, gam ve elem karanlığı yüzünden yükünü bağladı... fakat gündüz geldi mi gecenin sözünü mahveder.

O gam karanlığı gitti de hoşluk vakti geldi mi gönülden de onun neticesi, o derdin doğurduğu nedamet geçip gider.

O adam, tövbe eder ama akıl piri ona "Tekrar dünyaya döndürülseler yine yapma denen şeylere bulaşırlar. Onları yaparlar" diye bağırıp durur.

Ey yiğit, akıl, şehvetin zıddıdır... şehveti dokuyan akla akıl deme. Şehvete mağlup olana vehim de... vehim, halis akıllar altınının kalpıdır. Vehimle akıl, mihenk olmadıkça meydana çıkmaz. Her ikisini de hemen mihenge vur. Bu mihenk de KURANDIR. Peygamberlerin halidir... mihenk kalpa gel der. Gel de benim yüzümden ne hale girdiğini gör... çünkü sen benim ne inişimin ehlisin ne çıkışımın.

Aklı bir testere ikiye biçse o ateşteki altın gibi yine gülümser. Vehim, alemleri yakan Firavundur; akıl, canları parlatan aydınlatan Musa'nındır. Musa, yokluk yoluna gitti... Firavun, ona dedi ki: Sen kimsin? Musa, ben akılım... ululuk ıssı Allahnın elçisiyim... Allahnın ulu burhanıyım, azgınlıktan insana emniyet veren kişiyim ben.

Firavun dedi ki: Sus, huyluyu bırak da sen bana eski adını söyle. Musa dedi ki: Benim nispetim, Allahnın şu toprak yurdunadır... asıl adım da onun kullarının en aşağısı. Ben o Allahnın kulunun oğluyum... onun cariyesiyle kulundan doğmuşum. Asıl mensup olduğum topraktır; su ve balçıktır... Allah suya toprağa canla gönül vermiştir.

Bu toprak bedeninim dönüp gideceği yer de yine toraktır... senin gideceğin yer de topraktır a mağrur. Bizim de bütün serkeşlerin de aslı topraktır. Hepimiz topraktanız... buna da yüz türlü nişane var. Bedenine toraktan yardım gelmededir... boynun toraktan biten gıdalarla düzelip kalınlaşmadadır.

Can gitti mi beden o korkunç, mezar da toprak olur gider. Sen de, biz de, sana benzeyenlerde hep toprak olurlar... senin mevkiin rütben de kalmaz.

Firavun dedi ki: Bundan, bu soydan başka bir adın daha var senin... sana ne ad daha ala yaraşır. Firavunun kulu kullarının kulu... bedeni, canı, önce onun nimetleriyle beslenip yetişen kul. Asi, azgın ve pek zalim kul... kötü işi yüzünden yurttan kaçan kul. Kanlı katil, gaddar,hak bilmez kul... artık sen bu sıfatlara bak da var kıyas et nesin?

Gariplikte hor, yoksul, çıplak bir kul, öyle bir kul ki ne bizim hakkımızı tanır,ne bize şükreder.

Musa şöyle cevap verdi: Haşa... o padişaha, padişahlıkta kimse şerik olamaz. Mülk ve devlette tektir, eşi yok. Kullarına ondan başka başbuğ yoktur.

Halkına ondan başka kimse sahip değildir. helake düşmüş kişiden başka kimse ona şeriklik davasına kalkışamaz. Beni nakşeden, bana bu sureti veren odur; nakkaşım odur benim... başkası bu davaya kalkışırsa zalimdir. Sen benim kaşımı bile yaratmaya kadir değilsin... böyleyken Nasıl olur da beni yarattığını söyleyebilirsin?

Asıl o gaddar, o azgın sensin ki Allahya şerik olmak davasına düşmüşsün. Ben bir kötü kişiyi öldürdüysem ne nefsime uyduğumdan öldürdüm, ne de eğlence için. Ben bir yumruk indirdim o da derhal ölüverdi... zaten canı yoktu can verdi geberdi gitti.

Ben bir köpek öldürdüm... fakat sen peygamber oğullarını, yüz binlerce suçsuz, ziyansız çocukları öldürdün ya! Onları öldürdün; hepsinin kanı senin boynundadır... bakalım hele, bu kan içmeden başına neler gelecek?

Yakup soyunu öldürdün... maksadın da hep beni öldürmekti, bunu umuyor, bunu istiyordun sen! Allah, seni kör etti de beni seçti... nefsinin pişirip kotardığı hile, baş aşağı geldi.

Firavun dedi ki: Bunları bırak hele... şüphesiz benim hakkım, tuz ekmek hakkı buydu ha. Beni halkın önünde rezil rüsvay edesin... aydın günü gönlüme karartasın... sen de olan hakkıma karşılık yapacağın bumu senin?

Musa, kıyamet gününün horluğu daha güçtür... hayırda, şerde bana riayet etmezsen kıyamette halin bundan beter olur. Bir pirenin acısına tahammülün yok; yılanın acısına nasıl tahammül edeceksin? Görünüşte senin işini yıkıyorum ama bir dikeni gül bahçesi haline getiriyorum dedi.

Birisi geldi yeri bellemeye, sürmeye başladı. Aptalın biri dayanamayıp feryat etti. Dedi ki: Bu yeri neden yıkıyorsun... neden yarıyor dağıtıyorsun?

Adam dedi ki: A ahmak, yürü git... benimle uğraşma! Sen, yapılmayı yıkılmada bil. Bu yer, böyle çirkin ve yıkık bir hale gelmedikçe nasıl olur da gül bahçesi, buğday tarlası haline gelir. Düzeni alt üst olmadıkça nasıl olur da bostanlık, ekinlik olur; mahsul ve meyve yetiştirir? Yarayı neşterle deşmedikçe iyileşir onulur mu hiç? Ahlatın, ilaçla yıkanmadıkça hastalığın nasıl geçer, nasıl şifa bulursun?

Terzi kumaşı paramparça eder... bir kimse çıkıp da o sanatını bilen terziye, bu canım atlası neden bu hale getirdin... neden kestin; ben kesik kumaşı ne yapayım der mi?

Her eski yapıyı yaparlar, yenilerlerken eski yapıyı yıkmazlar mı? Marangoz, demirci ve kasap da bunun gibi yıkıp yakıp harap etmezler mi? O halileyi, belileyi dövmek, onları adeta telef etmek, bedenin yapılmasıdır. Buğdayı değirmende ezmeseydin ondan ekmek yapabilir miydi?

A balık, yediğim tuz ekmek, seni ağından kurtarmak için beni böyle uğraştırıyorsun ya! Musa'nın öğüdünü kabul edersen sonu kötü olan böyle bir oltadan kurtulursun! Kendini hayli zamandır heva ve hevese kul, köle ettin... yeter artık! Küçücük bir kurdu ejderha haline getirdin. Ben de senin ejderhana karşı ejderha getirttim... onunla anbean seni ıslah etmek niyetindeyim. Onun nefesi, bunun nefesiyle tutulsun... ejderham, o ejderhayı mahvetsin!

Eğer razı olursan iki yılandan da kurtulursun... yok, razı olmazsan o ejderha, canını kökünden siler süpürür, seni mahveder!

Firavun dedi ki: Pek usta bir büyücüsün... bu ülkeye bir ikiliktir saldın. Gönlü bir olan halkı iki bölüğe ayırdın... öyledir; büyücülük, dağa, taşa bile tesir eder... onları bile yarar, yıkar.

Musa şöyle cevap verdi: Ben, Allah emirlerine gark olmuşum... hiç Allah adı ile büyücülük görülmüş şey midir?

Büyücülüğün temeli gaflettir, kafirliktir... halbuki Musa'nın canı, din meşalesidir. A çirkin, ben büyücülere benzer miyim? Nefesine Mesih bile haset etmededir benim.

A cenabet, benim nerem büyücülere benzer? Kitaplar, canımda nurlanır, ışıklanır. Fakat sen heva ve heves kanadı ile uçtuğun için benim hakkımda şüpheye düşüyorsun. Kim hilebazlarla canavarların işini işlerse elbette kerem sahipleri hakkında şüphelenir.

Sen, bir alemin cüzüsün... ne olursan ol, mutlaka o alemin külünü kendi sıfatlarında görürsün sen, azgın herif!döndün de başın döndü mü gözüne ev de dönüyor görünür. Gemiye binersin; gemi hareket etti mi deniz kıyısını yürüyor görürsün! Bir savaştan, bir çekişten canın daralırsa bütün dünyayı dar görürüsün!

Dostların dilediği gibi hoşluğa erersen, gönlün hoş olursa bu alem, sana gül bahçesi görünür.

Nice kişiler, ta Hint ülkesine, Herat şehrine dek vardılar da oralarda alış verişten başka bir şey bulamadılar! Niceler, Türkistan'a, Çin'e vardılar da oralarda hileden, tuzaktan başka bir şey görmediler!

Sefere giden renkten, kokudan başka bir şey göremezse söyle ona: Bütün iklimleri dolaşsın; hep bunu görür. Öküz Bağdat'a geliverir... bir ucundan öbür ucuna kadar şehri dolaşır... bütün o yaşayıştan, o güzelliklerden, o lezzetlerden ancak ve ancak sokaklardaki karpuz kabuğunu görür! Öküzün yahut eşeğin seyrine layık olan şey, sokaklara atılan samanlarla yolarda biten otlardır!

Tabiat mıhına kurumuş et gibi asılı kalan kişinin canı, sebeplere bağlanmıştı... bundan ötesini göremez. Ey baş köşede oturan ulu kişi, sebeplerin kalktığı ova, Allahnın geniş yeryüzüdür. Orada can, her an suret değiştirir... her an yeniden yeniye ve apaçık bir alem görür.

Fakat bir sıfata kapılmış, o sıfatla donup kalmış kişiye, cennette, cennet ırmaklarının kıyısında, olsa orası yine kötü ve çirkin görünür!

Cihanı görme çerçeven anlayışıncadır... pak kişilerin sence perde ardında olması, onları görmemen, pis duygundandır. Bir zaman duygunu görüş suyuyla yıka... sofilerin çamaşır yıkamaları budur, böyledir... bunu böyle bil. Sen temizlendin mi perde yırtılır... pak kişilerin canları sana görünmeye başlar.

Bütün alem nurla, suretlerle dolsa o güzellikten ancak göz haberdar olur. Gözünü yumar da bir güzelin zülfünü, yüzünü görmek için kulağını açarsan, kulak der ki: Ben sureti göremem... ancak suret, bir ses verirse o sesi duyarım. Bilirim, bilirim ama kendime ait olan şeyleri bilirim... bana ait şey de harften, sesten başka bir şey değildir. kendine gel, hadi ey burun... şu güzeli gör, desen imkanı yoktur.

Sana der ki: Mis, yahut gülsuyu olursa koklarım... benim işim budur, bilgim bu kadardır. Ben o baldırı gümüşe benzeyen güzeli nasıl görürüm? Aklını başını devşir de yapamayacağım şeyi teklif etme bana! Eğri duyguda eğriden başka bir şey göremez... onun önüne ister eğri getir, ister doğru. Hocam şaşı göz bil ki tek göremez.

Sen de Firavunsun... tepeden tırnağa kadar hile ve riyadan ibaretsin... onun beni kendinden farklı görmemektesin. A eğri görüşlü, sen bana kendi gözünle bakma, benim gözümle bak da biri, iki görme! Bana, bir an olsun benim gözümle bak da varlıktan öte bir meydan gör. Darlıktan da kurtul, addan, şöhretten de... aşk içinden aşk gör vesselam. Bil ki beden çerçevesinden kurtuldun mu kulağın da göz olur, burnun da.

O tatlı dilli padişah doğru söylemiştir: Ariflerin her kılı göz kesilir. Göz evvelce göz değildi... o, rahimde bir et parçasından ibaretti. Yağ parçası görmeye sebep olmaz oğlum... öyle olsaydı hiç kimse rüyada görülen şeyleri göremezdi. Mesela şeytan ve peri de görür... fakat ikisinin gözünde yağ parçasına benzer bir şey yoktur.

Nurun yağla ne münasebeti var? Fakat yaratıcı sevgi ihsan edici Allah bu münasebeti bağışlamıştır işte! İnsan topraktan yaratılmıştır fakat toprağa benzemez ki... cinlerin ateşle bir münasebeti yoktur; fakat onlar da ateşten yaratılmışlardır. Perinin aslı ateştir; fakat dikkat edersen ateşe hiç benzemez.

Kuş, havadan yaratılmış olmakla beraber havaya nereden benzer? Allah, münasebeti olmayan şeylere münasebet verdi.

Bu fer'lerin asıllarıyla münasebeti vardır... Allah onlara bu münasebeti vermiştir; fakat bu münasebete akıl ermez, keyfiyeti bilinmez! İnsan hiçbir değeri olmayan topraktan meydana gelmiştir... fakat bu oğlun,babası ile ne münasebeti var?

Bir münasebeti varsa bile akıldan gizlidir, keyfiyetine akıl ermez; akıl nereden bu münasebeti izleyecek bulacak? Yele göz vermemiş olsaydı Ad kavmini nasıl fark ederdi? Mümini nasıl olur da düşmandan ayırt eder... şarabı, nasıl olur da testiden fark ederdi?

Nemrut'un yaktığı ateşe göz olmasaydı Halil'e nasıl olur da, kendisini zahmetlere sokup saygı gösterirdi? Nil'in gözü olmasaydı, görmeseydi, Kıpti ile İsrail oğullarını nasıl ayırt edebilirdi? Dağda taşta görüş yoktu da nasıl Davut'a yar oldu? Bu yeryüzünün can gözü yoktu da Karun'u neden öyle sömürüp yuttu? Hannane direğinin gönül gözü olmasaydı o tek kişinin, o eşsiz erin ayrılığını görür müydü? Kırık taşlar, görmeselerdi avuç içinde nasıl şahadet ederlerdi?

A akıl, sen kanatlarını aç da "İza zülziletil arzu zilzaleha" suresini oku! Kıyamet günü bu yeryüzü, görmeseydi iyiye kötüye nasıl şahadet ederdi ki? Halbuki halini, kendisinde olan haberleri söyleyecek... yeryüzü bize sırlarını açacak. Beni senin gibi bir padişaha göndermesi de bir delildir... gönderen bilir ki. Böyle bir illete böyle bir ilaç lazım bu ilaç, o umulmaz yarayı kolayca iyileştirecek elbet. Bundan önce rüyalar görmüştüm... Allahnın beni seçip göndereceğini anlamıştım. Ben elime asayı ve nuru alacak, senin gibi bir küstahın boynuzunu kıracaktım. Bunun için kıyamet gününün sahibi olan Allah sana çeşit çeşit rüyalar gösteriyordu.

Bunlar senin kötü içine, azgınlığına layık rüyalardı. Bunların sana, senin haline tam uygun olduğunu bildirmek diliyordu. Allah, sana bunları gösteriyordu ki onun hikmet sahibi ve her şeyden haberdar, aynı zamanda derman kabul etmez dertlerin dermanını ihsan eder bir Allah olduğunu bilesin.

Fakat sen bu rüyaları tevile kalkıştın... kör ve sağır kesildin, bunlar; ağır uykudan meydana gelen hayaller dedin. Doktorlarla müneccimler de kendilerinde olan nur pırıltısı ile tabirini gördüler, fakat tamahlarından hakikati söylemediler. Kederlenmek, devletine bir gussa gelmek, senin devletinden, padişahlığından uzaktır. Ya çeşitli gıdalardan, yahut yemekten insan, hep böyle rüyalar görür dediler. Çünkü gördüler ki sen öğüt istemiyorsun, kaba ve hoyratsın, kan içicisin... yok, yoksul huylu değilsin!

Padişahlar, bir iş için kan dökerler ama merhametleri kızgınlılarından üstündür. Padişahın Allah huyuyla huylanması gerektir. Allahnın gazabın arıktır. Şeytan gibi gazabının üstün olması gerekmez, öyle olursa hile yüzünden lüzum yokken kan döker!

Namussuzların hilmi gibi halim olması da doğru değildir... çünkü karısı da orospu olur cariyesi de! Halbuki sen, gönlünü şeytan evi haline getirdin... kinini, kendine kıble yaptın. Keskin boynuzların nice ciğerleri deldi... işte şu asam, senin küstah boynuzunu kırdı!

Cisme mensup askerler, ruhanilerin kalelerine saldırırlar. O taraftan tertemiz birisi gelmesin diye gayb derbendine hücum ederler. Gaziler, savaşa pek gitmediler mi kafirler, yürür saldırılar. Gayb gazileri, hilimlerinden sana saldırmazlar kötü gidişli. Gayb derbentlerine saldırdın... gayb erlerinin bu tarafa gelmemesini diledin!

Ata bellerine, ana rahimlerine pençe attın... kötülükle yolu kesmek istedin! Ululuk ıssı Allahnın soy sop yetişmesi için açtığı ana yolu sen nasıl kapatabilirsin? A inatçı, sen derbentleri tuttun ama körlüğüne rağmen, yine bir er çıktı işte.

İşte o çıkan er benim... senin maksadını yıkıp yakarım; Allahnın adı ile senin adını sanını yok ederim! Sen var, derbentleri iyice tuta dur... ne vakte dek sakalına bıyığına gülüp duracaksın? Kader bıyığını sakalını birer birer yolar... nihayet kadere karşı çekinmenin fayda vermediğini anlarsın. Senin bıyığın sakalın mı daha kuvvetlidir, Ad'ın bıyığı sakalı mı? Onların nefesinden şehirler titrer dururdu.

Sen mi daha inatçısın Semud mu? Varlık alemine onlar gibisi gelmedi gitti. Bunlardan yüz tanesini daha söylesem fayda yok; sen sağırsın... duyarın da duymazlıktan gelirsin!

Söylediğim sözden tövbe ettim; tam senin ilacını yaptım. Bu ilacı senin ham sakalına

korum da pişer, yahut da yanar... sen de ebedi olarak yaralı kalırsın. Bu suretle de bilirsin ki Allah, her şeyi bilir... her şeye, ona layık olan ilacı verir ey düşman. Ne vakit bir eğrilik ettin, ne zaman bir kötülükte bulundun da onun ardından derhal layığını görmedin?

Ne zaman gökyüzüne bir nefes bir dua gönderdin de ardınca ona benzer bir iyilik gelmedi? Dikkat etsen, uyanık olsan her an, yaptığın işin cevabını görürsün!

Dikkat ederde ipe sarılırsan senin için kıyametin gelmesine hacet yok. Remiz ve işareti gören kişiye açık söz söylemeye ihtiyaç var mı? Bu bela sana aptallığından gelir... nükteleri remizleri anlamazsın!

Gönül kötülük yüzünden karardı da kapkara oldu mu artık anla... burada sersemleşmenin lüzumu yok! Yoksa o karalık, sana bir ok olur... sersemliğinin cezası sana erişir! Ok gelmezse lütuf ve kerem yüzünden gelmez; o kötülük görülmediğinden değil.

Kendine gel de eğer sana gönül gerekse dikkat et... çünkü her işin ardından senin için bir şey meydana gelir. Himmetin bundan fazla olursa dikkatle işin, daha yücelir.

Sen de görünüşte kapkara bir demire benzersin ama kendini cilala, cilala! Bu suretle de gönlün, suretlerle dolu bir ayna kesilsin; ona her cihetten gümüş bedenli bir güzel aksetsin! Demir gerçi karadır nursuzdur... fakat cilalamak ondaki karalığı giderir. Demir cilalanır, yüzünü güzelleştirir... bu suretle suretler onda görünebilir. Topraktan yaratılan beden kabadır, karadır ama cila kabul eder, onu cilala. Cilala da onda gayb şekilleri yüz göstersin... huri ve melek akisleri görünsün!

Allah bil ki sana bir akıl cilası vermiştir... onunla gönül yaprağı arınır, aydınlanır. A binamaz, cilalanmayı bırakmışsın da heva ve hevesinin iki elini de açmışsın. Heva ve heves kapandı mı eli açılır. Gayb aynası olan demirde bütün suretler görünür. İçini kararttın, paslattın, işte "Yeryüzünde fesada çalışırlar" ayetinin manası budur.

Şimdiye kadar böyle hareket ettin durdun artık böyle harekette bulunma... suyu kararttın, daha ziyade karartma. Bulandırma da bu su durulsun... o suyun içinde ay ve yıldızları tavaf eder gör. Çünkü insan ırmak suyuna benzer... bulandı mı artık onun dibini göremezsin. Irmağın dibi incilerle, mercanlarla dopdolu... sakın bulandırma o saf ve durudur.

İnsanların canı havaya benzer... tozla karıştı mı gökyüzünde perde olur, gökyüzünü göstermez. Güneşin görünmesine mani olur... fakat tozu gitti mi saf ve parlak bir hale gelir. Canın kapkara olmakla beraber Allah, kurtuluş yolunu bulasın diye sana rüyalar göstermiştir.

Allah, sonunda olacak şeyleri kudretiyle kapkara demirde gösterdi. Bu suretle senin daha az kötülük etmeni diledi... fakat sen, hep bunları gördüğün halde daha beter oluyordun! Sana rüyada kötü şeyler gösterdi... onlardan ürktün, halbuki o kötü şeyler senin suretindi. Hani aynaya bakınca yüzünü çirkin görüp aynayı pisleyen Zenci gibi!

Tükürmüş de sen çirkinsin, layığın ancak bu demiş, aynada çirkinliğim, senin çirkinliğin a kör ve aşağılık adam! Bu pisliği de kendi çirkin yüzüne bulaştırdın, bana değil... çünkü ben apaydınım demiş!

Sen gah elbiseni yanmış gördün; gah ağzın tutulmuş, gözün kör olmuş gördün. Gah bir canavar kanına kastetti... gah yırtıcı bir hayvan, başını ısırdı! Kendini gah lağıma baş aşağı düşürüyorsun gördün... gah kanlı sellerde gark olmuşsun gördün. Bazen rüyada bu tertemiz gökyüzünde sana "kötüsün, kötüsün, kötü" diye ses geldi... bazen dağlardan apaçık "hadi git be sen de ashabı şimaldensin" sesini duydun! Bazen her cansız şeyden "Firavun, ebediyen cehenneme düştü gitti" sedasını işittin!

Bundan beter rüyalar da gördün... fakat utancından söyleyemiyorsun ki ters tabiatın büsbütün tersleşmesin, kızmayasın.

Ey öğüt kabul etmeyen azıcığını söylüyorum sana... bu azıcığı duy da bil ki ben biliyorum. Gördüğün rüyaları ve başına gelecek işleri düşünmemek için kendini ölü ve kör ettin. Ne vakte dek kaçacaksın? İşte hileler düzen anlayışın körlüğü, önüne geldi çattı.

Kendine gel, bundan böyle çekin artık... çünkü Allah keremiyle tövbe kapısı açıktır. Tövbenin batı tarafında bir kapısı vardır, kıyamete kadar açıktır, o kapıdan yüz çevirme! Cennetin Allah rahmetiyle sekiz tane kapısı var... oğul, o sekiz kapıdan birisi de tövbe kapısıdır.

Öbürlerinin hepsi de bazen açılır, bazen kapanır... fakat tövbe kapısı hep açıktır. Bunu ganimet bil... kapı açık, hasetçinin körlüğüne rağmen derhal pılını pırtını oraya çek.

Kendine gel de benden bir öğüt kabul et, karşılık olarak dört şey al! Firavun, o bir öğüt, hangi öğüt? O tek öğüdü bana birazcık anlat dedi.

Musa dedi ki: O tek öğüt şu: Apaçık şöyle deki Allah tektir, ondan başka tapacak yoktur. Göklerin yıldızların... insanlarla şeytanların cin ve perilerin, kuşların yüce yaratıcısıdır. Denizin, ovanın, dağın, çölün yaratıcısı o dur... ülkesinin sınırı yoktur, kendisinin benzeri yoktur. Firavun ey Musa dedi... buna karşılık bana vereceğin o dört şey nedir? onları da söyle. O güzel vaadin lutfiyle kafirliğin çarmıhı gevşesin. Belki bir ganimet olarak elde edeceğim o hoş vaatler yüzünden yüz batmanlık küfür kilidim açılır... belki bal ırmağının tesiri ile bedenimdeki kin zehri ballaşır.

Yahut o tertemiz süt ırmağının aksiyle esir aklım bir an olsun beslenir. Yahut o şarap ırmaklarının aksiyle sarhoş olur da Allah emrinin zevkinden bir koku alırım. Yahut ırmakların letafetinden çorak ve yıkık bedenim tazelenir. Çorak bedenimden bir yeşillik meydana gelir... dikenliklerim cennet-i Me'va kesilir. Belki cennetin ve dört ırmağın aksiyle can, Allah, yardımına mazhar olur da sevgiliyi aramaya koyulur. Nitekim cehennemin aksiyle de ateş kesilmişim. Hak kahrı ile karışmışım.

Cehennem yılanının aksiyle yılana dönmüşüm... cennet ehline zehirler yağdırma da, onları dalayıp durmadayım. Gah cehennemdeki kaynar suyun kaynamasının, köpürmesinin tesiri ile zulüm suyum, halkı çürütür eritir.

Ben zemherinin aksiyle zemheri olmuşum... yahut da cehennemin aksiyle cehenneme benzemişim. Şimdi yoksul ve mazlumlara cehennemim... vay onu zebun bulursam.

Musa dedi ki: O dördün birincisi, bedenin ebedi olarak sıhhatte kalır. Tıp bilgisinde söylenen illetler, ey akıllı er, bedeninden uzaklaşır. İkincisi, ömrün uzun olur... ecel, ömründen çekinir! İyi bir ömür sürdükten sonra alemden, muradına erişmeden gitmezsin. Hatta süt emer çocuğun süt istemesi gibi eceli istesin... fakat seni esir eden bir zahmet, bir dert yüzünden değil.

Ölümü arasın ama bir eziyete uğrayıp aciz kaldığından değil de evin harabesinde defineyi gördüğünden. Bunun üzerine kazmayı eline alır da hiç düşünmeksizin evi yıkmaya başlarsın. Çünkü evi, definenin perdesi görürsün... bilir anlarsın ki bu bir tek tane, yüzlerce harmana mani olmaktadır. Artık bir taneyi ateşe atarsın, erlik sıfatı ile sıfatlanır, er olursun.

Ey bir yaprak uğruna bağdan olan... sen yaprağa kapılıp kalan ve bu yüzden üzümden olan kurda benziyorsun. Fakat Allahnın lütfu ve keremi, bu kurdu uyandırırsa bilgisizlik ejderhası seni yer, siler süpürür.

Kurt meyvelerle, ağaçlarla dolu bir bağ kesilir... işte bahtı, talihi iyi olanlar, böyle bir değişikliğe nail olurlar.

Evi yık... bu Yemen akiği ile yüz binlerce ev yapılır. Hazine ev altındadır, ev yıkılmadıkça ele geçmesine çare yok... evi yıkmaktan ürkme, durma! Çünkü bu hazinenin ele geçecek bir parası ile zahmetsiz, meşakkatsiz binlerce ev yapılabilir.

Nihayet bu ev zaten viran olacak... altındaki hazine de apaçık ortaya çıkacak. Fakat o vakit hazine senin olmaz... çünkü o ele geçen ganimet, ruhun evi yıkma ücretidir. "İnsan ancak çalıştığını kazanır." O işten hiçbir ücrete sahip olamayınca, artık, eyvahlar olsun... böyle bir ay bulut altındaymış da görmedim.

İyilik edip bana söylenen sözleri tutmadım... artık hazine gitti, elim bomboş diye elini ısırır, hayıflanır durursun. Mesela; sen ücretle bir ev kiralarsın... fakat o evi satın alsan bile senin değildir ki! Bu evde iş işleyesin diye kira müddeti, eceline kadardır. Dükkanda eskicilik yamacılık edersin... fakat bu dükkanının altında iki maden gömülüdür. Bu dükkan kiralıktır çabuk ol, kazmayı al da dibini kaz! Birdenbire kazma madene rastlasın da dükkandan da kurtul, yamacılıktan da. Yamacılık dediğin nedir?

su içmek yemek yemek... bu yamalarla köhne hırkanı yamar dursun!

Bu beden hırkası daima yırtılır... sen de bu yemekle içmekle onu yamarsın. Ey talihi yaver padişah soyundan gelen, kendine gel de yamacılıktan utan. Bu dükkanın dibini bir parçacık kaz da o iki maden başını yüceltsin.

Bu kiralık evin müddeti bitmeden kendine gel... yoksa bu müddet biter, sende ondan bir fayda elde edemezsin! Sonra dükkan sahibi seni dükkandan çıkarır; bu dükkanı da hazineyi elde etmek için yıkar. Sen gah hasretle başına vurursun; gah ham sakalını yolar durursun.

Yazıklar olsun; bu dükkan benimdi... kör müydüm ki buradan bir fayda elde etmedim. Yazılar olsun, bu bizimdi... yel götürdü! Biz kullara da ebediyen hasretlere düşüp eyvahlar olsun demek kaldı dersin!

Ben evde bir süs, bir nakış gördüm de o evin sevgisiyle kararsız bir hale geldim. Gizli hazineden haberim bile olmadı... yoksa kazma, elimde çiçek demeti kesilirdi. Ah, o zaman kazmanın hakkını verseydim şimdi gamdan kurtulmuş olurdum! Gözümü nakşa, takmış, çocuklar gibi aşk oyunlarına dalıp kalmıştım.

O muradına erişmiş hakim, sen bir çocuksun... ev de nakışlarla, suretlerle dolu diyerek ne de doğru, ne de güzel söylemiştir.

"İlahimane" de vasiyetlerde bulunmuş, tozu dumana ver, varlığının kökünü kazı demiştir. Firavun ey Musa dedi; kafi... gönlüm, ıstıraptan eridi gitti... artık üçüncü vaadini söyle!

Musa dedi ki; üçüncüsü şu: Devletin iki kat artar, iki alemin de düşmanından arınmış devlet ve saltanatına nail olursun. Şimdiki devlet ve ikbalinden daha fazla devlete, ikbale ve ülkelere sahip olursun... şimdiki devletin savaş içindedir, o devlet sulh ve huzur içinde.

Savaş aleminde sana böyle bir devlet ve ülke ihsan eden, bir gör de bak... sulhta ülkene nasıl bir sofra kurar. Keremiyle cefa zamanında onları veren, vefa zamanında seni nasıl görüp gözetir, arayıp yoklar... bir bak da gör.

Firavun ey Musa, dördüncüsü nedir? çabuk söyle... çünkü sabrım yetti, hırsım arttı dedi.

Musa dedi ki: Daima genç kalırsın... daima saçın, sakalın katran gibi siyah, yüzün erguvan gibi kırmızı olur.

Bizce rengin, kokunun değeri yoktur... fakat sen aşağılıksın, onun için aşağı alemden konuşuyorum. Renkle, kokuyla, mevki ile öğünmek, çocukları sevindirir, aldatır. İşim çocuğa düştü... gayrı çocukların ağzını kullanmam lazım!

Mektebe git de sana kuş alayım, yahut kuru üzüm, ceviz ve fıstık getireyim diyeyim! Sen beden gençliğinden başka bir şey bilmiyorsun ya, al işte bu gençliği... a eşek, nah sana arpa. Yüzün hiç buruşmaz pörsümez... kutlu gençliğin hep bu halde kalır. Ona ne ihtiyarlık buruşması gelir... ne de selviye benzeyen boyun iki kat olur. Ne sendeki gençliğin kuvveti azalır, ne dişlerin ağırır, sallanır.

Kadınların erkeklerden nefretine sebep olan gevşekliği kadına yaklaşmamak derdini görmezsin. Gençlik çağının parlaklığı seni öyle bir açar, neşelendirir ki Ukaşe'nin müjdesi de Peygamberi öyle açmış, öyle neşelendirmişti işte.

Ahır zaman Peygamberi Ahmet Rebüyülevvel ayında göçtü... bunda hiç itilaf yoktur. Gönlü, bu göç zamanını haber alınca can ve gönülden o vakte aşık oldu. Safer gelince, bu ay bitince sefer edeceğim diye neşelendi. Her gece bu buluşmanın iştiyaki ile sabahlara kadar "Ey yücelerden yüce arkadaş" der dururdu. "Bana kim safer ayı çıktı diye müjde verirse... kim safer gitti, Rebiyyülevvel geldi diye beni muştularsa ben de onu cennetle muştular, ona şefaatçi olurum" dedi.

Ukaşe gelip müjde dedi... safer çıktı gitti. Peygamber de "Ey ulu aslan, cennet senindir" buyurdu. Başka biri de gelip safer çıktı dedi... Peygamber dedi ki: O müjdeyi Ukaşe aldı. Erler, görüyorsun ya, alemden göçmeden neşeleniyorlar... şu çocuklarsa alemde kalmalarına seviniyorlar. İyi suyun tadını tatmayan kör kuşa, acı su, kevser görünür.

Musa da senin saf ikbaline bir dert erişmez diye bu tarzda kerametler sayıp dökmekteydi. Firavun, pek güzel... iyi söyledin ama bir de iyi bir dostla görüşeyim, danışayım dedi.

Firavun, bu sözü Asiye'ye açtı. Asiye dedi ki: A gönlü kararmış, bu vaatlere can ver. Bu sözlerde ne büyük inayetler var. Ey iyi huylu padişah, durma hemen bunları elde et. Ekim zamanı geldi... hem de ne faydalı ekim ya! Bu sözleri söyledi ve iştiyakinden ağlamaya başladı. Yerinden sıçradı, ne mutlu sana dedi... a kelceğiz, güneş başına taç oldu. Kelin ayıbını külah örter... hele o külah güneş ve ay olursa ne mutlu!

Daha o mecliste bunu duyunca neden evet... yüzlerce hamt olsun demedin? Bu söz, güneşin kulağına değseydi buna nail olmak ümidiyle baş aşağı yere inerdi. Hiç bildin mi, ne vaattir bu, ne lutüftur? Hak İblisi arayıp soruyor adeta. O kerem sahibi, seni böyle bir lutfa, böyle bir ihsana çağırdı da nasıl tahammül ettin? Şaşılacak şey. Nasıl yüreğini eritmedi bu? Eritseydi iki cihandan da nasip alırdın. Adamın yüreği Allah için erirse şehitler gibi iki alemde de lütfa, ihsana mazhar olur.

Gafillik de hikmettir, bu kör oluşun da bir hikmeti var... var ama neden bu dereceye kadar olsun? Sermayenin çabucak elden uçmaması için gafillik, hem hikmettir, hem nimet. Fakat umulmaz bir yara haline gelmemeli... aklın ve canın zehri olmamalı, adama eziyet vermemeli. Kim böyle bir alışverişi edebilir? Bir gülle gül bahçesini satın alıyorsun! Bir taneye karşılık yüzlerce ağaçlık... bir habbeye karşılık yüzlerce maden.

Kim her şeyi Allah için yapar, Allahya karşı ihlas sahibi olursa" demek, o taneyi vermektir. Bu suretle de "Allah da onun olur, her dilediğini verir" sözünün hakikati elde edilir. Çünkü bu arık ve kararsız varlık, o ebedi Allahnın zevalsiz varlığından var olmuştur. Fani varlık, kendisini ona verdi mi baki olur, asla ölmez. Yelden, topraktan korkan ve bu ikisi yüzünden helak olan katra gibi.

Katra, aslı olan denize kavuştu mu güneşin hararetinden de kurtulur, yelden, topraktan da. Zahiri, denizde yok olur ama zatı yok olmaz, ebedileşir,iyileşir. Kendine gel ey katra da pişman olmaksızın varlığını ver... ver de bir katraya karşılık uçsuz bucaksız denizi bul. Kendine gel ey katra da bu şerefi bul, denizin avucuna düş, o avuçta telef olmaktan emin ol. Böyle bir devlet, kimin eline düşmüştür; bir deniz bir katrayı dilemekte istemekte!

Allah hakkı için, Allah hakkı için çabuk sat ve satın al... bir katrayı ver, incilerle dolu denizi elde et. Allah hakkı için, Allah hakkı için hiç geciktirme... bu söz, lütuf denizinden gelmede! Lütuf bile bu lütuf içinde kaybolur... aşağılık bir adam, yedinci kat göğe çıkıyor.

Kendine gel, hiçbir kimse bunu aramakla bulamaz... nasılsa bir acayip oyuna rastladın. Firavun, bunu bir de Haman'a söyleyin; padişaha vezirin reyini almak lazımdır, dedi.

Asiye dedi ki: Bu sırrı Haman'a söyleme. Kör kocakarı, doğanın kıymetini ne bilir. Bir ak doğanı kocakarının birine verirsen iyilik olsun diye pençelerindeki tırnakları keser. Halbuki asıl iş gördüğü, avlandığı uzvu, tırnaklarıdır... kör kocakarıcağız körcesine o tırnakları kesiverir. Anan neredeymiş ki der... a ulu yavrum, tırnakların böyle uzamış senin? Kötü kocakarı, doğanın tırnağını, gagasını kanatlarını keser... sevgi çağında işte bunları yapar. Doğanın önüne tutmaç kor da o, az yedi mi kızar... sevgiyi yırtar atar!

Senin için böyle bir tutmaç pişirdim de sen ululuk gösteriyor, haddini bilmiyorsun ha! Sen o eziyetlere, belalara layıksın... devletin ikbalini kadrini nereden bileceksin sen? Der. Tutmaç yemiyorsan bari al, bunu iç diye doğana tutmaç suyu verir. Halbuki doğan, tutmaç suyundan hoşlanmaz, içmez... kocakarı büsbütün kızar; kızgınlıkla o sıcak çorbayı doğanın başından aşağı döker, hayvanın başını yakar, kel eder!

Canı yanar teessürle gönülleri parlatan padişahın lütfunu anarak ağlamaya başlar; padişahın çehresinden yüzlerce kemale nail olan o nazenin, o işveli gözlerinden yaşlar döker.

"Mazagal basar" sırrına nail olan gözleri o karganın açtığı yaralarla dolar... güzel ve güzel göz, zaten kötü göz yüzünden dertlere, elemlere uğrar! Halbuki o öyle engin bir gözdür ki iki alem bile ona bir kıl kadar görünmektedir.

Gözüne binlerce gökyüzü görünse kaynağın denizin yanında kayboluşu gibi kaybolur! O göz, bu duygu alemine ait şeylerden geçti mi gayb alemini görür de bu kabiliyet yüzünden öpülür durur. Zaten bir kulak bulamıyorum ki o güzel göze ait bir nükte söyleyeyim.

O gözden ulu ve kutlu yaşlar süzülse Cebrail, katrasını kapardı... O güzel gidişli dilber, müsaade ederse bu kaptığı katrayı kanadına, gagasına sürerdi.

Doğan der ki: Kocakarının kızgınlığı alevlendi ama kuvvetimi, nurumu, sabrımı ve ilmimi yakmadı ya. Can doğanım yüzlerce suret dokur, durur... deveyi, yaralar Salih'i değil! Salih, ululukla bir nefes aldı, bir dua etti mi dağdan, o çeşit yüzlerce deve doğar!

Gönül der ki: Sus, aklını başına al... yoksa gayret, varlık nescini çeker yırtar! Fakat ne çare... padişahlık gururu, öğüt dinletmiyordu; nihayet öğüdü gönlünden koparıp attı. Allah gayretinin yüzlerce gizli hilmi vardır... yoksa bir anda yüzlerce cihanı yakardı.

Mutlaka Haman'la görüşüp danışmam lazım... ülke ona dayanmaktadır, ben onunla kuvvet, kudret bulmaktayım, dedi. Mustafa'nın meşveret ettiği zat, Allah Sıddıkı idi... Ebucehel'e fikir veren Ebuleheb'di. Cinsiyet onu öyle bir çekti ki o nasihatler, kulağına bile giremedi. Her şey kendi cinsinden olana yüzlerce kanatla uçar gider... ona ulaşma hayali ile bağlarını yırtıp yürür!

Muratza'nın yanına bir kadın gelip dedi ki: Çocuğum oluğun üstüne kaydı. Çağırsam ele geçmez... bıraksam düşüp helak olacağından korkuyorum. Akıllı değil ki tehlikelerden kurtul, yanıma gel deyeyim de anlasın.

Elle işaret etsem anlamaz... anlasa bile kötülük şu ki dinlemez. Mememi, sütümü gösterdim ama benden gözünü, yüzünü çevirip duruyor. Allah hakkı için ey ulular, siz, bu alemde de acizlerin ellerinden tutan, onlara yardım eden erlersiniz, o alemde de! Benim derdime tez bir derman bul ki gönlümün meyvesini kaybedeceğim diye yüreğim titremede.

Ali dedi ki: Dama bir çocuk çıkar... çocuğun kendi cinsini görünce, derhal oluktan dama gelir... cins, cinsine ebedi olarak aşıktır. Kadın öyle yaptı... çocuğu o çocuğu görünce ona yüz tuttu; oluktan dama geldi. Her cins, kendi cinsinden olanları çeker, bunu böyle bil.

Çocuk sürtüne, sürtüne öbür çocuğun olduğu tarafa geldi ve aşağıya düşme tehlikesinden kurtuldu.

Peygamberler de kulları oluktan kurtarmak için insan olarak gönderilmişlerdir. Peygamber, ben de sizin gibi insanım... kendi cinsinize gelin kaybolmayın buyurdu. Çünkü cinsiyetin acayip bir çekiciliği vardır... nerede birisini veya bir şeyi arayan varsa onu aratan, bir yana çeken cinsiyettir.

İsa ve İdris, meleklere aynı cinstendiler; onun için gökyüzüne çıktılar. Harun'la Marut'sa ten cinsindendiler; yücelerden aşağıya indiler. Kafirler şeytanlarla aynı cinstendir... canları şeytanların şakirdi olmuştur. Şeytanlarda yüz binlerce kötü huylar öğrenmişler, akıl ve gönül gözünü kapamışlardır. Onların kötü huylarından en ehemmiyetsizi hasettir. Hani İblisin boynuna vuran haset.

O köpekler bunlara ululuk ve haset öğretmişlerdir... onlar, halkın ebedi bir mülke, bir devlete nail olmasını istemezler. Kimde sağdan, soldan bir yücelik görürlerse hasetten adeta kulunçları kabarır, dertlenirler. Çünkü harmanı yanmış talihsiz, kimsenin mumunun yanmasını istemez.

Kendine gel de sen de bir yücelik elde et başkalarının yüceliğinden dertlenme. Allahdan bu hasedin defini dile de Allah, seni cesetten kurtarsın! Allah bir yudumcuk şaraba öyle bir hassa vermiştir ki adamı sarhoş eder, iki alemden de kurtarır.

Bir avuç yeşil ota, esrara öyle bir hassa vermiştir ki bir zaman olsun insanı kendisinden alır. Allah uykuya öyle bir hal vermiştir ki düşünceyi iki alemden de keser. Mecnun'u bir deri aşkından öyle bir hale getirmiştir ki dostu düşmandan fark etmez olmuştur. Senin anlayışına havale edilecek bunun gibi yüz binlerce şarabı vardır onun.

Nefsin kötülük şarapları var ki o kötü kişiyi bunlarla yoldan çıkarır! Aklın kutluluk şarapları var ki insan onların neşesi ile zevalsiz bir konak bulur. Sarhoşlukla gök kubbe çadırını o yandan söker, yola düşer.

Kendine gel ey gönül de mağrur olma... İsa, Allah sarhoşudur, eşek arpa sarhoşu! Şu küplerden o çeşit şaraplar ara ki sarhoşluğunun sonu gelmesin. Çünkü her sevgili, dolu bir küpe benzer... o tortuludur bu inci gibi saf.

Ey şarabı anlayan, tanıtan er, ihtiyatla tat da karışıksız, katıksız arı duru bir şarap bulasın! Her iki şarap da sarhoşluk verir ama bunun sarhoşluğu, adamı da Allahya kadar çeker götürür. Bunu iç de düşünceden, vesveselerden, hile ve düzenlerden kurtul; akıl bağı olmaksızın deve gibi coş, raksa giriş.

Peygamberler ruh ve melek cinsindendirler o yüzden gökteki meleği çekerler. Yel, ateş cinsindendir onun dostudur... her ikisi de yücelir, yücelere çıkar. Boş testinin ağzını kapadın da havuza, yahut ırmağa attın mı? Kıyamete kadar batmaz... çünkü içerisi boştur o boşlukta hava vardır; yelin meyli yüceleredir... içinde bulunduğu kabı da yücelere kaldırır.

Peygamberlerin cinsinden olan canlar da çekişe, çekişe onların yanlarına giderler. Çünkü bu kısımdan olan kişinin aklı üstündür... şüphe yok ki akıl da yaradılış bakımından melekle aynı cinstendir. Nefis havası da düşmana üstündür... fakat nefis, aşağılık cinstendir, aşağılık alemine gider!

Kıpti kötü Firavunun cinsindendi... İsrail oğulları kabilelerine mensup olanlar da Allah kelimi Musa'nın cinsinden. Haman, tan Firavunun cinsindendi... Firavun o yüzden onu seçmiş, baş köşeye geçirmiş, kendisine vezir etmişti. Hasılı sonunda da Haman onu baş köşeden ta cehennemin dibin e kadar çekti... çünkü o iki pis adam cehennem cinsindendi. İkisi de cehennem gibi yakıcıydı... ikisi de nurun zıddı idi... ikisi de cehennem gibi gönül nurundan çekinen ve nefret eden kişiydi! Çünkü cehennem, ey mümin, sırattan çabuk geç, nurun ateşimi söndürecek. Ey mümin nurun eteğimi sürüdü mü ateşimi mahvedecek; hemen geç der.

Cehennemlik de nurdan ürker, kaçar... çünkü güzelin cehennem tabiatlıdır o. Mümin canla başla nasıl cehennemden kaçarsa cehennem de müminden öyle kaçar. Çünkü müminin nuru ateş cinsinden değildir... nuru arayan, hakikatte ateşin zıddıdır.

Hadiste gelmiştir: Mümin duada Allahya yalvarır, cehennemden aman diler ya; cehennemde canla başla ondan aman diler... Yarabbi, beni falandan uzak et der.

Cinsiyet cazibesini şimdi bir gör hele... bakalım sen hangi cinstensin; küfür cinsinden mi, iman cinsinden mi?

Haman'a meylin varsa Haman'dansın... Musa'ya meylin varsa Subhan'dan! İkisine de meyilsen, iki cinsten de katışığın var... nefisle akıl, ikisi de sende karışık! İkisi de savaşta... kendine gel, kendine! Çalış da manalar suretlere üstün olsun.

Düşmanını her an bozguna uğramış, mağlup olmuş göresin... savaş aleminde bu sevinç kafirdir doğrusu! O inatçı suratlı Firavun, nihayet Haman'a kabalıkla bu sözleri söyledi, Allah Kelim'inin vaatlerini anlattı... o sapığı kendine mahrem etti.

Firavun Haman'ı tenha bulunca bunları anlattı. Haman sıçrayıp yakasını yırttı. O melun naralar attı, ağladı... kavuğunu, sarığını yere attı.

Dedi ki: Böyle küstahça ve abes sözleri nasıl oldu da padişahın yüzüne karşı söyledi? Sen, bütün alemi hükmüne almış, işini bahtın yardımı ile altın haline getirmişsin. Padişahlar, inatsız, ısrarsız doğudan da sana vergi getirmedeler, batıdan da!

Ey ulu padişah, bütün padişahlar, sevinçle senin kapının eşiğini öpüyorlar! Düşmanın atı atımızı gördü mü, sopa görmeden yüz çevirmede! Şimdiye dek alemin tapındığı secde ettiği sendin... şimdi kulların en aşağısı mı olacaksın? Bir efendinin kula tapmasındansa binlerce defa ateşe atılması daha hoş!

Hayır buna imkan yok! Ey Çin ülkesini bile hükmü altına alan padişahım, önce beni öldür de seni bu halde görmeyeyim! Padişahım önce benim boynumu vur da bu alçalmayı gözlerim görmesin! Böyle bir şey olmamıştır ya... fakat olmasın da! Yer, gök olacak, gökyüzü yer ha!

Kullarımız, bizimle kapı yoldaşı olacaklar... esirlerimiz, gönüllerimizi yaralayacak, öyle mi?

Düşmanların gözleri aydın olacak da dost körleşecek... sonra da bize mezarın dibi, gül bahçesi kesilecek ha!

Haman, dostla düşmanı tanımıyor, tavlayı körcesine ters oynuyordu. A melun senin düşmanın senden başkası değil... kinine uyup da suçsuzlara düşman deme!

Sence bu kötü hal devlettir... yani evveli "Devkoş", sonu da "Let-dayak ye!"bu devletten sürüne, sürüne kaçmazsan şu baharın daima güz olur gider! Doğu ve batı, senin gibi niceleri görmüştür... sonunda hepsinin de başı, bedeninden kesilmiş gitmiştir.

Doğuyla batının bile kararı yokken nasıl olur da bir adamı ebedi edebilirler? Korkuda,zindana

Girmekten ürkme yüzünden halk, sana birkaç günceğiz yaltaklandı... onunla öğünüyorsun Ha!

Fakat halk kime secde ederse onun canını zehirliyor demektir.

Bir kere devlet, yüz çevirdi, bir kere bahtı döndü mü kendisine secde edenin kendisini zehirlediğini de analar, bilgi sahibi olan adam da. Ne mutlu ona ki nefsini aşağılatmıştır... vay o kişiye ki serkeşlikle dağ gibi baş kaldırmıştır.

Bu ululuk bil ki zehirli bir şaraptır... o şarapla aptal kişi sarhoş olur. Bir devletsiz, zehirli şarabı içti mi bir zamancağız neşeden başını sallar ama, bir an sonra zehir, canına tesir eder; can verip can almaya başlar. Onun zehirli olduğuna inanmıyorsan bak da gör; Ad kavmine o zehir neler etti?

Bir padişah, başka bir padişahı tuttu mu ya öldürür, ya bir zindana hapseder! Fakat bir düşkün dertliyi görse derdine merhem bulur; ona ihsanlarda bulunur! O ululanma zehir değilse neden padişah, onu suçsuz, hatasız öldürüyor?

Öbürüne de kendisine bir kullukta bulunmadığı halde neden iltifat ediyor? Bu iki harekete bakıp zehri anlamak mümkündür! Yol kesen, asla bir yoksulu dövüp vurmaz... Kurt ölü kurdu katiyen ısırmaz.

Hızır gemiyi kötü kişilerin ellerinden kurtarabilmek için deldi, kırdı. Mademki kırık gemi kurtuluyor, sen de kırıl! Emniyet yoksulluktadır, yürü yoksul ol. Madeni olan ve madenden birkaç parası bulunan dağ, külünk, kazma yaraları ile paramparça oldu.

Kılıç boynu olanın boynunu keser... gölge yerlere döşenmiştir o hiç yaralanmaz. Ululuk fazla ateştir a kızgın... kardeş, kendini ateşe nasıl atıyorsun ki? Yerle bir olan, bak hele oklara hedef olur mu hiç? Fakat yerden baş kaldırdı mı o zaman hedefler gibi çaresiz yaralanır. Bu bizlik, benlik, halkın merdivenidir... halk nihayet bu merdivenden düşer!

Kim merdivenin daha üstüne çıkarsa daha aptaldır... çünkü düşünce onun kemikleri daha beter kırılır. Bunlar fer-ileridir... asılları ise şudur: Yücelik Allahya şirk koşmadır. Ölmedin de onunla dirilmedin mi ona ortak olmaya, ülke ve devlet kazanmaya savaşan bir düşmansın! Fakat onunla dirildin mi, zaten dirilen odur... bu, tam birliktir; nerede şerik oluş? Fakat bunu işlerinin aynasında gör, çünkü bunu sözle, dedikoduyla anlayamazsın! İçimdekini söylersem çok ciğerleri kan kesiliverir!

Artık bu kadarını kafi göreyim... zaten anlayanlara bu yeter... köyde kimse varsa iki kere seslendim işte. Hasılı Haman, o kötü sözlerle böyle bir yolu Firavuna kesti.

Devlet lokması da ağzına kadar gelmişti... Haman Firavunun boğazını kesiverdi. Firavunun harmanını o yele verdi... hiçbir padişahın böyle bir veziri olmasın.

Musa dedi ki: Ben sana lütuflar gösterdim, cömertliklerde bulundum... fakat ne yapayım? Allah sana kısmet etmemiş! Hakiki olmayan padişahlığı ne el bil, ne yen! Çalma, çırpma padişahlık, cansız, gönülsüz ve gözsüzdür. Sana padişahlığı halk verdiyse borç alır gibi yine senden alır!

İğreti padişahlığı Allahya ver de Allah sana herkesin kabul edeceği hakiki padişahlık versin!

BAHİS

Arap beyleri toplanıp Peygamberin yanına gelerek çekişmeye başladılar. Dediler ki: Sen bir beysin... bizim de her birimiz birer beyiz! Şu beyliği bölüşelim, ülkenin sana düşen kısmını al! Her birimiz, kendisine düşen bölüğe razı olsun; sen de artık bizim hissemizden el yıka.

Peygamber dedi ki: Bana beyliği Allah verdi... o, bana başbuğluk ve mutlak bie beylik ihsan etti.

Buyurdu ki: Bu devir, Ahmed'in devridir, bu zaman, Ahmed'in zamanı... kendinize gelin de onun emrine uyun!

Kavim, biz de Allahnın takdiri ile hükmediyoruz... bize de beyliği veren Allahdır dedi. Peygamber fakat dedi... Allah, bana beyliği bir mülk olarak verdi, sizeyse bir vesileyle iğreti. Benim beyliğim kıyamete dek bakidir... iğreti beylikse çabucak geçip gider!

Kavim ey emir... çok söyleme; üstün olduğunu iddia ediyorsun, delilin nedir? dediler. Derhal Allahnın kahır emri ile gökyüzünde bir bulut peydahlandı. Sel bastı, bütün o civarı kapladı. O pek korkunç sel şehre yüz tuttu... şehirliler feryat ederek korkudan kaçışmaya başladılar. Sınama zamanı gelmişti... şüphenin kalkacağı hakikatin apaçık ortaya çıkacağı zamandı. Peygamber dedi ki: Her bey mızrağını atsın da şu sel dursun! Hastalıkta da iyi gıdadan olur, kuvvet de! Beyliğinizi bir sınayalım! Hepsi mızraklarını attılar. Mustafa'da elindeki sopayı, o buyruklar yürüten inanmayanları aciz bırakan sopayı attı.

O coşkun inatçı ve şiddetli sel, bütün o mızrakları saman çöpü gibi önüne katıp sürükledi. Bütün mızraklar kayboldu... sopaysa bir gözcü gibi suyun üstünde duruyordu! O sopanın himmetiyle o şiddetli sel, şehirden yüz çevirdi, başka bir tarafa akıp gitti.

Bu büyük işi gören Arap beyleri, korkularından hep Mustafa'nın beyliğini tasdik ettiler. Yalnız hasetleri pek üstün olan üç kişi inanmadı... inatlarından büyücü ve kahin dediler.

İğreti beylik böyle zayıf olur... Allah vergisi olan beylikse böyle yücedir işte.

Ey soyu sopu belli kişi, o mızraklarla sopayı görmediysen o beylerin adları ile peygamberin adına bak. Onların adlarını kuvvetli, şiddetli ölüm seli sildi süpürdü... fakat Ahmed'in adı ve devleti baki.

Onun nöbetini günde beş defa vuruyorlar... bu, kıyamete kadar her gün böyle sürüp gidecek! Aklın varsa sana lütuflarda bulundum... eşeksen eşeğe de asayı getirdim. Seni bu ahırdan öyle bir çıkarırım ki sopayla başını, kulağını kanlara boyarım!

Bu ahırdaki eşekler de senin cefandan aman bulamıyorlar insanlarda! İşte sevilmeyen her eşeği yola getirmek, terbiye etmek için sopa getirdim ben! Seni kahretmek için o sopa, bir ejderha kesilir... çünkü sen de işte ve huyda bir ejderha kesilmişsin. Sen amansız bir dağ ejderhasısın ama gökyüzü ejderhasına da bak!

Bu sopada cehennemden bir hisse var... kendine gel de aydınlığa kaç. Yoksa benim dişlerimin arasında kalırsın... benim kahrımdan seni kimse kurtaramaz demektedir. Allahnın cehennemi nerede demeyesin diye bu, bir sopayken şimdi ejderha olmuştur.

Allah, nereyi isterse orasını cehennem yapar... gökyüzünün yücelerini kuşa ökse ve tuzak haline getirir. Dişlerine bir ağrı verir ki bu diş ağrısı cehennem, ejderha dersin. Yahut da tükürdüğünü bal haline kor... bu, cennet ve cennet elbiseleri dersin! Dişlerinin dibinden şeker bitirir... bu suretle kaderin hükmünü anlar bilirsin!

Şu halde dişlerinle suçsuzları ısırma... çekinemeyeceğin, kurtulamayacağın silleyi düşün. Allah Nil'i Kıpti'lere kan haline getirdi... İsrail oğullarını da beladan korudu. Buna bak da Allahnın yoldaki aklı başında kişiyle sarhoşu ayırt ettiğini anla. Nil bu ayırt edişi Allahdan öğrendi de buna ihsanlarda bulundu, öbürünü sıkıca bağladı. Allah lütfu, Nil'e akıl verdi... kahrı ise Kabil'i sersemleştirdi. Keremi ile cansız şeylerde akıl

yarattı... kahrı ile aklının aklını aldı. Lütfuyla cansız şeyde akıl peydahlandı... kahrı ile bilgi akıllardan kaçtı. Emri ile oraya yağmur gibi akıl yağdı... bunun aklıysa Allah hışmını görüp kaçtı gitti!

Bulut, güneş, ay ve yücelerdeki yıldızlar... hepsi de bir nizamla gelirler, giderler. Her biri, ancak vaktinde gelir... vaktini ne geciktirir, ne de erken gelip çatar. Bunu nasıl oldu da peygamberlerden anlamadın sen? Onlar, taşa sopaya bilgi ihsan ettiler. Bunları gör de diğer cansız şeyleri de şüphesiz bir halde sopaya, taşa kıyas et! Taşla sopanın itaati meydana çıkar, görünürde öbür cansız şeylerin halinde de haber verir... onlar da "Biz, Allahyı biliriz, ona itaat ederiz... hepimiz de tesadüfen halk edilmiş abes şeyler değiliz" derler.

Nil suyuna bak da anla... boğarken iki ümmetin arasını ayırt etti ya! Yer, nasıl Karun'u kahredip sömürdü; onu nasıl bildiyse Nil'i de öyle bilgi sahibi bil. Ay da öyle... emri duyunca derhal gökyüzünde yarıldı, ikiye bölündü ya.

Nerede bir ağaç ve taş varsa Mustafa'yı görünce apaçık selam verdi ya! İşte cansızların hepsini de böyle bil, böyle tanı!

Dün birisi, alem, sonradan yaratıldı... bu gökyüzü fanidir, varisi Hak'dır diyordu. Bir filozof dedi ki: Sonradan yaratıldığını nasıl biliyorsun? Yağmur bulutun sonradan yaratıldığını nasıl bilir? Bu değişip duran alemden sen, bir zerre bile değilsin... öyle olduğu halde güneşin sonradan yaratıldığını ne bilirsin ki?

Pislik içinde gömülü olan bir kurtcağız, yeryüzünün evvelini, sonunu nereden bilecek? Sen bu sözü babandan duydun... taklitle aptallığından ona sarıldın? Sonradan yaratıldığına delil nedir? söyle; yoksa sus, fazla söylenmeye kalkma!

Adam dedi ki: Bu derin denizde bir gün iki bölük halkın bahse giriştiklerinin gördüm. Onlar çekişir bahsederken halk onların başına üşüştü. Ben de kalabalığın arasına karıştım, onların sözlerini, hallerini anlamak için durdum, bekledim.

Bir bölüğü alem fanidir... şüphe yok ki bu yapının bir yapıcısı var diyordu. Öbür bölüğün bu alem kadimdir, evveli yoktur, yaratıcısı yapıcısı da yoktur... varsa bile kendisidir diyordu.

Allahya inanan, yaratıcıyı inkar ettin... geceyle gündüzü getirip götüren ve rızk veren Allahya münkir oldun, dedi.

Filozof ben dedi... delilsiz sözü dinlemem, taklide ancak ahmak olan kapılır! Hadi delilini göster... yoksa bu alemde delilsiz söz dinlemem ben!

Mümin dedi ki: Delil, canımdadır... canımın içinde gizli delilim var! Senin gözün zayıftır, hilali göremezsin; fakat ben görüyorum, bana kızma.

Dedikodu uzadıkça uzadı... dinleyenlerde bu bezenmiş alemin başına, sonuna hayran olup kaldılar. Mümin dostum dedi... gönlümde bir delil var... bence, bu, alemin sonradan yaratıldığına bir alamet! İyice inanmışım... inancımın nişanesi de şu: İyice inanan ateşe bile girse, aşılardaki aşk sırrı gibi ona bir ziyan gelmez, yanmaz, mahvolmaz! Sözlerinin sırrı, ancak yüzümün sarılığından, zayıflığından anlaşılır. Yanaklara akan kanlı göz yaşları, sevgilinin güzelliğine delildir.

Filozof, ben halkın hepsine de delil olamayan bu şeylere ehemmiyet vermem, bunları delil saymam, dedi.

Mümin dedi ki: Kalp akçe ile halis akçe bahse girişseler... halis akçe, sen kalpsın; ben halisim, iyiyim dese, son sınama ateştir... bu iki arkadaş ateşe düştüler mi. Halkın ileri gidenleri de hallerini anlar, alelade olanları da... herkes, şüpheden kurtulur, onların ne olduklarını iyice anlar bilir.

Canım, su ve ateş de gizli olan halis akçayla kalpı sınamak, için yaratılmıştır. Sen ve ben... ikimiz de ateşe girelim... bu işe şaşıp kalanlara baki bir delil olalım! Ben de, sen de birden denize dalalım... çünkü ben de bu halka bir delilim sen de!

Öyle yaptılar; ateşe girdiler... ikisi de kendilerini kızgın ateşe attılar. Allah var diye iddia eden kurtuldu öbür haramzede yandı, mahvoldu. Bu haberi müezzinden duy... ham ruhun körlüğünü bir kat daha arttırır!

Ecelle ölümle Mustafa'nın adı yanmamıştır... çünkü o adın sahibi ileriden ileriydi uludan ulu. Bu devirde bahse girişenlerin yüz binlercesi münkirlerin perdelerini yırtmıştır.

Müminle filozof bu işe karar verdiler... mucizelerin devam ettiği zuhur etti; doğru olan galip oldu... bu cevaptan anladım ki alemin evveli vardır, bu gök kubbe sonradan yaratılmıştır diyen haklıdır. Münkirin getirdiği delilin yüzü daima sarıdır... o inkarın doğruluğuna nerede bir nişane?

Münkirlerin övüldüğü bir minare nerede? Alemde böyle bir minare göster bana da onların doğruluğuna nişane olsun. Hani nerede bir mimber ki oraya birisi çıksın da bir münkirin zamanını ansın. Paraların üstüne basılan peygamber adları, kıyamete kadar onların doğruluğuna alamettir.

Padişahların paraları değişir duru... fakat Ahmed'in parası, kıyamete dek sürer gider! Altın olsun, gümüş olsun... bir paranın üstünde bir münkirin adını gösterene!

Hadi bunu mucize sayma! Peki bir de güneş gibi apaydın olan ve adına Ümmül Kitap denen yüz dilli Kuran'a bak! Kimsenin ondan bir harfi çalmaya, yahut sözüne bir söz katmaya ne haddi var, ne kudreti.

Üstünün dostu ol ki üstün olasın... kendine gel be hey azgın, mağluplara dost olma! Münkirin delili, ancak ve ancak şudur: Ben şu görünen yurttan başka bir şey görmüyorum! Hiç düşünmez ki nerede bir görünen şey varsa o, gizli hikmetleri haber vermededir.

Her görünen şeyin faydası, faydanın ilaçlarda gizli oluşu gibi o şeyin içinde gizlidir.

GÖKLER YERLER VE İKİSİ ARASINDAKİLER

Hiçbir ressam var mıdır ki yaptığı resmi, hiçbir menfaat ümidi gözetmeden yalnız resim yapmak için yapsın. Hem resim yapmak için yapar, hem de ulların büyüklerin bir vesile ile kederlerinden kurtulmalarını ister. Çocukların neşelenmesini, bu resimle ölüp gitmiş dostların, dostlar tarafından hatırlanmasını diler.

Hiçbir testici yoktur ki içine su konmasını düşünmeden testisini, sırf testi yapmak için yapsın! hiçbir kaseci yoktur ki kaseyi ancak kase olmak için yapsın da içine yemek konmak için yapmasın!

Hiçbir hattat yoktur ki özene bezene yazdığı yazıyı yalnız yazısını, yazısının güzelliğini göstermek için yazsın da okumak için yazmasın.

Görünen suret gayp alemindeki surete delalet eder, o da başka bir gayp suretinden vücut bulmuştur. Böylece bunları, görüşünün miktarınca ta üçüncü dördüncü, onuncu surete kadar say dur.

Oğul bunla, satrançtaki oyunlara benzer... her oyunun faydasını ondan sonrakinde gör. Bu oyunu, o gizli oyunu oynamak için, onu da diğer bir oyun için... nihayet o oyunu da bir başka oyun için oynarlar.

Gözünü böylece etraftan ileriye çevir de ta karşındakini mat edip oyunu kazanıncaya dek ne oyunlar oynayacaksan hepsini gör. Merdiven basamaklarına çıkmak için önce birincisine, sonra ikincisine basmak lazım. ikincisi de bil ki üçüncüsüne çıkmak için kurulmuştur... böyle, böyle merdivenin son basamağına çıkar dama varırsın.

Yemek meni içindir... meni de soy sop üretmek, gönlü gözü aydınlatmak içindir. Fakat kısa görüşlü adam, ilk işten başka bir şey görmez... aklı yerde yetişen otlara benzer, yere mahkumdur, gezmez dolaşamaz. Otu, ha çağırmışsın, ha çağırmamışsın... ayağı toprağa kakılmış kalmıştır. Rüzgarın tesiri ile başını sallasa da baş sallanmasına aldanma.

Başı, ey seher yeli, duyduk, peki der ama ayağı isyan ediyoruz bırak bizi der. Kısa görüşlüde gezip dolaşmayı bilmediğinden aşağılık kişiler gibi sürünüp gider... körler gibi Allahya dayanıp adım atar.

Savaşta Allahya dayanmaktan ne fayda çıkar ki? Bu tavla oynayan acemilerin Allahya dayanmasına benzer. Donup kalmamış olan keskin bakışlarsa, ileriyi delip gider, perdeleri yırtıp görür. Bu bakışa sahip olanlar, on yıl sonra olacak şeyi şimdicik, hem de gözleri ile görürler.

Böylece herkes bakışı ve görüşü miktarınca gaybı da görür, geleceği de... hayrı da görür şerri de. Gözün önünde ardında bir hail kalmadı mı bütün dünya dümdüz olur, göz, gayp levhini bile okur.

Gözünü ardına çevirdi mi varlığın başladığı zamandan itibaren büütün macera ve alemin yaradılışı gözüne görünür! Yer meleklerinin ululuk ıssı Allah ile babamızın halife olması hususunda bahse giriştiklerini duyar görür. Ön tarafa baktı mı mahşere kadar ne olacaksa onların da hepsi gözünün önünde canlanır.

Şu halde arkaya bakınca aslın aslına kadar... önüne bakınca kıyamete kadar her şey gözüne apaçık görünür. Herkes gönlünün aydınlığı ve cilası nispetinde gaybı görür. Kim gönlünü daha fazla cilaladı ise daha ziyade görür... ona daha fazla suretler görünür.

Sen eğer bu arılık Allah lütfu dersen gönlünü arıtmaya muvaffak oluş da onun vergisidir, onun lütfundandır. O çalışma da o dua da himmet miktarıncadır... "İnsan, ancak çalıştığını elde eder!" himmeti veren ancak Allahdır... hiçbir saman çöpü, padişahın himmetine sahip değildir.

Allahnın bir adamı bir işe ayırması, bir işe koşması, dileği, isteği, ihtiyar ve iradeyi men etmek değildir ki! Fakat talihsize bir zahmet erdi mi o pılısını pırtısını toplar, küfür ve ,isyan semtine çeker. Talihli birisine bir zahmet verdi mi o, pılısını pırtısını daha yakına çeker getirir. Kötü yürekliler, korkularından savaşta kaçma sebeplerini ele alırlar, onlara yapışırlar. Cesur erlerse yine can korkusundan düşman saflarına hücum ederler.

Korku ve tasa Rüstem'leri ileri götürür... o kötü yürekli korkaksa korkusundan olduğu yerde ölür gider. Bela ve can korkusu mihenktir... onun içindir yiğitler, tehlike anında korkaklardan ayırt edilirler.

Allah Musa'nın gönlüne vahyetti: "Ey seçilmiş kişi ben seni seviyorum." Musa ey kerem sahibi dedi: sebebini söyle de neyse onu arttırayım.

Allah dedi ki: Çocuk , anası kendisine kızsa bile yine anasına sarılır! Ondan başka birisinin varlığını bile bilmez... ondan mahmurdur, ondan sarhoş. Anası ona bir sille indirse yine anasına gelir, ona sokulur. Ondan başka kimseden yardım istemez... bütün şerri de odur, bütün hayrı da o.

Senin hatırında da hayırdan, şerden bizden başka kimse yok... başka yerlere dönüp bakmıyorsun bile! Benden başka ne varsa sence taştan, kerpiçten ibaret... ister çocuk olsun, ister genç, ister ihtiyar, hiç kimseye aldırış ettiğin yok.

Namazda "İyyake nabüdü- yalnız sana taparız" ve bela vakitlerinde "Sensen başkasından yardım istemeyiz" demek de buna benzer. Bu "İyyake nabüdü" sözlükte hasrdır ve ancak ziyanı gidermeye münhasırdır.

"İyyake nestain" de hasr içindir ve yardım istemeyi yalnız Allahya hasreder. Yani bu ayetin manası şudur: Ancak sana ibadet ederiz ve ancak senden yardım isteriz.

SÖZ MANAYI AÇAR MI ÖRTER Mİ?

Bir padişah, nedimlerinden birine kızdı, onun tozunu dumanına katmak, onu mahvetmek istedi. Kılıcını kınından çekti, yaptığı hareketin cezasını verecek, nedimin başını kesecekti. Kimsede bir şey söyleme, yahut birisinin şefaat edip bağışlanmasını dilemeye kudret yoktu. Yalnız padişah yakınlarından İmadüllah adlı birisi, Mustafa'casına şefaate kalkıştı; yerinden sıçrayıp hemen secdeye kapandı... padişah da derhal kılıcını elinden bıraktı.

Dedi ki: "İfrit bile olsa bağışladım... Şeytan bile olsa sucunu örttüm. Ayağını ortaya

attın mı atmadın mı? Yüzlerce ziyanda bulunmuş olsa razıyım. Yüz binlerce kızgınlıktan geçebilirim... senin benim yanımda o derece bir değerin vardır. Senin yalvarmana aldırış etmezlikten gelemem... senin yalvarman benim yalvarmam demektir. Yerle gök birbirine karışsaydı bu adamı yine affetmezdim. Vücudumun her zerresi, ayrı, ayrı yalvarsaydı yine başını kılıçtan kurtaramazdı.

Fakat bağışladım diye seni minnetli bir hale getirmiyorum ha... yalnız benim yanımdaki değerinin anlatıyorum ey benim yanımdaki değerini anlatıyorum ey benim nedimim! Bunu sen yapmadın, ben yaptım... ey sıfatları, bizim sıfatlarımızda görülmüş, ey varlığını biz e vermiş olan nedim.

Bu işi sen dileyerek yapmadın, içinden öyle geldi... seni bu işe sevk eden biziz... Çünkü ben, sana kendimi vermiş değilim, sen varlığını bana vermişsin. "Sen atmadın o taşları... hakikatte Allah attı" ayetine mazhar olmuşsun... kendini köpük gibi dalgaya salıvermiş, bırakmışsın! Mademki la oldun, illanın yanında ev kur... şaşılacak şey şu: Hem esirsin hem bey!

Ne verdiysen padişah verdi, sen vermedin... doğruyu Allah daha iyi bilir ya, ortada var olan ancak odur. O nedim zahmetten beladan kurtuldu, fakat bu şefaatçiye öyle bir incindi ki selam bile vermez oldu. O ihlas sahibi kişiden dostluğu kesti... yolda rastlasa yüzünü duvara döner, selam vermezdi! Kendisini kurtaran arkadaşına adeta yabancı olmuştu... halk şaşırdı, bu iş, ağızlara yayıldı, hikaye gibi söylenmeye başlandı. Herkes, deli değilse neden canını satın alan arkadaşı ile dostluktan vazgeçti.

O, onun başını kurtardı, canını satın aldı... ayağının bastığı yer toprak kesilmeliydi. Halbuki bu tersine hareket etti, ondan vazgeçti, böyle bir dosta kin gütmeye başladı diyordu. Aralarını bulmak isteyen birisi onu kınadı da dedi ki: Böyle bir öğütçü dosta neden bu cefada bulunuyorsun? Padişahın o has dostu, senin canını satın aldı, boynun vurulmadı, kurtuldun, fakat seni o kurtardı! Kötülük bile yapsaydı kaçmaman gerekti... halbuki o temiz ve iyi dost, sana iyilikte bulundu.

Nedim dedi ki: Ben, canımı padişaha feda edecektim... o, neden araya girdi de şefaatte bulundu? O anda ben Allahyla öyle bir haldeydim ki aramıza seçilmiş bir peygamber bile giremezdi! Padişahın kahrından başka bir rahmet istemem, ondan başka kimseye sığınamam. Ben, padişaha yüz tutmuş, onu sevmiş, ondan başkasını yok bilmişim! Kahrı ile başımı kesse bile bana altmış tane can bağışlar! Benim işim başımla oynamak, arlıktan geçmektir... padişahımın işi de baş bağışlamaktır. Padişahın eliyle kesilen başa ne mutlu... yazıklar olsun ondan başkasına eğilen başa!

Padişah kahreder de geceyi zift gibi karanlık bir hale sokarsa gece, öyle bir yüce dereceye erer ki binlerce bayram günü olmadan bile arlanır! Padişahı gören kimsenin padişahın etrafında dönmesi kahrın da üstündedir, lütfun da; küfürden de üstündür, dinden de!

Buna ait alemde bir söz yoktur... gizlidir, gizlidir gizli! Çünkü bu güzel ve temiz adlarla sözler, Adem kirmanından zuhur etti.

"Allemel'esma" Adem'e imamdı, fakat ayın lâm elbisesi ile değil! Adem başına sudan, topraktan bir külah koyunca o cana ait adların yüzü karardı. Suyla topraktan mana zuhur etsin diye cana ait adlar, harf ve nefes nikabiyle yüzlerini örttüler. Söz, gerçi bir bakımdan manayı açar ama on bakımdan da örter, gizler!

Ben, zamanın Halil'iyim, o da Cebrail'dir. Bela çağında onun kılavuzluğunu istemem ben! O, Halil'e şefaat eden Cebrail'den edep öğrenmedi mi ki? Cebrail Allah Halil'ine "Muradın var mı? Söyle de yardım edeyim... yoksa derhal çekip gideyim"... deyince

İbrahim, "hayır... sen aradan çık. Hakikat meydana çıktıktan sonra vasıta zahmettir" dedi.

Peygamber bu dünya için kulları Allahya ulaştıran bir bağdır. Çünkü o müminlerle Allah arasında bir vasıtadır. Fakat her gönül, gizli vahyi duyup işitseydi alemde harf ve sese ne lüzum kalırdı?

Gerçi o Allahdan mahvolmuştur, başsızdır... fakat benim işim ondan da ince! Onun

yaptığı iş Allah işidir, ben ona göre zayıfım... doğru, fakat bu iş, yine bana pek kötü görünmede! Halka lütfun ta kendisi olan şey, yüce ve nazenin erlere kahırdır. Şu halde halk, zahmet ve belalar çekmeli de aradaki farkı görüp anlamalı!

Ey hakiki dost, manayı anlamaya vasıta olan bu harfler, manaya erişmiş adama göre dikendir, hordur hakirdir! Öyleyse saf ruhun harflerden kurtulması için pek çok belalar çekmesi, pek anlayışlı olması lazımdır.

Fakat bazıları bu sesten büsbütün sağır kesilirler, bazıları ise daha yücedir, daha üstün olurlar! Bu bela Nil ırmağına benzer, iyilere sudur, kötülere kan. Kim, sonu daha fazla görürse daha kutludur... daha ciddiyetle işe sarılır, ekin eker de daha fazla meyve toplar. Çünkü bilir ki bu ekim dünyası, mahşere hazırlanmak, ahirette burada ektiğini toplamak, devşirmek için yaratılmıştır. Hiçbir bağlantı yoktur ki yalnız o bağ için bağlansın... o bağlantı, bir ticaret elde etmek, bir kâr kazanmak içindir. Dikkat edersen görürsün ki hiçbir münkirin inkarı, sırf inkar için değildir...

Hasedinden düşmanı kahretmek, yahut üstün olmayı dilemek, kendini göstermek içindir. O üstünlük isteği de başka bir tamahladır... hasılı manalar olmadıkça suretlerin bir lezzeti olamaz! İşte onun için "Neden bunu yapıyorsun?" diye sorarsın... çünkü suretler zeytin yağıdır mana ışık. Değilse bu "Neden" sözü neden? Çünkü suret, ancak o suret ,ç,n olsaydı "Neden bunu yapıyorsun?" diye sormazdın ki!

Bu "Neden" diye sormak, bir şey öğrenmek içindir... bundan başka bir suretle neden diye sormak kötüdür. Ey emin adam, bunun faydası, sırrı bundan ibaretse neden hikmetini arıyorsun ya! Göğün ve yer ehlinin suretleri, ancak bu suretler için yaratılmışsa bunda bir hikmet yoktur ki! Bir hikmet sahibi yoksa bu tertip nedir... bir hikmet sahibi varsa işi nasıl boş ve abes olabilir? Doğru, yanlış, bir şey düşünmeksizin ne kimse hamama bir resim yapar, ne bir yeri boyar!

HZ.MUSA'NIN TANRIYA SORUSU

Musa dedi ki: Ey soru hesap gününün sahibi Allah, yapıp düzdün, neden yine bozar yıkarsın? Cana, canlar katan erler, dişiler yaratırsın... sonra bunları yıkar, mahvedersin; neden?

Allah dedi ki: Bu suali inkar yüzünden, yahut gafletle ve nefsine uyarak sormuyorsun, biliyorum. Yoksa hoş görmez, gazap eder, bu soru yüzünden seni incitirdim. Fakat bizim işlerimizdeki hikmetleri, varlık sırlarını araştırıyorsun... bunu bilip sonra da halka bildirmek ve her ham kişiyi bu suretle olgunlaştırmak istiyorsun. Sen bunu biliyorsun ama halka da bildirmek için sormaktasın.

Çünkü bu sual yarı bilgidir. Hiç bilmeyen, bu bilgiden dışarıda kalan bu soruyu soramaz. Sual de bilgiden doğar, cevap da... nitekim diken de toprakla sudan biter, gül de!

Hem sapıklık bilgiden olur, hem doğru yolu buluş... nitekim acı da rutubetten hasıl olur, tatlı da! Bu nefret ve sevgi, aşinalıktan gelir... hastalık da iyi gıdadan olur, kuvvet de!

Allah Kelim'i de, acemilere bu sırrı bildirmek, onları faydalandırmak için kendini acemi yaptı. Bizde kendimizi ondan daha acemi yapalım da bilmez gibi cevabını dinleyelim. Eşek satanlar, o satışın anahtarını elde etmek için birbirlerine adeta düşman olurlar, çekişir dururlar.

Allah buyurdu ki: Ey akıl sahibi Musa, madem ki sordun gel de cevabını duy.

Ey Musa, yere bir tohum ek de bunun sırrını anla, insafa gel! Musa tohum ekti, ekin bitti, kemale gelip başaklandı, güzelce, düzgünce yetişti... Orağı alıp biçmeye başladı. Gaybtan kulağına bir ses geldi:

Neden ekiyor, besliyorsun da kemale gelince kesiyor, biçiyorsun? Musa dedi ki: Yarabbi, burada tane de var saman da... onun için kesiyorum. Çünkü tanenin saman ambarına konması layık değil... saman da buğday ambarına konursa yazık olur! Bu

ikisini karıştırmak hikmete uygun olamaz. Mutlaka eklerken ayıt etmek lazım.

Allah dedi ki: Bu bilgiyi sen kimden aldın da bir harman meydana getiriyorsun? Musa Allahn bana bu temyizi sen verdin dedi... Allah dedi ki: Öyleyse bende nasıl olur da temyiz olmaz? Halk arasında temiz ruhlar da var, topraklara bulanmış kara ruhlar da. Bu sedeflerin hepsi bir değil... birisinde inci var, öbüründe boncuk! Buğdayları samandan ayırmak nasıl lazımsa bu iyiyi de kötüyü de ayırmak vacip. Bu alem halkı, hikmet hazineleri gizli kalmasın, meydana çıksın diye yaratılmıştır.

Ben bir hazineydim dedi Allah, hem de gizli... bunu duyda cevherini kaybetme, meydana çıkar!

Ayran içinde yağ nasıl gizliyse, doğruluk cevherinde yalan da gizlidir. O yalanın, şu fani tendir... doğrun da Allahya mensup olan can! yıllardır şu ten ayranı meydandadır da can yağı onda fani ve değersiz bir hale gelmiştir.

Nihayet Allah, bir elçi kulunu, ayranı yayığa koyup döven birisini gönderir de, bende bir ben gizli olduğunu bileyim diye sıfatla hünerle o yayığı döver. Yahut da zatından adeta bir cüz olan bir kulunun sözünü izhar eder de o söz, vahiy arayan kişinin kulağına girer.

Müminin kulağı, vahyimizi kavrar, beller... öyle kulak, insanı Hakk'a davet edenin eşidir, arkadaşıdır. Adeta çocuğun kulağına benzer; anasının sözleriyle dolar da söze başlar, konuşur. Çocukta anlayan bir kulak olmazsa anasının sözünü duymaz, dilsiz olur.

Anadan doğma sağır, daima dilsizdir de... söyleyen kişi, sözü önce anasından duymuştur. Bil ki sağır ve dilsizin kulağı, afetlerden bir afettir... ne söz dinlemeye kabiliyeti vardır, ne de bellemeye. Belletilmeden söyleyen Allahdır, çünkü onun sıfatları, sebeplerden ayrıdır. Yahut Adem gibi ana ve dadı hicabı olmaksızın Allah telkini ile söyler. Yahut da Allah belletmesiyle Mesih gibi doğar doğmaz konuşur. Doğuşundaki zina ve fesat töhmetlerini ret etmek, zinadan doğmadığını anlatmak için dile gelir.

Çalışmada bir hareket gerek ki ayran, gönüldeki yağdan ayrılsın. Yağ, ayran içinde adeta yok gibidir de ayran, varlık alemine bayrak dikmiştir. Sen de var olarak görünen deriden ibarettir... fani görünen yok mu? Asıl var olan odur işte! Yağlanmamış, eskimemiş ayranın varsa dövüp yağını çıkarmadıkça sakın harcama!

Hemen onu bilgiyle elden ele alarak döndüre dur da gizlendiğini meydana çıkarsın. Çünkü bu fani ola şey, bakinin delilidir... nitekim sarhoşların yalvarmaları da sakiye delildir!

Bayraklardaki aslanların hareketi, gizli bir yelin varlığından haber verir. Yeller esmeseydi ölü aslan havada nasıl olur da hareket ederdi?

Aslanın hareketlerinden rüzgarın sabah yeli, yahut cenup rüzgarı olduğunu anlarsın... bu hareket, o gizli rüzgarı anlatır. Şu beden de bayraktaki aslana benzer... düşünce onu her an oynatır durur! Doğudan gelen düşünce sabah yelidir... batıdan gelen ufunetli cenup yeli! Bu düşünce yelinin doğuşu, başka doğudur... bu düşünce yelinin batısı, o yandadır! Ay cansızdır, doğusu da cansız... fakat gönlün doğusu canlar canının canıdır!

Gündüzün doğan şu güneş yok mu... iç alemini aydınlatan güneşin doğuşundan bir kabuktur, onun bir aksidir ancak! Çünkü ten, can yalımı olmadı mı ölür gider... artık onca ne gündüz vardır, ne gece! Beden olmaz, fakat ruh olursa gece ve gündüz bakidir, düzenlidir. Nitekim göz, rüyada ay ve güneş olmadığı halde ayı da görür, güneşi de!

Arkadaş uykumuz ölümün kardeşidir... bu kardeşe bak o kardeşi anla! Sana, rüya ölümün fer'idir derlerse sakın ha, hakikatine erişmedikçe bu sözü dinleme! Ruhun uykuda öyle şeyler görür ki yirmi yıl uyanık kalsan onları göremezsin!

Rüyanı tabir ettirmek için bir hayli zaman bilgiç padişahlara koşar, şu rüyanın tabiri nedir diye sorarsın... böyle bir sırra fer'i demek köpekliktir! Bu söylediğimiz rüya, alelade halkın gördüğü rüyadır... Allahya yaklaşmış erlerin rüyası ile Allah seçmesinin, Allah yakınlığının ta kendisidir.

Fil gerektir ki uyuyunca rüyasında Hindistan'ı görsün! Eşek, hiç Hindistan'ı rüyada görmez... çünkü Hindistan'dan ayrılmamış, gurbete düşmemiştir ki! Fil gibi adam akıllı bir can gerek ki uykusunda iştiyakla Hindistan'a gitsin! Fil Hindistan'ı arar, ister... o yüzden bu istek bu anış geceleyin bir surete bürünüp ona görünür.

"Allahyı anın" emrine uymak, bir herzevekilin işi değil... "Allahna dön " emrine uymak, her kalleşin ayağının harcı değil. Fakat sen meyus olma; file benze! Fil değilsen bile fil olmaya çalış. Alemdeki kimyagerlere bak... her an sırça üzerine resim yapanların seslerini duy! Onlar gök boşluğuna suretler düzerler... benim için senin için işler yaparlar!

Ey tavuk karasına uğramış adam! Yeni yakası misler kokan erleri görmüyorsan şu sana dokunan şeyleri gör bari! Toprağından her an yeniden yeniye otlar biter; onları gör... her an anlayışına yeni bir şey dokunur; onlara bak!

İbrahim Ethem de rüyada hicapsız olarak bütün gönül Hindistan'ını gördü de, zincirlerini kırdı; memleketi birbirine geçirdi, gözlerden kayboldu! Şu iş Hindistan'ı görmenin nişanesidir... insan, uykusundan sıçrayıp uyanır, deli divane olur.

Bütün tedbirlerin başına toprak saçar... zincirlerin halkalarını kırar geçer! Peygamberin nuru anlatılırken gönüllerdeki nişanesini söylediği gibi hani...

Dedi ki: Nur, kalbe girdi mi nişanesi şudur: İnsan bu yalan yurttan uzaklaşır, neşeler yurdu olan ahiretten de geçer!

Ey temiz dost, Mustafa'nın bu hadisini anlatmak için bir hikaye söyleyeceğiz, dinle.

Bir padişahın yiğit bir oğlu vardı... zahiri de hünerlerle bezenmişti, batını da. Bir gece rüyasında çocuğunun ansızın öldüğünü gördü. Padişaha alemin arılığı tortulu bir hal oldu. Yanışının tesiri ile gözyaşları bile kurudu, ağlamaya bile iktidarı kalmadı. Öyle dertlendi, öyle kederlendi ki ah etmeye bile mecali kesildi!

Ölüm isteği ile cesedi, iş görmez bir hal aldı... neyse eceli gelmemiş, ömrü varmış; uykudan uyandı. Bu sefer de uyanınca öyle bir sevindi ki ömründe öyle bir sevinç görmemişti. Sevinçten ölecekti adeta... canı ile bedeni sanki ölümle dirim arasında tomruğa vurulmuştu! Bu ışık gam soluğu ile de söner, neşe soluğu ile de... işte sana bir alay, işte sana bir eğlence! O, bu iki ölüm arasında diridir... bu tomruğa vurulmuş olduğu halde gülünecek bir şey!

Padişah kendi kendine dedi ki: bu neşeye sebep, o gamdı; Allah sebep ihsan etti, sevindim. Ne şaşılacak şey! Bir hadise bir yönden ölüm, öbür yönden dirim ve sevinç. Şu bir yönden tatlıdır, zevk vericidir. Diğer bir yönden de öldürücü, azap vericidir. Ten sevinci dünyaya mensup olana göre yücelik... fakat ahiret gününe göre noksan ve zeval!

Düş yorucu rüyada gülmeyi ağlamaya, hayıflamaya, kederlenmeye yorar. Ağlamayı da sevince, feraha verir ey şen, esen kişi!

Padişah, bu gam geçti gitti ama can, bu çeşit şeylerden kötü şüphelere düşer diye düşünceye daldı. Gül gider de dedi, ayağıma böyle bir diken batarsa hiç olmazsa ondan bana bir yadigar kalmalı! Yokluğa sayısız, sonsuz sebepler var... hangi yolu kapayalım ki? Isırıcı ölüme yüzlerce pencere var, yüzlerce kapı var... açılırken her biri cik cik etmekte!

O ölüm kapılarının acı cik ciklerini haris kişinin kulağı, mal ve mülk hırsından duymaz. Bir taraftan bedenin dertleri, kapıların sesi... bir taraftan düşmanların cefası kapıların sesi.

Canım efendim, hele bir tıp fihristini oku hastalıların yalımlı ateşini gör! Bütün o alillerden bu eve yol var... her iki adımda akreplerle dolu bir kuyu var!

Rüzgar şiddetli, ışığım sönmek üzere... çabuk davranayım da onun ışığından bir ışık daha uyandırayım. Bari bu ikisinden biri kalsın da yel, ışığın birini söndürürse onunla eğleneyim. Arifler gibi hani... arif de bu noksan beden kendiliğinden kurtulmak için gönül kandilini yakar da günün birinde ansızın bu kandil sönerse onun yerine can kandilini koyayım der.

Padişah bu işi anlamadı da aldandı... fani kandilin yerine başka bir fani kandile

kapıldı!

Padişah bunun üzerine, evlensin de soyu sopu üresin diye şehzadeye bir kız almak istedi. Bu doğan, tekrar yokluk alemine yüz tutarsa o doğanın yerini yine bir doğan tutsun...

Bu doğanın sureti, eğer şu alemden giderse manası, oğlunda baki kalsın dedi. Onun için o uyanık padişah, Mustafa "Çocuk babanın sırrıdır" buyurdu. İşte bu yüzden bütün halk, sevgilerden çocuklarına sanat öğretirler de, onların kalıpları gözden gizlenince o manalar alemde baki kalsın derler.

Allah, hikmetiyle istidat sahibi olan her küçük çocuğun doğru yolu bulması için onların hırsına bir ciddiyet vermiştir.

Ben de kendi soyumun devamı için oğluma mezhebi meşrebi iyi bir kız alacağım. Fakat alacağım kızın kötü bir padişahın soyundan değil, temiz bir kişinin soyundan bir kız olmasını isterim.

Padişah, zaten bu temiz kişidir... hür olan da odur... ne şehvetin esiridir, ne boğazının. Fakat halk, aksine olarak esirlere padişah adını taktılar... Zenciye Kâfur adı takıldığı gibi hani! Kanlar içen çöle kurtuluş yeri, bayağı, nekes ve kutsuz kişiye kutlu adını verirler ya!

Şehvet, kızgınlık ve istek esirine bey, yahut "Sadr ecel – en ulu vezir" dediler. O ecel esirlerine halk, şehirlerde beyler ve "Emirani ecel – Ulu beyler" adını taktılar. Canı, ayakkabıcıların safında alçalmış, yani mevkiye mala kapılıp kalmış olma "Sadr – Ulu ve baş köşeye geçen vezir" derler.

Padişah bu zaidi seçince bu haber, kadınların kulağına vardı! Şehzadenin anası, aklının noksan oluşundan itiraz ederek dedi ki: Evlenmede gerek akıl, gerek nakil, eşit olmayı şart koşmuştur. Halbuki sen nekesliğinden, cimriliğinden kurnazlık ederek oğlumuzu bir yoksulla akraba yapıyorsun?

Padişah dedi ki: Temiz bir kişiye yoksul demek hatadır... çünkü onun kalbi ganidir ve bu da Allah vergisidir. Böyle adam, takvasında kanaat bucağına kaçar, yoksul gibi nekesliğinden, tembelliğinden değil!

Kanaattan meydana gelen darlık, takvadandır... bu, aşağılık kişilerin yokluğundan, darlığından apayrı bir şeydir. Nekes, bir habbe bulsa başını bile verir... halbuki temiz kişi, himmetiyle altın hazinesine bile bakmaz, terk edip gider! Hırsından, her çeşit harama kasten padişaha ulu kişiler, yoksul derler.

Kadın dedi ki: Nerede onda çeyiz olarak verecek şehir ve kaleler... yahut saçı olarak saçacak inciler, paralar pullar?

Padişah, yürü yahu dedi... kim, din gamına düşerse Allah, öbür dertleri artık ondan alır. Nihayet padişah üstün geldi, ona yaradılışı güzel ve bir temiz kişinin soyundan bir kız aldı. Kızın güzellikte eşi yoktu... yüzü, kuşluk güneşinden daha parlaktı! Kızın güzelliği buydu, huyu da güzelliği gibiydi... hasılı ahlakı o kadar iyiydi ki anlatmaya imkan yok!

Dini avlamaya bak ki onunla beraber güzellik, mal, mevki ve sana fayda veren baht da senin olsun! Ahiret, bil ki deve katarıdır; dünya malı devenin yükü ve tüyü. Katara sahip oldun mu yünü, tüyü de onunla beraber gelir. Fakat yünü alırsan deve senin olmaz ki... deve senin olursa yünün ne değeri kalır?

Padişah temiz ve riyasız soydan gelen o kızı nikahla oğluna aldı. Fakat kaza ve kader bu ya... o güzelim şehzadeye bir ihtiyar büyücü de aşık olmuştu. O Kabil'li kocakarı, şehzadeye öyle bir büyü yaptı ki Babil büyücüleri bile bu büyüye haset ederler.

Şehzade, o çirkin kocakarıya aşık oldu... gelinden de geçti güveylikten de! İşte böyle bir kara ifrit, böyle bir Kabil'li karı ansızın şehzadenin yolunu vuruverdi! O ferci kokmuş doksanlık kocakarı, şehzadenin ne aklını bıraktı, ne ağzını, zavallıda konuşacak iktidar bile kalmadı. Şehzade tam bir yıl o karıya esir oldu... o kokmuş karının ayakkabısının tasmasını öpüp durdu. Kocakarının sohbeti, şehzadeyi kesip biçmekte, eritip mahvetmekteydi... adeta yarı canlı bir hale gelmişti.

Başkaları onun zayıflığından derde düşerken o büyünün tesiri ile kendisinden bilen

bihaberdi. Dünya padişaha zindan kesildi... şehzade ise babası ve akrabası ağlarken gülmekteydi! Padişah pek çaresiz kaldı... gece gündüz kurbanlar kestirmede, sadakalar vermekteydi! Ne çare varsa hepsine başvurdu... fakat oğlan, kocakarıya gittikçe daha fazla aşık oluyordu. Padişah, bunda mutlaka bir sır, bir hikmet olduğunu, bundan böyle ancak yalvarıp yakarmakla bir çare bulunabileceğini iyice anladı.

Secdeye kapanıp "Yarabbi, fermanın yürür... Allah mülkünde Allahdan başka kimin hükmü geçerki? Fakat bu yosul çocuk öd ağacı gibi yanıp duruyor... ey merhametli Allah, elini tut" demeye başladı.

Nihayet onun Yarab, Yarab demesi, feryad-ü figan etmesi makbule geçti... yoldan usta bir büyücü çıkageldi. O büyücü uzaktan o çocuğun bir ihtiyar karıya esir olduğunu duymuştu. Bu karının büyüde eşsiz örneksiz olduğunu ve bir ikincisinin bulunmadığını işitmişti.

Yiğidim, el elin üstündedir... hünerde de, kuvvette de el elin üstündedir arşa varınca! Ellerin sonu Allah elidir... deniz, şüphe yok ki sellerin varıp döküldüğü son yerdir. Bulutlar da suyu denizden alır... seller akıp gider nihayet ona varır.

Padişah bu oğlan elden gitti dedi. Adam dedi ki: İşte ulu bir derman olarak geldim ya! Bu büyücülerden hiç kimse o kocakarıya eşit olamaz... ancak ben, o yandan geldim, büyüde bilgim çoktur... onunla ben başa çıkarım! Musa'nın eli gibi Allah izniyle onun büyüsünü kökünden yıkar, mahvederim. Çünkü bana bu bilgi Allah tarafından verildi... hor hakir büyücülere şakirtlik ederek öğrenmedim. Onun büyüsünü bozmak şehzadenin benzinin sarılığını gidermek için geldim ben! Seher çağında mezarlığa git de orada duvarın yanında kireçle boyanmış bir ak mezar var. Orasını kıbleye doğru kaz; Allahnın kudretine, kuvvetine bak!

Bu hikaye pek uzundur, sen de usandın... bari fazlasını bırakayım da hulasasını söyleyeyim.

O sıkı düğümleri çözdü şehzadeyi mihnetten kurtardı. Çocuk kendisine gelince koşa, koşa babasının tahtına vardı, yüzlerce mihnetle, secdeye kapandı, yüzünü yerlere sürdü... koltuğunda da bir kılıç ve bir kefen vardı.

Padişah şenlikler yaptırdı şehir halkı sevindi, o ümidini kesmiş gelinde muradına erdi. Alem yeni baştan dirildi, parladı! Şaşarım doğrusu o günde bir gündü bugün de bir gün! Padişah ona öyle bir düğün yaptı ki köpeklerin önüne bile gülsuyu şerbeti kondu.

Büyücü kocakarı kederinden geberdi... çirkin yüzünü de cehennem Malikine tapşırdı çirkin huyunu da! Şehzade o kocakarı benim aklımı nasıl oldu da çeldi diye hayretlere düşmüştü!

Güzellikte aya benzeyen ve güzellerin güzellik yolunu kesip vuran gelini görünce, aklı başından gitti düşüp bayıldı... tam üç gün aklı başına gelmedi! Üç gün üç gece kendisini kaybetti. Halk onun baygınlığından meraka düştü. Gül suları ile, ilaçlarla nihayet kendisine geldi... yavaş yavaş açıldı, iyiyi, kötüyü anlamaya başladı.

Bir yıl sonra padişah söz arasında ona dedi ki: Oğlum hele o eski sevgiliyi hatırla bakalım! O seninle beraber yatanı, o yatağı bir hatırla da bu derece vefasız ve acı sözlü olma.

Şehzade bırak baba dedi... ben, neşe yurdunu buldum, gurur yurdunun aldanma diyarının kuyusundan kurtuldum. Mümin yol buldu da karanlıktan Hak nurunun bulunduğu tarafa yüz çevirdi mi öyle olur işte!

Kardeş bil ki şehzade sensin bu eski dünyada yeniden doğmuşsun! Kabil'li büyücü bu dünyadır... erleri bile rengine kokusuna esir etmiştir. Bu bulanık ırmağa düştün mü her an "Kul eüzü" leri oku kendine üfle. Bu büyüden bu ıstıraptan kurtul, sabah, Allahsına sığın ondan yardım iste!

Dünya, halkı büyü yaparak kuyuya atmıştır da Peygamber onun için dünyaya büyücü demiştir. Kendine gel bu kokmuş kocakarının kuvvetli büyüleri vardır... sıcak nefesi padişahları bile esir eder. Gönülde onun tükürüklü üfürükler salan büyücüleri var... büyü düğümlerini düğümleyen odur! Dünya büyücüsü pek ilginç bir karıdır... onun büyü ipini çözmek herkesin ayağının harcı değil! Eğer akıllar onun bağladığı

düğümleri çözseydi Allah peygamberleri yollar mıydı?

Kendine gel de nefesi kutlu, düğümler çözen, Allah dilediğini işler sırrını bilir birisini ara! Dünya seni de balık gibi oltasına takmıştır... şehzade bir yıl kaldı, sense altmış yıldır o oltadasın! Tam altmış yıldır onun oltasında mihnetler içindesin... ne bir hoşluğum var, ne bir sünnete uyarsın!

Günahkar bir bedbahtsın... ne dünyan güzel, ne vebalden, günahtan kurtulmuşsun! Dünyanın üfürüğü bu düğümleri pek sıkı düğümledi... sen artık tek yaratıcının üfürüğünü iste!

İste de "Ben Adem'e ruhumdan üfürdüm" üfürüğü, seni bundan kurtarsın ve yücel desin! Büyü üfürüğünü Allah üfürüğünden başka bir şey bozmaz... bu kahır üfürüğüdür, o lütuf üfürüğü!

Allahnı rahmeti kahrından arıktır, ileridir. Sen de ileri olmak istiyorsan yürü, bir ileri gitmiş er ara. Bu suretle amelleriyle, yahut, hurilerle evlendirilmiş kişilerin mertebesine eriş... ey büyülenmiş padişah işte sana kurtuluş çaresi!

Dünya kocakarısı senin yanında oldukça ve sen, onun ,işvelerine kapılıp kaldıkça ne onun ağı, tuzağı çözülür, ne büyü düğümleri. Ümmetlerin ışığı olan peygamber, bu dünya ile öbür dünyaya ortaklar demedi mi? Şu halde bununla buluşmak ondam ayrılmaktır... bu bedenin sıhhati, canın hastalığıdır. Bu geçitten ayrılmak müşküldür, o duraktan ayrılmaksa bil ki daha müşkül! Nakıştan ayrılmak bile sana güç geliyor... nakkaşından ayrılmak ne kadar güç gelir ya! Ey aşağılık dünya ayrılığına sabretmeyen dost, Allah ayrılığına nasıl sabredeceksin?

Bu kara sudan ayrılamıyorsun da Allah kaynağından ayrılmaya nasıl katlanıyorsun ya? Bu kara suyu içmedikçe pek dinlenemiyor, esenleşemiyorsun... iyi kişilerden ve onların içtikleri kaynak suyundan ayrılınca halin ne olur?

Bir nefescik Allah güzelliğini görsen canın da ateşlere düşer, vücudun da! Ondan sonra bu suyu cife görürsün... Allah yakınlığının debdebesini gördün mü, şehzade gibi sevgiline kavuşursun... ayağındaki dikeni çıkarırsın!

Kendinden geçmeye çalış da hemencecik kendini bul... doğrusunu Allah daha iyi bilir. Aklını başına devşir; her zaman kendinle eş olma... her an eşek gibi balçığa düşme. Bu sürçme, gözünün iyi görmeyişindendir... kör gibi inişi yokuşu göremiyorsun.

Yusuf'un gömleğinin kokusunu kendine senet yap... çünkü onun kokusu gözleri aydın eder! O gizli suretle o alındaki nur, peygamberlerin gözlerini uzakları görür bir hale getirmiştir. O yüzün nuru, insanı ateşten kurtarır... kendine gel de iğreti nura kani olma. Bu nur, insana ancak içinde bulunduğu zamanı gösterir; bedeni aklı ve ruhu uyuz eder. Görünüşü nurdur ama hakikatte ateştir. Eğer ışık istiyorsan iki elini de bu nurdan çek!

Ancak içinde bulunduğu zamanı ve hali gören göz ve can, nereye giderse gitsin anbean yüzüstü düşer. Bu çeşit insanlar içinde uzağı gören olsa bile hünersizdir... görür ama uykuda uzağı nasıl görürse öyle görür. Dere kıyısında dudakların kupkuru... yatar uyursun; su aramak içinde seraba doğru koşup gidersin! Uzaklarda serabı görür ona koşar... görüşüne aşık olur, uykuda arkadaşlarına gönlü gözü açık olan benim, perdeleri deler, her şeyi görürüm ben... işte bak, şimdi de o tarafta su gördüm... hadi, koşalım, oraya varalım diye atar tutarsın... halbuki o gördüğün seraptır senin. Her adımda bu güzelim sudan biraz daha uzaklaşırsın... koşa, koşa seni aldatan o seraba güya yaklaşır, fakat hakiki sudan uzak düşersin. Azmin, bu sana gelmiş, akmış ulaşmış olan hakiki suya tam bir perde!

Nice kişiler vardır ki ulaşmak istedikleri yerden hareket eder oraya varmak için yola düşerler. Uyuyan kişinin ne gördüğü şey işe yarar, ne söylediği laf! Gördüğü şey de söylediği söz de bir hayalden başka bir şey değildir, ondan elini çek. Uykun gelmişse yolda uyu... Allah hakkı için, ancak Allah yolunda yat. Olur ya, belki bir yolcu, rastlar da seni hayallerden, uykudan kurtarır. Uyuyan kişinin düşüncesi, kılı kırk yarsa fayda yok... o incelikle yine köy yolunu bulamaz.

Uyuyan kişinin düşüncesi, ister iki kat olsun, ister üç kat... yine hata içinde hatadır, yine hat içinde hat. Ona hiç çekinmeden dalgalar gelir vurur da o, yine upuzun

çöllerde koşar durur! Su, ona şah damarından yakındır da o susuzluktan yanar yakılır!

Hani şunu gibi: Kıtlık yılında bir zabit, bütün kavim ağlayıp sızlarken gülerdi. Dediler ki: "Gülünecek yer değil... kıtlık, müminlerin kökünü kurutmada, rahmet bizden gözünü yumdu... ova, kızgın güneşin tesiri ile yandı, kavruldu! Bağlar üzümler simsiyah oldu... ne yerde bir nem var, ne yukarıda ne aşağıda.

Halk, bu kıtlıktan, bu azaptan sudan çıkmış balık gibi onar onar, yüzer yüzer ölmede... Müslümanlara acımıyor musun? Müminler kardeştir... yağları da birdir etleri de... hepsi bir vücuttur. Bedende bir uzuv ağrıyıp incinse bütün beden ağrır, incinir... ister sulh çağında olsun, ister savaş; bu, budur."

Zahit dedi ki: Bu, sizin gözünüze kıtlık görünüyor... fakat bence yeryüzü cennet gibi, ben böyle görüyorum. Ben her ovada, her yerde ta bele kadar boyu atmış gürbüz başaklar görmekteyim. Başaklar seher yeli ile dalgalanmada... ova pırasayla dopdolu! Acaba doğru mu diye sınıyor, elimi uzatıyor, onları yokluyor, tutuyorum... artık ben, nasıl elimi keser gözümü çıkartırım?

A aşağılık kavim, siz, ten Firavununun dostusunuz... onun için Nil size kan görünmede. Hemencecik akıl Musa'sına dost olasınız kan görmez, ırmak suyunu görürsünüz. Babanla aranda bir şey geçti mi babanı köpek gibi görürsün, gözüne böyle görünür! Baban köpek değildir senin; o cefanın tesiri ile öyledir; öyle bir merhametli adam bile sana köpek görünür!

Kardeşleri Yusuf'a haset ediyorlar kızıyorlardı... bu yüzden onu kurt şeklinde gördüler. Fakat babanla barıştın da kızgınlığın gitti mi köpek ortadan kalkar, baban, sana ateşli bir dost olur.

Bütün alem, aklıküllün suretidir... bütün insanların babası odur. Birisi aklıkülle karşı küfranını artırırsa bütün alem ona köpek görünür. Bu babayla uzlaş, asiliği bırak da su ve toprak, sana altın döşeme görünsün.

Bununla uzlaşırsan içinde bulunduğun hal ve zaman, adeta kıyamet kesilir... gözünün önünde gök de değişir yer de! Ben daima bu babayla uzlaşmış haldeyim... onun için şu alem, bana cennet görünmede!

Her zaman yeni bir suret, her an yeni bir güzellik görmedeyim... yeni görmekle de elem ve usanç kalmaz, insan daima yeniden yeniye neşelenir durur. Ben cihanı nimetlerle dopdolu görüyorum... sular kaynaklardan coşup akmada...

Bu suların sesleri kulağıma geldikçe aklımı gönlümü sarhoş etmede! Dallar tövbekar dervişler gibi oynuyor... yapraklar, çalgıcılar ve şarkı okuyanlar gibi el çırpıyor. Ayna, keçeden yapılma kılıf içindeki şimşek gibi parlayıp durmada... artık ayna görünürse nasıl olur? Ben, bunun binde birini bile söyleyemiyorum; çünkü her kulak, şüphelerle dolu! Vehme göre bu söz müjdedir... fakat akıl der ki: Müjde ne demek bu benim halimdir zaten.

Hani Üzeyr'in çocukları gibi... yolda babalarının ahvalini soruşturmaktaydılar. Onlar ihtiyarlamışlardı, babaları ise gençti... derken babaları ansızın önlerine çıkıverdi. Ona "Ey yolcu bizim azizimizden bir haberin var mı acaba? Birisi bize onun bugün geleceğini, bizi ümitsizliğe düşürdükten sonra bugün erişeceğini söyledi" dediler.

Uzeyr dedi ki: Evet benden sonra gelecek... çocuklardan biri bu müjdeyi işitince sevindi. Ey muştucu şad ol diye bağırdı. Bir tanesi Uzeyr'i tanıdı; a sersem, müjdenin yeri mi ki? Şeker madeninin tam içine düştün deyip kendisinden geçti, yere yığıldı.

Bu, vehme müjdedir ama akla göre vuslatın ta kendisi... çünkü vehim gözü perdelidir, hakikati göremez. Kafirlere derttir, müminlere muştucu... fakat işin iç yüzünü gören göz göre vuslatın ta kendisi. Çünkü aşık, anı daimde daima sarhoştur... hasılı küfürden de yücedir o, imandan da! Küfür, içteki kuru kabuktur, iman içteki lezzetli kabuk! Küfür de, iman da... ikisi de onun kapıcısıdır... çünkü o içtir küfürle din, ikisi de kabuktur.

Kuru kabukların yeri ateştir... içe yapışık kabuksa hoştur lezzetlidir. İçe gelince: Zaten o, hoşluk mertebesinden de yüksektir... lezzetlet veren odur. Bu sözün sonu yoktur; geri dön de Musa'm denizin dibinde toz koparsın! Bu sözler alelade halkın aklına göre söylendi... geri kalanı ise gizlenmiştir!

A töhmetli kişi, senin akıl altının paramparça... böyle bir altına nasıl mühür ve damga vurayım? Aklın yüzlerce mühim işe dağılmış... binlerce isteğe mala mülke bölünmüş! Bu cüzleri aşkla bir araya toplamak gerek ki Semerkant ve Dımışk gibi hoş bir hale gelsin! Onları en küçük parçasına kadar toplar şüpheden arınırsan sana padişah sikkesi basılabilir.

A ham kişi, ağırlıkta bir miskalı geçersen padişah senden bir altın kadeh düzer. O kadehte padişahın hem adı, hem lakapları, hem de resmi olur ey vuslat dileyen. Nihayet sevgilin sana hem ekmek olur, hem su... hem ışık kesilir, hem güzel, hem meze olur, hem şarap!

Kendini derle topla da ne varsa sana söyleyebileyim. Çünkü söz söylemek, tasdik edilmek içindir... Allahya şirk koşan can, doğruya inanmaz. Feleğin abes şeylerine bölünmüş olan can, altmış sevda ortasında müşterek bir hale gelmiştir.

Artık, böyle kişiye bir şey söylenemez, ona karşı susmak daha iyidir... çünkü ahmaklara verilecek cevap sükuttur. Bunu bilirim ben... bilirim ama ten sarhoşluğu ağzımı, ben istemediğim halde açar. Aksırık ve esnemekle de bu ağzın, istemediğin halde açılır ya, işte öyle!

Peygamber gibi hani... "Söylemeden hakikatleri saçmadan dolayı her gün yetmiş kere tövbe ederim. Fakat o sarhoşluk tövbemi bozar... bu elbiseler soyan beden sarhoşluğu, tövbeni unutturur" dedi. Çok eski zamanın ahvalini izhar etmek için Allahnın hikmeti, sır bilen kişiye bir unutkanlık verir.

Gizli sırlar, "Yazılan yazıldı kalem de kurudu" kaynağından coşan bir ırmak kesilir, bunca davullarla, bayraklarla ortaya çıkar! Ey insanlar, sonsuz rahmet her an akmaktadır fakat siz uykudasınız, anlamıyorsunuz! Uyuyan kişinin elbisesi, ırmak suyunu içer de uyuyan, uykuda serap arar!

Orada belki su vardır ümidi ile koşar durur... ve bu düşünceyle suya varacak yolu kendi kendine kaybeder gider! Çünkü orada der, buradan uzaklaşır... bu hayale kapılır, hakikatten ayrılır! Bunlar güya uzağı görürüler, fakat ruhları uykudadır... ey yolcular acıyın bunlara! Ben insana uyku getiren bir susuzluk görmedim... ancak akılsız kişinin susuzluğu uyku getirir!

Akıl zaten ona derler ki Allah yaylasında yayılmış, Allah nimetlerini yemiş olsun... Utaritten gelen akla akıl demezler!

Bu aklın ileri görüşü,mezara kadardır... fakat gönül sahibinin aklı sur üfürülünceye dek olacak şeyleri görür. Bu akıl, mezardan, topraktan ileriye geçemez... bu ayak, şaşılacak şeylerin bulunduğu sahaya gidemez. Bu ayaktan, bu akıldan bez, yürü... kendine gaybı görür bir göz ara da berhudar ol.

Üstada bağlanan kitap şakirdi olan kişi, Musa gibi yeninden, yakasından parlayacak nuru nereden bulacak? Bu bakış, bu akıl, adama ancak baş dönmesi verir... bırak görüşü artık da bekle bakalım! Söz söylemeden yücelik aramayın... bekleyen kişiye dinlemek söylemekten yeğdir.

Belletme mevkii de bir nevi şehvettir ve her çeşit şehvet, yolda puttur. Her fuzuli kişi, Allahnın fazlına, ihsanına erişebilseydi Allah, bunca peygamber yollar mıydı? Cüz-i akıl, şimşek ve aydınlık gibidir... şimşeğin verdiği aydınlıkla vahye erişebilir misin hiç? Şimşeğin ışığı yol göstermeye yaramaz... o ağla diye buluta bir emirdir! Bizim akıl şimşeğimizde ağlamak içindir... yokluğun, varlık iştiyaki ile ağlamasına yarar.

Çocuğun aklı, yazı yazanların etrafında dön dolaş der ama insan, kendi kendine bir şey belleyemez. Hastanın aklı hastayı doktora çeker, götürür ama kendisi, derdine derman olamaz!

İşte bak... şeytanlar gökyüzüne çıkmak ister, kulaklarını yukarı alemdeki surlara dikerler. O sırlardan az bir miktarını çalarken hemen gökten şahaplar gelir, onları sürer. Gidin de onlara; gidin... yeryüzüne peygamber gelmiştir; ne istiyorsanız ondan isteyin, ondan elde edin. Değer biçilmez inciler istiyorsanız "Evlere kapılarından girin!" kapı halkasını dövün, kapıda durun... gökyüzü damından sizlere yol yok!

İhtiyacınızı bu uzun yoldan gideremezsiniz... biz, sırların sırlarını topraktan yaratılan kulumuza verdik. Hain değilseniz onun huzuruna gelin... boş kamışsanız bile onun

himmetiyle şeker kamışı olun! O kılavuz, senin toprağından yeşillikler bitirir... bu, Cebrail'in atının nalından uzak bir iş değil! Bir Cebrail'in atının ayağına toprak olursan yeşillik kesilir, yenilenir tazelenirsin!

Samiri, buzağı hamuruna canlar bağışlayan yeşilliği koydu da o yeşillik, altından yapılan o buzağıda bir inci haline geldi, buzağı adeta canlandı! Canlandı da içindeki o yeşillik öyle bir ses verdi ki düşmanlara bir sınama oldu!

Sır ehline emin olarak gelirseniz doğan gibi başınıza geçirilen külahtan kurtulursunuz. Doğanı miskin ve çaresiz bir hale getiren ve gözünü, kulağını örten üsküf, doğanın bütün meyli, kendi cinsine olduğundan gözünü bağlamak, kendi cinsini göstermemek içindir.

Fakat doğan, kendi cinsinden vazgeçti de padişaha dost oldu mu doğancı, onun gözünü açar, başından üsküfünü çıkarır. Allah da şeytanları, gözetleme yerinden...aklı cüz-iyi kendi müstakil reyinden, pek başbuğluk davasında bulunma... sen, reyinde müstakil değilsin, ancak gönlün şakirdisin ve istidadın var diye sürer!

Der ki: Yürü gönle git... çünkü sen gönlün cüzüsün; kendine gel, sen adil padişahın kulusun! Ona kulluk etmek, sultanlıktan iyidir... çünkü "Ben ondan hayırlıyım" sözü, şeytan sözüdür. Be aşağılık, Adem'in kulluğu ile İblis'in kibrine bak da aradaki farkı gör. Adem'in kulluğunu seç. Yol güneşi olan peygamber bile "Nefsini aşağılayan kişiye ne mutlu" dedi.

Tuba gölgesini gör de güzelce uyu... o gölgeye baş koy da serkeşlik etmeden uykuya dal! Nefsi aşağılama gölgesi, güzel bir yatılacak yerdir... o arılığa istidadı olana hoş bir uyku verir. Bu gölgeyi bırakır da benlik tarafına gidersen çabucak asi olur, azar, yolunu kaybeder gidersin!

Şu halde yürü, şeyhin, üstadın emrinin gölgesi altına git; sus emre uy! Böyle yapmadın mı istidat ve kabiliyet sahibi bile olsan kamillik davasına kalkıştığından değişir, çarpılır, istidat ve kabiliyetini kaybedersin! Sır bilen ve haberdar olan üstada serkeşlik edersen istidattan da olursun! Şimdilik ayakkabı dikiciliğine razı ol, sabret... yoksa sabretmezsen yamacı, eskici olur kalırsın!

Eskicilerde sabır ve hilm olsaydı hepsi de öğrenir, yeni ayakkabı diker, ayakkabıcı olurlardı. Çok çalışır, çok didinirsen nihayet usanır da sen kendin, akıl bir bağmış meğerse dersin! Felsefeye kapılan adam gibi hani... o da ölüm gününde aklı, kolsuz kanatsız gördü de, kararsızca itiraf etti o zaman... dedi ki: Zeka ile atımızı saçma ve asılsız yerlere sürdük! Gururlandık aldandık da erlerden baş çektik... hayal denizinde yüzdük durduk.

Halbuki ruh dininizde yüzgeçlik hiçmiş... burada Nuh'un gemisine girmekten başka bir çare yokmuş. O peygamberler padişahı da böyle buyurdu: Bu kül denizinde, bu okyanusta gemi benim! Yahut da benim can gözüme varis olan, doğrulukta benim yerime geçen halifemdir.

Yiğit, gemiden yüz döndürmemem gerek... işte biz, denizdeki Nuh gemisiyiz! Kenan gibi her dağa gitme... Kuran'dan "Bu gün kurtuluş yoktur "ayetini duy! Gözün bağlı da bu gemi, onun için sana aşağı, düşünce dağın da pek yüksek görünmede!

Aman ha aman bu alçacık gemiye hor bakma... Allahın buna gelip duran ihsanına bak. Düşünce dağının yüceliğine de pek bakma... çünkü onu bir dalga altüst ediverir! Eğer Kenan'san, sana bunun gibi iki yüz nasihat versem yine bana inanmazsın! Bu sözü Kenan'ın kulağı nereden kabul edecek? Onu Allah mühürlemiş gitmiş.

Allahın mühürlediği kulağa öğüt mü girer? Sonradan olan şey, ezeli hükmü nasıl değiştirir? Fakat Kenan değilsin ümidi ile yine sana bir hoş söz söyleyeyim:

Nihayet bunu ikrar edeceksin, bari kendine gel de ilk güne bak, son günü gör! Son günü görebilirsin sen... yalnız sonu gören gözünü yıpratma, kör etme. Kim kutlucasına işin sonunu görürse hiçbir an yolda sürçmez. Her an bu düşüp kalkmayı istemiyorsan bir erin ayak bastığı toprağı gözüne çek. Onun ayağının bastığı toprağı gözüne sürme yap da bu külhaniliği başından at! Çünkü bu şakirtlikte, bu yokluğa düşmeyle iğne bile olsan Zülfikar kesilirsin. Her seçilmiş erin ayak bastığı toprağı gözüne sürme gibi çek; o toprak, gözünü hem yakar, hem aydınlatır. Deve gözü

ışılansın diye diken yer de onun için gözü nurlar saçar!

Allahdan ehemmiyetli bir vahiyle Musa'ya şöyle bir vahiy geldi: Eğriliği bırak, doğru ol şimdi! Bu beden ağacı Musa'nın asasıdır... Allah emri geldi: Onu elinden at. At da hayrını şerrini gör... sonra da tekrar onu Allah emri ile eline al. Atmadan önce o bir sopadan başka bir şey değildi... fakat Allah emri ile eline alınca iyileşti, güzelleşti.

Evvelce o kuzulara ağaçtan yaprak silkerdi... fakat o mağrur kavme mucize oldu! Firavuna uyanların başına hakim kesildi... sularını kan yaptı, elleri ile başlarını dövmelerine sebep oldu. Tarlalarına çekirgeler üşüştü ne varsa yediler, süpürdüler... ekinleri kıtlık ve ölüm mahsulü verdi!

Musa nihayet işin sonuna bakınca kendinden geçti de duaya başladı. Dedi ki: Yarabbi, bütün bu mucizeler, bu çalışmalar neden? Çünkü bu topluluk doğru yola gelmeyecek ki!

Allahdan emir geldi: Nuh'a uy... malum olan akıbeti görmeyi bırak! Onu bilmezlikten gel; çünkü sen yola davetçisin... "Allah emrini tebliğ et" diye emredilmiştir... bu, boş değil ya!

Senin bu ısrarla onları doğru yola çağırışının en ehemmiyetsiz hikmeti şudur: Onların inadı ısrarı meydana çıkar da, Allahın yol göstermesi ve sapıklığa sevk etmesi, bütün fırkalarca bilinir. Varlıktan maksat, Allah kemalini izhar etmektir... şu halde halkı, öğütle azdırmakla sınamak gerek!

Şeytan onları azgınlık yoluna götürmede ısrar eder, şeyh doğru yola götürmede ısrar eder. O dertli işler, birbiri ardına olup durdukça Nil, tamamı ile kan kesilmekteydi. Nihayet Firavun bizzat Musa'nın yanına gelip iki büklüm olarak yalvarmaya başladı.

Padişahım biz ettik sen etme... söz söylemeye de yüzümüz yok bizim. Uğruna öleyim parça, parça olayım... niyazımı kabul et. Ben yüceliğe alışmışım beni hırpalama. Lütfet ey emniyet sahibi, rahmetle dudağını kımıldat da bu ateşli ağız kapansın.

Musa dedi ki: Allahm Firavun beni aldatıyor... sana aldananı aldatmak istiyor. Dinleyeyim mi yoksa ben de ona hile mi yapayım da o hilenin ferine yapışan hilenin aslını anlasın mı? Çünkü her hilenin, her düzenin aslı bizdedir... yerde olan her şeyin aslı göktedir.

Allah dedi ki: o köpek buna değmez! Köpeğe uzaktan bir kemik atıver! Hadi, o sopayı kımıldat da topraklar, çekirgelerin mahvettiklerini yeniden bitirsin! O çekirgeler derhal yansın, kavrulsun, kapkara kesilsin de halk, Allahnın her şeyi nasıl değiştirdiğini görsün.

Bir işi yapmak için sebebe ihtiyacım yoktur, o sebep, hakikati örtmek gizlemek içindir. Bu suretle tabiata inanan, ilaca sarılır... müneccim yıldıza yüz tutar.

Münafık hırsından, malım kesata uğrar diye korkup sabah karanlığı pazara gelir! Rızk peşine düşen, lokma arayan kulluk etmemiş, yüzünü yıkamamış kişi de cehenneme lokma olur gider. Yayılıp otlayan kuzu gibi halkın canı da hem yer, hem de yenir.

Kuzu yayılıp otladıkça kasap, o bizim için istek yaprağını yemekte, bizim için semirmekte diye sevinir. Yemede içmede cehennem gibi oburluk eder, cehennem için semirir durursun! Kendi işine koyul, bir gün olsun hikmet yaylasında yayıl, otla da saltanatlı gönül semirsin. Bedenin yiyip içmesi, bu yemeye manidir... cani tacire benzer, beden de yol kesiciye. Yol kesen hırsız, odun gibi yanıp yakıldı mı tacirin mumu yanar, parlar!

Çünkü sen akıldan ibaretsin; başka neyin varsa ancak aklı örter, gizler... kendini kaybetme de saçma sapan şeylerle de uğraşma! Bil ki her şehvet şarap ve afyon gibi akla perdedir... akıllılar bunlarla hayretlere düşerler! Fakat aklı gideren, insanı sarhoş eden yalnız şarap değildir ki... şehvete ait ne varsa hepsi gözü kulağı bağlar, örter!

Şeytan, şarap içmekten ne kadar uzaktı... sarhoştu ama ululukla, inat ve isyanla sarhoş olmuştu. Sarhoş, olmayan şeyi gören kimsedir... mesela bakırı, demiri altın görür.

Bu sözün sonu gelmez... Ey Musa, hemen sen dudağını depret de tarlalardan ekinler bitsin!

Musa emre uydu; derhal yeryüzü yeşerdi, sümbüllerle, iri taneli başaklarla doldu! Kıptiler derhal kıtlık görmüş, sığır açlığa uğramış, ölüm haline gelmiş adamlar gibi onları yemeye koyuldular.

Müminler, insanlar, hayvanlar, Allahın ihsanı ile birkaç gün yediler doydular. Karınları doyunca nimeti inkara başladılar... o zaruret gidince yine azdılar, isyan ettiler. Nefis Firavundur sakın ha doyurma... doyurma da eski küfrü aklına gelmesin! Ateşin hararetine düşmedikçe nefis güzelleşmez... demir, kor haline gelmedikçe sakın dövmeye kalkışma!

Beden, aç olmadıkça harekete gelmez... tok bedeni ıslah etmeye kalkışmak, bil ki soğuk demiri dövmektir adeta! Zari, zari ağlayıp inlese de aklını başına al Müslüman olmak istemez bu nefis! O Firavuna benzer... Kıtlıkta Firavun gibi Musa'nın huzurunda secde eder, yalvarır. Fakat işi bitti mi azar... hani eşek, yükünü atınca çifte atmaya başlar ya, tıpkı onun gibi!

İş ileri gitti, muradı oldu mu ağlayıp inlemeleri hep unutur gider! Hani bir adamla yıllarca bir şehirde kalır da bir an gözünü kapadı, uyudu da rüya görmeye başladı mı, kendisini iyi ve kötü şeylerle dolu bir şekilde bulur... kendi şehrini hatırlamaz bile.

Ben oradaydım... bu yeni şehir benim şehrim değil, ben buraya mal olamam, nasılsa şöyle bir gelivermişim demez bile! Böyle demesi şöyle dursun, kendini orada dünyaya gelmiş, oraya alışmış sanır! Ne şaşılacak şeydir ki ruh da oturduğu, doğup yetiştiği yerleri yurtları, hatırına bile getirmez; bulutun yıldızı örttüğü gibi şu yıkık dünyanın gözlerini bağladığını düşünmez! Hele ruh, bunca, şehirler çiğnemiş, bunca şehirler gezmiştir... anlayış yüzünden o şehirlerin tozları daha silkilmemiştir bile!

İnsan, görüp geçirdiği şeyleri görüp bilmesi için sıkı bir azimle işe girişip de gönlünü arıtmıştır ki; insanın gönlü saf olmalı da sırları mazhar olarak baş çıkarmalı... gözün açılmalı da önü, sonu görmeli!

Önce cansızlar ülkesine gelmiş, cansızlıktan nebatat alemine düşmüştür. Yıllarca nebat olmuş, bu alemde ömür sürmüştür de nebat, cansız şeylerin zıddı olduğu halde bir zamanlar cansızlar ülkesinde bulunduğunu hatırına bile getirmemiştir.

Nebatlıktan hayvanlığa düşünce de nebat olduğu zamanki halini hiç hatırlamaz. Yalnız yeşilliğe karşı bir meyli vardır... hele bahar geldi, çiçekler açıldı mı! Hani çocukların da analarına meyilleri vardır... fakat çocuk, anasına ana sütüne neden meylediyor; bu sırrı bilmez! Hani, her yeni derviş de genç pire, o yüce bahta şiddetle meyleder ya! Çünkü bu aklın cüz-ü, o aklın külündendir... bu gölgenin hareketi, o gül dalının hareketindendir. Nihayet gölgesi onda yok olur da bu meylin, bu araştırmanın sırrını bilir, anlar!

A iyi bahtlı kişi, bu ağaç oynamadıkça o dalın gölgesi nasıl oynar ki? Bildiği yaratıcı tekrar onu hayvanlıktan insanlığa çekip çevirir... böylece iklimden iklime giden nihayet insan aleminde akıllı, bilgili ve yüce bir hal alır. Fakat önceki akılları hatırlamadığı gibi bu akıldan da geçip değişeceğini aklına bile getirmez.

Nihayet bu hırsla, istekle dolu akıldan da kurtuldu mu yüz binlerce şaşılacak akıllar görür! Gerçi uyumuştur, önceki ahvali unutmuştur... fakat hiç onu bu unutkanlık aleminde bırakırlar mı ki? Yine o uykudan uyandırırlar; uyanınca kendi haline gülmeye başlar... uykuda uğradığım o gam, e keder neydi... nasıl oldu da doğru düzen halleri unuttum...

Nasıl oldu da o derdin, o illetin rüyadan aldatıştan, hayalden ibaret olduğunu bilmedim der! Dünya da buna benzer... adeta uyuyan kişinin gördüğü hayallerdir. Uyuyan sanır ki bu hayaller, hakikattir ve sürüp gidecek! Fakat ansızın ecel sabahı geldi mi zan ve hile karanlığından kurtulur. Yerini yurdunu görünce gamlanıp tasalandığına gülmeye başlar. Uykuda gördüğün iyi ve kötü şeyler, mahşer gününde birer, birer zuhur eder.

Bu alem uykusunda neler yaptıysan uyanınca hepsini apaçık görürüsün de, anlarsın da rüya da bu kötü işleri yaptın ama onlar geçip gitmedi; hepsinin bir tabiri var!

Ey esire sitem ve cefalarda da bulunan, bu gülüş, düş yorma günün de ağlayıp feryat etmelidir. Rüyadaki derdin, elemin, zari zari ağlayışın bil ki uyanınca neşeleneceğine

delalet eder.

Ey Yusuf'ların derisini yırtan, bu derin uykudan uyanınca kurt olarak haşredilirsin! Huyların birer birer kurt olur da kızgınlıkla uzuvlarını paralar senin. Kısastan sonra ölürsün ama ölümünden sonra da o kan uyumaz... öldüm kurtuldum artık deme ha!

Bu şimdiki kısas, alemin nizamı için düzendir... oradaki kısasa nispetle bir oyundan ibarettir. Onun için Allah dünyaya oyun dedi... çünkü bu ceza, o cezaya karşı bir oyundur. Bu ceza, savaşı ve fitneyi yatıştırmak içindir... o, adamı hadım etmektir; bu, sünnet etmek!

Ey Musa, bu söze son yoktur... kendine gel de o eşekleri bırak, otlasınlar. Otlasınlar da o güzelim otlardan semirsinler... çünkü aklını başına al; bizim kızgın kurtlarımız var! Kurtlarımızın feryatlarını biliriz... bu eşekleri onlara verir, onlara yedirir iz. Dudaklarından çıkan o güzel nefesin kimyası, bu eşekleri adam etmek istedi... sen lütfettin ihsanlarda bulundun da onları bir hayli çağırdın... fakat o eşeklerin talihleri yok, kısmetleri değil! Artık nimet yorganını onların üstüne ört de hemen gaflet uykusuna dalsınlar. Dalsınlar da bu gaflet uykusundan sıçrayıp uyanınca bakıp görsünler ki mum sönmüş, saki gitmiş!

Onların azgınlıkları seni şaşırttı ama onlar, ahirette de hasret şarabını içecekler... bu suretle adaletimiz, dışarıya ayak basar, kendini gösteriri de kıyamette her kötü işe, tam layık olan bir ceza verir. Apaçık görmedikleri padişah, daima gizli olarak onlarla beraberdir. Hani akıl gibi... sen onu göremezsin ama o da seninle beraberdir.

Sen onu göremezsin ama o, seni sınamadadır, duruşunu, hareketini görür durur! Ne şaşılacak şeydir bu, böyleyken sen, aklı yaratanın seninle oluşunu caiz görmezsin! İnsan akıldan gaflet eder, kötü işlerde bulunur; sonra aklı, insanı kınamaya başlar! Sen akıldan gafilsin ama o kınama, aklın varlığından değil midir ya?

Eğer aklın olmasaydı, senden gaflet etseydi nasıl olur seni kınar, bu kınamayla sana sille vururdu? Fakat senin nefsin, ondan gafil olmasaydı bu delilikte bulunur, bu pis işlere girişir miydin? Şu halde aklın, bir usturlaba benzer... varlık güneşinin yakınlığını onunla bilirsin! Aklının sana yakınlığı keyfiyete sığmaz... ne sağdadır, ne solda... ne arttadır, ne önde! Aklın bile sana yakınlığı, aklın bile sendeki varlığı keyfiyetsiz, anlatılmaz bir haldeyken ve o yolda akıldan bahis bile edilemezken o padişahın, Allahnın sana yakınlığı neden keyfiyetsiz olmasın?

Parmağındaki hareket, ne parmağının önündedir, ne ardında... ne sağındadır, ne solunda! Uyku ve ölüm halinde o hareket parmağından gider... uyanıkken gelir. O hareket olmadıkça parmağından bir fayda hasıl olmaz... peki ne yolla geliyor o hareket? Gözünün nuru, gözbebeğindeki ışık, altı cihetten de gelmiyor... fakat ne yolla geliyor? Taraf ve cihet halk alemindedir... emir ve sıfat alemini cihetsiz bil.

Güzelim bil ki emir aleminde cihet yoktur... artık emir sahibi olan Allah, elbette büsbütün cihetten münezzehtir. Aklın bile ciheti yok... elbette beyanı iyice bilen Allah akıldan üstün akıldır, candan üstün can!

Hiçbir mahluk yoktur ki onunla alakası olmasın... fakat babacığım, bu alaka, anlatılamaz, keyfiyetsizdir. Çünkü ruhta ne ulaşma vardır, ne ayrılma, fakat zan, ayrılık ve birlikten gayrı bir şey düşünemez! Bu buluşma, birleşme ve ayrılmadan gayrı bir delilin izini bul... fakat iz izlemek, susuzu kandırmaz ki!

Aslıdan uzaksan birteviye iz izle dur da erlik damarın seni vuslata eriştirsin! Akıl, bu alakaya nasıl yol bulsun, bu alakayı nasıl anlasın... bu akıl, ayrılık ve buluşma alakalarına bağlıdır. Mustafa, bunu için bize "Allahnın zatından pek bahsetmeyin" diye vasiyette bulundu.

Zaten Allahnın zatını düşünmek, hakikatte zatını düşünmek değildir ki! Çünkü düşünenin zannı ve düşüncesi, ancak yolla taallük eder... o zan ve düşünceyle Allah arasındaysa yüz binlerce perde vardır!

Herkes, bir perdeyle kapanmış, ulaştım sanmıştır ama Allah sandığı, ancak kendi vehmidir. İşte peygamber, bu yüzden o vehim sahibinin yanlışa düşüp de malihulyalara kapılmaması için vehmini gidermiştir.

Çünkü onun vehminde ebedi terk ediş vardır. Edepsizi de Allah baş aşağı eder. Baş

aşağı oluş da şudur: İnsan aşağılara gider durur da kendisini üstün sanır. Zaten sarhoşun yapacağı şey budur: O, göğü yerden fark etmez.

Allahnın şaşılacak eserlerini düşünün... ululuğunu, büyüklüğünü görün de kendinizi kaybedin! İnsan onun sanatına dalar da sakalını, bıyığını kaybederse haddini bilir, sanat sahibini düşünmeden vazgeçer, sesini bile çıkarmaz!

Candan yürekten "Ben seni övmem" sözünden başka bir şey söyleyemez...çünkü o bahis, zaten sayıdan, hadden dışarıdır!

KATIR VE DEVE

Katırın biri bir gün bir deveyle buluştu... ikisi de bir ahıra düştüler. Katır dedi ki: "Ben tepede, düzde, pazarda, köyde çok düşüyorum. Hele dağ terekesinden aşağı inerken her zaman korkumdan tepe taklak kapanırım. Sense yüz üstü pek az düşersin... be neden? Yoksa senin arı canın devletlik mi ki?

Ben her an tepesi üstü düşer, dizimi vurur, yüzümü, dizimi kanlara bularım! Palanım, yüküm baş aşağı olur; kiracıdan da daima dayak yerim. Hani az akıllı adam gibi... o da aklının kıtlığından günahından tövbe eder... her an da tövbesini bozar. O tövbe bozan reyindeki, azmindeki gevşekliğinin yüzünden zamanede İblise maskara olur.

Her an yükü ağır olan ve taşlık yolda gitmeye savaşan topal beygir gibi tepesi üstüne düşer. O ters huylu, tövbesini bozduğu için kafasına gaybtan tokatlar yer durur. Sonra tekrar gevşek azmiyle tövbe eder... fakat Şeytan "Ne yaptın?" der demez tövbesini bozar. Pek zayıftır... fakat kendisini öyle ulu görür, öyle kibirlenir ki Allahya ulaşanlara bile hor bakar!

Ey deve, sense mümine benzersin; yüz üstü az düşer, burnunu az vurursun! Sende ne var ki afete uğramıyorsun... sürçmüyor, yüz üstü az düşüyorsun?

Deve dedi ki: "Her kutluluk Allahdandır ama benimle senin aranda çok fark var! Benim başım yüce, iki gözüm yücelerini görüyor... yüce görüş sahibini zarardan korur. Ben dağın başındayken dağın eteğini görürüm... her çukuru, her düzü kat, kat görürüm.

Nitekim o ulu er de eceline kadar başına ne gelecekse gördü. Yirmi yıl sonra neler olacak o iyi huylu bütün bunları bilir. Hatta o takva sahibi yalnız kendi halini görmez... batıdakilerin halini de görür, doğudakilerin halini de! Nur, onun gözünde, gönlünde yurt tutar... neden mi dedin? Vatan sevgisi yüzünden!

Hani Yusuf gibi... o da ayın, güneşin kendisine secde ettiğini önce rüyasında gördü. On yıl önce hatta daha önce gördükleri Yusuf'un başına geldi. "Mümin Allah nuru ile görür" sözü saçma değil... Allah nuru, gökleri bile delip geçer.

Senin gözünde o nur yok... yürü, sen hayvani duygulara kapılıp kalmışsın! Sen, gözünün zayıflığından ayağının önünü görürüsün... zayıfsın kılavuzun da zayıf! Elle ayağa kılavuzluk eden gözdür... basılacak tutulacak yeri de o görür, basılmayacak tutulmayacak yeri de o! Sonra bir de benim gözün pek aydındır... bir de şu var: Yaradılışım tertemizdir benim. Çünkü ben, helâlzadeyim... zinadan olma ve sapıklardan değilim. Sense şüphe yok ki zinadan olmasın... yay kötü oldu mu ok eğri gider!"

Katır doğru dedin ey deve dedi... bu sözü söyler söylemez de gözleri yaşlarla doldu. Bir müddet ağladı, devenin ayağına kapandı; dedi ki: Ey kulların Allahsınca seçilmiş er, lütfetsen de beni kulluğa kabul etsen ne ziyana girersin?

Deve, mademki huzurumda ikrar ettin dedi... yürü, zamanenin afetlerinden kurtuldun. İnsafa geldin, beladan halas oldun; düşmandın muhabbet ehline katıldın! Kötü huy zaten senin aslında yoktu... aslı kötü olandan inattan, kötülükten başka bir şey gelmez. Fakat aslında kötülük olmayan ve iğreti olarak kötü huylara sahip olan, kötülüğünü ikrar eder, tövbe etmeyi diler. Adem peygamber gibi. Onun işlediği o pek ehemmiyetsiz suç da iğretiydi de derhal tövbe etti. Fakat İblisin suçu, asil olduğundan canım tövbeye yol yoktu ona.

Yürü, kendinden de kurtuldun, kötü huydan da, cehennem alevinden de halas oldun, yırtıcı hayvanların dişlerinden de! Yürü, şimdicik devleti elde ettin, kendini ebedi bir kutluluğa attın.

"Kullarımın arasına katıl" devletine eriştin, "Cennetime gir" kumaşını dokudun! Kulları arasına girmeye yol buldun, gizli bir yolda ebedi cennete sokuldun. "Bize doğru yolu göster" dedin; doğru yolda elini tuttu seni ta cennete kadar götürdü.

Ey aziz kişi, ateştin, nur oldun... koruktun yaş ve kuru üzüm oldun. Allah doğrusunu daha iyi bilir ya, yıldızdın güneş kesildin...neşelen artık!

Ey Hak ziyası Hüsamettin, balını tut, süt havuzuna at da, o süt, bozulmadan kurtulsun... lezzet denizinde lezzeti büsbütün fazlalaşsın. Elest denizine ulaşsın. Deniz oldu mu her türlü bozulmadan kurtuldu demektir. Süt, bal denizine akacak bir yol bulursa da artık hiçbir afete uğramaz, ekşiyip kesilmez.

Ey Allah aslanı, aslancasına bir kükre de o kükreyiş ta yedinci göğe çıksın! Fakat usanmış bıkmış canın ne haberi olur ki? Fare, aslan kükreyişini ne bilsin? Gönlü deniz gibi engin ve yaradılışı iyi olanların istifadesi için ahvalini altın suyu ile yaz! Bu cana canlar katan söz, Nil suyudur... Yarabbi sen onu Kipti'nin gözüne kan göster.

NİL'İN SUYU

Duydum ki bir kıpti, susuzluktan bunalıp İsrail oğullarının birisinin evine geldi; dedi ki: Seninle dostum, arakadaşım... bugün de bir hacetim var, senden istemeye geldim. Çünkü Musa büyücülük, afsunculuk etti... nihayet nilin suyu bize kan kesildi.

İsrail oğulları alınca duru su oluyor, içiyorlar... halbuki Kıpti'nin gözü bağlanmış, ona kan oluyor. Kıpti kavmi işte buracıkta susuzluktan ölüp gidiyor. Bu, ya bahtsızlığından, ya kendi kötülüğünden! Kendin için bir tas su doldur da bu eski dost suyundan içsin senin! Çünkü o, kendin için doldursan kan olmaz temiz ve duru su olur! Ben de sana tabi olarak su içmiş olayım... tabi olan kişi, tabi olduğu kişinin lütfiyle dertten kurtulur.

İsrail oğlu peki canım efendim dedi... sana bir hizmet edeyim, istediğini yapayım a gözümün nuru! Senin muradına gideyim, seni sevindireyim... kulun, kölen olayım da hürlük edeyim! Tası Nil'den doldurdu, ağzına dayadı, yarısını içti. Sonra tası su isteyene doğru eğdi, sen de iç dedi... su derhal kara kan kesildi. Tekrar kendi tarafına eğdi, kan su oldu... Kıpti kızdı alevlendi. Bir müddet oturdu... hiddeti geçince dedi ki: Ey ulu kılıç, ey kardeş, şu düğümün açılmasına çare nedir?

İsrail oğlu dedi ki: Bunu takva sahibi içer. Takva sahibi da Firavunun gittiği yoldan usanan, Musa'laşan kişidir. Musa'ya uy, Musa kavmi ol da bu suyu iç... ayla uzlaş da ay ışığını gör. Allah kullarına kızgınlığından gözünde yüz binlerce karanlık var! Kızgınlığını yatıştır da gözlerini aç, neşelen... dostlarından ibret al da üstat ol!

Sende kaf dağı gibi küfür varken nasıl olur da Nil'den avucuna su almada bana tabi olabilirsin sen? Dağ iğne deliğinden geçer mi hiç? Geçer... ancak tek bir iplik haline gelirse! Dağı tövbenle saman çöpü haline getir de suçları bağışlananların kadehini güzelce al, hoş bir hal de çek gitsin. Fakat bu hileyle onu nasıl içebilirsin ki Allah, onu kafirlere haram etmiştir.

A iftiralara uğramış iftiracı, hileyi düzeni yaratan Allah, nasıl olur da senin hilene, düzenine kapılır? Musa kavminden ol... hilenin faydası yok... senin hilen yel ölçmekten ibaret! Suyun haddimi var, Allah emrini terk etsin de kafirlere su olsun! Sen sanıyor musun ki ekmek yemektesin? Yılan zehri, ömür törpüsü yiyorsun sen! Fakat sevgilinin buyruğunu terk eden kişiye nasıl yarar?

Sanır mısın ki Mesnevi sözlerini okuyasın da ucuzca, bedavaca duyasın, anlayasın! Yahut hikmet sözleri ve gizli sırlar, kolayca kulağına girsin ağzına gelsin! Duyarsın, duyarsın ama sana masal gibi gelir... dışyüzünü duyarsın, iç yüzünü değil! Bir güzel, başına, yüzüne çarşafını örtmüş, senden yüzünü gizlemiş! İnadından Kuran, sana nasıl gelirse Şehname yahut Kilile ve Demine de öyle gelir! İnayet sürmesi gözünü

aydınlatır, açarsa doğrucuyla mecazı o vakit ayırt eder, anlarsın! Yoksa koku almayan adama mis de bir, fışkı da... değil mi ki koku almıyor!

Ululuk ıssı Allahnın sözünü okumaktan maksat kendini usançtan, elemden kurtarmaktır. Çünkü vesvese ve gussa ateşi, bu sözle yatışır... bu söz, insanın derdine deva olur. Bu kadar bir ateşi söndürmede akılca duru ve temiz su da birdir, sidik de! Vesvese ateşini, su da sidik de... her ikisi de uykunun, dert ve gussa ateşini söndürmesi gibi söndürür. Fakat Allahnın ruhlu sözü olan bu temiz suyun, candan bütün vesveseleri tamamı ile giderdiğini bilsen gönül, gül bahçesinin yolunu bulur, o bahçeye varır.

Çünkü Allah kitaplarının sırrından bir koku alan, bağlarda, dere kıyılarında uçar durur. Sen yoksa velilerin yüzünü de bizim gördüğümüz gibi midir sanırsın? Peygamber bile müminler nasıl oluyor da benim yüzümü göremiyorlar diye hayrette kaldı.

Halk nasıl oluyor da yüzümün nurunu görmüyorlar? Halbuki o nur, doğu güneşinin nurunu bile aştı... yok, görüp duruyorlarsa bu şaşırma nedir? diyordu. Nihayet o yüz, gizlilikler alemindedir diye vahiy geldi. Yüzünü kafirler görmesin diye sence ay ama halka göre bulut. Bu şaraptan halk ve ileri gelenler içmesin diye sence tane ama halka göre tuzak!

Allah, "Onlar sana bakarlar" fakat hamam duvarındaki resimlere benzerler... "Bakarlar da görmezler" dedi. Ey resme tapan, resim de o iki sönük gözle sana bakar,öyle görünür. Onun huzurunda terbiyeni takınırsın... fakat onun hiç aldırış etmediğini görünce neden bana riayet etmiyor ki diye hayretlere düşersin. Neden bu güzel resim, sorularına cevap vermiyor... neden verdiğim selamı almıyor? Ben, ona yüzlerce secde ettiğim halde neden o, bir lütfedip başını, sakalını oynatmıyor dersin?

Allah dış alemde görünmez, baş oynatmaz ama buna karşılık içine öyle bir zevk verir ki, o zevk, iki yüz baş sallamaya değer... işte akıl ve can böyle baş sallar!
Çalışıp çabalar akla hizmet edersen aklın sana yapacağı şey şudur: Seni doğru yola ulaştırır; bu yola ulaşma vesilelerini arttırır . Allah sana açıkça baş sallamaz ama seni başlara başbuğ yapar! Allah, sana gizlice öyle bir şey verir ki bütün dünyadakiler sana secde ederler. Nitekim bir taşa da değer verdi mi o taş, yani altın, halka göre yüce olur. Bir katra su, Allah lütfuna nail olur da inci kesilir, altını bile geçer.

Beden topraktır, fakat Allah ona bir ışık verdi mi alemi kaplamada, dünyayı zapt etmede ay gibi üstat olur. Kendine gel... bu hükümdarlar, bir tılsımdan, ölü bir resimden ibarettirler. Fakat bakar gibi görünürler de ahmakların yollarını keserler. Bakar, göz kırpar gibi görünürler de aptallar, onlara bir varlık verir, onları delil edinirler!

Kıpti dedi ki: Sen bana bir duada bulun... çünkü benim gönlüm kapkara, bu yüzden de o ağız yok! Dua et de belki bu gönlün kilidi açılır... çirkin, güzeller meclisinde yer alır. Çarpılmış kişi dua bereketiyle güzelleşir... yahut da bir şeytan, yeniden melek olur! Yahut da kuru dal, Meryem'in elindeki kuvvetle misler kokar, yaş bir hale gelir, meyve verir!

İsrail oğlu o anda secdeye kapandı da dedi ki: Ey Allah, ey aşikar ve gizli işleri bilen! Kul, senden başka kimin huzurunda el kavuşturur? Dua da senden, duayı kabul etmede senden! Önce duaya meyil veren de sensin... sonradan duayı kabul eden de sen! Evvel de sensin, ahır da sen... bizse arada söze bile gelmeyecek hiçin hiçi! Böyle söylenip dururken nihayet leğeni damdan düştü... gönlü kendinden geçti. Dua ederken tekrar kendisine geldi... "İnsan, ancak çalıştığını elde eder!"

O dua ile meşgul iken Kıpti'nin yüreği coştu. Ansızın bir nara attı, bir kükredi. Dedi ki: "Durma, hemen bana iman ederken ne diyeceğini öğret de derhal eski zünnarımı keseyim! Canıma bir ateştir saldılar... bir şeytana , candan bir iltifattır ettiler. Senin dostunum seni görmeden duramam... Allahya hamt olsun bu dostluk, nihayet elimi tuttu. Sohbetlerin bir kimya idi herhalde... gönül evinden ayağın eksik olmasın! Sen cennet fidanından bir daldın... ona yapıştım da beni cennete dek götürdü. Bedenimi kapıp götüren bir seldi... bu sel, beni de lütuf ve ihsan denizinin kıyısına dek iletti. Su ümidiyle sele doğru gittim; fakat denizi gördüm, kile kile inciler elde ettim."

İsrail oğlu ona hadi, şimdi su al diye tas getirdi. Kıpti dedi ki: Yürü git sular gözümde

hor hakir oldu. "Allah müminleri satın aldı" sırrından bir şerbet içtim ki artık kıyamete kadar susamam ben! Irmaklara kaynaklara su ihsan eden, içimde bir kaynaktır coşturdu! Ciğerim susuzluktan yanıp kavrulmakta, su istemekteydi... şimdi öyle bir himmete nail oldu ki suyu hakir görmede!

"Kaf hâ yâ ayn sâd" vadindeki doğruluğa delil olarak Allah, Kâfi adının "Kef"i oldu. Kafiyim, sana bütün hayırları, sebepsiz, başkasının yardımını vasıta etmeden veririm. Kafiyim, seni ekmeksiz tutuyorum... ordusuz, askersiz sana beylik, padişahlık ihsan ederim... Bahar olmadığı halde sana nergis ve ağustos gülü verir; kitapsız ustasız sana bilgiler belletirim... kafiyim, ilaçsız sıhhat verir; mezarı, kuyuyu meydan haline getiririm...

Musa'ya bütün alemin başına indirsin diye bir sopa verir; kuvvet kudret bağlarım... Musa'nın eline bir nur, bir parlaklık veririm ki güneşe bile tokat atar! Sopayı yedi başlı yılan haline getiririm... hem öyle bir yılan ki erkek bir yılanın belinden gelmemiş, dişi bir yılandan doğmamış.

Nil suyuna kan karıştırmam; kudretimle suyunu kan haline getiririm. Nil suyu gibi neşeni gam haline getiririm de bir daha neşeye yol bulamazsın. Sonra tekrar imanını yeniledim mi yine Firavundan bezersin. Görürsün ki rahmet Musa'sı gelmiş... kan gibi görünen Nil, onun yüzünden su olmuş!

İçten ipin ucunu bırakmazsan zevk Nil'in hiç kan kesilmez. Ben, iman edeyim de bu kan tufanından bir su içeyim diyordum. Ben ne bilirimdim ki Allah beni değiştirecek, gönlümü başka bir hale koyacak da beni Nil yapacak! Başkalarının gözünde eskisi gibiyim ama benim gözüme akıp duran bir Nil görünmede!

Nitekim bu alem de Peygamberin gözüne tespihe gark olmuş görünmede... bize göreyse aptalca durup duruyor. Onun gözüne bu alem aşk ve ihsanla dolmuş görünüyor; başkasının gözüne ise ölü ve cansız. Yukarı olsun, aşağı olsun onca her yer, hızlı hızlı yürümede... o, taştan topraktan nükteler duymada!

Halbuki halka bunların hepsi kapalı... her şey ölü görünmede... ben, bundan daha ziyade şaşılacak bir perde görmedim. Bütün mezatlar bizce bir. Fakat velilerin gözünde kimisi cennet bahçesi, kimisi cehennem çukuru! Halk, Peygamber ekşi suratlı; neden böyle niye zevki yok ki derlerdi.

İleri gelenlerse derlerdi ki: Sizin gözünüze öyle görünüyor o. Bir zamancağız bizim gözümüzle bakın da "Heletâ" daki gülüşleri görün hele! O ters şey, armut ağacının üstünde öyle görünü... a genç ağaçtan in de bak! O armut ağacı, varlık ağacıdır... sen ırada oldukça sana yeni şey eski görünür.

O ağacın üstünde oldukça alem pis bir dikenlik, kızgın akreplerle, yılanlarla dopdolu bir yer görünür. Fakat ağaçtan inersen derhal alemi gül yüzlü dilberlerle, dadılarla, tayalarla dolu görürsün.

Bir kadın oynaşı ile aptal kocasının gözü önünde sevişip buluşmak istiyordu. Kocasına a iyi talihli kişi, ağaca çıkıp meyve toplamak istiyorum dedi. Ağaca çıkınca kocasına baktı ağlamaya başladı. Dedi ki: A merdut ahlaksız... üstündeki lüti kim? Karı gibi onun altına yatmışsın... meğerse sen ne ibneymişsin!
Kocası senin başın döndü galiba... çünkü burada benden başka kimse yok dedi. Kadın o üstüne binen kalpaklı herif kim, söyle hele diye birkaç kere daha sordu, söylendi.

Adam a kadın ağaçtan in; başın döndü; adam akıllı bunadın sen dedi. Kadın, ağaçtan indi; kocası ağaca çıktı. Kadın da oynaşını göğsüne çekti. Kocası bağırdı: A orospu maymun gibi üstüne çıkan o adam kim? Kadın burada benden başka kimse yok ki dedi... kendine gel, senin başın döndü galiba, saçmalama. Adam, bu sözü birkaç kere söylediyse de kadın, "Bu armut ağacından olacak! Ben de armut ağacının üstündeyken öyle şeyler gördüm be hey kaltaban! Aşağıya inde bak... benden başka kimse yok, bütün bu hayaller armut ağacından!

Şaka ve latife bir şey belletmeye yarar... onu ciddi gibi dinle; görünüşte latife oluşuna kapılma! Her ciddi şey, maskaralara göre maskaralık, şakadır... fakat akıllara göre de latifeler, ciddidir.

Aklı kıt olanlar armut ağacı ararlar... fakat bu armut ağacından o armut ağacına uzun

bir yol var! Armut ağacından inde yürümeye koyul... senin gözün de kamaşmış yüzün de! Bu ağaç, benliktir... evvelki varlıktır. İnsan, bu varlıkla kaldıkça gözü şaşı olur, olmayacak şeyler görür. Fakat armut ağacından indin mi düşüncede de bir eğrilik, sapıklık kalmaz, gözde de sözde de! O vakit bu ağacı,dalları yedinci kat göğe kadar yücelmiş büyük bir devlet ağacı olmuş görürsün. Aşağı indin de ondan ayrıldın mı Allah, rahmetiyle o ağacı değiştirir. Bu aşağıya inme, bu tevazu yüzünden Allah gözüne doğru bir görüş kabiliyeti verir. Doğru görüş kolay ve bedava olsaydı Mustafa Allahdan bu görüşü diler miydi?

Dedi ki: "Yarabbi, yukarıda olsun, aşağıda olsun, her cüzü bana olduğu gibi göster!"aşağıya indikten sonra yine o ağaca çık... çünkü artık o ağaç, "OL" emriyle değişmiş yeşermiştir.
Musa'nın ağacına dönmüştür bu ağaç! Pılını pırtını Musa'nın bulunduğu yere çekersen görürüsün ki, bu ağacı ateş yeşertir, neşeli bir hale kor... dalı, "Şüphe yok ben Allahyım der durur!"

Gölgesine bütün hacetler reva olur... işte ilahi kimya böyledir. Artık o benlik, o varlık helal olur sana... çünkü onda ululuk ıssı Allahnın sıfatlarını görürüsün! Eğri ağaç doğrulur, Allahyı gösterir... "Kökü yerdedir dalları budakları gökte!"

ZÜLKARNEY'İN KAF DAĞI ZİYARETİ

Zülkarneyn, Kaf dağına gitti... o dağın saf zümrütten olduğunu gördü. Bütün alemi halka gibi çepeçevre çevirmişti... Zülkarneyn, o dağı görüp şaşırdı.Dedi ki: Sen dağsan öbür dağlar ne? Onlar senin yanında bir oyuncak adeta!

Kaf dağı dedi ki: O dağlar, benim damarlarımdır... onlar, güzellikte, alımda bana eş olmazlar. Benim her şehirde gizli bir damarım vardır... alemin çevresi damarlarıma bağlıdır. Allah, bir şehirde yer deprentisi yapmak isterse bana söyler, ben oraya varan damarı oynatırım. O şehre ulaşan damarı kahırla oynattım mı orada yer deprenir. Allah yeter deyince damarım yatışır... durur görünürüm ama daima işteyim ben! Merhem gibi dururum ama hayli iş görürüm... akıl gibi hani; o da durur ama söz, ondan doğar, harekete gelir. Fakat bunu aklı kavramaya göre yer deprentisi yerdeki buharlardan olur.

Bir karıncacık,kağıt üstünde kalemi gördü; bu sırrı bir başka karıncaya söyledi. Dedi ki: O kalem, kağıdı fesleğen, süsen ve gül bahçesi haline getirdi... acayip şekiller yaptı.O karınca, o sanatı yapan parmaklardır... şu kalem, yaptığı işte parmaklara tabidir, parmakların fer-i ve eseridir dedi.
Üçüncü karınca dedi ki: Hayır... onları yapan koldur. Arık parmaklar, onun kuvvetiyle o nakışları çizdi. Böylece her biri bahiste ileriye doğru gitti. Nihayet birazcık anlayışı olan ve karıncaların ulusu bulunan bir karınca, dedi ki: Bu hüneri, suret yapıyor sanmayın, öyle görmeyin! Suret, uykuda ve ölümde bundan bihaberdir. Suret elbise ve sopa gibidir... bu nakışları, akıldan, candan başka bir şey yapamaz!
Halbuki o da, akılla canın, Allahnın döndürüp hareket ettirmesi olmazsa cansız bir şeyden ibaret olduğunu bilmiyordu. Allah, akıldan bir an inayeti kesti mi zeka sahibi olan akıl, aptallılar yapar.

Zülkarneyn, Kafdağı'nın konuştuğunu, söz incilerini deldiğini görünce, dedi ki: Ey sırları bilen ve her şeyden haberi olan, söz söyleyen dağ, bana Allah sanatlarından bahset.

Kaf dağı dedi ki: Yürü... Allah sanatları söylenebilmekten söze gelmekten çok üstündür. Yahut kalemin ne haddi var ki sayfalara o sanatların nişanesini yazabilsin!

Zülkarneyn, ona ait küçük bir hikaye olsun söyle... Allahnın şaşılacak kudretlerinden bahset ey iyi huylu alim dedi.

Kaf dağı dedi ki: "İşte sana üç yüz yıllık yol olan şu ova. Padişah, onu kar dağlarıyla doldurmuştur. Dağ, dağın üstüne sayısız olarak yığılmıştır... daha da her zaman oraya kar yağıp durmada! Bir kar dağının üstüne başka bir kar dağı yığılıp durmada... karın

soğukluğu, ta yerin dibine kadar işlemede! An be an o uçsuz bucaksız, o büyük ambardan kardan meydana gelen bir dağ üstüne kardan bir dağ daha yığılmada! Padişahım böyle bir ova olmasaydı cehennemin harareti beni mahvederdi!"

Gafilleri kar dağları bil! Allah, akılların perdeleri yanmasın diye onları böyle soğuk yaratmıştır. Karlar yağdıran bilgisizliğin aksi olmasaydı o Kafdağı, iştiyak ateşiyle yanar erirdi. Zaten ateş de Allah kahrından bir zerredir... aşağılık kişileri korkutmak için adeta bir kamçıdır. Fakat bu kadar büyük ve üstün olan kahrı ile beraber yine de bak... lütfunun soğukluğu ondan ileri! Keyfiyetsiz ve manevi bir ileri oluştur bu... geri kalanı da, ileri gideni de ikiliksiz olarak gör. Göremezsen bu aşağılık anlayışındandır... zaten halkın akılları, o madenden bir arpadır ancak!

O takdirde din alametlerini ayıplama, ayıbı kendinde bul! Topraktan yaratılan kuş, nasıl olur da gök yüzünü aşar geçer? Koşup dönüp dolaşacağı en yüce yer havadır... çünkü onun meydana gelişi, şehvetten, heva ve hevestendir. Şu halde sen evet, hayır demeksizin hayran ol da Allah rahmetinden önüne bir binek gelsin!

Bu şaşılacak şeyleri anlamada acizsen evet demen tekellüme sapmandır. Evet demez de hayır dersen o sözde boynunu vurur... o hayır sözü yüzünden Allahnın kahrı, senin pencereni kapatır. Şu hemen öylece hayran ol yalnız! Hayran ol ki önden arttan Allah yardımı gelsin. Hayran olur şaşırır kalır, varlığından geçersen hal dili ile "Yarabbi bizi doğru yola götür" dersin!
Bu iş pek büyüktür, pek büyük... fakat titremeye başladın mı o büyük şey, sana yumuşar, dümdüz olur. Çünkü bu büyüklük, münkire göredir... aciz oldun mu lütuftur, ihsandır o.

Mustafa Cebrail'e "Ey dost, suretin nasıl... Apaşikar olarak bana öyle görün de seni göreyim, sana bakayım " dedi.

Cebrail dedi ki: "Takatın yoktur göremezsin... duygu zayıftır, pek yufkadır!"

Peygamber "Görün bakayım da bu beden, duygunun ne derece zayıf ve kuvvetsiz olduğunu anlasın" dedi.

İnsanın bedenine Ait duygusu noksandır. Fakat içinde pek ulu, güzel bir huy vardır. İnsanın bedeni ile ruhu taşla demire benzer. Fakat bu taşla demir, sıfat ve eser bakımından bir çakmaktır. Ateş, taşla demirden doğar... doğar da bu iki babaya kahırlar yağdırır! Ateş, bedene ait bir sıfattır... fakat bedeni kahreder, alevler çıkarır! Öyle olduğu halde yine bedende öyle bir ışık vardır ki ışık, İbrahim gibi ateş burcunu kahreder!

Hasılı o bilgili peygamber "Biz, ileri gidenlerin artta gelenleriyiz" remzini söyledi. Görünüşte bu ikisi de bir örse zebundur ama sıfat ve tesir bakımından demir madenlerinden bile üstündür. İşte insan da görünüşte cihanın fer-i dir... fakat sıfat bakımından insanı, cihanın, aslı bil! İnsan zahiren bir sivri sineğin tesiriyle mustarip olur; fakat içyüzü, yedi kat göğü bile kaplamıştır.

Peygamber, Cebrail'in asli suretiyle görünmesine ısrar edince Cebrail, birazcık göründü... fakat öyle heybetliydi ki dağ bile görse paramparça olurdu. Bir kanadı doğuydu, batıyı kaplayıverdi... Mustafa, görünce heybetinden kendinden geçti. Cebrail Mustafa'yı korkusundan baygın bir halde görünce kucakladı, bağrına bastı.

O heybet, yabancıların nasibi... bu lütufsa dostların kısmeti! Padişahlar, tahtlarına, oturdular mı çevrelerinde ellerinde kılıçları bulunan heybetli çavuşlar bulunur. Bu çavuşlarda sopalar, mızraklar, kılıçlar vardır... aslanlar bile onları görse heybetlerinden titrerler. Çavuşların seslerinden, çevganlarından canlar ürker, heybetlerinden herkes korkar! Fakat bu yoldaki alelade, yahut ileri gelen halka, padişahlar padişahından haber vermek içindir.

Bu heybet, halk ululanmasın, kimse başına ululuk külahını giymesin diyedir, halka bir gösteriştir. Bu suretle onların benliğinin kırılması, kendini görüp beğenen nefsin, az fesatta bulunması, az kötülük etmesi istenir.

Padiaşhın kahır zamanı kudreti ve gazabı bulunduğu bu suretle halka bildirilmiş olur da şehir emniyette kalır. Böyle nefislerdeki kötülük hevesleri ölür... padişahın heybeti, o kötülüklere mani olur. Fakat padişah hususi meclislere geldi mi orada heybet mi

kalır, kısas mı? Padişah orada pek halimdir; merhametleri coşar... alemde ancak çenkle neyin coşkunluğunu işitirsin. Savaş zamanında heybetli davullar, kösler çalınır... işret zamanında da ileri gelenlerle konuşulur, çenk sesi duyulur.

Halka soru, hesap divanı... peri yüzlü güzellere de şarap kadehi! O zırh, o tulga savaşta giyilir... bu ipekli kumaşlarla çalgı padişahın sayvanında giyilip çalınır. Ey cömert er, bu sözün sonu yoktur... Allah, doğruyu daha iyi bilir ya, bitir artık bu sözü.

Hazreti Ahmet'teki o batmış olan duygu, şimdi Medine topraklarında uyumakta... saflar yaran o ulu huysa hiç değişmemiş... doğruluk makamında! Değişenler bedene ait sıfatlar... baki olan ruhsa apaydın bir güneş. O hiç değişmez, hiç başka bir hale gelmez... çünkü ne doğudandır ne batıdan! Hiç güneş zerreden kendini kaybeder mi? Hiç ışık pervaneye bakıp da kendinden geçer mi?

Hazreti Ahmet'in bedeninin o yüce ruhla alakası vardı... bu değişme, bil ki bedene ait bir haldir. Hastalık gibi, uyku ve ağrı gibi... can bu sıfatlardan arıdır.

Anlatamam... yoksa canın vasfına bir girişsem bu dünyaya da deprenti düşer, olmuş altmine de! Onun tilkisi bir an perişan olduysa can aslanı o anda uykuda olmalı herhalde. Uykudan münezzeh olan o aslan uykudaydı. İşte sana hem yumuşak ve hilm, hem de korkunç ve heybetli bir aslan!

Aslan kendini öylece uyur gösterir... bütün bu köpekler de sahiden uyuyor, hatta ölmüş sanırlar! Yoksa alemde kimin ne kudreti olurdu ki bir zayıftan en ehemmiyetsiz şeyi bile çalıp çırpsın! Cebrail'e baktı da Hazreti Ahmet'in ancak köpüğü yaralandı... denizi köpük sevgisiyle coştu, köpürdü.

Ay, baştan başa eldir, avuçtur, vericidir, nurlar saçar. Ayın eli, avucu yoksa ne zararı var ki? Varsın olmasın! Hazreti Ahmet eğer o ulu ve yüce kanadını açarsa Cebrail, ebedi olarak kendisinden geçip gider. Ahmet, sidreden ve Cebrail'in gözetme yerinden, makamından sınırından geçince, Cebrail'e "Hadi ardımca uç" dedi. Cebrail dedi ki: "Yürü, yürü ben senin eşin, eşitin değilim!"

Hazreti Ahmet tekrar "Ey perdeleri yakan, gel... ben daha kendi yüce makamıma gitmedim ki" dedi. Cebrail dedi ki: "A benim güzel nurlu arkadaşım, bir kanat çırpıp buradan ileriye geçsem kolum kanadım yanar!"

Bu hikayeler hayret içinde hayrettir... Allah hasları, daha has olanların ahvalini görünce kendilerinden geçerler. Bütün kendinden geçişler, burada oyundan ibarettir... ne kadar canın var ki senin? Burası can verme makamıdır!

Ey Cebrail, ister yüce ol, ister büyük... sen ne pervanesin ne de mum! Mum yanınca pervaneyi çağırdı mı pervanenin canı yanmadan çekinmez! Bu ters sözü göm de aksine olarak aslanı, yaban eşeğine av yap. İçinden sözler alıp aleme saçtığın tulumun ağzını kapa... saçma sapan sözler dağarcığını açma!

Gözleri yeryüzünden geçememiş, yükselmemiş olan kişiye bu sözler ters ve saçma gelir. Onlara aykırı harekette bulunma; onlarla hoş geçinmeye bak ey garip olarak onların evlerine konmuş olan sevgili.

Diledikleri, istedikleri şeyi ver, onları razı et, ey onların yurtlarına konmuş, orayı yurt edinmiş olan dost! Padişaha ulaşıncaya dek, onun güzelim naz ve edalarını görünceye kadar ey Rey'li, Maragal'lıyla hoş geçim!

Ey Musa zamane Firavun'unun tapısında yumuşak söz söylemek gerek! Kaynayan yağın üstüne su dökersen ocağı da yakarsın tencereyi de! Yumuşak söyle ama sakın doğrudan gayrı bir şey söyleme... yumuşak sözlerle vesveseler satmaya kalkışma!

İkindi oldu, sözü kısa kes ey ikindisi, asrı uyandıran er! Toprak yemeyi adet edinmiş adama bozuk düzen bir yumuşaklık göstererek toprak verme... şeker daha iyidir de! Harfle sesle alıverişin yok ama yine de can sözlerine can bahçesisin sen!

Şeker kamışına asılakonan şu eşek başı, nice kişileri hor hakir bir hale koydu! Onu uzaktan gören, orada ancak o var sandı... hani mağlup olan koç kıçın kıçın geri gider ya; o da öyle geri gitti. Harf suretini mana bağına, yüce ve güzelim bahçeye konan eşek başı bil!

Ey Hak Ziyası Hüsameddin, bu eşek başını kavun karpuz bostanına getir. Getir de eşek

başı, salhanede nasıl öldüyse bu çiğ erin piştiği yer de ona başka bir hayat versin! İşte bizden suret düzmek, senden can vermek... hayır, yanlış söyledim... bu da senden, o da!

Ey apaçık alemi aydınlatan güneş, gökyüzünde övülmüşsün sen... yer de seni tanısın, yeryüzünde de ebediyen övül! Övül de yere mensup olanlarda, yüce gök ehliyle gönülleri bir, kıbleleri bir, huyları bir olsunlar! Ayrılık kalksın, şirk ve ikilik kalmasın! Zaten manevi varlık da ancak birlik vardır. Benim canım senin canını tanıdı mı görüp geçirdikleri şeylerin aynı şeyler olduğunu hatırlarlar.

Yeryüzünde Musa ve Harun kesilirler... sütle bal gibi güzelce birbirlerine karışır, kaynaşırlar. Fakar azıcık tanır, bilir de inkar ederse bu inkar edişi de birliği örten bir perdeden ibarettir. Nice tanıyıp bilenlerde sonra yüz çevirdiler... İşte o ay yüzlü, bu çeşit adamın şükretmeyişine kızdı ya!

Bunların hepsini okudun, bildin... şimdi "Lem yekün" suresini de oku da bu eski kafirin inadını, ısrarını bil! Hazreti Ahmet'in sureti, bu aleme ziya salmadan önce onun vasıfları, her kafirin muskasıydı. Böyle bir zat var, gelecek derlerdi... yüzünün hayaliyle yürekleri çarpardı! Secde ederler, ey insanların Rabbi, onu ne kadar mümkünse o kadar tez meydana çıkar diye yalvarırlardı.

Hazreti Ahmet'in adı ile fetih dilerler... düşmanları, bu yüzden baş aşağı gelirdi. Nerede bir korkunç savaş olsa Hazreti Ahmet'in döne döne hücumu, onlara yardım ederdi. Nerede müzmin bir hastalığa uğrasalar onu anarlar da bu suretle şifa bulurlardı. Sureti gönüllerinde, kulaklarında, ağızlarında ve yollarındaydı.

Fakat onu hakiki suretini her çakal bulabilir mi hiç? O suret, ancak, onun fer'iydi, yani hayalden ibaretti. Onun sureti duvara aksettiyse duvarın gönlünden kan damlar. Sureti, duvara öyle bir kutlu gelir ki duvar, derhal iki yüzlülükten kurtulur. Temiz ve pak kişilerin temizliğine nispetle o iki yüzlülük duvara ayıptır doğrusu. Fakat nihayet onu görünce bütün bu ululamayı, yüceltmeyi... bütün bu sevgiyi adeta yel aldı, götürdü. Kalp akçe ateşi görünce hemen karardı... hiç kalp, kalbe yol bulabilir mi ki?

Kalp, mihenk taşına iştiyakını söyler durur, kendisine uyanları bu suretle şüphelere salar... adam olmayan, onun hilesine kapılır gider. Zaten bu şüphe her bayağı kişide baş gösterir!
Der ki: Eğer bu ayarı bütün akçe olmasa, sınama taşını ister mi? O mihenk ister ama kalplığını meydana çıkaracak mihenk değil!
Kalpın vasfını gizleyen, açığa vurmayan mihenk, ne mihenktir, ne bilgi nuru! Yüzün ayıbını, her kaltabanın hatırı için gizleyip göstermeyen ayna. Ayna değildir münafıktır... kudretin yeterse böyle ayna arama sen!

DÖRDÜNCÜ CİLDİN SONU.

www.semazen.net